

1. melléklet az AM/JgF/684/1/2018. számú előterjesztéshez

2015-2016. évi összefoglaló jelentés

a

4. NEMZETI KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAM

végrehajtásáról

AGRÁRMINISZTERIUM

2018.

Tartalom

1. Bevezetés.....	4
2. Stratégiai területek.....	5
2.1. Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása.....	5
2.1.1. Levegőminőség javítása.....	5
2.1.2. A zajterhelés csökkentése.....	8
2.1.3. Ivóvízminőség és egészség.....	9
2.1.4. Szennyvízelvezetés és –tisztítás, szennyvíziszap kezelés, hasznosítás.....	14
2.1.5. Környezet és egészség.....	17
2.1.6. Zöldfelületek védelme.....	26
2.1.7. Kémiai biztonság.....	27
2.1.8. Nukleáris biztonság, sugáregészségügy.....	28
2.2. Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata.....	32
2.2.1. A biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem.....	32
2.2.2. Talajok védelme és fenntartható használata.....	45
2.2.3. Vizeink védelme és fenntartható használata.....	47
2.2.4. Környezeti kármegelőzés és kárelhárítás.....	54
2.2.5. Környezeti kármentesítés.....	56
2.3. Az erőforrás-takarékosság és -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.....	58
2.3.1. Erőforrás-takarékosság és -hatékonyság javítása.....	58
2.3.2. A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése.....	61
2.3.3. Energiatakarékosság és -hatékonyság javítása.....	63
2.3.4. Hulladékgazdálkodás.....	67
2.3.5. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira.....	73
2.3.6. Az agrárgazdaság környezeti aspektusai.....	75
2.3.7. Az erdőgazdálkodás környezeti aspektusai.....	79
2.3.8. Az ásványkincsekkel való gazdálkodás környezeti szempontjai.....	81
2.3.9. Közlekedés és környezet.....	82
2.3.10. Turizmus - ökoturizmus.....	83
3. A Program stratégiai eszközei.....	86
3.1. A környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése.....	86
3.2. Társadalmi részvétel, környezeti információ.....	89
3.3. Területfejlesztés, területrendezés és környezetvédelem.....	90
3.4. Településfejlesztés, -rendezés és környezetvédelem.....	91

3.5. Stratégiaalkotás, tervezés.....	92
3.6. Közreműködés az Európai Unió környezetpolitikájának fejlesztésében és végrehajtásában....	94
3.7. Nemzetközi együttműködés.....	95
3.8. Jogi szabályozás és jogalkalmazás.....	97
3.9. Fejlesztéspolitika, beruházások.....	99
3.10. Kutatás-fejlesztés, ökoinnováció, környezettechnológia.....	101
Összefoglaló.....	104
Rövidítésjegyzék.....	115

1. Bevezetés

Magyarország környezetpolitikai céljainak és intézkedéseinek átfogó keretét 1997 óta a hatévente megújítandó Nemzeti Környezetvédelmi Programok jelentik.

Az Országgyűlés a 27/2015. (VI.17.) OGY határozattal elfogadta a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Programot (2015-2020) (a továbbiakban: Program).

A környezetvédelmi törvény előírásainak is megfelelően a Kormány kétévente összefoglaló jelentést nyújt be – figyelembe véve a monitoring rendszer, a Központi Statisztikai Hivatal, a tárcák és háttérintézmények adatait és beszámolóit – a Program végrehajtásának helyzetéről és a környezet állapotának alakulásáról az Országgyűlés részére.

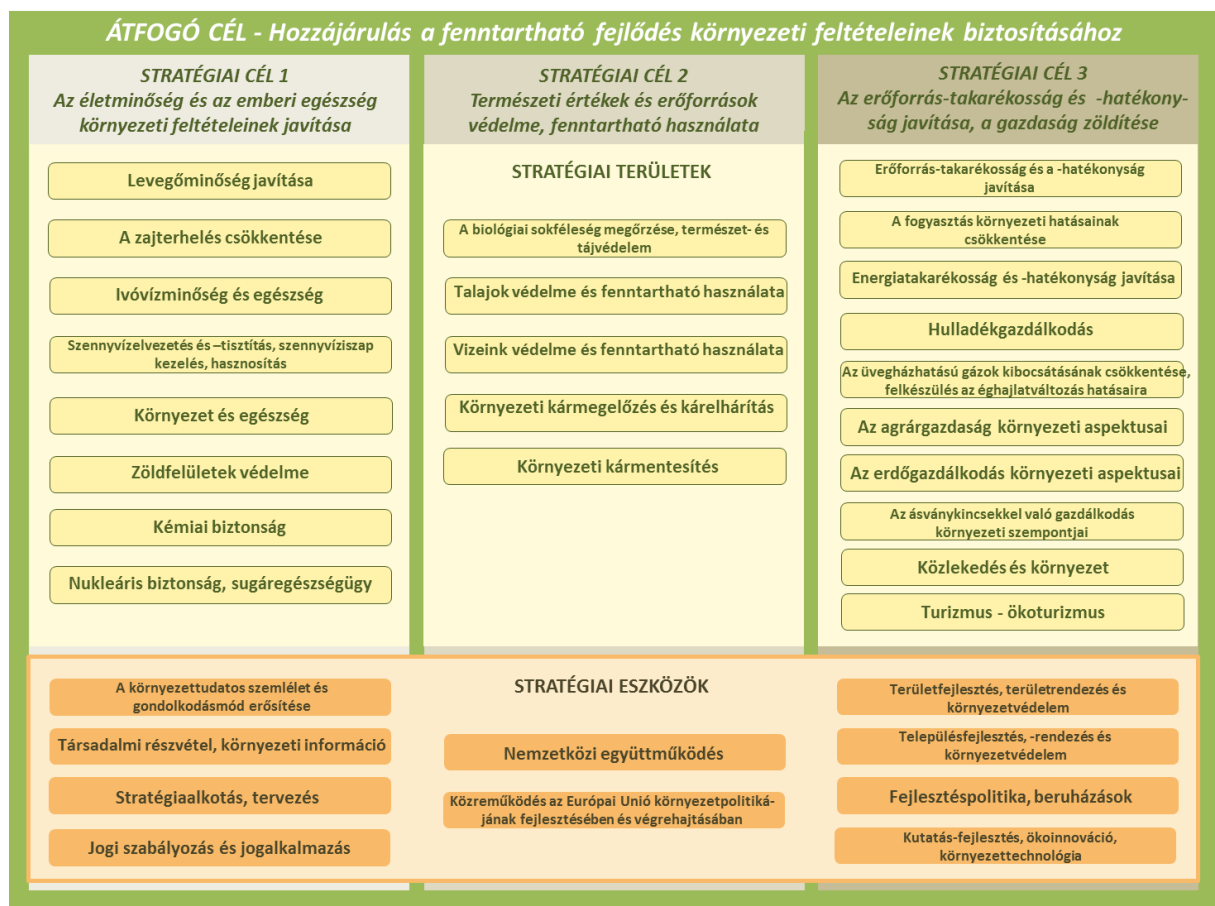
A Program átfogó célkitűzése, hogy hozzájáruljon a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához. A Program az átfogó célkitűzéshez kapcsolódóan három stratégiai célt határoz meg:

- Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása.
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata.
- Az erőforrás-takarékosság és -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

Mindhárom célhoz kapcsolódik a klímaváltozáshoz való alkalmazkodási képesség és a környezetbiztonság javítása.

Horizontális cél a társadalom környezettudatosságának erősítése. Ezáltal biztosítható, hogy az életminőséget közvetlenül érintő tényezők mellett az emberi élet alapjait jelentő természeti erőforrások és értékek védelme és fenntartható használata, valamint az ezekkel szorosan összefüggő környezetkímélő életmód, a fogyasztási és termelési szokások együttesen szolgálják a társadalom hosszú távú jóllétét.

A Program stratégiai céljainak elérését az egyes stratégiai területeken meghatározott célok és intézkedések, illetve az átfogó intézkedési területeken megfogalmazott cselekvési irányok biztosítják. A konkrét, számszerű célokat a környezeti elemekre, rendszerekre, illetve szektorokra irányuló stratégiai területek tartalmazzák.

2. Stratégiai területek

A Program stratégiai céljainak kibontását a környezeti elemekre, rendszerekre, illetve szektorokra irányuló stratégiai területek szolgálják. Egyes stratégiai területek több stratégiai cél eléréséhez is hozzájárulnak. Minden egyes stratégiai terület bevezetője tartalmazza a stratégiai területen elérendő célokat.

2.1. Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása

2.1.1. Levegőminőség javítása

Célok

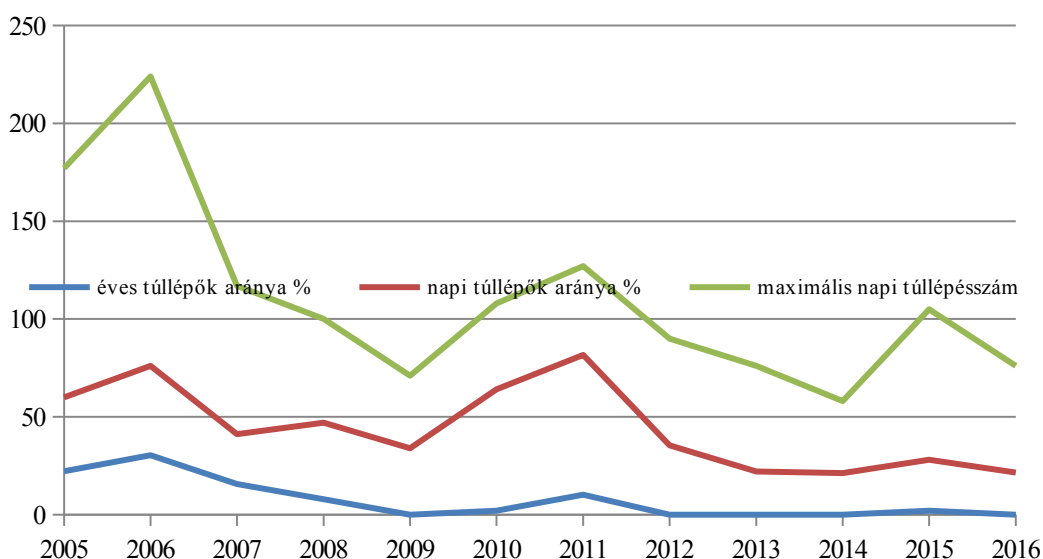
- Légszennyezettség kialakulásának megelőzése.
- A levegő minőségének védelme: a szennyezettség csökkentése.
- A 2,5 mikrométernél kisebb átmérőjű szálló por részecskék (PM_{2,5}) légköri koncentrációjának 20%-os csökkentése 2010 és 2020 között (25 µg/m³-ről 20 µg/m³-re).
- A Genfi Egyezményrel összhangban a 2020. évi összkibocsátási csökkentési célok teljesítése a 2005. évi kibocsátásokhoz képest:
  - kén-dioxid 46%-os (2005: 43 kt, 2020: 23 kt);
  - nitrogén-oxidok 34%-os (2005: 165 kt, 2020: 109 kt);
  - illékony szerves vegyületek 30%-os (2005: 124 kt, 2020: 87 kt);
  - ammónia 10%-os (2005: 78 kt, 2020: 70 kt);
  - PM_{2,5}: 13%-os (2005: 27 kt, 2020: 23 kt) csökkentés.
- Az EU Bizottság 2013 decemberében beterjesztett levegőtisztaság-védelmi javaslatcsomagjának tárgyalása és azt követő elfogadása tűzhet ki új közösségi (és abból származó tagállami) célokat. Új irányelv korlátozza majd a közepes méretű tüzelőberendezések légszennyező anyag kibocsátását, és a légköri szennyezők nemzeti kibocsátási határértékeiről szóló irányelv módosításába bekerülhetnek a 2030. évtől alkalmazandó új összkibocsátási küszöbök is. Terv a Genfi Egyezmény Göteborgi Jegyzőkönyvének mielőbbi ratifikálása EU, majd nemzeti szinten.
- Az ózonkárosító anyagok felhasználásának teljes visszaszorítása; a termékekben, berendezésekben lévő ózonkárosító anyagok légkörbe jutásának megakadályozása: a fluorozott szénhidrogének (HFC-k) mennyiségének 79%-kal való csökkentése 2015–2030 között.

Helyzetkép és előrehaladás

Magyarország átlagos levegőminősége nemzetközi összehasonlításban közepesnek mondható. Azonban fontos megemlíteni, hogy a lakossági szilárd tüzelés jelentősen rontja a levegőminőséget, a kén-dioxid kibocsátásban pedig a lakossági és intézményi fűtés szerepe egyre meghatározóbbá vált (Magyarország környezeti állapota 2016, HOI). Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség levegőminőségi jelentése szerint a légszennyezettség okozta halálesetek száma Magyarországon az EU-ban az egyik legmagasabb. Habár a beszámolási időszakban a légszennyező anyagok kibocsátásának korlátozása jelentős javulást eredményezett, de továbbra is kihívást jelent a (főleg közlekedési eredetű) nitrogén-dioxid (NO₂), a nyáron magas talajközeli ózon (O₃), valamint a (főleg lakossági szilárd tüzelési eredetű) légköri aeroszol (PM₁₀) szennyezettség (lásd: *Összefoglaló 1.a – 1.b mutatók*). Ez utóbbi és a nitrogén-dioxid esetén az egészségügyi határértékek túllépése miatt kötelezettségzegési eljárás indult hazánk ellen. Részben a területi levegőminőségi tervek, részben az ágazatközi PM₁₀ csökkentési program hatására 2012 és 2016 között éves PM₁₀

határérték túllépés csak egyszer történt Budapesten, melyet a Széll Kálmán tér átépítésekor használt munkagépek okoztak. A napi PM₁₀ túllépések száma a legtöbb mérőállomáson csökkenő trendet mutat (lásd: *Összefoglaló 2.a mutató*). A nitrogén-dioxidra vonatkozó éves határértéket két mérőállomás adatai lépték túl (Pécs Szabadság út és Budapest Széna tér). Továbbra is gondot okoz a nyári időszakban az ózonszennyezettség, illetve a téli időszakban a benz(a)pirén határérték betartása. A többi légszennyezőanyag tekintetében hazánk levegőminősége **megfelelőnek vagy kiválónak bizonyult**. Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (a továbbiakban: OLM) automata mérőállomásainak 2015. és 2016. évi (SO₂, NO₂, NO_x, CO, O₃, PM₁₀, PM_{2,5} és benzol szennyezőanyagok) adatai alapján, a települések levegőjének összesített eredménye szerint a **települések túlnyomó része a „jó” kategóriába** esik. Öt, illetve hat település a „megfelelő” besorolást kapta, és 6-6 mérőállomás került „szennyezett” kategóriába (lásd: *Összefoglaló 2.b és 2.c mutatók*).

A PM₁₀ napi és éves határérték túllépést mérő monitorállomások aránya, valamint a detektált legnagyobb túllépésszám a 2005-2016. évek vonatkozásában

(Forrás: OMSZ)

A levegőtisztaság-védelem területén 2016-ban befejeződött az egyes légköri szennyezőanyagok nemzeti kibocsátásainak csökkentéséről szóló irányelv (a továbbiakban: NEC irányelv) tanácsi tárgyalása. Az új NEC irányelv szigorúbb nemzeti határértékeket állapít meg és meghatározza 2020-ra, valamint 2030-ra, hogy a 2005-ös bázisévhez képest mennyivel kevesebb szennyezőanyag (SO₂, NO_x, NH₃, NMVOC, PM_{2,5}) kerülhet évente a levegőbe. A NEC irányelv 2016. december 31-én hatályba lépett.

A légszennyezettség további csökkentése céljából 2015-ben elkészült a nagy tüzelőberendezések légszennyezőanyag kibocsátásának csökkentésére szolgáló **Átmeneti Nemzeti Terv**, amelynek célja szabályozott keretet adni az adott tüzelőberendezések 2020. június 30-ig történő ütemezett légszennyezőanyag kibocsátás csökkentésének és biztosítani annak ellenőrzött megvalósítását. Az Átmeneti Nemzeti Tervben foglaltak végrehajtását az országos környezetvédelmi hatóság ellenőrzi, a 2016. évre előírt kibocsátási követelményeket az érintett tüzelőberendezések rendben teljesítették.

A beszámolási időszakban megkezdődött a **közepes tüzelőberendezésekből származó egyes szennyező anyagok levegőbe történő kibocsátásának korlátozásáról szóló 2015/2193 EU irányelv** (a továbbiakban: 2015/2193 EU irányelv) tagállami kibocsátás csökkentési

kötelezettséget előíró, 2020-2030 közötti időszakra vonatkozó végrehajtásának szakmai előkészítése. A 2015/2193 EU irányelv alapján az 5-50 MW közötti meglévő tüzelőberendezéseknek szigorúbb légszennyező anyag kibocsátási követelményeknek kell megfelelniük 2025-től, illetve az 1-5 MW közöttieknek 2030-tól. A kibocsátások ütemezett csökkentése összhangban van az új NEC irányelvben kitűzött nemzeti kibocsátás csökkentési célokkal is. Az új követelményeknek való megfelelés kibocsátás-csökkentő beruházásokkal és az elérhető legjobb technikáknak megfelelő szintű korszerű új berendezések alkalmazásával biztosítható, amelyek a környezetvédelmi, energia- és klímapolitikai célokat egyaránt szolgálják. Az egységes és egyértelmű jogalkalmazás érdekében 2016-ban módosult *a levegőterheltségi szint és a helyhez kötött légszennyező források kibocsátásának vizsgálatával, ellenőrzésével, értékelésével kapcsolatos szabályokról szóló 6/2011. (I.14.) VM rendelet*, valamint *a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 4/2011. (I.14.) VM rendelet*.

A magyar Kormány kiemelt célja, hogy a lakosság egészségét javítsa, ennek érdekében a népbetegségeket okozó tényezőket (pl. dohányzás, mozgásszegény életmód, egészségtelen táplálkozás, levegőszennyezettség stb.) visszaszorítsa. Az EU 2009-ben a nem megfelelő levegőminőség miatt a kisméretű részecske, azaz PM₁₀ szennyezettség (köznapi nevén: szálló por szennyezettség) tekintetében jogsértési eljárást indított Magyarország ellen. A Kormány a helyzet javítása érdekében 2011-ben elindította a **Kisméretű Szálló Por (PM₁₀) Csökkentés Ágazatközi Intézkedési Programot** (a továbbiakban: PM₁₀ Program), illetve helyi levegőminőségi tervek is készültek, amelyek az érintett zónákban szükséges intézkedéseket tartalmazzák. A PM₁₀ Program indulása óta a közlekedési, az ipari, a mezőgazdasági és a lakossági szektorban számos intézkedés megvalósult, amelyek nagymértékben hozzájárultak a levegőminőség folyamatos javulásához.

A PM₁₀ Program végrehajtása 2015-2016-ban is folytatódott, amelynek keretében a környezetvédelemért felelős Földművelésügyi Minisztérium 2015-ben elindította, majd 2016-ban továbbfejlesztette a **„Fűts okosan!” lakossági szemléletformáló kampányt**, amely az egyes szilárd tüzelőanyagok helytelen használatának, illetve a hulladékok háztartási tüzelőberendezésben történő elégetésének veszélyeire és káros hatásaira hívja fel a lakosság figyelmét. A kampány folyamatos fejlesztése kapcsán megújult a kampány weboldala (www.futsokosankampany.hu), amely közérthető, színes tartalommal hívja fel a figyelmet a problémára, és ad megoldási javaslatokat. Az ismeretterjesztő honlap mellett a kampány keretében kisfilmek, rádióspotok, roll-up sorozat, országjáró kiállítási anyag, valamint különböző kiadványok, plakátok készültek. A témához kapcsolódóan több hazai és nemzetközi konferenciát is szerveztek. A kampány lebonyolítása a Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft együttműködésével valósult meg.

Az **OLM** megfelelő színvonalú **működtetése** kiemelkedően fontos a levegőminőség monitorozása érdekében. A beszámolási időszakban a fejlesztések eredményeképp a több mint 450 új mérő- és laborműszer, valamint 4 új mobil mérőállomás üzembe állításával pontosabb képet kaptunk Magyarország légszennyezettségéről, ami kiemelkedő jelentőséggel bír a levegőminőség és az emberi egészség védelmét biztosító intézkedések hatékonysága, az állampolgárok egészségének védelme szempontjából. 2012 és 2016 között két fejlesztési projekt keretében több mint 2,8 Mrd forintos beruházásból újult meg a hálózat, megvalósítva ezzel a levegőminőségi monitoring történetének eddigi legnagyobb eszközbeszerzését. Svájci támogatásból 1,7 Mrd Ft értékben fejlesztették az OLM Manuális Mérőhálózatát és annak laboratóriumi hátterét. A projekt keretében 315 korszerű mintavevő készülékkel, laboratóriumi mérőeszközzel, valamint két jól felszerelt mobil mérőállomással bővült a mérőhálózat. A mérőhálózat műszereinek korszerűsítésére a tárca uniós forrásból a Környezet és Energia Operatív Program (továbbiakban: KEOP) keretében egy további, több mint 1 Mrd forintos műszerfejlesztést is megvalósított. Ennek során az automata mérőállomásokon összesen 130 db

mérőműszer cseréje, a mérési adatok tárolásához és feldolgozáshoz használt hardverek és szoftverek fejlesztése, valamint további két mobil mérőállomás beszerzése történt meg. Az informatikai fejlesztések során megújult az OLM weboldala is. Az új honlap korszerű, akadálymentesített felületen teszi lehetővé a levegőminőségi adatok könnyebb és gyorsabb elérését.

Az Európai Unió célul tűzte ki az **alacsony szén-dioxid-kibocsátású, versenyképes gazdaság 2050-ig** történő megvalósítását. A célok között szerepelt a **fluortartalmú üvegházhatású gázok** légköri koncentrációjának átlagosan 70–78%-kal történő csökkentése 2050-ig. *A fluortartalmú üvegházhatású gázokkal és az ózonréteget lebontó anyagokkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről szóló 14/2015. (II.10.) Korm. rendelet* felhatalmazásával megalakult a **Nemzeti Klímavédelmi Hatóság**. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium szervezetébe integrált, országos illetékességgel és közigazgatási hatósági jogkörrel rendelkező önálló szervezeti egység legfontosabb feladata a klímagázokkal kapcsolatos tevékenységek felügyelete, továbbá az éghajlat védelmét szolgáló, biztonságos és energiahatékony alternatív technológiák alkalmazásának ösztönzése. Üzemelteti a **Klímagáz adatbázist**, amelyben nyilvántartja a fluortartalmú üvegházhatású gázokat, valamint az ózonréteget lebontó anyagokat tartalmazó vagy azzal működtetett rendszereket, azok címkézését, kötelező szivárgásvizsgálatának elvégzését és igazolását, a hűtőköri beavatkozásokat típusonként, fajtánként és a felhasználás jellege szerint, továbbá az elötöltött berendezések forgalomba hozatalát.

Az Európai Parlament és Tanács 1005/2009/EK rendelete az ózonréteget lebontó anyagokról, az 517/2014/EU rendelete a fluortartalmú üvegházhatású gázokról és a 842/2006/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, a 2015/2067/EU Bizottsági rendelet, valamint a 60/2016. (XII.28.) NFM rendelet alapján a telepített hűtő-, klíma- és hőszivattyú-berendezéseken, valamint a járműklíma és szállítmányhűtő szektorban tevékenységet végző személyeknek képzést kell szerezniük. A fenti rendeletek – tevékenységi területek szerint – különböző képzési kategóriákat állapítanak meg. A képzés megszerzésének koordináló és felügyelő szervezete Magyarországon szintén a Nemzeti Klímavédelmi Hatóság.

2.1.2. A zajterhelés csökkentése

Célok

- A stratégiai küszöbértékek (egész napra számított átlagos zajterhelés (L_{den}) 63 dB, az éjjeli ($L_{éjjel}$) 55 dB) feletti zajterheléssel érintett lakosok számának csökkentése a közlekedési létesítmények mentén, melyen belül elsőbbséget kell élvezzen az $L_{den} = 73$ dB, $L_{éjjel} = 65$ dB stratégiai küszöbértékeket meghaladó zajterhelésű területek zajcsökkentése.
- A határérték feletti zajterhelés megszüntetése az ipari és szolgáltató létesítmények környezetében.

Helyzetkép és előrehaladás

Tekintettel arra, hogy a vizsgált időszak a stratégiai zajtérképek és intézkedési tervek 5 éves felülvizsgálati ciklusai közé esik, *a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről szóló 280/2004. (X.20.) Korm. rendelet* szerint ebben az időszakban nem lett volna a zajtérképezéshez kapcsolódó feladat. Ugyanakkor az előző ciklushoz tartozó egyes zajtérképek és intézkedési tervek késedelmes elkészítése és az emiatt indult uniós kötelezettségszegési eljárás miatt mégis szükség volt a zajtérkép készítésére kötelezettek támogatására, koordinációjára, valamint a késve teljesített feladatokkal kapcsolatos uniós adatszolgáltatás elvégzésére. A vizsgált időszak végére Budapest és vonzáskörzete kivételével az összes hiányzó zajtérkép és intézkedési terv elkészült. A kötelezettségszegési eljárás tapasztalatai

alapján megkezdődött az intézményi struktúra átalakítására és a feladat finanszírozásának új alapokra helyezésére vonatkozó szabályozás előkészítése is.

A vizsgált időszakban hazai zajvédelmi szabályozás rendszerének továbbfejlesztésére is megtörtént. *A környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól szóló 284/2007. (X.29.) Korm. rendelet, a környezeti zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008. (XII.3.) KvVM-EüM együttes rendelet, valamint a zajkibocsátási határértékek megállapításának, valamint a zaj- és rezgés-kibocsátás ellenőrzésének módjáról 93/2007. (XII.18.) KvVM rendelet* módosításával megtörtént az „alkalmi rendezvények” fogalmának bevezetése (a korábbi, definiálatlan kulturális fesztivál fogalma helyett), valamint a nemzetközi licenccel rendelkező autó-motor versenypályákra vonatkozó speciális szabályok megalkotása. Továbbá módosult *a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény* is annak érdekében, hogy az önkormányzatok – korábban több jogszabályban szereplő – zajvédelmi jogalkotási feladatai egy törvényben kerüljenek meghatározásra, valamint hogy a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott területre vonatkozóan a fővárosi közgyűlés is alkothasson helyi zajvédelmi szabályozást. Az előbbieken túl *a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 71/2015. (III.30.) Korm. rendelet* a központi államigazgatás területi szervei vonatkozásában is átalakította a környezetvédelmi hatóságok rendszerét a zajvédelmi hatósági feladatokat a megyei kormányhivatal megyei illetékességgel eljáró, megyeszékhely szerinti járási hivatalához telepítve.

Az NKP-4 célként tűzte ki a hatóságok szakember állományának fejlesztését a hatósági feladatok magasabb szintű ellátása érdekében. E cél érvényesítése érdekében a Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft. a Földművelésügyi Minisztérium részvételével 2015. október 13-án konferenciát rendezett, elsősorban az önkormányzatoknál zajvédelmi hatósági szerepet betöltő szakemberek részére. A Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft. továbbá a központi közigazgatás területi szerveinek szakembereit is segítette, elsősorban zajméréssel kapcsolatos szakmai tanácsadással. Ezen túl 2016 szeptemberében a Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft. is szervezett a területi államigazgatási hatóságok részére konferenciát a Földművelésügyi Minisztériummal közösen a zajcsökkentési intézkedési tervek hatósági jóváhagyásának elősegítése érdekében.

2.1.3. Ivóvízminőség és egészség

Célok

- A kiemelt komponensek miatt fennálló egészségi kockázatok jelentős csökkentése, az érintett területek ivóvíz-minőségének javítása.
- A közüzemi ivóvízellátás közszolgáltatás biztonságának növelése, a vízkészleteket pazarló és többletköltségekkel járó hálózati veszteségek csökkentése.
- Egészséges ivóvízhez jutás biztosítása minden lakos számára, beleértve a hátrányos helyzetű csoportokat.
- A közműves ivóvízzel gazdaságosan el nem látható területeken fennálló ellátási hiányok felszámolása.

Helyzetkép és előrehaladás

A települések vezetékes vízzel való ellátottsága 2007 óta 100%-os, a hálózatba bekapcsolt lakások aránya ekkor 95% volt. A 2000-es évek alatt az ivóvíz-hálózat 3291 kilométerrel bővült, hossza 2014-ben közel 66 ezer kilométer volt. Ugyanezen időszakban a bekapcsolt lakások száma több mint 427 ezerrel – az összes lakás százalékában 92,1-ről 94,7%-ra – nőtt, azonban bizonyos területeken az akár sok évtizede üzemelő vízműrendszerek az elmaradt karbantartások miatt vízminőségi és üzemeltetési kockázatot jelenthetnek. A víziközműszolgáltatás Magyarországon két fő alaptervekenyiséget jelent: vezetékes ivóvízellátást és

közműves szennyvízelvezetést. Az ivóvízellátás a vízkitermeléstől a víz felhasználójáig történő eljuttatását foglalja magába, beleértve a katasztrófavédelmi célokat szolgáló tűzivíz-ellátást is.

A víziközműekre vonatkozó szabályozás felülvizsgálataként az Országgyűlés 2015. június 30-án fogadta el a *víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény* (a továbbiakban: Vksztv.) átfogó módosítását, melynek nyomán időszerűvé és szükségessé vált a víziközmű végrehajtási rendelet módosítása is, melyet 2015 decemberében fogadtak el. A Vksztv. hatályba lépése átalakította a szektor piaci struktúráját 2016 végére. A szabályozás ösztönözte a szolgáltatók integrációját. E folyamat során a víziközmű-szolgáltatók száma jelentősen lecsökkent: az egykori 373 szolgáltató társasághoz képest mára lényegesen kevesebb, összesen 41 víziközmű-szolgáltató tevékenysége engedélyezett. Az integráció alatt a területi határok meglehetősen intenzív változása az engedély teljes tartalmi felülvizsgálatával járt együtt. Erre tekintettel szükségessé vált a **víziközmű-szolgáltatói működési engedély tartalmi megbontása** egyrészt egy relatíve állandónak tekintett szolgáltatói engedélyre, másrészt a gyakran változó, a működés területi határait kijelölő működési engedélyre vagy engedélyekre. A társaságok közül 5 többségi állami, 2 többségi fővárosi, 35 pedig többségi önkormányzati tulajdonú. *A víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 58/2013. (II.27.) Korm. rendelet* (a továbbiakban: Vhr.) módosítására elsősorban a Vksztv. 2015. évi módosításával szükségessé váló rendeleti szintű szabályok hatálybaléptetése miatt került sor, melyek közül kiemelendő a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal által végzett szolgáltatói és üzemeltetési engedélyezés alacsonyabb szintű szabályozása, a kiszervezési és a gördülő fejlesztési terv készítésére vonatkozó szabályok pontosítása, illetve az indokolatlanná vált szabályozások hatályon kívül helyezése.

Az Ivóvízminőség-javító Program végrehajtása kapcsán 2016. március 1-jén került kihirdetésre a *Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program éves fejlesztési keretének megállapításáról szóló 1084/2016. (II.29.) Korm. határozat*. **A KEHOP 2016. évi éves fejlesztési kerete** (a továbbiakban: ÉFK), a 2016. december 6-i módosítás után **124 ivóvízminőség-javító**, valamint a projekt összevonásokat követően **101 szennyvízelvezetési és -tisztítási kiemelt projektet** nevesít. Az ivóvízminőség-javító beruházások a KEHOP 2. prioritás tengelyében, a *Települési vízellátás, szennyvízelvezetés és -tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése* cím alatt kaptak helyet, ahol meghatározták a víziközmű-fejlesztésekre irányuló támogatási lehetőségek körét a 2014-2020-as időszakban. A 89 db derogációs ivóvízminőség-javító projekt közül 74 db projektet a KEOP támogatási időszakban sikeresen befejeztek, 3 db projektet szakaszoltak, további 12 db projektet a 2014-2020-as programozási ciklusban, a KEHOP keretében fognak megvalósítani. A KEHOP program fejlesztéseinek végrehajtása során a derogációs kötelezettséggel érintett települések lakosainak ivóvízellátása – átmeneti megoldással – továbbra is folyamatosan biztosított.

Az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 201/2001. (X.25.) Korm. rendelet alapján az ivóvízminőség ellenőrzését, a közegészségügyi-vízbiztonsági felügyeletet az illetékes népegészségügyi szerv látja el. Az ivóvízbiztonság hatósági ellenőrzése során az illetékes népegészségügyi szerv egyrészt az ivóvízszolgáltatás körülményeit, az üzemeltető ivóvízminőséget befolyásoló tevékenységét vizsgálja az ivóvíz-biztonsági terv ellenőrzésével, másrészt a vízminőség vizsgálati adatokat ellenőrzi és értékeli. **Az 5000 főnél többet ellátó rendszerek esetén a benyújtott ivóvíz-biztonsági terveket a jelentési időszakban jóváhagyták.**

Az Országos Tisztifőorvosi Hivatal (a továbbiakban: OTH) 2015. január 1. óta működteti a **Humán felhasználású vizek informatikai rendszerét** (a továbbiakban: HUMVI rendszer) a vízminőség ellenőrző vizsgálatok, a határérték túllépések, a szennyezés veszélyével járó rendkívüli események, valamint a minőségjavító intézkedések adatainak rögzítése, folyamatos tárolása és kezelése céljából. A vízminőség-ellenőrző vizsgálatok eredményeit a víziközmű-

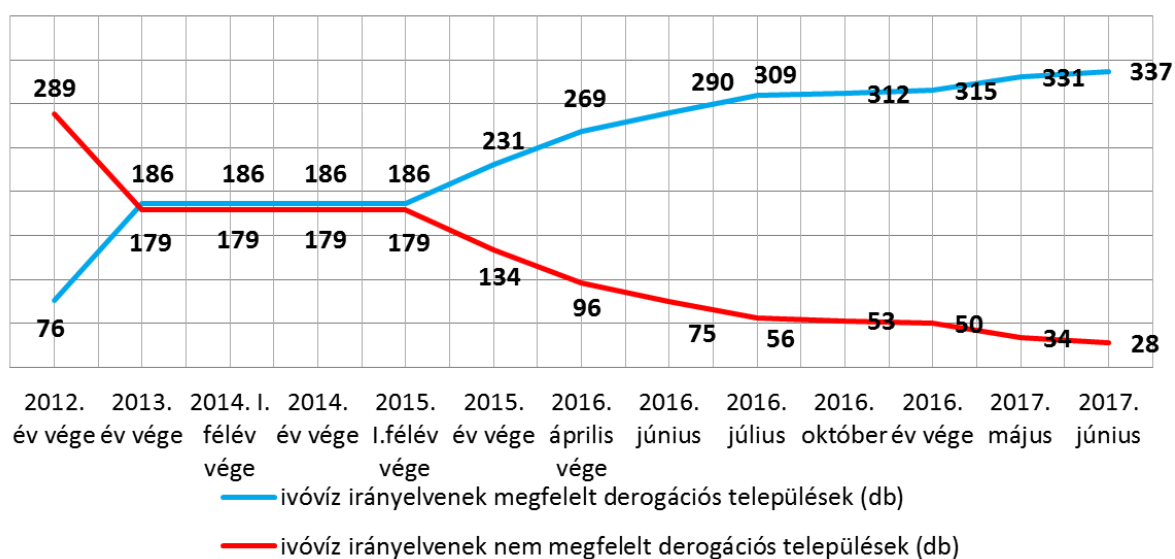
szolgáltató (hatósági vizsgálatok esetén az illetékes népegészségügyi szerv), vagy az általa megbízott laboratórium negyedévente tölti fel a HUMVI rendszerbe. A szolgáltatott ivóvíz minőségére vonatkozó adatok nyilvánosak. A víz egészségre gyakorolt hatásáról kérelemre az illetékes népegészségügyi szerv ad felvilágosítást. Az országos adatokat az Országos Közegészségügyi Központ (a továbbiakban: OKK) kezeli az országos ivóvíz-minőségi adatbázisban. Az adatok országos elemzéséről és azok felhasználásával készített éves összefoglalót – az éves településsoros ivóvíz-minőségi adatokkal együtt – az OTH honlapján közzétette.

Magyarország az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK Tanácsi Irányelvnek való megfelelést a bór, a fluorid és az arzén tekintetében több településen nem tudta biztosítani (lásd: Összefoglaló 4.a mutató). Az Európai Bizottság 2016. március 31-én tájékoztatta Magyarországot, hogy az Irányelvnek való megfelelés késedelme miatt indított EU Pilot eljárást lezárta, majd hivatalos felszólítás küldésével 2016. május 27-én kötelezettségszegési eljárást indított.

A jelentési időszakban megkezdődött az ivóvíz-szennyezők miatt fennálló egészségi kockázatok jelentős csökkentése. A 365 vízellátási területből az Irányelvnek nem megfelelő vízellátási terület 2015. év végére 134-re, 2016. év végére 50-re csökkent (lásd: Összefoglaló 4.b mutató). A bór, fluorid és arzén határértéknek való nem megfelelés esetén az illetékes népegészségügyi szerv átmeneti ivóvízellátás biztosítását rendelte el az adott településeken, így biztosítva a lakosság egészséges ivóvízhez jutását. Az illetékes népegészségügyi szerv az átmeneti ivóvízellátás keretében biztosított ivóvíz minőségét egységes program szerint ellenőrizte. A hatósági ellenőrzés helyszíni ellenőrzésekkel és hatósági ivóvízvizsgálatokkal az átmeneti ivóvízellátás teljes időtartama alatt megvalósult.

Az OTH kiemelt figyelmet fordított arra, hogy a szakmai és lakossági tájékoztatás minél szélesebb kört érjen el. Ennek érdekében célcsoportonként tájékoztató anyagokat készített és azokat elérhetővé tette a belső honlapján, melyet az illetékes népegészségügyi szervek is felhasználtak munkájuk során. Az OTH intézkedett továbbá, hogy az elkészített anyagokat az érzékeny csoportok tájékoztatásában a védőnői hálózat is használja. A lakosság tájékoztatását a www.antsz.hu, illetve a <http://oki.antsz.hu/> internetes oldalak látták el.

Az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK tanácsi irányelvnek való megfelelés az idő függvényében

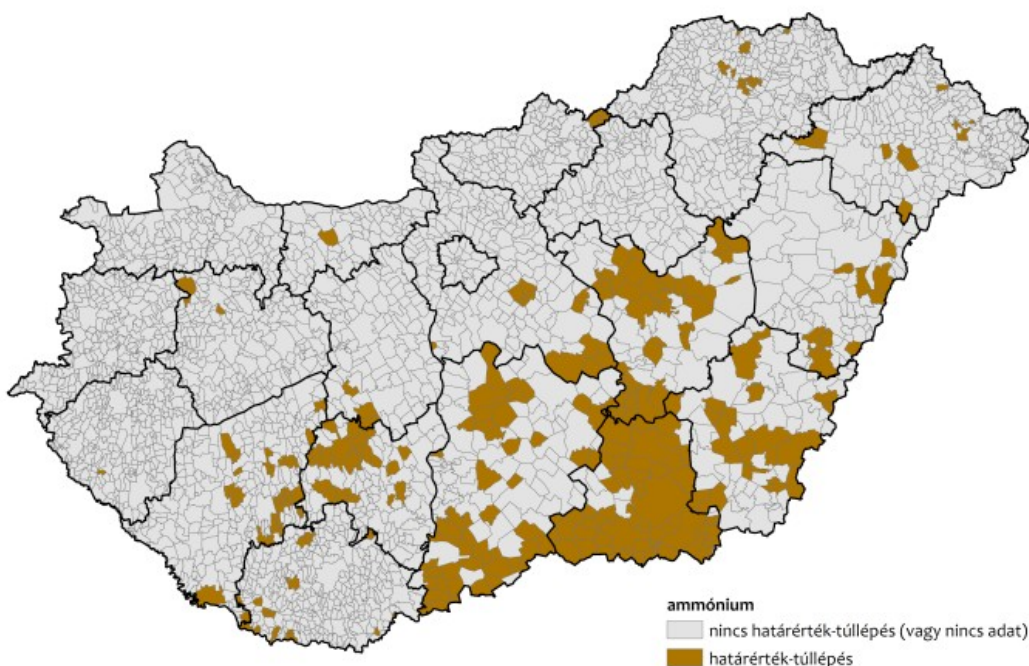

(Forrás: NFM)

Az utóbbi 5 évben **a kémiai ivóvízminőség jelentősen javult**, különösen az Ivóvízminőség-javító Program fő fókuszát képező öt elem (arzén, bór, fluorid, nitrát és nitrit) tekintetében. Kémiai szempontból országos szinten az arzén jelenti a legnagyobb problémát, mind egészséghatás, mint az érintett lakosságszám tekintetében. Jóval kisebb számú (néhány tízezer) lakost érintenek az egyéb egészségkockázatot jelentő kémiai komponensek, így a bór, a fluorid és a klórozási melléktermékek.

A geológiai eredetű ammónium az ivóvízben az ország jelentős területét érinti. Ez önmagában még nem jelentene veszélyt az emberi egészségre, azonban az ammóniumból a vízkezelés vagy vízelosztás során, mikrobiológiai folyamatok következtében (kiváltképp az előregedett hálózatban) nitrit keletkezhet, amely különösen a csecsemőkre veszélyes. Ilyen esetekben a csecsemők és várandósok részére ivóvízellátást (pl. palackos vizet) biztosítanak. Hálózati vízzel összefüggő, nitrit vagy nitrát által okozott megbetegedés (methaemoglobinaemia, ún. kékkór) az elmúlt években nem volt hazánkban. Az Ivóvízminőség-javító Program hozzájárult a vas és mangán nem-megfelelőség mérséklődéséhez is, mivel ezek gyakran az arzénnel együttesen fordulnak elő, és az oxidatív arzénmentesítő technológiák egyben ezeket is eltávolítják.

A határérték feletti geológiai eredetű ammóniumtartalom területi eloszlása

(Forrás: OKI)

A közüzemi ivóvízellátás közszolgáltatás biztonságának csak egyik eleme az ivóvíz fogyasztási ponton igazolt jó minősége. Az irányadó nemzetközi gyakorlat szerint (ideértve az Egészségügyi Világszervezet ajánlását), akkor tekinthető az ivóvízellátás biztonságosnak, ha az üzemeltetés kockázatértékelési rendszerben, ún. vízbiztonsági tervezés alapján történik. Magyarországon a vízbiztonsági tervezés jogszabályban előírt követelmény. **2016-ig 524 vízellátó rendszer vízbiztonsági tervének közegészségügyi értékelése történt meg.**

Magyarország Alaptörvénye deklarálja **az egészséges ivóvízhez jutás jogát** minden magyar állampolgárnak. Az ivóvízellátás az állam vagy a helyi önkormányzat felelőssége. Közüzemi

ivóvízellátás Magyarországon minden településen rendelkezésre áll. A közműves ivóvízellátottság országosan 95%, 3%-ot látnak el az egyedi rendszerek, és 2% használja a saját kútjának vizét ivóvízként. Biztonságosan ellátottnak csak azok tekinthetők, akik a közműves ivóvízhez a hálózatra rákötve jutnak hozzá, mivel az egyéb (pl. közfolyós) ellátás a vízgyűjtés, szállítás, tárolás módja miatt kockázatos. A biztonságos ivóvízellátás közegészségügyi szempontok mellett emberi jogi és esélyegyenlőségi kérdéseket is felvet, Magyarországon ez a probléma jellemzően a szegregátumokban élőket, vagy a fogyasztási díj nem fizetése miatt a szolgáltatáshoz korlátozottan hozzáféréket érinti. A magán kutakból származó – gyakran ellenőrizetlen minőségű – ivóvizet fogyasztók aránya jelentős területi eltérést mutat, a Települési Információs Rendszer (a továbbiakban: TEIR; www.teir.hu) adatai szerint jellemzően Dél-Alföldön és Észak-Magyarországon magasabb az ellátatlan külterületek vagy tanyás településrészek aránya: hat járásban (Mórahalmi, Kisteleki, Kiskunfélegyházi, Putnoki, Nagykőrösi és Encsi) nem éri el a 75%-ot. Ezek közül csak az Encsi járás minősül jogszabály alapján hátrányos helyzetűnek.

Magyarország 2001-ben ratifikálta a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló ENSZ-EGB Egyezményhez kapcsolódó Víz és Egészség Jegyzőkönyvet (a továbbiakban: Jegyzőkönyv). Magyarország kiemelt szerepet játszott a Jegyzőkönyv létrehozásában, valamint jelenleg is aktív szerepet vállal az abban foglalt feladatok megvalósításában. Erre figyelemmel a Jegyzőkönyv Titkársága és a WHO kezdeményezte az egyenlő hozzájárulás értékelésére kifejlesztett kérdőív magyarországi kipróbálását. A kérdőív célja egy ország, vagy azon belül egyes régiók helyzetének önértékelése az ivóvízhez és szanitációhoz való egyenlő hozzájárulás tekintetében. 2015-2016-ban került sor a fent említett Értékelőlap hazai kitöltésére. A fő megállapítás az volt, hogy a magas szolgáltatási lefedettség ellenére az ivóvízhez való hozzáférés továbbra is kihívást jelent a szociális és gazdasági szempontból hátrányos helyzetű csoportok részére, illetve a közellátástól távol eső tanyasi területeken.

A közműves ivóvízzel gazdaságosan el nem látható területeken az ivóvízhez való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésében számos stratégia játszik szerepet. Fejlesztési programok indultak ennek érdekében: Tanyaprogram, Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, Kvassay Jenő Terv, Nemzeti Vízstratégia, *Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról szóló 1/2014. (I.3.) OGY. határozat*. A közvetlenül az ivóvízhez jutás témakörhöz kapcsolható operatív programok közül kiemelendő a KEHOP.

A saját kútból történő vízellátás közegészségügyi kockázatainak csökkentése érdekében fontos előrelépés *a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 147/2010. (IV.29.) Korm. rendelet* 2016-ban megjelent módosítása (*100/2016. (V.13.) Korm. rendelet az egyes vízgazdálkodási és vízvédelmi tárgyú kormányrendeletek módosításáról*). A módosítás egyik fontos eleme, hogy a saját célú ivóvízmű (azaz saját kútból történő vízellátás) esetén a vízminőséget rendszeresen vizsgáltatni szükséges.

2.1.4. Szennyvízelvezetés és –tisztítás, szennyvíziszap kezelés, hasznosítás

Célok

- A 91/271/EGK irányelv derogációs követelményeinek teljesítése és a vizek jó állapotának elérése érdekében az EU VKI-ban, valamint a VGT-ben megfogalmazott kritériumok, illetve intézkedések teljesítése.
- A szennyvízkezelés működtetése és fejlesztése.
  - A 2000 LE feletti agglomerációkban élő lakosság számára a csatornázottság biztosítása 2015. december 31-ig (csatornahálózatba kötött lakások aránya 89,2%).
  - Az összegyűjtött szennyvizek 100%-ának legalább biológiai fokozatú tisztítása 2015. december 31-ig.
  - A tisztított szennyvíz minőségi követelményeinek a befogadó VKI konform vízminőségi követelményei szerinti megállapítása.
- A Szennyvíz Programban nem szereplő területeken keletkező szennyvizek megfelelő kezelésének elősegítése.
- A szennyvíz és a szennyvíziszap hasznosítása, a környezeti kockázatok csökkentése.

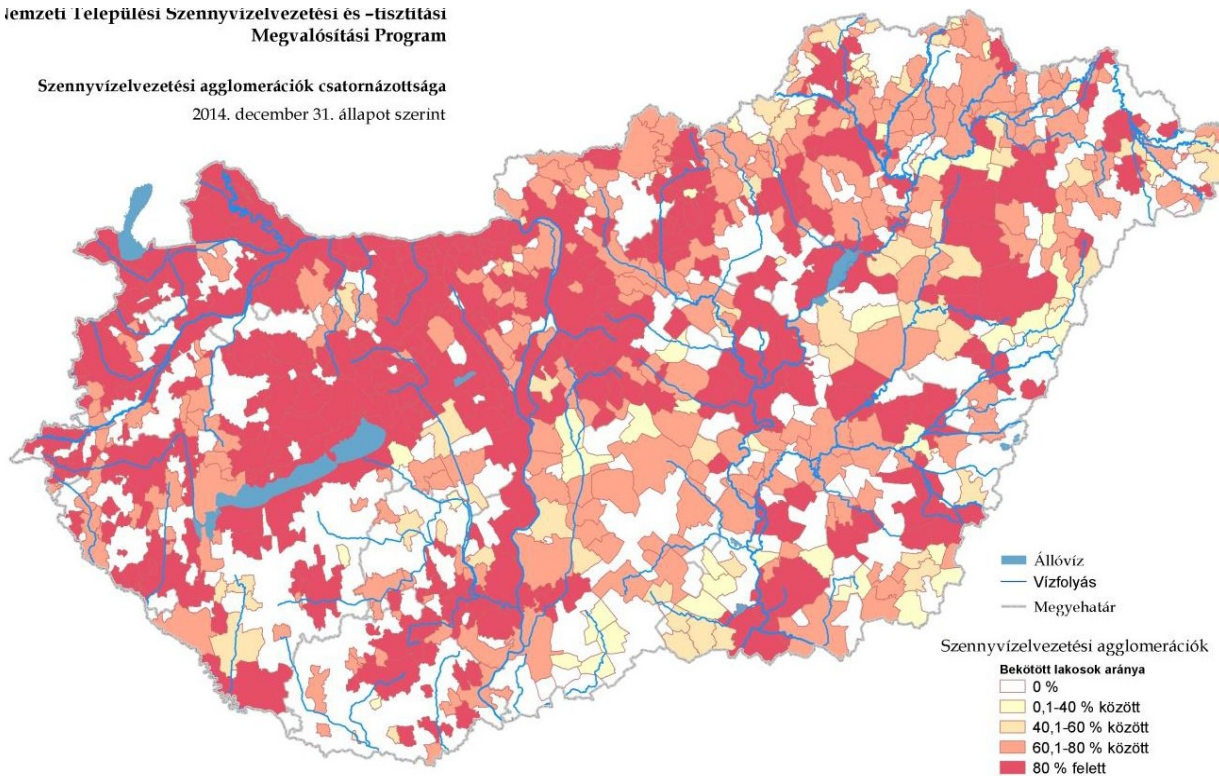
Helyzetkép és előrehaladás

A települések szennyvízelvezetésének biztonságos megoldása környezetvédelmi és közegészségügyi szempontból meghatározó tényező, ennek megfelelően tovább folytatódott a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programmal (a továbbiakban: Szennyvíz Program) összefüggő feladatok végrehajtása. 2015-re a magyarországi települések 63%-a (közel 2000 település) és a lakásállomány közel 79%-a, összesen 3 482 000 lakás (a városi lakások 88%-a, a községek lakásainak 54%-a) csatlakozott a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózathoz, így a **csatornázottsági** arány 2016-ra már majdnem elérte a 81%-ot.

Szennyvízelvezetési agglomerációk csatornázottsága

Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási
Megvalósítási Program

Szennyvízelvezetési agglomerációk csatornázottsága
2014. december 31. állapot szerint

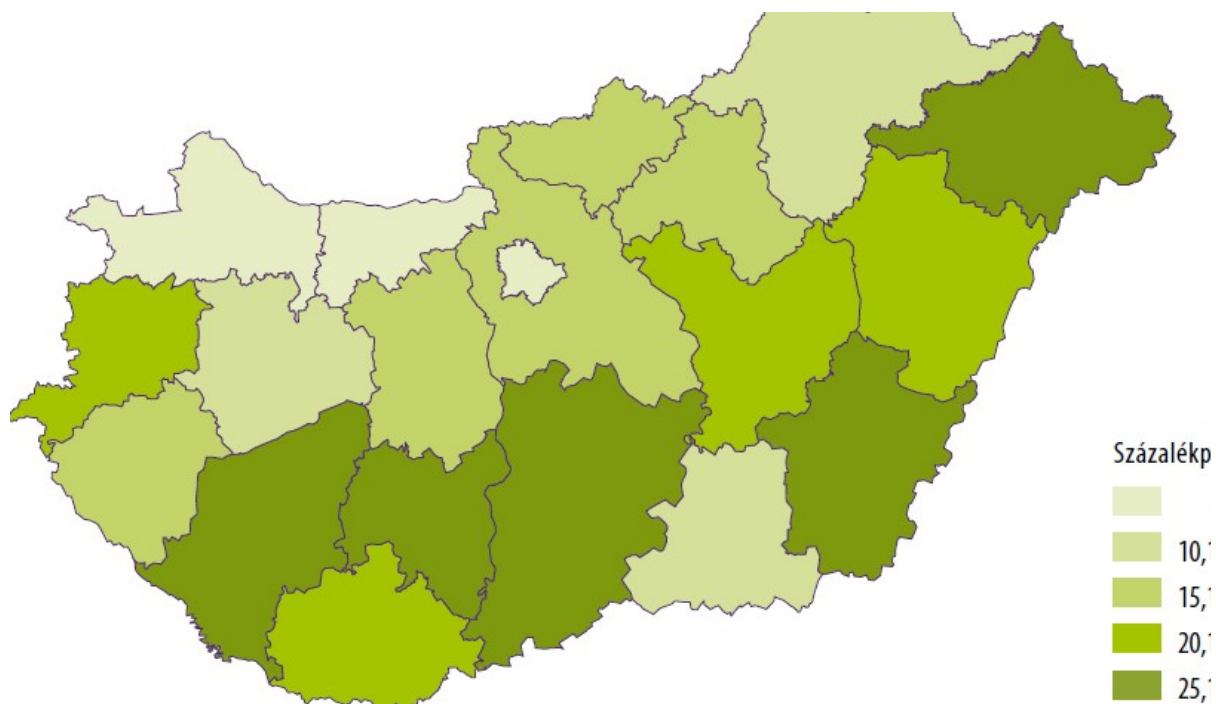

(Forrás: BM)

A növekedés ellenére az érték azonban elmaradt a tervezettől: a Szennyvíz Programban 2015. dec. 31-ig előírt 89,2%-os célérték elérése nem sikerült. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózattal ellátott települések száma 2000 óta 2,3-szeresére nőtt. A közüzemi szennyvízelvezető-hálózatba bekapcsolt lakások száma 2000 és 2015 között 1,7-szeresére, a hálózat hossza pedig 1,9-szeresére (47,8 ezer kilométer) emelkedett. (A jelentés időszakában a Dél-Alföld közcsatornázott lakásainak aránya volt a legalacsonyabb, 70% alatti.) Az elsődleges közműolló – a szennyvízgyűjtő-hálózat fejlesztéseinek köszönhetően – záródik. 2000-ben 396, 2015-ben 723, 2016-ban már 752 méter hosszúságú szennyvízgyűjtő-hálózat jutott egy kilométer ivóvízvezeték-hálózatra (KSH).

A **másodlagos közműolló** (a vízvezetékbe és a csatornahálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége) értéke 2016-ban 14,6 % volt, ami 3,4 százalékpontos záródást jelentett az NKP-3, 2014. évi befejeződéséhez képest (lásd: Összefoglaló 5.a mutató).

A közműolló alakulása megyénként

(Forrás: A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2016 KSH)

A közüzemi szennyvíz tisztítása történhet csak mechanikailag, továbbá biológiailag és III. tisztítási fokozattal is. 2016-ban tisztítás céljából a közüzemi szennyvíztisztító-telepre vezetett és szállított szennyvíz mennyiség közel 100%-a legalább biológiailag is kezelt, ami megfelel a közegészségügyi, illetve a környezetvédelmi szempontoknak. A csak mechanikailag kezelt szennyvíz aránya (0,1%) minimális volt. 2015-ben a közüzemi szennyvízvezetékén összegyűjtött szennyvíz 2,5%-át (12,4 millió m³) tisztítás nélkül vezették el a befogadóba. 2016-ra kissé emelkedett: 3% volt a nem tisztított szennyvíz aránya (lásd: Összefoglaló 6. mutató). Ez az arány 2000-ben még 9,7% (1990-ben 11%) volt (KSH)

A 2000 LE feletti agglomerációk szennyvíz-, illetve szennyvíziszap-kezelési beruházások megvalósítása a KEHOP keretében történik, amelyben a 2000 LE szennyezőanyag-terhelés feletti agglomerációk települései támogathatóak. A 2014–2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 272/2014. (XI.5.) Korm. rendelet szerint a derogációs, így a szennyvízelvezetés és -tisztítás projektek is kiemelt eljárásrendben valósítandók meg.

Amint arról a 2.1.3. fejezetben szó volt a **víziközmű-szolgáltatás** magyarországi tartalma két fő alaptevékenységet jelent: vezetékes ivóvízellátást és közműves szennyvízelvezetést. A **szennyvízelvezetési és -tisztítási tevékenység**hez tartozik a szennyvíz keletkezési helyről történő összegyűjtése, elvezetése, tisztítása, a tisztított szennyvíz hasznosítása, valamint a szennyvíziszap elhelyezése.

2015-ben az NFP Nonprofit Kft. felügyelete alá 58 db, majd később újabb 4 db KEOP szennyvízelvezetési és -tisztítási projekt megvalósítása került, amelyek a 2000 LE feletti agglomerációkat fejlesztették a Szennyvíz Program keretében. A 2014-2020 közötti költségvetési ciklus keretében a KEHOP-ban a szennyvízelvezetés és -tisztítás prioritás (KEHOP 2.2.) a források 69%-ával rendelkezik az intézkedések megvalósítására, ami 268 Mrd Ft támogatást jelent.

A Vidékfejlesztési Program (a továbbiakban: VP) 6-7.2.1.2-16 Egyedi szennyvízkezelés című pályázati felhívása lehetőséget nyújt a vidéki térségek 2000 LE alatti településein/településrészein autonóm és természetközeli, illetve egyedi szennyvíztisztítási megoldások megvalósítására. A felhívás célja, hogy a megfelelő szennyvízkezelés megválasztásával a vidéki települések környezetterhelése csökkenjen, jelentősen hozzájárulva a vidéki életminőség javításához. Fontos hangsúlyozni, hogy a felhívás agglomerációkat nem támogat, helyette települési önkormányzatok és a települések által alkotott önkormányzati társulások részesülhetnek támogatásban. A rendelkezésre álló keretösszeg 12,04 Mrd Ft.

2016 január 1-től a *Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programmal összefüggő szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról* szóló 26/2002. (II.27.) Korm. rendeletet felváltotta a *Magyarország települési szennyvízelvezetési és -tisztítási helyzetét nyilvántartó Településsoros Jegyzékről és Tájékoztató Jegyzékről, valamint a szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról* szóló 379/2015. (XII.8.) Korm. rendelet. Ez Magyarország valamennyi településére vonatkozóan előírja a jegyzői adatszolgáltatás kötelezettségét. Egy településre általában egy adatlap kitöltése szükséges. Kivétel, ha a település több szennyvízelvezetési agglomerációhoz tartozik, ilyenkor településrészenként külön adatszolgáltatás szükséges. 2016-ban készültek el e jogszabály alapján az első adatlapok.

A szennyvíztisztító-telepeken a szennyvíztisztítási folyamat során folyamatosan keletkezik **szennyvíziszap**. A keletkező szennyvíziszap nyersanyagként történő hasznosítása tagállami hatáskörbe sorolt kérdéskör. Magyarország igyekszik eleget tenni az európai uniós tagállami kötelezettségéből fakadó elvárásoknak, mely szerint a szennyvíziszapot elsősorban nem hulladékként, hanem másodlagos nyersanyagként és megújuló energiaforrásként kell kezelni (lásd: *Összefoglaló 7. mutató*). Ezért az Országos Vízügyi Főigazgatóság (továbbiakban: OVF) irányításával egy KEOP projekt keretében 2015-ben készült el a **Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia** szakmai koncepciója (melyet végül a Kormány 2017-ben fogadott el). A koncepció azt a célt szolgálja, hogy az ország iszaphasznosítási jövőképét meghatározza, egyúttal a beruházásigényes és jelentős üzemeltetési költségekkel járó feladatokhoz az EU-s és a központi költségvetési forrásokat bemutassa.

2.1.5. Környezet és egészség

2.1.5.1. Fürdővizek minősége

Célok

- Természetes fürdővizek biztonságának fokozása.
- A medencés fürdővizek biztonságának növelése, a minőségére vonatkozó rendszeres adatgyűjtés biztosítása.

Helyzetkép és előrehaladás

Magyarországon 76 olyan édesvízi víztest található, melyeket fürdőzésre használnak. A hagyományosan sok fürdőző által látogatott területeken (pl. a Duna-kanyarban) nőtt a kijelölt fürdőhelyek száma, de még mindig sok az illegális fürdőhely a folyókon és a bányatavakon. Arról, hogy az országban hány ilyen fürdőhely lehet, valamint hányan látogatják ezeket a fürdőhelyeket, a közegészségügyi szervek nem rendelkeznek adatokkal.

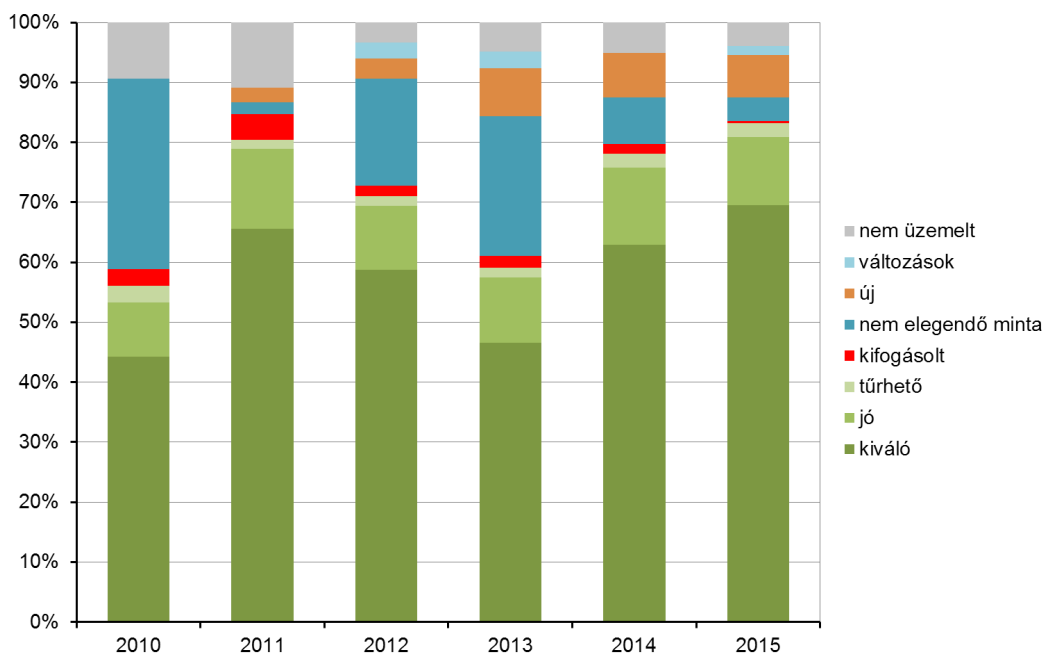
2015-ben 258 természetes fürdőt jelentettek, melyek közül 246 üzemelt a szezonban. A 246 fürdőhelyből 212 állóvíz, 34 pedig folyók mentén található. Az állóvízi strandok túlnyomó többsége nagy tavaink vízpartján található (a Balatonon 138, a Velencei-tavon 9, a Tisza-tavon 6 strand), a többi fürdőhelyet holtágakon és kavicsbánya tavakon alakították ki. A 2015-ös szezonban 186 fürdőhelyet egyedileg minősítettek, a fennmaradó 60 strandot összesen 23 csoportba sorolták. 2015-ben 4 új fürdőhely kijelölése történt.

2016-ban szezon előtt 265 természetes fürdőt jelentettek, a szezont követően összesen 253 strandról érkezett jelentés. 2016-ban 11 újonnan nyitott fürdőhelyet regisztráltak a kormányhivatalok.

*A természetes fürdővizek minőségi követelményeiről, valamint a természetes fürdőhelyek kijelöléséről és üzemeltetéséről szóló 78/2008. (IV.3.) Korm. rendelet szerint a **megfelelően ellenőrzött természetes fürdőhelyek** aránya és ellenőrzési gyakoriságuk javuló tendenciát mutat. A nem megfelelően monitorozott természetes fürdőhelyek aránya a korábbi 20%-ról 2015-ben 5%-ra, 2016-ban 4%-ra csökkent. A kormányhivatalok kiemelten figyeltek a mintavételi ütemtervek betartására. Az Országos Környezetegészségügyi Intézet és az Országos Tisztifőorvosi Hivatal által a megfelelő mintavételi terv összeállításához készített szakmai útmutatót több megye és járás is használta, valamint az üzemeltetők is részt vettek az ütemterv kidolgozásában. Az egyes fürdővizek részletes jellemzését a **fürdővízprofil** tartalmazza, amely kiterjed a szennyezőforrásokra és szennyezési okokra (pl. tisztított vagy tisztítatlan szennyvízbevezetés, állati trágya bemosódás, csapadék túlfolyó, ipari vagy mezőgazdasági tevékenység stb.), valamint a fürdőhely értékelésére. A járási hivatalok a fürdővízprofilokat elkészítették, és jogszabály szerinti gyakorisággal felülvizsgálták. A fürdővíz profilok elérhetőek a megyei kormányhivatalok népegészségügyi főosztályai, valamint az OKI honlapján.*

A vizsgálatok alapján **természetes fürdővizeink** többségének **minősége** évek óta megbízhatóan jó. 2015-ben a hazai természetes fürdővizek 95%-a jó vagy kiváló minőségű, 2016-ban ez az arány további 1%-kal növekedett. 2015-ben és 2016-ban egy-egy folyóvízi strandon volt kifogásolt eredmény. Vízirágzás – ami a köznyelvben kék algának nevezett, allergén toxinokat termelő baktérium elszaporodását jelenti – nem fordult elő.

Természetes Fürdőhelyek minősítése Magyarországon

(Forrás:EMMI)

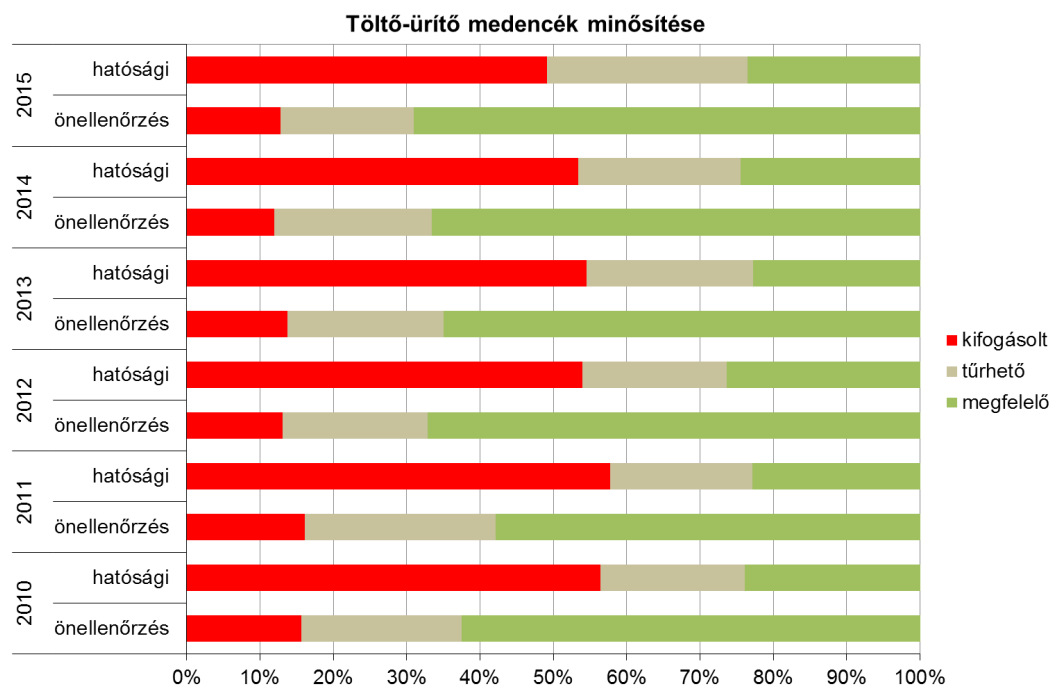
Magyarország a szerencsés geotermikus adottságainak köszönhetően nagyon gazdag termálvizekben. A **medencés fürdők** rekreációs és terápiás célú használata évszázadok óta népszerű, Magyarország egyik fő turisztikai attrakciójának számít. A medencés fürdő egységek száma évről-évre nő. 2015-ben 1128 közfürdő üzemelt, ebből 304 elsődlegesen fürdő célú létesítményben, 801 panziókban, szállodákban, sportklubokban és egyéb létesítményekben, 23 fürdő pedig egyik típusba sem sorolható be. A 2015-ben üzemelő töltő-ürítő medencék száma 740, míg a visszaforgatásos medencéké 3440 volt. 2016-ban összesen 1210 fürdőegység üzemeltetését jelentették, a töltő-ürítő medencék száma 729, míg a visszaforgatásos medencéké 3706 volt.

A **közfürdők szabályozása** több mint 20 éve nem változott, így az új vízkezelési technikákra, medencetípusokra, élmyenelemekre nehezen alkalmazható. Az új jogi szabályozás kormányzati jóváhagyása még folyamatban van. A Magyar Szabványügyi Testület (amelyben üzemeltetők, civil mérnökök, vízkezelésben jártas szakértők és közegészségügyi szakemberek is képviseltetik magukat) kiadott egy szabványsorozatot, ami tartalmazza a medencék tervezésének és üzemeltetésének legjobb gyakorlatát, bár a jogi szabályozás hiánya miatt az üzemeltetők nem kötelezhetőek arra, hogy betartsák.

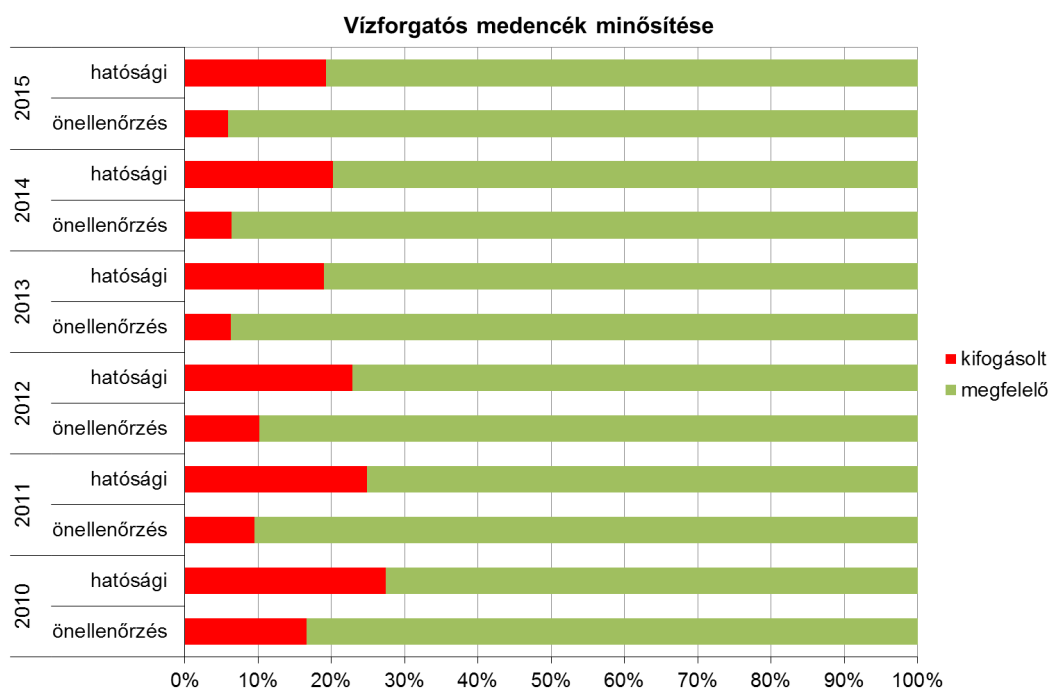
A **medencés fürdők engedélyezését és ellenőrzését** a területi és központi közegészségügyi hatóságok végzik. A vízminőségről központi adatgyűjtés jelenleg nem történik, szemben az ivó- és természetes fürdővizekkel. A területi közegészségügyi szervek évente jelentik a fürdők higiénés viszonyaira és a vízminőségre vonatkozó összesített adatokat az OKI felé, de ebből részletes kimutatás nem készíthető.

A kormányhivatalok is egyre nagyobb arányban **ellenőrzik a közfürdőket**, beleértve a nem elsődlegesen fürdő célú létesítményeket is. Az előző évekhez hasonlóan 2015-ben és 2016-ban a medencés fürdők helyszíni ellenőrzése alapján a fürdők közegészségügyi és műszaki állapotának javulásáról számoltak be a jelentések, az üzemeltetők igyekeztek a jogszabályban foglaltaknak eleget tenni. Emellett azonban a vízminőséggel, mintavételi gyakorlattal és esetenként a higiénés állapottal kapcsolatos korábbi problémák továbbra is jelen vannak. A **mikrobiológiai vízminőség** (főleg a töltő-ürítő rendszerben üzemelő gyógyfürdők esetében)

gyakran nem megfelelő. *A gyógyvizek, gyógyfürdők és klímagyógyintézetek elismeréséről szóló 74/1999. (XII.25.) EüM rendelet* értelmében a gyógyvíz fürdővízként történő felhasználása során olyan eljárást kell alkalmazni, amely a víz biológiailag aktív alkotórészeit a legkevésbé károsítja. Emiatt a gyakorlatban a gyógyvízzel töltött medencék jellemzően fertőtlenítés nélkül, töltő-ürítő üzemmódban működnek. Gyakoriak a kifogások a pezsgő- és élménymedencéknél is. A töltő-ürítő medencék vízminőségének mindössze 34%-a volt megfelelő 2016-ban, 2015-ben ez a szám 35% volt. A szűrő-forgató technikával üzemeltetett medencéknél a mikrobiológiai biztonság érdekében gyakori a túlklórozás, ami a klórozási melléktermékek kifogásolt mértékű emelkedéséhez vezet. A szállodákban, fitness termekben működő medencékről a hatóságnak sokszor nincs is tudomása.

(Forrás:EMMI)

(Forrás:EMMI)

(Forrás:EMMI)

Az **üzemeltetői vízminőségi vizsgálatok eredményei** rendre kedvezőbbek a hatósági vizsgálatoknál, ami valószínűleg a nyitás előtt végzett mintavételeknek köszönhető. Az önellenőrző minták vétele szinte kivétel nélkül az alacsony látogatottsági időszakban (reggeli, délelőtti órákban) történik, míg a hatósági mintavételezések késő délelőtt vagy a délutáni órákban. Mivel az önkontroll mintázások nem az üzemi terhelés idejében zajlanak, így nem adnak megfelelő képet a medencevíz minőségéről, továbbá az eredmények nem vethetők össze a hatósági mintázások eredményeivel.

2016. február 4-én lépett hatályba a 49/2015. (XI.6.) EMMI rendelet a **Legionella** által okozott fertőzési kockázatot jelentő közegekre, illetve létesítményekre vonatkozó közegészségügyi előírásokról. A rendelet nevesíti az aeroszolképző melegvízes medencéket is, részletes előírásokat fogalmaz meg kockázatbecslésükkel és monitoringjukkal kapcsolatban. Ezek a medencék más paraméterek szempontjából is gyakran kifogásoltak, így részletesebb ellenőrzésük hozzájárulhat a fürdők színvonalának növeléséhez.

Az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 201/2001. (X.25.) Korm. rendelet előírja az ivóvizek vonatkozásában a HUMVI rendszerének a használatát. A HUMVI rendszer, mint országos központi adatgyűjtő-rendszer, rendelkezik medencés fürdő modullal is, mely már képes fogadni az üzemeltetők és a laborok által küldött adatokat és az azonnali hatósági intézkedést is lehetővé teszi. A HUMVI rendszer medencés fürdő modulja használatát még nem írja elő jogszabály, továbbá teljes mértékű alkalmazási lehetőségei még fejlesztésre szorulnak.

A Fürdőszövetség kezdeményezésére az uszodamester, valamint a medencefelügyelő szakképesítés bekerült az Országos Képzési Jegyzékbe.

2.1.5.2. **Beltéri levegőminőség**

Célok	<ul style="list-style-type: none"> ■ A beltéri levegőterheltségi szint csökkentése. ■ A sérülékeny csoportok, különösen a gyermekek védelmének biztosítása a beltéri levegőminőséggel összefüggő egészségkárosító hatásokkal szemben.
--------------	--

Helyzetkép és előrehaladás

Az elmúlt évek, évtizedek kutatásai alapján elmondható, hogy sok szennyező anyag tekintetében a **belső terekből származó expozíció** (forrásai többek között burkolati anyagok, kezelt felületek és bútorok) többszöröse lehet a külső levegőből származónak. A probléma jelentőségét tovább növeli, hogy a legtöbb fejlett országban az emberek életük nagy részét, mintegy 90%-át zárt terekben (otthonukban, óvodában, iskolában, munkahelyen) töltik és csupán az idő néhány százalékát a szabadban. Magyarországon jelenleg nincs olyan **hatályos jogszabály**, amely meghatározná az épületek vagy közhasználatú építmények és berendezések közegészségügyi és egészségvédelmi követelményeit. *Az építmények tervezésének, létesítésének és üzemeltetésének közegészségügyi és egészségvédelmi követelményeiről szóló miniszteri rendelet tervezet* elkészült, de a beszámolási időszakban még nem fogadták el.

Az **Országos Gyermekek Légúti Felmérés (OGYELF)** című projekt harmadik szakaszának célja, mint a korábbi két szakasznak is, felmérni a krónikus légzőszervi és allergiás tünetekkel küszködő gyermekek arányát, hogy megalapozott és célirányos megelőzési programokat lehessen kidolgozni a gyermekek egészségének védelme érdekében. 2016-ban megkezdődött a vizsgálat előkészítése, valamint a kérdőív szerkesztése. A vizsgálat eredményei bemutatják a gyermekek egészségi állapotát, a légúti, allergiás, valamint egyéb tünetek gyakoriságát, a belsőtéri környezet és a gyermekek egészségi állapota közötti összefüggéseket. A három

szakasz vizsgálatainak összehasonlítása lehetőséget biztosít a változások, tendenciák nyomon követésére, mérhetővé válik a környezet-egészségügyi intézkedések hatékonysága is. Az országos lefedettség révén vizsgálhatóvá válnak a területi különbségek is.

Az **uszodatermek levegőkörnyezetének vizsgálatára irányuló kutatás** célja a fürdővíz és a beltéri levegő kloroform, bromoform, dibrómklorometán és brómdiklorometán koncentrációjának meghatározása. 2015-ben elkészült a vizsgálati protokoll és két uszodában (Budapest, Siófok) próbaméréseket végeztek. Legmagasabb koncentrációban a kloroform fordult elő mindkét helyszínen. 2016-ban további 20 uszoda 25 medencéjében végeztek méréseket. A számításokból kiderült, hogy a trihalometán tartalom függ többek között attól, hogy kútvízzel vagy hálózati vízzel töltötték fel a medencét (előklórozottság mértéke); hogy úszómedencéről vagy pezsgőmedencéről van szó (aeroszol képződés mértéke); a víz rutinparamétereitől (fajlagos vezetőképesség, vízkeménység stb.); és a medencevíz szervesanyag tartalmától – teljes szerves szén (TOC); adszorbeálható szerves halogén vegyületek (AOX). Az aerobiológiai vizsgálatok a medencék feletti légtérből penészgombák és baktériumok telepszámát határozták meg, illetve a baktériumfajok azonosítása is megtörtént.

A **sószobák levegőhigiénés vizsgálata** során a légtérbe juttatott só mennyiségének meghatározása, a szén-dioxid és a szén-monoxid koncentrációjának vizsgálata, a penészgombák, baktériumok meghatározása történt. A vizsgálatok révén kiderült, hogy a sószobák alkalmazásának kritikus pontja egyrészt a szobában levő szén-dioxid mennyisége, amely a zárt térben a határérték fölé dúsulhat, másrészt a baktériumok és gombák jelenléte, amely főként a nedves technológiával működő berendezések elszennyeződését okozhatja.

A 2016-ban kezdődött **InairQ elnevezésű Interreg Central Europe projekt** célja, többek között az általános iskolák beltéri levegőminőségének meghatározása 5 közép-európai országban. A hároméves projekt első lépése a mintavételi/mérési protokoll kidolgozása és az ún. sérülékenységi vizsgálat elvégzése volt. Az elkészült dokumentum számos információt tartalmaz a magyar iskolák állapotáról, jelenlegi fejlesztésekről, a beltéri levegőminőség szabályozásáról és korábbi, beltéri levegőminőségre vonatkozó projektek eredményeiről.

A **hazai ifjúság dohányzási szokásait** vizsgáló kutatás, a Nemzetközi Ifjúsági Dohányzás Felmérés (GYTS) eredményeiből az látható, hogy a 13-15 éves fiatalok dohányzási gyakoriságát 2012 óta csökkenő tendencia jellemzi, illetve, hogy 2016-ra csökkent a rendszeres és az alkalmi dohányosok aránya is. Az Európai Unió új dohánytermék-irányelvének megfelelően Magyarországon 2016. május 20-tól már az **elektronikus cigaretta használata** is – a dohánytermékekkel megegyező módon – korlátozás alá került, valamint bevezetésre került az e-cigaretta ízesítésének tilalma is, amelynek hatására a fiatalok számára egyre kevésbé vonzó az e-cigaretta.

A MÁV-val és a GYSEV-vel korábban kötött együttműködési megállapodás 2015 és 2016-ban is elősegítette az egészségügyi hatóság **személyszállító vonatokon a nemdohányzók védelmében végzett ellenőrzéseit**. 2015-ben 26 756 alkalommal történt hatósági ellenőrzés. A munkaidőn túli ellenőrzések száma 607 volt. Az egészségügyi hatóság 143 esetben bírságolt, összesen 3 780 000 Ft összegben. A lakosság jogkövető magatartása eredményeként csökkent az előző évekhez képest az ellenőrzések által kiszabott bírságok összege. 2016-ban 28 221 esetben történt hatósági ellenőrzés. Munkaidőn túli ellenőrzésre 911 esetben került sor. Az egészségügyi hatóság 119 esetben bírságolt, összesen 2 623 000 Ft összegben.

A Nemzeti Egészségfejlesztési Intézetben 2015-ben és 2016-ban is működött a **dohányzásról való leszokást támogató telefonos szolgáltatás**, melyen keresztül munkaidőben egyrészt válaszokat kaphat a telefonáló a dohányzásról való leszokással kapcsolatos kérdéseire, másrészt észrevételt tehet, ha a nemdohányzók védelméről szóló törvény megsértését tapasztalja. Az Országos Tisztifőorvosi Hivatal a jelentési időszakban a hatósági fellépést

igénylő bejelentéseket az intraneten megjelenítette, ezzel segítve területi munkatársai ellenőrzéseinek tervezését, tájékoztatást nyújtva a lakosság által leggyakrabban észlelt esetekről, a nemdohányzók védelméről szóló törvény különféle szórakoztató-vendéglátóipari egységeiben, illetve pályaudvarokon, valamint buszmegállóiban tapasztalt megsértéséről.

2.1.5.3. *Biológiai allergének*

Cél ■ A biológiai allergének okozta egészségi kockázat csökkentése.

Helyzetkép és előrehaladás

A légúti allergia napjainkra a világ, így hazánk lakosságának is jelentős hányadát érintő népegészségügyi probléma. Magyarországon a légköri környezeti ártalmak vonatkozásában – az allergia és az asztma lakossági előfordulását befolyásoló tényezők közül – **a parlagfű pollen a legjelentősebb légköri biológiai allergén.** Allergológiai vizsgálatok eredményei alapján Magyarországon a közel **2 millió főre** tehető légköri allergénekre érzékeny személy körülbelül **40-70%-a parlagfű érzékeny.**

A kormányhivatalok azt jelezték, hogy az elmúlt évekhez képest kismértékben ugyan, de csökkent a parlagfűvel borított területek nagysága. Általánosságban az tapasztalható, hogy a gazdálkodók többsége törekszik megakadályozni a parlagfű tömeges elszaporodását a kultúrákban vagy a tarlókon. A zártkertekben a parlagfű fertőzés évről-évre visszatérően előfordul.

Magyarország Parlagfű Elleni Rövid és Középtávú Védekezési Akciótervének végrehajtása folytatódott. A feladatok végrehajtása folyamatos, amelyekről minden évben jelentés készül és a kormány.hu oldalon bárki számára elérhető.

A 2015. évi **parlagfű felderítési hatósági eljárások** során a kormányhivatalok földhivatalai az ellenőrzött 3,5 millió hektár mezőgazdasági területen 2191 esetben, 3492 hektár területet érintően vettek fel jegyzőkönyvet a parlagfű fertőzöttségről, több mint 69,6 M Ft összegben került sor növényvédelmi bírság kiszabására. Belterületen a jegyzők és a megyei kormányhivatalok növény- és talajvédelmi osztályai összesen 57 018 négyzetméter parlagfűvel fertőzött területet derítették fel, közel 2,8 M Ft összegben szabtak ki növényvédelmi bírságot.

A 2016. évi parlagfű felderítési hatósági eljárások során külterületen, az előző évinél több parlagfűvel fertőzött területet derítették fel: az ellenőrzött 3,6 millió mezőgazdasági területen 2609 esetben, 4043 hektár területet érintően vettek fel jegyzőkönyvet a parlagfű fertőzöttségről, több mint 115,5 M Ft összegben került sor növényvédelmi bírság kiszabására. Belterületen összesen 221 491 m² parlagfűvel fertőzött területet derítették fel, több mint 10,7 M Ft összegben szabtak ki növényvédelmi bírságot.

A 2015. és 2016. években is folytatódott a **parlagfüves területek helikopterrel történő felderítése**: mindkét évben 1,5 millió hektárnyi terület ellenőrzése történt meg. A légi felderítés révén rövidebb idő alatt nagyobb földterület ellenőrizhető, továbbá a földi úton nehezen megközelíthető ingatlanok ellenőrzésére is sor kerül. A 2015. évi parlagfű szezontól a légi felderítést az Országos Rendőr-főkapitányság Légirendészeti Parancsnoksága végzi. A Magyarország Parlagfű Elleni Védekezési Stratégiájának megvalósítására vonatkozó, *a Magyarország Parlagfű Elleni Rövid és Középtávú Védekezési Akciótervéről szóló 1230/2012. (VII.6.) Korm. határozatban* foglalt feladatok alapján légi felderítést 2015-ben 8 megyében hajtottak végre, amely során 121 esetben 459 hektárt érintően vettek fel jegyzőkönyvet. 2016-ban 118 esetben 500 hektár parlagfüves foltot találtak a felderítést végző szakemberek.

A Belügyminisztérium által koordinált **közfoglalkoztatási programok** fontos szerepet játszanak a parlagfű-mentesítésben. 2015-ben és 2016-ban a Belügyminisztérium a Földművelésügyi Minisztériummal egyeztetve négyszeri kaszálást határozott meg. A

közfoglalkoztatás keretében önkormányzati területeken valamint állami tulajdonban lévő területeken (vízügy, erdészet, nemzeti parkok, közút, MÁV, ORFK) valósult meg parlagfű-mentesítés. A közfoglalkoztatottak által parlagfű-mentesített terület nagysága 2015-ben 9572 hektár, a bevont létszám 60 817 fő volt, 2016-ban 12 589 hektár, a bevont létszám 69 920 fő volt.

A Földművelésügyi Minisztérium a 2015-től kezdődően lehetőséget biztosított a **polgárőr szervezetek**nek, hogy Magyarország teljes területén hatékonyan vegyenek részt a parlagfű elleni védekezésben. A Polgárőrség országos hálózata, 20 megyei szövetségén, több mint 2000 egyesületén keresztül, 52 000 fős tagsága révén aktívan részt vett a parlagfű elleni védekezési tevékenységben.

A **parlagfű-mentesítés** mindkét évben megtörtént a **vasúti területek, közutak, autópályák, gyorsforgalmi utak mentén** is. A MÁV Zrt., a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút Zrt. (GYSEV Zrt.), a Magyar Közút Nonprofit Zrt., a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. kezelési és üzemeltetési munkáinál kiemelt figyelmet fordított a parlagfű pollen-koncentráció kialakulásának megakadályozására és a gyommentesítésre.

A **Parlagfű Bejelentő Rendszer** (a továbbiakban: PBR) a parlagfű szezonban fogadja a lakossági bejelentéseket a <https://pbr.nebih.gov.hu> címen. A PBR-en keresztül a 2015-ben érkezett 547 db lakossági bejelentésből 376 db-ot a PBR továbbított, 2016-ban 941 bejelentés érkezett. 2013-ban kialakításra került az **Önkormányzati Parlagfű Bejelentő Rendszer** (a továbbiakban: ÖPBR) is. Az informatikai rendszereknek köszönhetően a bejelentések közvetlenül az ellenőrzésre jogosult illetékes hatósághoz jutnak el, így biztosítva, hogy a hatósági intézkedések a lehető leggyorsabban megtörténjenek.

Az ismeretátadó, szemléletformáló tevékenység a Magyarország Parlagfű Elleni Rövid és Középtávú Védekezési Akcióterv egyik központi eleme. 900 iskola kapott **Parlagfű Kisokost** (28 000 példányt), valamint az ország egyik leginkább érintett megyéjében (Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében) általános és középiskolások számára vetélkedőket rendeztek a megfelelő információk átadására. 2015. év nyarán elkészült egy nyolc oldalas kiadvány „**Allergén növények a kertben**” címmel, melyben két oldalon a parlagfű is szerepel.

Számos – nem csak mezőgazdasággal foglalkozók részvételével zajló – rendezvényen (pl. Sziget Fesztivál, Utazás kiállítás, stb.) **ismertető anyagokkal és parlagfű totóval** szólították meg az érdeklődőket. A szaktudással nem rendelkező kistermelők részére az FM és a NÉBIH megbízásából a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara kifejezetten e témára irányuló **képzéssorozat**ot tartott, amelynek keretében 28 helyszínen (2015 novemberétől kezdve 2016 tavaszáig) 1382 termelő oktatása történt meg. A mezőgazdasági termeléshez szükséges növényvédelmi alaptanfolyam tematikájába beépült a parlagfű elleni védekezés speciális ismerete.

A lakossági pollen kitettség és veszélyeztetettség vizsgálata érdekében az **Aerobiológiai Hálózat** csapdaállomásai az ország 19 városában, Budapesten, valamint a megyeszékhelyeken is – folyamatos aerobiológiai adatgyűjtéssel és értékeléssel – biztosítják a pollenterhelés eredetére és kimeneteire, tér- és időbeli eloszlására vonatkozó adatokat, elemzéseket. Ennek eredményeként **parlagfű jelentést** adtak ki, illetve heti rendszerességgel frissülnek a parlagfű pollenkoncentráció becsült országos eloszlását bemutató **tájékoztató térképek (Parlagfű Pollen Riasztási Rendszer – PPRR)**. 2015-ben öt városban (Budapest, Miskolc, Nyíregyháza, Pécs, Zalaegerszeg), 2016-ban hat városban (Budapest, Győr, Miskolc, Nyíregyháza, Pécs, Zalaegerszeg) az általános jelentés napi rendszerességgel is frissült. Ezen állomások az ország különböző klímazonáiba tartoznak, így közelítőleg reprezentatív képet adnak az ország különböző területein mérhető pollenkoncentrációról. A PPRR éves térinformatikai korszerűsítése révén 2015-ben a nyári szezonra a térképes jelentések már a riasztási fokozatok egy új, könnyebben átlátható skálázásával készültek, a korábban alkalmazott hét fokozatú

riasztást három fokozatúra cserélték. 2016-ban a rendszer (kiegészülve a figyelmeztető és „nincs figyelmeztetés” jelzéssel) tovább fejlődött.

A parlagfű légtéri koncentrációjának monitorozása mellett kiemelt feladat a **lakosság korrekt tájékoztatása a „pollenhelyzetről”**. Parlagfű szezonban az ÁNTSZ a tájékoztatást többféle módon teszi közzé honlapján, illetve egyéb internetes oldalakon.

A **pollennapló** rendszere online, ingyenes, webalapú szolgáltatás, mely a pollenallergiában szenvedők számára nyújt segítséget tüneteik folyamatos monitorozásához. A felhasználók online, anonim kérdőív segítségével megjelölik aznapi allergiás szimptomáik erősségi fokát (orr-, szem- és tüdőtünetek, valamint általános közérzet), illetve feltüntetik az adott napon használt gyógyszereket. Az OKI és a Bécsi Egyetem közötti együttműködés keretében elkészült a pollennapló magyar nyelvű változata 2015-ben. A pollennapló jelentős előrelépés az új generációs beteg-tájékoztatásban, mivel az információ személyre szabott. 2015-ben egy, a Pollennaplót ismertető, 4 oldalas népszerűsítő kiadványt is előkészítettek. 2016-ban felülvizsgálták és módosították a kategóriarendszert.

Az OKK-OKI 2015. és 2016. évben is vállalta **pollenleolvasók képzését és továbbképzését** a megfelelő biztonságú és gyorsaságú lakossági és beteg-tájékoztatás érdekében.

Mindkét évben jelentek meg **tájékoztató cikkek** az AMEGA Légúti Kalauz kiadványban **allergológus szakorvosok számára**. Az OKK-OKI honlapján (<http://oki.antsz.hu>) elérhető az „Ajánlás a parlagfű – pollenriadó esetére ajánlott légzésvédő maszkok használatáról”.

A pollen-, különösen pedig a parlagfű pollen allergia gyakoriságára vonatkozóan nincsenek megbízható adatok Magyarországon. Az ÁNTSZ 2016. évi vizsgálatának célja volt, hogy információt szerezzen a megelőzés módszereiről és az allergia megfelelő kezelésének lehetőségeiről a pollenexpozíció, a légszennyezettség, a kora gyermekkori környezeti ágensek, egyes beltéri expozíciók, valamint a család szociális státusza szerepét vizsgálva a parlagfű-allergia előfordulási gyakoriságában. Az OGYELF-I, 2005 kérdőíveinek parlagfű allergiára vonatkozó adatait felhasználó eddigi elemzések alapján a nagyobb mértékű légszennyezettség fokozza az allergia előfordulási gyakoriságát, ugyanakkor a nagyobb mértékű pollenterhelés nem mutatott rizikónövelő hatást. A nyír és parlagfű pollenszezonja során végzett vizsgálat során 1500 kérdőív érkezett 18 megyéből. A válaszadók 35%-ának volt pollenallergiája, akik közül 50%-nak volt parlagfű és 12%-nak nyírfapollen allergiája. Az allergiás esetek 25%-a volt megerősítve diagnosztikai tesztekkel. A Pollennapló adatait alátámasztják a kérdőíves felmérésekből származó adatok.

A magaslégtéri pollenszám egyre súlyosbodó terhet jelent Európa parlagfűvel leginkább szennyezett térségében, a Kárpát-medencében élők egészségére. A **Pannon Biogeográfiai Régióra kiterjesztett PPRR**-ben 27 város szolgáltat adatokat heti rendszerességgel. E területek bevonásával a hazai előrejelzés is pontosabbá vált. A kezdetben csak Magyarországra készülő térképek már a Pannon Biogeográfiai Régió területére is elérhetővé váltak. A határon túli adatok rendszerhez történő integrálása 2016-ban is folytatódott:

- elsősorban szlovákiai állomásadatok integrálásával,
- a Pannon Biogeográfiai Régióra készülő PPRR térkép-változat fejlesztésével,
- és a határok további kiterjesztésével nagyobb területre (Közép- és Közép-Nyugat Európa).

A **városi zöldterületek** számos jól ismert, környezetvédelmi és környezetegészségügyi szempontból kedvező tulajdonsággal bírnak. Ezek mellett azonban figyelembe kell venni azon jellemzőket is, amelyek esetlegesen egészségügyi kockázati tényezőként értékelhetők. 2016 folyamán az OKK-OKI kerékpárutak menti fasorok vizsgálatába kezdett, amely alapját képezheti majd a városi parkok telepítési terveinek, légcsatornák fásításának és a gyógyhellyé nyilvánítást szolgáló környezetminősítő rendszernek.

2.1.5.4. Klímaváltozás egészségügyi hatásai

Célok	<ul style="list-style-type: none"> ■ A klímaváltozásból fakadó valamennyi hazánkban fellépő emberi megbetegedés számba vétele, jellemzőik feltárása, valamint az érintettek teljes körének elérése a megelőző intézkedésekkel. ■ A védekezésben a megelőzés szerepének fokozatos növelése a beavatkozás (mentés, betegellátás, rehabilitáció) súlyához képest.
--------------	---

Helyzetkép és előrehaladás

A globális felmelegedés egyik következménye a szélsőséges meteorológiai események számának és intenzitásának növekedése, amelyek közül elsősorban a melegekordok és a hirtelen növekvő hőmérséklet érintik negatívan a lakosság egészségi állapotát.

A **nyári hőhullámok alatti többlethalálozás vizsgálata** a következő képet mutatja. 2015-ben a júniusi 4 napos II. fokú riasztás alatt 6,4%; a július 4-8. közötti III. fokú riasztás alatt 25,6%; a július 17-26. alatti III. fokú riasztás alatt 22,7%; az augusztus 7-16. közötti időszakban 17,3%; az augusztus 29-szept. 1. között II. fokú riasztás alatt 4,2% volt a többlethalálozás, összesen a 35 riasztási nap alatt 16,4%, 1799 többlet esetet eredményezve. Ez magasabb érték, mint 2007-ben és 2012-ben. 2016-ban a hőség miatt egy alkalommal, június 23-26. között vált szükségessé II. fokú riasztást elrendelni. A hőhullám 4 napja alatt átlagosan 17%-al növekedett meg a napi halálozás, országosan mintegy 230 többlethalálozást okozva.

Az Országos Tisztifőorvosi Hivatal és az Országos Közegészségügyi Központ 2015-ben **18 megyei és 8 budapesti kórházban lefolytatott felmérésének** célja volt, hogy információkhoz jussanak a **megyei kórházak helyzetéről, fenntarthatósági szempontok alapján**. A klímaváltozás, az energiatakarékosság és energiahatékonyság, a beltéri levegőminőség, a vízhygiéné és a hulladékkezelés témakörein belül külön hangsúlyt kaptak a közegészségügyi biztonság fenntartásában leginkább meghatározó tényezők. A 2016-ban megtörtént elemzés szerint az egészségügyi és egyéb személyzet képzésével, megfelelő útmutatás kiadásával sokat lehetne javítani mind a közegészségügyi biztonság, mind a környezeti fenntarthatóság helyzetén. A felmérés eredményeinek figyelembe vételével került kidolgozásra „A kórházi üzemeltetés jó gyakorlatának egyes egészségügyi kérdései” című kiadvány.

A Magyar Földtani és Geofizikai Intézet által az Európai Gazdasági Térség (EGT) Támogatási Alaptól elnyert forrásból megvalósított **Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer (NATÉR)** 2016. április 30-ával megkezdte működését. A NATÉR információt biztosít az ország éghajlati állapotáról, az éghajlatváltozás és egyéb hosszú távú természeti erőforrás-gazdálkodással kapcsolatos stratégiai kockázatok hatásairól, valamint az ezekhez való alkalmazkodási lehetőségekről. A NATÉR információt szolgáltat az ágazati és területi éghajlatpolitikai, energiapolitikai, közlekedési és infrastrukturális, fejlesztéspolitikai, mezőgazdaságot, vidékfejlesztést, erdőgazdálkodást érintő, területi, települési, térségi, közszolgáltatás-tervezési, turisztikai, az egészséggel és életminőséggel, valamint katasztrófavédelemmel kapcsolatos tervezéshez. A NATÉR részeként meghatározták a kistérségi szintű, extrém hőmérsékletnek tulajdonítható relatív többlethalálozás mértékét, továbbá a 2021-2050-re, illetve 2071-2100-ra vonatkozó napi hőmérséklet növekedésnek tulajdonítható többlethalálozás-változást kistérségi és rácspontra bontott szinten. Az eredményeket bemutató térképek és adatok elérhetők a <https://map.mfgi.hu/nater> címen.

2015-2016 folyamán frissültek az ÁNTSZ, az OKI honlapjáról elérhető hőséggel kapcsolatos **lakossági tájékoztatók** és újabbak is készültek, többek között a „Hasznos tanácsok kánikula idejére a hőséguta megelőzése és kezelése érdekében...” címmel két kiadvány, amelyek

fiataloknak, és időseknek különböző tanácsokat tartalmaznak. Útmutató és letölthető plakátok is készültek a lakosság és az oktatási intézmények számára is a klímaváltozás és az egészség összefüggéseiről.

2.1.5.5. Környezet-egészségügyi információs rendszer

Cél ■ A környezet-egészségügyi információs rendszer folyamatos működtetése, bővítése.

Helyzetkép és előrehaladás

Az egészségkárosító környezeti expozíciók és ezek egészségi hatásainak csökkentését és megelőzését szolgáló lépések kidolgozásához és végrehajtásához megbízható információkra van szükség a környezeti és közegészségügyi tényezőkről. A 2015-2016-os időszakban is működtették a 2010-ben felállított, közel valós idejű halálozási **surveillance rendszert**, amelynek segítségével azonosíthatók a nyári hőhullámok idején bekövetkezett többlethalálozások.

Az országspecifikus adatok szerint a 2014/2015-ös télen a napi átlagos többlethalálozás a 3-13. hét során 32,6% és 5,3% között mozgott, a jelzett hetek alatt a számított többlethalálozás 5327 eset volt. Ez az időszak egybeesik az influenza A(H3) pozitív minták heti számának lefutásával az OEK Járványügyi Osztály adatai szerint.

A 2015 és 2016-os év minden napjára meghatározták a Levegőhigiénés indexet és az OKI honlapján közzétették.

Térinformatikai módszert dolgoztak ki a **tartós pollenterhelés** településszintű meghatározására, aminek keretében megtörtént a 18 aerobiológiai mérőállomáson mért pollen-koncentráció hozzárendelése Magyarország minden egyes településéhez. Az így létrehozott településenkénti pollen-expozíciós adatbázisok információját **térképen** is ábrázolták.

2.1.6. Zöldfelületek védelme

Célok ■ A zöldfelületi elemek minőségi és mennyiségi fejlesztése.
■ A zöldfelületi funkciók színvonalának emelése.
■ Zöldfelületek magasabb szintű fenntartása, nagyobb arányú gondozása.

Helyzetkép és előrehaladás

A települések zöldfelületeiről, zöldfelületi rendszeréről statisztikai adatok továbbra sem elérhetőek, mivel ezek számbavétele, nyilvántartása nem megoldott. A zöldfelületi rendszer részét képező zöldterületekről már vannak felmérések és a KSH teszi ezeket közzé. Ennek alapján 2015-ben 1 százalékpontos emelkedés történt az **egy lakosra jutó zöldterületek** vonatkozásában, országos szinten az előző évhez képest (értéke: 17,9 m²/fő, KSH). 2016-ban ez az érték tovább emelkedett 18,4 m²/fő-re (KSH) (lásd: Összefoglaló 8. mutató).

A települések zöldfelületét érintő szabályozás tekintetében a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényt (a továbbiakban: Településképi törvény) érdemes megemlíteni, amely 2016. július 23-án lépett hatályba. A Településképi törvény végrehajtására kiadott, az egyes kormányrendeleteknek a településkép védelmével és a településrendezéssel összefüggő módosításáról szóló 400/2016. (XII.5.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet módosításával, kiegészítésével állapította meg a zöldfelületek kialakításának módjára

vonatkozó részletszabályokat, melyeket elsősorban a megalapozó vizsgálat és az alátámasztó javaslat keretében kell figyelembe venni.

2016 elején a Széchenyi 2020 keretében megjelent a „**Zöld város kialakítása**” című felhívás. A Terület és Településfejlesztési Operatív Programban (a továbbiakban: TOP) kiírt intézkedés elsősorban olyan infrastruktúra-fejlesztéseket támogatott, amelyek javították a települések általános környezeti állapotát, segítették a település fenntartható fejlődési pályára állítását, a beruházások során olyan technológiák, módszerek kerültek alkalmazásra, amelyek környezet- és természetvédő módon biztosították a megépített infrastruktúra és a település működését, továbbá hozzájárultak a települések lakosságának megtartásához.

2016-ban elkészült egy „**Módszertani útmutató a Zöld Infrastruktúra Fejlesztési és Fenntartási Akcióterv készítéséhez**”, amely a település egészét érintő, ökológiai szemléletű, a zöldfelületeket, zöldterületeket integratív módon kezelő terv, és megalapozza az akcióterületeken létrejövő közterületi beruházások fenntarthatóságát. A dokumentum három részre tagolódik: általános tájékoztatás után útmutatót ad a települési önkormányzatok számára a zöld infrastruktúra fejlesztését szolgáló tervezési folyamatról, egyben segítséget nyújt a tervezőkkel való megállapodásban, a feladatok részleteinek meghatározásában. A harmadik rész a tervezőknek szól, rávilágítva a tervezés sajátosságaira és körvonalazva a terv tartalmi elvárásait.

A **Zöld Infrastruktúra Fejlesztési- és Fenntartási Akcióterv** (a továbbiakban: ZIFFA) célja, hogy a települések TOP Zöld Város prioritástengelyhez kapcsolódó kiírásokra beadott projektpályázatait támogassa elsősorban azzal, hogy települési szintű rendszerbe helyezi azokat, segítve a hatékonyság növelését, valamint a helyi önkormányzatok forrásteremtését és költségvetési megtakarításait. Egyúttal elősegíti az EU zöld infrastruktúra stratégiájának települési szintű megvalósítását, fejleszti településeink integrált stratégiai tervezési készségeit. A támogatást adó Európai Unió a zöld város programban elsődlegesen a környezetminőség javítását szándékozik ösztönözni az egészségesebb, klímabarát környezet kialakítása céljából. E beavatkozások egyben a vonzerő és a zöld gazdaság fejlesztése, a népességmegtartás fontos eszközei is.

A ZIFFA olyan tartalommal kerül kidolgozásra, amellyel a Zöld város kialakítása című felhívása mellett a TOP 2.1.1-15/6.3.1-15 Barnamezős területek rehabilitációja valamint és a TOP-2.1.3-15/6.3.3-15 Települési környezeti infrastruktúra-fejlesztések című felhívásokra benyújtandó pályázatok is jól megalapozhatók.

2.1.7. Kémiai biztonság

Célok

- A vegyi anyagok által okozott káros hatások csökkentése a teljes életciklusukban, azaz a gyártástól a felhasználáson át a hulladék kezeléséig.
- A vegyi anyagok egészségre, környezetre gyakorolt hatásának megismerése és a sérülékeny csoportok (gyermekek, terhes nők) magasabb szintű védelme ezen káros hatásoktól, különösen a hormonrendszert zavaró, ún. endokrin diszruptor anyagoktól.
- A lakosság és a környezet vegyi anyagokkal kapcsolatos veszélyeztetettségének csökkentése, a veszélyes anyagokkal kapcsolatos veszélyhelyzet korai felismerésének és az azt követő katasztrófavédelmi intézkedések bevezetésének biztosításával.
- Az ipar és a lakosság vegyi anyagokkal kapcsolatos mértéktartó, tudatos magatartásának kialakítása.
- A fenntartható növényvédőszer-használat elősegítése; a kockázatok minimalizálása, helyes gyakorlat követése.

Helyzetkép és előrehaladás

A vegyi anyagok mára mindennapjaink részévé váltak. Egyre szélesebb körben történő alkalmazásuk azonban nem csak javítja életminőségünket, hanem kockázatot is jelenthet mind az emberi egészségre, mind a környezetre.

Az EU vegyi anyag politikája magába foglalja *a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról (REACH) szóló 1907/2006/EK közösségi rendeletet, az anyagok és keverékek osztályozásának, címkézésének és csomagolásának globálisan harmonizált rendszeréről (GHS) szóló közösségi rendeletet (CLP), valamint a biocid hatóanyagokra és készítményekre, illetve a növényvédő szerekre és termésközelítőkre vonatkozó rendeleteket.*

Az Európai Unió minden tagállamára érvényes **CLP rendelet** 2009. január 20-án lépett hatályba, azonban a vállalkozások terheinek enyhítése érdekében, két lépcsőben került bevezetésre: anyagok esetében 2010. december 1-től, keverékek esetében 2015. június 1-től kellett alkalmazni. Az átmeneti időszak biztosította, hogy a vállalkozások időben felkészülhessenek és megfelelhessenek az új előírásoknak. *A kémiai biztonságról szóló 2000. évi XXV. törvény* 10.§ (2) bekezdésének értelmében **2015. június 1-jétől a veszélyes keverékek csak abban az esetben hozhatók forgalomba, ha a CLP szerint címkézték és csomagolták azokat.**

A Nemzeti Hatósági feladatok ellátása mellett a közvetlenül alkalmazandó uniós jogszabály és a nemzeti jogszabályok közötti harmonizáció és az azt követő korrekciók kezdeményezése *a biocid termékek előállításának és forgalomba hozatalának feltételeiről szóló 38/2003. (VII.7.) ESzCsM-KvVM-FVM együttes rendelet* esetén három alkalommal és *a biocid termékek engedélyezésének és forgalomba hozatalának egyes szabályairól 316/2013. (VIII.28.) Korm. rendelet* esetén pedig öt alkalommal megtörtént. Rendkívüli feladatként, az Európai Bizottság döntése értelmében a Biocid hatóanyagok engedélyének megújítási programjában a nemzeti engedélyek érvényességi idejének meghosszabbítása megtörtént azokban az esetekben, ahol a kérelmező/engedélyes kérte a termék megújítását. Az endokrin rendszert károsító tulajdonságok tudományos kritériumainak meghatározására vonatkozó rendelet tervezet Biocid Kompetens Hatósági Üléseken történő egyeztetése 2016-tól megkezdődött.

Az Európai Vegyianyag-ügynökség (ECHA) hat új anyagot adott hozzá a különös aggodalomra okot adó (SVHC) anyagok jelöltlistájához, továbbá egy listás anyagra vonatkozó bejegyzést is kiegészített 2015 folyamán.

2.1.8. Nukleáris biztonság, sugáregészségügy

Célok

- A radioaktív hulladékok és a kiégett üzemanyagok megfelelő kezelése.
- A nukleáris veszélyhelyzet korai felismerése, jelzése, riasztás és az aktuális és várható sugárzási helyzet elemzése, értékelése.
- A nukleáris veszélyekből eredő kockázatok csökkentése, a nukleáris veszélyhelyzetek elhárítására történő felkészülés és együttműködés.
- Ionizáló és nem ionizáló sugárterhelés kimutatása, a lakosság sugárterhelésének csökkentése.

Helyzetkép és előrehaladás

A nukleáris környezetbiztonság Magyarországon a környezetbiztonság egyik kiemelt területe. A radioaktív hulladékok és kiégett fűtőelemek biztonságos elhelyezésével és megfelelő kezelésével kapcsolatban a **Paksi Atomerőmű kis és közepes aktivitású radioaktív hulladékainak elhelyezésére szolgáló bátaapáti Nemzeti Radioaktív hulladék-tárolóban** (a továbbiakban: NRHT) 2015-ben térkiképzési munkák folytak, befejeződött az I-K3 és I-K4 tárolókamrák kialakítása (az I-K2 tárolókamra kialakítása már korábban elkészült), továbbá elkészült egy vizsgálati kamra is, amelyben a tároló végleges lezárásához szükséges vizsgálatokat lehet a jövőben lefolytatni. 2016-ban az előre meghatározott ütemterv szerint elkészült a szükséges technológiai üzemi rendszerek kiépítése és üzembe helyezése, valamint megkezdődött az I-K2 tárolókamrában az I-K1 tárolókamránál alkalmazottnál hatékonyabb hulladék-elhelyezési rendszerhez szükséges vasbeton medence kialakítása. Az NRHT-ban 2016 végén 6536 db radioaktív hulladékot tartalmazó hordó volt található, ebből 4383 db már az I-K 1 tároló-kamrában volt.

A **püspökszilágyi Radioaktív Hulladék Feldolgozó és Tároló** (a továbbiakban: RHFT) biztonságnövelő programja folytatásához 2015 decemberében az Országos Atomenergia Hivatal (a továbbiakban: OAH) kiadta a tárolómedencék fölé telepítendő csarnoképület építési engedélyét, illetve a hulladék visszanyerést támogató technológiai berendezések és eszközök gyártására és leszállítására vonatkozó átalakítási engedélyt. 2016-ban megkezdődtek az épület légtechnikai rendszerének átalakítási munkái, valamint elkészültek az érintett gépészeti és épületvillamossági rendszerek kivitelezési munkái. 2016-ban megindult az RHFT üzemeltetési engedély hatósági engedélyezési eljárása, amelynek megalapozásához a tároló létesítményre vonatkozóan a Radioaktív Hulladékokat Kezelő Közhasznú Nonprofit Kft. elkészítette az egységes szerkezetű, minden tevékenységet magába foglaló biztonsági jelentést, az **üzemzavar elhárítási utasítást**, valamint a **Balesetelhárítási Intézkedési Tervet**.

A **paksi Kiégett Kazetták Átmeneti Tárolójának** (a továbbiakban: KKÁT) **bővítése, felújítása** keretében 2015 végére elkészült a tervezett kamrák vasbeton szerkezete, valamint elhelyezték a betöltő fedélzeti elemeket és a tároló csöveket alátámasztó lemezeket. 2016 nyarán összenyitották az új modult az üzemelő létesítményekkel és megkezdődött a kibővített létesítmény hatósági engedélyeztetése. 2016. december 31-én a KKÁT-ban összesen 8707 db kiégett üzemanyag kazettát tároltak.

A Kormány 2016-ban elfogadta a „Magyarország nemzeti programja a kiégett üzemanyag és a radioaktív hulladék kezelésére” elnevezésű dokumentumot, melyet a *kiégett üzemanyag és a radioaktív hulladék kezeléséről szóló nemzeti programról kiadott 1459/2016. (VIII.24.) Korm. határozat* hirdetett ki. Fenti dokumentum rögzítette, hogy az országnak az üzemanyagciklus zárási módjától függetlenül meg kell oldania a nagy aktivitású hulladékok kezelését. A kutatások alapján erre a legalkalmasabb formáció a mélygeológiai tároló. A döntés megszületéséig a Központi Nukleáris Pénzügyi Alapból finanszírozandó tevékenységek közép- és hosszú távú terveiben a fűtőelemek mélységi tárolóban történő közvetlen elhelyezésével, mint referencia forgatókönyvvel számolnak. A nagy aktivitású radioaktív hulladék-tároló

létesítésének megkezdése csak 2055 körül várható. A tároló telephelyének kiválasztására összeállított, a Nyugat-Mecsekben a felszínről zajló, jelenleg is folyamatban lévő kutatási program célja első lépésben a felszín alatti kutató laboratórium lehetséges helyének kijelölése. A 2014-ben intenzíven meginduló munka keretében három kutatófúrás és egy kutatóárok létesült, amelyek engedélyeztetésére 2015-ben került sor. 2016-ban folytatódtak a földtani szakértői munkák, és megkezdődött a földtani kutatás eredményeiről számot adó, szakasz lezáró kutatási zárójelentés összeállítása. A kutatási területen a hatósági előírásoknak megfelelően folyamatos a kutatási környezet földtani, vízföldtani és geotechnikai monitorozása.

Az OAH előírása alapján a **nukleáris létesítmények előzetes leszerelési terveit** ötévente felül kell vizsgálni. A Paksi Atomerőmű felülvizsgált Előzetes Leszerelési Tervét 2016-ban nyújtották be az OAH részére. A Paksi Atomerőmű leszerelési tervéhez kapcsolódva már korábban megtörtént a KKÁT előzetes leszerelési tervének kidolgozása is.

2016. január 1-jén lépett hatályba a *lakosság természetes és mesterséges eredetű sugárterhelését meghatározó környezeti sugárzási helyzet ellenőrzési rendjéről és a kötelezően mérendő mennyiségek köréről szóló 489/2015. (XII.30.) Korm. rendelet*, amelynek hatálya kiterjed a lakosság természetes és az orvosi sugárterhelésen kívüli mesterséges eredetű sugárterhelése meghatározásához szükséges kötelezően mérendő mennyiségekre, a kötelezően mérendő mennyiségek meghatározását végző szervek tevékenységére.

Az ellenőrzést az **Országos Környezeti Sugárvédelmi Ellenőrző Rendszer** (a továbbiakban: OKSER) végzi. Az Országos Közegészségügyi Intézet (a továbbiakban: OKI) közreműködésével és szakmai támogatásával az OAH gyűjti, tartja nyilván, dolgozza fel és értékeli az országos sugárzási helyzetre vonatkozó adatokat. A kötelezően mérendő mennyiségek körének meghatározása és a környezeti sugárzást mérő szervek tevékenységének összehangolása szintén az OAH feladata. A megjelölt kérdések tekintetében további adatokkal az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: OKF), mint hatáskörrel rendelkező szerv bír.

Az **Egészségügyi Radiológiai Mérő és Adatszolgáltató Hálózat** (a továbbiakban: ERMAH) 2015-ben és 2016-ban is maradéktalanul elvégezte az Éves Mintavételi és Vizsgálati Tervben meghatározott mintavételeket és radiológiai vizsgálatokat. Vizsgálati tárgyak: levegő (aeroszol és fallout), szárazföldi környezet (talaj, növényzet, takarmány), vízi környezet, ivóvíz, környezeti gamma-dózisteljesítmény, az emberi szervezet belső radioaktív szennyezettségét okozó közvetítő közegek (élelmiszer). Évente 2700-3000 minta vétele történt, a minták vizsgálata során 4300-4500 mérési eredmény született. Jelentős fejlesztést eredményezett a Hálózatban 2015-ben a KEOP pályázat során beszerzett új mérőeszközök üzembe helyezése. Az új mérőeszközök lehetővé tették új mérési módszerek bevezetését az ivóvíz vizsgálata során.

A nukleáris veszélyhelyzet időszakában az OKF Nukleáris Baleseti Információs és Értékelő Központja gyűjti, elemzi, értékeli az **Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer** (OSJER) működtetésében részt vevő – a kormányzati koordinációs szerv által kijelölt – szervektől és az OKF radiológiai monitoring távmérőhálózatából beérkező mérési eredményeket és azokat továbbítja a döntéselőkészítésben érintett és a védelembe bevont szervek felé.

Az OKF hároméves modernizációs programja eredményeképpen a mobil radiológiai mérőeszközökkel is rendelkező **Katasztrófavédelmi Mobil Laboratórium** (a továbbiakban: KML) hálózat jármű- és eszközparkja 2015-re megújult, így a szolgálatok a KML fejlesztés eredményeképpen mind a 20 katasztrófavédelmi igazgatóságon modern gépjárművekkel,

műszerekkel és felszerelésekkel állnak rendelkezésre a vegyi, biológiai és radiológiai káresemények hatékony kezelésére.

Az atomenergia békés célú felhasználása során radiológiai vagy nukleáris balesetek bekövetkezésének elhárítására való felkészülésről, a bekövetkezett esemény következményeinek csökkentéséről, megszüntetéséről az **Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Terv** (a továbbiakban: OBEIT) gondoskodik. Az OBEIT ismerteti a nukleáris veszélyhelyzetek tervezési alapelveit, az **Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer** (a továbbiakban: ONER) felépítését, kapcsolatrendszerét és felelősségeit, valamint az ONER működési feladatait annak normál, készenléti, veszélyhelyzeti és helyreállítási állapotában, beleértve a működési állapot meghatározását, illetve a riasztás és a tájékoztatás rendjét.

Az OAH a nukleáris veszélyhelyzet-kezelési területen egy országos és egy nemzetközi gyakorlatot hajtott végre 2016-ban, amelyben az OAH-n kívül *az országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszerről szóló 167/2010. (V.11.) Korm. rendelet* által meghatározott szervek vettek részt.

A sugáregészségügy teljes hatósági rendszerének ellátását 2015-ben még az ÁNTSZ OTH és a 7 megyei Kormányhivatal Sugáregészségügyi Decentruma (a továbbiakban: SD) végezte. *Az ionizáló sugárzás elleni védelemről és a kapcsolódó engedélyezési, jelentési és ellenőrzési rendszerről szóló 487/2015. (XII.30.) Korm. rendelet* 2016. január 1-jétől a hatósági felügyeletet a hét megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztályától, mint régiós sugáregészségügyi hatóságoktól és az OTH-tól az OAH-hoz rendeli.

A nyilvántartott egységek 81%-a az ionizáló sugárzás orvosi, gyógyászati alkalmazásával kapcsolatos. 2015-ben az országban 5059 orvosi, fogorvosi és állatorvosi röntgenberendezést alkalmazó nyilvántartott egység, 27 terápiás nyilvántartott egység, 26 orvosi lineáris gyorsítót alkalmazó nyilvántartott egység, valamint 148 orvosi izotóplaboratóriumi egység rendelkezett működési engedéllyel. A nyilvántartott egységek fennmaradó hányadát az ipari alkalmazások teszik ki (1263 nyilvántartott egység).

Munkahelyi sugárforrástól származó sugárbalet, személyek baleseti szintű sugárterhelésével járó rendkívüli esemény sem 2015-ben, sem 2016-ban nem következett be.

Az Emberi Erőforrások Miniszterének 2015. március 31-én aláírt döntése alapján 2015. április 3-i hatállyal az Országos Közegészségügyi Központba (OKK) való beolvadással megszűnt az Országos "Frédéric Joliot-Curie" Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet (a továbbiakban: OSSKI). Az OSSKI az OKK főosztályaként, Országos Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Igazgatóság (a továbbiakban: OKI SSFO) névvel, változatlan feladatkörrel folytatja munkáját. A sugáregészségügyi hatósági hálózat szakmai bázisintézeteként – többnyire hatósági döntések megalapozásához – az OSSKI majd OKI SSFO 2015-ben 615 szakvéleményt adott ki.

Az OSSKI által működtetett Országos Sugáregészségügyi Készenléti Szolgálat (a továbbiakban: OSKSZ) 2015-2016-ban is az ország egyetlen olyan folyamatos készenléti ügyelete volt, amit az országban bárhol előforduló sugáregészségügyi vonatkozású ügyekben bármikor riaszthattak.

Az európai uniós sugárvédelmi alapszabályzat (Council Directive 2013/59/EURTAOM), értelmében minden tagországnak készítenie kell egy **radon cselekvési tervet**, amely a magasabb radon potenciálú területek és épületek azonosítását célozza, valamint fel kell készülni a radon csökkentési lehetőségek adaptációjára és alkalmazására. Az OSSKI 2016-ban elkészítette az első radon cselekvési terv szakmai koncepcióját. A szakmai összefogás eredményeként egyesítették a különböző laboratóriumokban végzett hosszúidejű beltéri radon

mérések eredményeit egy új **magyarországi radon térkép megalapozásához**. Az egyesített adatokat továbbították az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontja részére (EC JRC) is, ahol az európai adatok összegyűjtését és az európai radon térkép készítését végzik. Az új adatok a 2016 decemberében publikált térképen már megjelentek.

2015-ben lépett hatályba *az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 201/2001. (X.25.) Korm. rendelet jogharmonizációs célú módosításáról szóló 313/2015. (X.28.) Korm. rendelet*, amely az ivóvíz minőségi követelményeit és az ellenőrzés rendjét szabályozza, kiegészítve azt az oldott radon-koncentráció vizsgálatának követelményével. A rendelet előírásainak megfelelően a hazai ivóvíz szolgáltatók 2016-ban elkezdték az általuk működtetett ivóvíz kutak radiológiai felmérését, amely nagyszámú vizsgálatot jelentett az ERMAH laboratóriumok számára is. Az ERMAH laboratóriumok megfelelnek a jogszabályban elvárt feltételeknek.

Az ERMAH keretében végzett országos kiterjedésű radiológiai környezetellenőrzésen kívül az OKI SSFO évek óta regionális monitorozást is végez. 2015-ben és 2016-ban is elvégezte a környezeti radiológiai monitorozást a Mohi Atomerőmű magyarországi területre átnyúló 30 kilométeres körzetében (helyszíni és laboratóriumi radiológiai mérések), valamint a Duna magyarországi szakaszának a radiológiai monitorozását is a rendszeres éves terv szerint.

Az **ionizáló sugárterhelést** okozó eszközökre és berendezésekre vonatkozó szabályozást a 2016. január 1-jén hatályba lépett *az ionizáló sugárzás elleni védelemről és a kapcsolódó engedélyezési, jelentési és ellenőrzési rendszerről szóló 487/2015. (XII.30.) Korm. rendelet* tartalmazza, amely megszabja, hogy az építőanyagok által kibocsátott beltéri külső gamma-sugárzás vonatkoztatási szintje 1 mSv/év. Ezt figyelembe véve az építőanyagokat az általuk kibocsátott gamma-sugárzásra vonatkozó aktivitáskoncentráció-index meghatározásával lehet csak forgalomba hozni.

Az OKI SSFO keretében működő Sugáregészségügyi Vizsgáló Laboratórium rendelkezik építőanyagok vizsgálatára vonatkozó módszerrel, ezért rendszeresen végzi az építőanyagok radiológiai vizsgálatát és a mérési eredmények alapján az aktivitáskoncentráció index számolását. 2015-ben és 2016-ban évente 15-20 alkalommal kérték fel a Laboratóriumot építőanyag vizsgálatára.

2.2. Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata

2.2.1. A biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem

2.2.1.1. A Natura 2000 területek, valamint a védett természeti, illetve nemzetközi természetvédelmi egyezmények hatálya alá tartozó területek megőrzése

Célok

- Az ökológiai hálózat fenntartása.
- A Natura 2000 hálózat fenntartása, az élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, illetve helyreállítása.
- Az országos jelentőségű védett természeti területek hálózatának fenntartása, illetve bővítése annak érdekében, hogy hazánk táji és természeti értékei megőrzéséhez a területi védelem feltételei rendelkezésre álljanak.
- A védett természeti területek védettségi szintjének helyreállítása.
- A nemzetközi jelentőségű természeti területek védelme, fenntartása, illetve bővítése.
- Az ex lege védett természeti területek degradációjának megállítása, természeti állapotuk javítása, természeti és kulturális örökségi értékeik integrált megőrzése.

Helyzetkép és előrehaladás

A **Natura 2000** az Európai Unió területén kijelölt ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhely-típusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmén keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését. A magyarországi Natura 2000 hálózat kiterjedése 1,99 millió ha, ami az EU átlag fölött van.

A **Natura 2000 területekre speciális földhasználati előírások** vonatkoznak, melyek betartása többletköltséget, illetve bevételkiesést jelent a gazdálkodók számára, de egyben biztosítják az érintett területen a természeti értékek megővését is. A támogatások célja a fenti jogszabályi előírások betartásából származó többletköltség, valamint bevételkiesés kompenzációja a gazdálkodók számára. Magyarországon kompenzációs kifizetésre erdőterületeken és gyepterületeken jogosultak a gazdálkodók az alábbiak szerint.

A **Natura 2000 gyepterületeknek** nyújtott kompenzációs kifizetésre az a mezőgazdasági termelő jogosult, aki az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X8.) Korm. rendelet* (a továbbiakban *275/2004. (X.8.) Korm. rendelet*) alapján kijelölt és a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (a továbbiakban: MePAR) lehatárolt Natura 2000 gyepterületen gazdálkodik. Hazánkban a Natura 2000 hálózat gyepterületére a *269/2007. (X.18.) Korm. rendelet a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól* értelmében speciális földhasználati előírások vonatkoznak. A 2014-2020-as időszakban a VP-ben a Natura 2000 gyepterülettel érintett gazdálkodók évente 69 eurónak megfelelő forintösszeg/ha kifizetésben részesülnek. 2016-ban közel 250 000 hektár volt érintett Natura 2000 kompenzációs kifizetéssel.

A **Natura 2000 erdőterületeken** történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatásra az a gazdálkodó jogosult, aki a *275/2004. (X.8.) Korm. rendelet* alapján kijelölt és MePAR-ban lehatárolt Natura 2000 területen és az Országos Erdőállomány Adattárban Natura 2000 területként lehatárolt területen folytat erdőgazdálkodási tevékenységet. A 2014-2020-as időszakban a VP-ben az igényelhető vissza nem térítendő támogatás összege korcsoporttól és faállománytípus csoporttól függően legalább 41, de legfeljebb 237 eurónak megfelelő forint összeg/hektár/év. A gazdálkodó a támogatás igénylésével vállalja, hogy betartja a vonatkozó jogszabályban foglalt összes korlátozást és előírást. 2016-ban közel 109 000 hektár erdő volt Natura 2000 kompenzációval érintett.

A *Magyar Halgazdálkodási Operatív Program* – illeszkedve a környezeti szempontból fenntartható, erőforráshatékony, innovatív, versenyképes és tudásalapú halászat előmozdítása

című uniós prioritáshoz – támogatja a **Natura 2000 területeken folytatott természetkímélő halgazdálkodást**: a program a vízi környezet biológiai sokféleségének és a vízi ökoszisztémák védelmére hozott intézkedésen belül az ívóhelyfejlesztést, a vándorló halfajok vándorlási útvonalainak biztosítását, a természetes vizek rehabilitációját, az inváziós, idegenhonos halfajok visszaszorítását, továbbá a vízi ökoszisztémák védelmét és helyreállítását célozza.

A tervezett, illetve szükségessé váló védetté nyilvánítások területén jelentős előrelépés történt a földtudományi természeti értékek megőrzése érdekében 25 földtani alapszelvény, illetve földtani képződmény természeti emlékként védetté nyilvánításával. A Gyöngyösi Sár-hegy természetvédelmi terület bővítésével együtt az időszakban összesen 263,7 hektárral növekedett az országos jelentőségű védett természeti területek kiterjedése. A Védett Természeti Területek Törzskönyvi nyilvántartása 9 db természeti emlék és 11 db természetvédelmi terület adataival bővült. 2015-2016 során a települési önkormányzatok 20 db természeti terület helyi védetté nyilvánítását valósították meg.

Az újonnan védetté nyilvánított területeken kívül 13, már korábban védetté nyilvánított természetvédelmi terület esetében történt meg a természetvédelmi kezelési terv jogszabályi kihirdetése. A rendeletben kihirdetett természetvédelmi kezelési tervvel rendelkező országos jelentőségű védett természeti területek kiterjedése 1640 hektárral növekedett.

A védett természeti területek védeltségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Vsz.) végrehajtására 2015-ben 1 Mrd Ft állt rendelkezésre, amely összegből közel 1089 hektár terület került állami tulajdonba (ebből 559 hektár az ún. jogosult körbe tartozó ingatlan). Emellett szintén 2015-ben a Természetvédelmi kártalanítás fejezeti kezelésű előirányzaton keletkezett bevételek ismételt biztosítása révén további 293 hektár került a Magyar Állam tulajdonába. 2016-ban 650 M Ft állt rendelkezésre a Vsz. végrehajtására, amely összegből közel 735 hektár terület került állami tulajdonba.

Elkészült az Aggteleki Nemzeti Park és a Bükk Nemzeti Park **természetvédelmi kezelési terv dokumentációjának** tervezete.

Az időszakban a nemzeti park igazgatóságok központi forrásból folytatták az ex lege védett kunhalmok és földvárak nyilvántartásának bővítését, frissítését megalapozó terepi adatfelvételezést. Ex lege védett kunhalmok és földvárak esetében a védett természeti terület kiterjedését megállapító hatósági határozatok kiadására legnagyobb részben egyedi engedélyezési eljárások keretében került sor.

A nemzeti park igazgatóságok javaslatai alapján megtörtént a Kölcsönös Megfeleltetés rendszerében a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) fenntartása keretében megőrzendő tájképi elemként meghatározott ex lege védett kunhalmok körének bővítése. Ennek eredményeként 62 kunhalommal bővült a MePAR tájképi elemként nyilvántartott kunhalmok köre.

A környezetvédelmi, természetvédelmi, vízvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 71/2015. (III.30.) Korm. rendelet alapján a nemzeti park igazgatóságok feladat- és hatásköre rendkívül összetett, ugyanakkor – elsősorban az agrártámogatási rendszer módosulására visszavezethetően – 2015-től jelentősen megváltoztak, csökkentek bevételeik. A nemzeti park igazgatóságok működése a legtöbb esetben a gazdaságilag elmaradott vidéki térségekre irányul, ezeken a területeken esetenként egyedüli munkaadók. Munkaerő megtartásuk, létszámuk megerősítése mindig kiemelt cél. Mindezekre tekintettel a nemzeti park igazgatóságok 2016. évi költségvetési támogatása a 2015. évihez képest 700 millió forinttal emelkedett, ezzel is elismerve az általuk végzett munka jelentőségét.

A 2015-ben meghirdetett és széles körben igénybe vett agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (a továbbiakban AKG) keretében a Natura 2000 területről kérelmet benyújtó gazdálkodók a pontozási rendszerben előnyöket élveznek (a támogatási pontok közel 10%-át a Natura 2000 érintettség okán kapják).

Gyep földhasználati kategória esetében, amennyiben az érintett földterület után Natura 2000 kompenzációs kifizetésben és AKG támogatásban is részesül a gazdálkodó, az AKG összege a Natura 2000 támogatás összegével csökken.

2016-ban 3 új Magas Természeti Értékű Területet (a továbbiakban: MTÉT) jelöltek ki: Fertő MTÉT, Jászság MTÉT, Tisza-völgy MTÉT, amelyekkel együtt 28 MTÉT területen és közel 1 millió hektáron vált elérhetővé és pályázhatóvá valamely MTÉT előíráscsomag. Az MTÉT-ek területéből a 2015. év végén benyújtott és elbírált pályázatok (~262 ezer hektár MTÉT tematikus előírás csoport vállalására irányuló pályázat) eredményeképpen 106 600 hektár MTÉT támogatott területtel futott a program, amely Magyarország összes mezőgazdasági területének 2%-a, teljes AKG támogatott területek 25,6%-a.

A **Natura 2000 területek adatbázisának aktualizálása** 2015-ben és 2016-ban is a szeptemberi határidőre elkészült.

A **Natura 2000 területek fenntartási terveinek** készítéséhez nyújtandó támogatásról szóló rendelet alapján az utolsó kifizetési időszakhoz kötődően, 2015 februárjában 39 fenntartási tervet nyújtottak be értékelésre a Szakmai Bizottsághoz, amely jóváhagyó szakmai javaslatát mindegyik tervhez megadta. 2016-ban a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítésének finanszírozása nemzeti forrásból történt. Így a nemzeti park igazgatóságok koordinálásában, az érintettek bevonásával zajló nyílt tervezés során 55 Natura 2000 terület fenntartási terve készült el.

Az **UNESCO Ember és Bioszféra Program** (a továbbiakban: MAB) legfontosabb döntéseit hozó MAB Kormányközi Koordinációs Bizottságban Magyarország szavazati joggal rendelkezett a 2013-2017 időszakban, és a 2015-2016 években pedig több jelentős feladatban vett részt a MAB program végrehajtása kapcsán (Lima Akcióterv megalkotása, Új MAB Stratégia létrehozása, Kivezetési Stratégia kidolgozása).

A hazai (MAB) bioszféra-rezervátumok tekintetében 2015-2016-ban folytatódott a 2013-ban megkezdett területi felülvizsgálat, és az átmeneti zóna bővítése annak érdekében, hogy (elsősorban a 70-es években kijelölt) hazai MAB területek megfeleljenek az UNESCO MAB keretirányelvben foglalt előírásoknak, melyek többek között a fenntartható fejlődés elősegítését szorgalmazó zónarendszer kialakítását írják elő. A helyi résztvevők és önkormányzatok sikeres bevonásának, csatlakozásának eredményeképpen összességében több mint 100 ezer hektárral nőtt a hazai bioszféra-rezervátumok területe. Az egyes területek esetében elvégzett felülvizsgálatról 2015-ben és 2016-ban is országjelentésben számolt be hazánk az UNESCO-nak.

A **határon átnyúló Mura–Dráva–Duna bioszféra-rezervátum** esetében 2015-2016 során (a 2011-es ötoldalú miniszteri szándéknyilatkozat ellenére) további országok nem csatlakoztak a kétoldalú kezdeményezéshez, azonban pozitív és előremutató lépésként Szerbia 2016-ban különálló bioszféra-rezervátumként benyújtotta a (korábban az ötoldalú kezdeményezés részeként tervezett) Backo Podunavlje bioszféra-rezervátum nevezését az UNESCO-nak, így módon egy újabb lépés történt a régió MAB státuszának elérése érdekében. Regionális és helyi szinten számos (elsősorban természetvédelmi célú) közös projektet sikerült benyújtani vagy lefolytatni (pl. LIFE – parlagi sasok védelme a Pannon régióban, EU Interreg “Coop MDD” program a tervezett ötoldalú Mura–Dráva–Duna bioszféra-rezervátumért).

A **hazai bioszféra-rezervátumok népszerűsítése** érdekében közel 100 új MAB tábla készült el, valamint 2 bioszféra rezervátumban a helyi szereplők részére egyeztető fórumok alakultak. Ezen kívül angol és magyar nyelvű leporelló készült.

2016 során elkezdődött az **országos ökológiai hálózat övezeteinek felülvizsgálata, pontosítása** a Magyarország legjelentősebb területrendezési szabályozását tartalmazó három törvény (*Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési*

Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény valamint a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény) felülvizsgálata és egységes szerkezetbe foglalása, amelynek keretében sor került az országos ökológiai hálózat övezeteinek felülvizsgálatára, szakmai alapokon nyugvó pontosítására is. Az ökológiai hálózat védelmének fontosságát a fenti három törvényen kívül számos egyéb, stratégiai jelentőségű dokumentumban sikerült kiemelni (pl. OECD jelentés 2016, 28/2015. (VI.17.) OGY határozat a biológiai sokféleség megőrzésének 2015-2020 közötti időszakra szóló nemzeti stratégiájáról). Az országos ökológiai hálózat területe lényegesen nem változott, csak a szakmai korrekciónak megfelelően történtek kisebb változások. A hálózat területe 2016-ban 338 925 ha.

A **Nemzeti Parki Termék védjegy** a védett természeti területeken, vagy Natura 2000 területeken megtermelt termékek és szolgáltatások elismerő címe, amely a természeti erőforrások fenntartása és védelme mellett a környezettudatosság növelését, a térségi, természetvédelmi, vidékfejlesztési és gazdasági együttműködések erősítését szolgálja. A nemzeti park igazgatóságok a védjegyhasználati jogosultság elnyerésére 2015-ben több pályázatot is meghirdettek, amelynek eredményeként év végére már közel 157 gazdálkodó 564 terméke kapta meg az elismerő címet. 2016-ban módosult a **Nemzeti Parki Termék védjegyhasználati szabályzat**.

2.2.1.2. Földtani természeti értékek megőrzése

Cél	■ A földtani természeti értékek megóvása, hatékony felszíni és felszín alatti védelmük biztosítása.
------------	---

Helyzetkép és előrehaladás

Hazánkban a barlangok a törvény erejénél fogva védelem alatt állnak, a többi földtani természeti érték kiemelt oltalma pedig egyedi védetté nyilvánítással biztosítható. **A földtani alapszelvények és földtani képződmények védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről szóló 55/2015. (IX.18.) FM rendelet** megjelenésével – 25 földtani alapszelvény, illetve földtani képződmény természeti emlékként történt védetté nyilvánításával – jelentős előrelépés történt a földtudományi természeti értékek megőrzése terén. Ezzel egyidejűleg 17, korábban létesített védett természeti területen lévő földtani alapszelvény és -képződmény részterületként történő lehatárolásával lehetővé vált, hogy hatékony megőrzésüket és fenntartásukat természetvédelmi jelentőségük sajátosságaihoz illeszkedő természetvédelmi kezelési terv biztosítsa. Az időszakban megtörtént az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság területén található, földtudományi jelentőségük miatt korábban védetté nyilvánított természeti emlékek területi kiterjedésének felülvizsgálata, pontos meghatározása.

2015. október 16-án a Magyar Közlönyben megjelent **a természetvédelmi szempontból jelentős mesterséges üregek védetté nyilvánításáról szóló 63/2015. (X.16.) FM rendelet**, amely 24 felszín alatti mesterséges üregrendszer természetvédelmi oltalom alá helyezéséről rendelkezik. A 24 helyszín közül 19 denevérvédelmi szempontból is jelentőséggel, vagy kiemelt jelentőséggel bír. A mesterséges eredetű, felszín alatti denevér élőhelyek fennmaradása és a denevérek zavartalan életkörülményeinek biztosítása érdekében a szükséges helyeken (mintegy 13 helyszínen, melyből 9 védett mesterséges üregrendszer) a nemzeti park igazgatóságok KEHOP és VEKOP pályázati forrásokat felhasználva állagvédelmi-rekonstrukciós (járatbiztosítás) és a zavarást megelőző (lezárások létesítése) munkálatokat végeznek. Ugyanezen pályázati lehetőségeket kihasználva mintegy 106 barlangban terveztek, illetve hajtottak végre műszaki beavatkozásokat, amelyek mintegy negyedénél a beruházások közvetlenül denevérvédelmi célokat is szolgálnak (eltömődött barlangbejáratok újranyitása, biztosítása; denevérek védelme érdekében barlanglezárások létesítése).

A barlangok felmérése folyamatosan történik. Az NKP-3 jelentés 4139 db nyilvántartott barlangról (2014. szeptember 1.) és 279 km összes járáthosszúságról számol be. A 2016. decemberi állapot szerint a barlangok száma 4148 db, az összes járáthosszúság pedig 286,7 km-re növekedett. Elkészült a barlangok felszíni védőövezetének felülvizsgálata is.

2.2.1.3. A tájszerkezet, tájjelleg, tájpotenciál védelme

Célok	<ul style="list-style-type: none"> ■ A természet- és tájvédelmi célok érvényesítése a terület- és településfejlesztés, illetve -rendezés, az ágazati tervezés (különösen mező- és erdőgazdálkodás, vízgazdálkodás, közlekedés és egyéb műszaki infrastruktúra-fejlesztés) során, valamint az egyedi hatósági eljárásokban. ■ A táji identitás növelése, lakossági, közösségi tájtudat kialakítása, a táj iránti elkötelezettség és felelősség növelése. ■ A tájjelleg, tájkarakter megőrzését biztosító tájhasználat fenntartása. ■ A tájváltozás nyomon követése.
--------------	---

Helyzetkép és előrehaladás

A tájjal kapcsolatos feladatok végrehajtása horizontális szemléletet és beavatkozást igényel. Az Európa Tanács az Európai Táj Egyezményben rögzítette, hogy milyen általános és egyedi intézkedések végrehajtását várja el tagállamaitól, keretet adva ezzel a nemzetek tájpolitikájának.

Az Európai Táj Egyezménnyel összefüggő hazai feladatok végrehajtása tárcaközi munkacsoport együttműködési keretében, a természetvédelemért felelős tárca koordinálásával éves intézkedési tervek szerint történik. Az **Európai Táj Egyezmény Nemzeti Koordinációs Munkacsoport** munkáját a kötelezettségeinek magas színvonalú teljesítése érdekében civil szerveződésű szakértői csoport (**Európai Táj Egyezmény Szakértői Testület**) segíti.

A **Nemzeti Tájstratégia** (a továbbiakban: Tájstratégia) **megalkotása** első lépéseként az Európai Táj Egyezmény hazai végrehajtásáért felelős tárca részvételével működő Európai Táj Egyezmény Nemzeti Koordinációs Munkacsoport 2015 márciusában az Európai Táj Egyezmény Szakértői Testület teljes tagságának meghívásával kibővített ülést szervezett és SWOT analízist állított össze.

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala és az FM közös rendezésében 2015. december 2-án a készülő Tájstratégiáról szóló műhelybeszélgetésre került sor *a magyar táj állapotának elemzése, értékelése*; valamint az *államigazgatás tájalakításban betöltött szerepe és felelőssége* témakörökre koncentrálna. A Tájstratégia első egyeztetési változatának elkészültével külső szakértő bevonásával megkezdődött a stratégiai környezeti vizsgálat (a továbbiakban: SKV) jogszabály szerinti kötelező kidolgoztatása. Az SKV záró dokumentációja 2016 decemberében elkészült. A Tájstratégia közigazgatási egyeztetése és társadalmi véleményezése 2016 őszi megtörtént.

Az Európai Táj Egyezmény végrehajtásának egyik eszköze az **Európa Tanács Táj Díja**. Ezt az európai szintű elismerést olyan helyi vagy regionális önkormányzatok és civil szervezetek nyerhetik el, amelyek hatékonyan segítik elő egy adott táj védelmét, kezelését vagy tervezését, így jó példaként szolgálhatnak más, hasonló téren tevékenykedő szervezetek számára. Hazánk 2015-ben is részt vett az európai szintű megmérettetésen, amelyre nemzeti szintű pályázati rendszerben választja ki a delegált pályaművet. **Az Európa Tanács Táj Díja 2014-2015. évi fordulóját a Magyarország által felterjesztett „Mesés-Hetés” program nyerte.** A díj adományozásával az Európa Tanács a programban közreműködő önkormányzatok és civil szervezetek tevékenységét nemzetközi szinten jó gyakorlatként ismerte el. A siker egyben visszaigazolása annak is, hogy a nemzeti szinten életre hívott **Magyar Tájdíj** pályázat jó

eszköz az európai szintű elismerésre érdemes együttműködések feltérképezésére és a hasonló együttműködések elindításának támogatására. Ennek a sikernek köszönhető, hogy 2016-ban hazánk lehetett a házigazdája az **Európa Tanács 17. nemzetközi tematikus műhelykonferenciájának**. A 2016. június 8-10. között zajló szakmai rendezvényre a Hetésben (terepi nap) és Budapesten (plenáris előadások, műhelyszekciók) került sor. Magyarország – a házigazda jogán – bemutatta többek között a Magyar Tájdíj pályázati rendszerét, továbbá az Európa Tanács Táj Díjára felterjesztett 12 nemzetközi program között a *Borderless cooperation of local communities for the landscape heritage of “Fabulous” Hetés* című magyar pályázati programot. A konferencia időtartama alatt a Vigadó épületében meg lehetett tekinteni a **Táji örökségünk megőrzéséért 2015 című kétnyelvű vándorkiállítást**. A kiállítási anyag díjmentesen kölcsönözhető, évről-évre újabb és újabb helyszíneken számos rendezvényhez kapcsolódva helyi és országos szinten egyaránt bemutatották.

2016. december végére Magyarország teljesítette adatszolgáltatási kötelezettségét: feltöltötte adatokkal az **Európa Tanács Európai Táj Egyezményének Információs Rendszerét** (Council of Europe Information System on the European Landscape Convention L6), ami elérhető a következő webhelyen: https://elcl6.coe.int/WebForms/Public_List.aspx.)

A Tájstratégia kidolgozása során a **fényszennyezés csökkentése** a *Kompakt, klímabarát, értékőrző települések* című alcél keretében fogalmazódott meg, hogy a települések energetikai korszerűsítése során a fényterhelés csökkentését is célként kell meghatározni. Az intelligens megvilágítással a települések fénykúpulóját csökkenteni kell és a biológiai rendszerekre, emberi egészségre kevésbé káros spektrális összetételt kell alkalmazni. Az intézkedési tervek között az önkormányzatok intézkedéseként nevesíti a fényszennyezés-mentes települési közvilágítás tervezését és kialakítását: a világítás geometriájának javítását, 2700K alatti színhőmérséklet alkalmazását. 2015. január 1-jén hatályba lépett az *Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 14/A §-a a „Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület” övezetéről*. Az övezettel az érintett területek természetvédelmi oltalma, vízgazdálkodási és erdőterületi besorolása és beépíttelensége a kialakult táj védelmét biztosítja.

2.2.1.4. A védett, a védelemre szoruló, illetve közösségi jelentőségű fajok természetvédelmi helyzetének javítása

Cél	■ A kedvezőtlen természetvédelmi helyzetben lévő fajok helyzetének javítása (különös tekintettel az élőhelyvédelmi és a madárvédelmi irányelv által védett fajokra és a fokozottan védett fajokra).
------------	---

Helyzetkép és előrehaladás

A védett fajok száma az NKP-3 időszakában jelentős mértékben nőtt, sok faj természetvédelmi helyzete kedvezőtlen, a védelmi státusz és erőfeszítések ellenére is. Uniós kötelezettségeink miatt is súlyos probléma, hogy az élőhelyvédelmi irányelv mellékleteiben szereplő közösségi jelentőségű fajok esetében a kedvező természetvédelmi helyzetben lévők aránya csupán 36%, míg a fajok 53%-ának természetvédelmi helyzete kedvezőtlen, 9%-nak rossz, 2%-é pedig ismeretlen (lásd: *Összefoglaló 9.a mutató*).

„A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” című kiemelt fejlesztés (KEHOP-4.3.0-15-2016-00001) keretében egyes **fajmegőrzési tervek felülvizsgálata és újak készítése** valósul meg. 2016-ban, a projekt előkészítő szakaszában az értékelési folyamat eredményeképpen megtörtént azon fajok azonosítása, amelyek tekintetében a meglévő tervek felülvizsgálata (10 terv), illetve új fajmegőrzési tervek (8 terv) összeállítása szükséges.

Az inváziós fajok terjedése összefügg az éghajlatváltozással, de számos esetben emberi tényezők is szerepet játszanak. A biodiverzitás megőrzése, de a gazdasági károk mérséklése, illetve egészségügyi kockázatok csökkentése érdekében is fontos az inváziós, özönfajok visszaszorítása, eltávolítása, illetve bekerülésük megelőzése. 2015-ben megkezdődött az **idegenhonos inváziós fajok betelepítésének és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről** szóló az Európai Parlament és a Tanács 1143/2014/EU Rendelete (2014. október 22.) hazai átültetésének megalapozása, a hazai jogrendszerbe való integrálása.

Magyarország az egyes törvényeknek az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzésével és kezelésével összefüggésben történő módosításáról szóló 2016. évi CXXXVII. törvényben meghatározta a feladatellátás módját, az inváziós fajokkal okozott károkért való felelősséget, bevezette az inváziós bírságot, felhatalmazó rendelkezésekkel egészítette ki a hazai szabályozást és az idegenhonos inváziós fajok elleni harcban érintett szakterületek ágazati törvényeiben is megjelenített feladatokat.

Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII.13.) Korm. rendelet konkrétan meghatározza az EU Rendelet egyes cikkeinek végrehajtásáért felelős szerveket, az alkalmazható szankciókat valamint bizonyos hatósági eljárási szabályokat.

Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló, 2014. október 22-i, 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet hazai megvalósításához szükséges költségvetési források biztosításáról szóló 1738/2016. (XII. 13.) Korm. határozat megteremtette az idegenhonos inváziós fajok elleni állami intézkedések anyagi feltételeit. Ennek megfelelően 2017-ben 78 fős létszámbővítés történt a magyar államigazgatás több szervezetére elosztva: a hatósági feladatokat a fővárosi, megyei és járási kormányhivatalok (66 fő), míg a szakmai közreműködést és koordinációt a nemzeti park igazgatóságok (10 fő), mindezek országos koordinációját a természetvédelemért felelős tárca (2 fő) látja el.

Elkészült a potenciálisan veszélyt jelentő madárfajok és a gerinctelenek egy részének nemzeti listája. Elkészült az emlősök és a növényfajok potenciálisan veszélyt jelentő előzetes listája, ezek véglegesítése folyamatban van.

Számos helyen történtek gyakorlati beavatkozások, jellemzően pályázati forrásokból (a két legjelentősebb a LIFE és a KEHOP), túlnyomórészt nemzeti park igazgatóságok koordinálásában 2015-ben és 2016-ban mintegy 404 hektár területet tisztítottak meg az inváziós fajoktól LIFE projektek keretében.

2.2.1.5. Természetvédelmi oltalom alatt álló területek és természeti értékek kezelése, fenntartása, őrzése

Célok

- A természetvédelmi őrzés biztosítása, hatékonyságának javítása.
- Olyan kezelési módok alkalmazása, folyamatos bevezetése, melyek a jelenlegi módszereknél jobban segítik a biológiai sokféleség megőrzését és gyarapítását.
- Élőhelyrekonstrukciók összehangolt megvalósítása.

Helyzetkép és előrehaladás

A hazai Natura 2000 hálózat, illetve védett területeink jelentős része aktív természetvédelmi kezelést igényel. A természetvédelmi kezelés infrastrukturális feltételeinek javítása mellett kulcsfontosságú a **Természetvédelmi Őrszolgálat kapacitásainak erősítése** természeti értékek megőrzésének érdekében. Gondot jelent, hogy egy természetvédelmi örre nagy kiterjedésű (átlagosan 8000 ha) Natura 2000 terület jut, továbbá az őrszolgálati irodák hálózata helyenként hiányos, ezért egyes területek a meglévő bázisoktól nagy távolságra (80-90 km)

találhatóak. A természetvédelmi őrzésnek olyan kihívásokkal is szembe kell néznie, mint az illegális hulladéklerakás a védett természeti területeken, a gyűjtogatás, a védett állatok pusztítása mérgezéssel, a védett növények engedély nélküli gyűjtése és kereskedelme, az illegális terepmotorozás, az engedély nélküli fakitermelések, illetve erdei falopások. 2016-ban elindult „*A területi jelenlét és természetvédelmi őrzés hatékonyságának javítása a természetvédelmi őrszolgálat komplex fejlesztésével*” (KEHOP-4.2.0.) megnevezésű program, amelynek keretében összesen 1,6 Mrd Ft jut az őri irodahálózat és a mobilitás fejlesztésére, valamint a terepi adatgyűjtéshez szükséges eszközök beszerzésére. A fejlesztéseknek köszönhetően javulnak a természetvédelmi őrszolgálat munkakörülményei és hatékonysága, ami hozzájárul a védett természeti területek, a Natura 2000 területek, a védett élettelen természeti értékek természeti állapotának megóvásához, illetve javításához, valamint a védett és/vagy közösségi jelentőségű fajok védelméhez.

A **nemzeti park igazgatóságok** vagyionkezelésében lévő területeken a **természetvédelmi kezelési feladatellátás színvonalának növelése** érdekében a KEHOP, illetve a VEKOP keretében lehetőség volt a kezelési infrastruktúra fejlesztésére irányuló projekteket elindítani. 2016. során, európai uniós, illetve hazai támogatással, összesen 92 kiemelt **természetvédelmi fejlesztés** előkészítése, illetve megvalósítása indulhatott el. A fejlesztések egyik átfogó célja további, legalább 100 ezer hektáron javítani a védett természeti területek állapotát, illetve megteremteni az értékek megőrzéséhez szükséges infrastrukturális feltételeket. A programok keretében e fejlesztésekre összesen 37,78 Mrd Ft áll rendelkezésre, amelyet a nemzeti park igazgatóságok használnak fel, szükség szerint együttműködve az érintett terület megőrzésében közvetlenül érintett szervezetekkel (pl. vízügyi igazgatóságok, állami erdészeti vállalatok, önkormányzatok, civil szervezetek). A projektek keretében a leromlott állapotú élőhelyek helyreállítására, a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek természetvédelmi helyzetének javítására, valamint a természetvédelmi kezelés, őrzés, monitorozás és bemutatás infrastrukturális hátterének fejlesztésére kerül sor. Az őshonos állatállományok tartásához, az extenzív legeltetés folytatásához szükséges állattartó telepek, illetve nyári tartási helyek épülnek, vagy újulnak meg, a természetvédelmi kezelés céljai mellett hozzájárulva olyan hagyományos állatfajták megőrzéséhez, mint a hucul ló, a muraközi ló, a magyar tarka, vagy a magyar szürke szarvasmarha, a racka juh.

A **nemzeti park igazgatóságok vagyionkezelésében lévő védett és Natura 2000 területek részvétele az agrár-környezetgazdálkodási és természetvédelmi célú uniós támogatási rendszerekben** feladattal kapcsolatban fontos változás, hogy a nemzeti park igazgatóságok „*a gazdasági növekedés érdekében szükséges egyes fejlesztéspolitikai intézkedésekről*” szóló 1300/2016. (VI.13.) Korm. határozat alapján már nem kedvezményezettjei az agrár-környezetgazdálkodási programnak és a VP egyéb, természetvédelmi célokat szolgáló kifizetéseinek. A vagyionkezelésükben álló és saját használatban tartott területek kezelési feladatait azonban a támogatási források nélkül is, változatlanul az állami alapfeladataikkal összhangban, a természetvédelmi kívánalmaknak elsődlegességet biztosítva végzik. A nemzeti park igazgatóságok vagyionkezelésében lévő, haszonbérbe adás útján kezelt területek esetében a haszonbérlet gazdálkodók a VP keretében meghirdetett természetvédelmi célú pályázati felhívások alapján támogatásban részesülhetnek. Az AGK program előző támogatási időszakában futó 21 célprogramját tematikus előíráscsoportok váltották fel, amely változás lehetővé teszi, hogy a gazdálkodók a területi és természeti érzékenységhez minél inkább illeszkedő előírásokat tudjanak választani. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó, kötelező érvényű földhasználati előírások ellentételezéseként a földhasználók az előző támogatási időszakhoz képest magasabb összegű, 69 eurónak megfelelő forintösszeg/ha támogatásban részesültek.

A **természetvédelmi célú erdőkezelés elterjedését** jelentős mértékben gyorsította az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény*, amely az állami

tulajdonban lévő erdőgazdálkodók számára kötelezővé tette, hogy területük bizonyos hányadán a folyamatos erdőborítást biztosítsák, illetve néhány kivétel mellett megtiltja a tarvágást. A jogszabályi kötelezettségek és önkéntes természetvédelmi törekvések hatására a folyamatos erdőborítás, mint gazdálkodási forma egyre növekvő mértékben jelent meg, és ezzel párhuzamosan csökkent a tarvágásra tervezett területek nagysága. 2015-2016-ban több mint 16 000 hektárral csökkent a vágásos üzemmóddal érintett területek nagysága, és ennyivel növekedett a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódokban kezelt erdőterületek mérete. Ez utóbbit tovább részletezve 3700 hektárral nőtt a szálalással, 2700 hektárral a faanyagtermelést nem szolgáló és 9700 hektárral az átalakító üzemmóddal kezelt területek nagysága 2014-hez képest. A természetvédelmi célokat szolgáló erdőkezelés így összesen 167 700 hektárt ér el, amely a hazai erdőgazdálkodásba vont területeknek 8,6%-a.

Az erdőszerkezet átalakítását a VP 4,7 Mrd Ft értékben támogatta. A magán-erdőgazdálkodók jelentős uniós pályázati forrásokat fordítottak az erdők szerkezet-átalakítására és inváziós fafajok (pl. amerikai kőris, zöld juhar, akác) őshonos állományokra történő cseréjét jelenti.

Az élőhelyek helyreállítása, illetve a védett és közösségi jelentőségű fajok megőrzése érdekében a KEHOP, valamint a VEKOP keretében 2016 végéig összesen 66 kiemelt fejlesztés indult el, 30 Mrd Ft összesített költségkerettel. Az élőhely-rekonstrukciós beruházásokat, célzott fajmegőrzési beavatkozásokat, illetve a természetvédelmi vagyongazdálkodásban lévő területek kezeléséhez szükséges infrastrukturális háttér fejlesztését tartalmazó projektek eredményeként összesen közel 100 000 hektárnyi védett, illetve Natura 2000 területen állnak rendelkezésre a természetvédelmi helyzet javulását, illetve a hosszú távú megőrzést szolgáló ökológiai feltételek.

A Magyar Honvédség a HM vagyongazdálkodású területeken a természetvédelmi és a katonai használat optimális összekapcsolásának megteremtésére törekszik. A HM területek természeti értékeinek hosszú távú megőrzését segítik a természetvédelmi célú LIFE+ projektek, amelyek az Európai Bizottság által biztosított, 75%-os támogatási intenzitással valósulnak meg. A **Várpalotai Lő- és Gyakorlótér természetmegőrzési feladataira** irányuló Keleti-Bakony projekt 2015-ben zárult le, amelynek eredményei megalapozzák az érintett Natura 2000 terület fenntartási tervének kidolgozását, és ezzel a kezelést elősegítő előírás-javaslatok megfogalmazását. A projekt összköltségvetése mintegy 2,2 millió EUR volt, amelyből a támogatás összege 1,6 millió EUR. A LIFE+ keretében további sikeres pályázat a **Győr/Győrszentiváni lő- és gyakorlótér természetvédelmi kezelését** célzó projekt, „A kisalföldi meszes homokpuszta katonai használatú területeinek természetvédelmi célú helyreállítása és megőrzése (2010-2016)” címmel, mely nyertes pályázat összköltségvetése 1,74 millió EUR, támogatási összege 1,26 millió EUR. A természetvédelmi projektek vonatkozásában a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósággal együttműködésben hozzávetőlegesen 2,7 millió EUR összköltségvetésű (2 millió EUR támogatású) **Táborfalva Lő- és Gyakorlótér természetmegőrzési feladatainak** megvalósítását célzó nyertes projekt megvalósítása is folyamatban volt.

2.2.1.6. Genetikai erőforrások megőrzése, fejlesztése

Célok	<ul style="list-style-type: none"> ■ A genetikai erőforrások megőrzése. ■ A genetikailag módosított szervezetek környezetbe bocsátásából adódó természeti, környezeti és egészségi károk megelőzése.
--------------	---

Helyzetkép és előrehaladás

Magyarország hosszú évek óta **GMO mentességi politikát** folytat, GMO mentességünket minden lehetséges szinten képviseljük. Az Országgyűlés által elfogadott GMO-mentes

stratégia és az Alaptörvényben foglalt GMO-mentes mezőgazdaságunk megőrzése érdekében elkészült a GMO-mentes jelölés jogszabályi kerete, amely lehetőséget ad a hús, a hal, a tej, a tojás és a méz GMO-mentes jelölésére, abban az esetben, ha az állatokat GMO-mentes takarmánnyal etették. Az európai uniós notifikációs eljárás lezárását követően, 2016. szeptember 20-án lépett hatályba a GMO-mentes termelés szabályait, valamint a GMO-mentes élelmiszer és takarmány előállítás és forgalmazás feltételeit meghatározó, a *GMO-mentességre utaló jelölésről* szóló 61/2016. (IX.15.) FM rendelet.

Hosszú évek tárgyalásainak eredményeképpen **2015-ben megszületett az az európai uniós jogszabálmódosítás, amely lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy maguk dönthessenek a GMO-k köztermesztéséről.** A 2001/18/EK irányelvnek a tagállamok számára a GMO-k területükön történő termesztésének korlátozására, illetve megtiltására biztosított lehetőség tekintetében történő módosításáról szóló, 2015. március 11-i 2015/412/EU európai parlamenti és tanácsi irányelve (a továbbiakban 2015/412/EU irányelv) lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy társadalmi, gazdasági vagy egyéb indokok alapján korlátozzák vagy megtiltsák egyes GMO-k termesztését az országuk területén.

A **2015/412/EU irányelvnek a magyar jogrendbe történő átültetését** az Országgyűlés elsöprő többséggel megszavazta, ezzel Magyarország elsőként ültette át az 2015/412/EU irányelvet a nemzeti jogrendjébe. A *géntechnológiai tevékenységről* szóló 1998. évi XXVII. törvény módosításának hatályba lépését követően Magyarország már társadalmi és gazdasági hatásokra hivatkozva is megtilthatja a GMO-k termesztését.

Magyarország a 2015/412/EU irányelv által biztosított lehetőséggel élve 2015. október 21-én megküldte az Európai Bizottság számára azokat az értesítéseket, amelyekben kérte, hogy az engedélyezés alatt álló vagy már engedélyezett GM növények (összesen 8 GM kukorica) termesztési engedélyének területi hatálya ne terjedjen ki Magyarország területére. Az Európai Bizottságnak minden termesztésre beadott kérelem és meglévő engedély földrajzi hatályának kiigazítását el kellett végeznie, melynek eredményeként **egyetlen génmódosított növény sem termeszthető Magyarországon.**

A **„Szövetség a GMO-mentes Európáért” kezdeményezést** Magyarország 2015 januárjában a berlini Nemzetközi „GrüneWoche” vásár alkalmával megtartott agrárminiszteri csúcstalálkozón hirdette meg. A kezdeményezés célja a genetikailag módosított szervezetek mezőgazdasági alkalmazását elutasító európai államok összefogásának biztosítása, és egy európai GMO-mentes övezet kialakítása. Az övezet tagjai vállalják, hogy a biológiai sokféleség megőrzésének szempontjait szem előtt tartva nem termesztenek genetikailag módosított fajtákat a térségen belül. A kezdeményezést 2016 végéig 11 tagállam (Ausztria, Bulgária, Ciprus, Görögország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Szlovákia, Szlovénia) és 7 EU-n kívüli ország (Georgia, Kirgizisztán, Macedónia, Moldova, Montenegró, Oroszország, Szerbia) támogatta. A kezdeményezés részeként az FM „Hogyan maradjunk GMO-mentesek Európában” címmel kétnapos nemzetközi konferenciát szervezett 2015. április 16-17-én, amelyen közel 180-an vettek részt, 50 külföldi vendéggel, akik nem csak az Európai Unióból érkeztek, hanem Svájcban, Norvégiából, Oroszországból, Moldovából, Szerbiából és Törökországból is. A 77. Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (OMÉK) keretében megrendezésre került a **„GMO-k Magyarországon és az Unióban – merre tovább?”** című szakmai konferencia. A konferencián szó esett a GMO-kkal kapcsolatos hazai és uniós jogszabályi változásokról, a GMO-mentes jelölésről, és a takarmányok GM-szója tartalmának kiváltásáról is.

A **Géntechnológiai Hatóság** a hatósági engedélyezési munka keretében, géntechnológiai módosítást végző létesítmény létrehozására 2015-ben 9, 2016-ban 4; géntechnológiával módosított szervezetek zárt rendszerben való felhasználására 2015-ben 34, 2016-ban 10; kivitelre, behozatalra vagy szállításra 2015-ben és 2016-ban 14; géntechnológiával módosított szervezetek kísérleti célú kibocsátására 2016-ban 1, géntechnológiával módosított szervezetek

ártalmatlanítására 2015-ben 1 engedélyező határozatot adott ki, zömmel egyetemek, kutatóintézetek számára, továbbá 2015-ben 2, 2016-ban pedig 3 szakhatósági állásfoglalást az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet részére. A géntechnológiai tevékenységről szóló 1998. évi XXVII. törvény értelmében a környezetvédelmi, a mezőgazdasági és az ipari géntechnológiai hatóság kérelem esetén külföldi partnerek számára igazolja, hogy Magyarországon géntechnológiával módosított növényfajta (hibrid) köztermesztésben történő felhasználása a hatályos jogi szabályozás alapján nem engedélyezett. A géntechnológiai hatóság 2015-ben 6 darab, 2016-ban 11 darab GMO-mentességi igazolást adott ki.

Magyarország kiemelt figyelemmel jár el a **GMO szennyeződések megelőzésében**, felderítésében, valamint GMO tartalmú vetőmagvak felhasználásának megakadályozásában. **GMO szűrővizsgálat** céljából a NÉBIH Központi Vetőmagvizsgáló Laboratóriuma évente mintegy 7000-8000 vetőmag tételből kockázatelemzés alapján 800-1000 tételt választ ki. 2015-ben 956 vetőmagmintából összesen 32 esetben, 2016-ban 1008 vetőmagmintából összesen 14 esetben mutatott ki a Laboratórium GMO szennyezettséget. A szennyezett vetőmagtétel forgalmazóival szemben a NÉBIH minden esetben eljár, így GMO szennyezett vetőmag nem került kereskedelmi forgalomba.

A lefolytatott **eseti helyszíni ellenőrzések** célja a hatósághoz be nem jelentett külföldi származású tételek, illetve az esetlegesen forgalomban lévő, GMO-val szennyezett tételek kiszűrése volt. 2015-2016-ban 32 forgalmazó vállalkozás ellenőrzése során megállapítható volt, hogy 14 esetben a forgalmazó nem tett eleget bejelentési kötelezettségének. Az érintett tételekből a NÉBIH hivatalos GMO mintát vett, de a vizsgált minták GMO-mentesnek bizonyultak. A hatósági céll ellenőrzéseket a jövőben is folytatni kell az ország GMO-mentességének fenntartása érdekében.

Állami génmegőrzési feladatokat ellátó szervezetek támogatására 2015-ben nemzeti forrásból 93,8 M Ft állt rendelkezésre. A támogatás fő célja a mezőgazdasági, kertészeti, erdészeti termelés hazai növényi biológiai alapjainak, genetikai anyagainak megőrzése, fenntartása és fejlesztése, továbbá az állatlétszám szerint kritikus, vagy súlyosan veszélyeztetett rég honosult haszonállatfajták, valamint védett őshonos mezőgazdasági állatfajták génmentésének és megőrzésének elősegítése. A 2015. évi ÁGF pályázatra összesen 42 pályázó nyújtotta be pályázati anyagát 150 M Ft támogatási összegre, amely alátámasztja, hogy a hazai génmegőrzés sikeressége érdekében továbbra is nagy szükség van erre a támogatási formára.

A **génmegőrzést** a VP több felhívása is támogatta. A *VP4-10.2.1.2-17 Védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának ex situ vagy in vitro megőrzése, továbbá a genetikai beszűkülést megelőző tanácsadói tevékenységek támogatása* felhívásra rendelkezésre álló keretösszeg 3,83 Mrd Ft. A tenyésztési hatóság, oktatási-kutatási intézmények mesterséges termékenyítő állomások, embrió-átültető állomások, spermataroló központok, fajta fenntartásáért felelős tenyésztő szervezetek, azok tagjai, tenyésztő szervezetek szövetsége élhetnek ezzel a pályázati lehetőséggel.

A *VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése* című felhívás 2015 decemberében került meghirdetésre. A felhívás célja az alacsony létszámú védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták életképes populációjának fenntartása, nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták eredeti tartási, takarmányozási körülményekhez hasonló, in situ feltételek közötti, tenyésztésben. A rendelkezésre álló keretösszeg 14 Mrd Ft. A beérkezett támogatási kérelmek száma 1804 db, az igényelt támogatási összeg: 14,87 Mrd Ft volt.

A mezőgazdasági növényi genetikai erőforrások megőrzését a *VP4-10.2.2.-15 Ritka és veszélyeztetett növényfajták genetikai erőforrásainak és mikroorganizmusok ex situ megőrzése* című felhívás segíti elő. Hazánkban a ritka és veszélyeztetett növényfajták genetikai

erőforrásainak és a mikroorganizmusok megőrzése rendkívül fontos, ugyanis a mezőgazdasági- és élelmezési célú növényfajok tájfajtái, természetből kiszorult fajtái, régi fajtái, illetve az egyéb haszonnövények ökotípusai, továbbá ezek vad- és rokonfajai, valamint a mikroorganizmusok kivétel nélkül veszélyeztetett kategóriába sorolandók, mivel fenntartás és megőrzés nélkül eltűnnének. A génerózió, a genetikai sebezhetőség káros hatásainak csökkentése, valamint a növénynevelés, növénytermesztés, tájtermesztés, ökológiai gazdálkodás, mezőgazdasági, biológiai alapkutatás és oktatás alapanyagokkal történő ellátása, valamint a genetikai anyagok fenntartható hasznosítása érdekében a haszonnövények és rokonfajaik genetikai változatait, valamint a mikroorganizmusokat fel kell kutatni, és meg kell őrizni. A felhívás keretében vissza nem térítendő támogatás nyújtható, mely öt éven keresztül évente kerül odaítélésre. A támogatás intenzitása 100%. A felhívás keretösszege 3,78 Mrd Ft.

A **mezőgazdasági növényi genetikai erőforrások in situ és ex situ gyűjteményeinek** (génbankok) nyilvántartása (Nemzeti Génbanki Adatbázis) 2015-ben és 2016-ban 21 000 tétellel bővült, ami mindösszesen közel 145 ezer nyilvántartott tételt jelent. A tájfajták széles körű használata érdekében **regisztrált tájfajták száma** 2015-2016-ban 63-ra nőtt. A génbankok által **gazdálkodói (on farm) megőrzésre** közreadott növényi genetikai erőforrások tételeinek száma 2015-2016-ban elérte a 30 ezret.

Az **állami génmegőrzési tevékenység** keretében kidolgozott tenyésztési programokban meghatározott tenyészállományok in vivo megőrzésében a nemzeti park igazgatóságok jelentős szerepet vállaltak, a magyar szürkemarka, bivaly, racka-, cigája és cikta juh, hucul és muraközi ló állományaik országos viszonylatban is meghatározóak. A legtöbb igazgatóságnál az általuk tartott őshonos és régen honosult mezőgazdasági állatfajok és fajták állományai között már nukleusz állomány is megtalálható, mely a génmegőrzéssel fenntartott régi háziállatfajtáknak a kiemelten szelektált, legmagasabb genetikai értékét képviselő tenyészállataiból áll. A magyar szürke szarvasmarha tekintetében a nőivarú tenyészállatok állomány nagysága 2016-ra elérte azt a szintet, amikor a selejt tenyészállatok pótlása saját állományból teljes mértékben megoldhatóvá vált. Egyre inkább a minőségi mutatók kerülhetnek előtérbe a tenyésztés során, kiváló és tiszta vérvonalú állományok fenntartásával.

2.2.1.7. Természetvédelmi monitoring, nyilvántartás és információs rendszer

Cél	■ A természetvédelmi monitorozó, nyilvántartási és információs rendszerek működtetése, pontos, megbízható és hiteles információk szolgáltatása.
------------	---

Helyzetkép és előrehaladás

A Természetvédelmi Információs Rendszer (a továbbiakban: TIR) működtetése, illetve az INSPIRE irányelv végrehajtása során felmerülő kihívások kezelését a Természetvédelmi Informatikai Tanácsadó Testület végezte.

A TIR továbbfejlesztése az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (a továbbiakban: OKIR) fejlesztési projekt részeként benyújtott KEOP 6.3.0. pályázat keretében valósult meg. A Természetvédelmi Szolgáltató Centrum kialakítása az OKIR részeként 2013-ban megkezdődött, majd a projekt 2015-ben lezárult. A TIR-be történő adatbetöltés folyamatos, de további fejlesztések szükségesek a megfelelő üzemeltetés érdekében, melyet szupport szerződés keretében lehet elvégezni.

A **természetvédelmi nyilvántartások működtetésének**, fejlesztésének (pl. egységes földügyi alapjai megteremtésének) komoly akadálya a közhiteles ingatlan-nyilvántartási térképekhez való hozzáférés hiánya. Az FM a korábbi adathasználati szerződést nem hosszabbította meg, hanem új szerződést kötött, jelentősen szűkített felhasználhatósági feltételekkel, amely nem

teszi lehetővé az adatok térinformatikai nyilvántartáshoz (OKIR, TIR) való, illetve területi szervek általi felhasználását.

2016-ban megkezdődött a **Védett Természeti Területek Törzskönyvi nyilvántartásának** mellékletét képező ingatlan-nyilvántartási adatok felülvizsgálata az aktuális állami ingatlan-nyilvántartási térképi adatbázis alapján.

2015-ben a **Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer** keretében folytatódott a monitorozó munka az élőhelyek térképezésével (2015-ben 15 db 5x5 km-es nézet térképezése), növénytársulások (30 társulás, 76 helyen), védett (43 faj, 118 élőhelyen) és inváziós (6) növényfajok, emlősök (kisemlősök, ürge (63 lokalitás), denevérek stb.), nappali lepkék, egyenesszárnyúak (22 élőhelyen) és további állatcsoportok szigorú módszertan alapján történő felmérésével, elemzésével és értékelésével.

2015-2016. években is folytatódott a Vadonleső program, amelyben 16 védett fajról (11 állat- és 5 növényfaj) lehet a www.vadonleso.hu honlapon vagy a program okostelefon alkalmazásával (<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.attux.vadonleso>) adatot rögzíteni. A Vadonleső honlapot évente 35-40 ezerszer keresik fel, az összes rögzíthető fajra vonatkozó bejelentések száma meghaladta a 9000-et. A beérkezett adatok validálása, lakossági bejelentések és kérdések kezelése, megválaszolása folyamatos. A program népszerűsítésére hivatott a már kétszer meghirdetett Év Emlőse programsorozat, amelynek sikerességét az egész éven át tartó aktivitás mutatja. 2015-ben az Év Emlőse az ürge volt, 2016-ban pedig a denevér. Az ehhez kapcsolódó egész éves programsorozat külön standdal, játékokkal számos helyszínen zajlott (pl. Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitórendezvénye, Föld Napjához kötődő rendezvények, tanulmányi versenyek, Gyerek Sziget stb.).

Az *Európai Parlament és a Tanács 2007/2/EK u.n. INSPIRE irányelvének* (a továbbiakban: INSPIRE) célja egy olyan közösségi szintű elektronikus térinformációs rendszer létrehozása, amely elősegíti a közösségi környezetpolitika, valamint a környezetre hatást gyakorló szakpolitikák és tevékenységek megvalósítását. A Bizottság kérésére hazánk cselekvési tervet dolgozott ki a nemzeti infokommunikáció koordinációja, illetve a nemzeti térbeli adatinfrastruktúra hiányából adódó lemaradások pótlására. Ennek kapcsán 2016. márciusában megalakult a magyar INSPIRE munkacsoport, és 2016. április 15-éig megtörtént az INSPIRE téradat körök magyarországi kapcsolattartóinak, felelőseinek, intézményeinek beazonosítása. 2016. november 30-áig elkészült az Annex I.9 védett területek téradattéma INSPIRE keresési (metaadat) és letöltési szolgáltatása az informatikai üzemeltetést végző szervezeti egység közreműködésével.

2.2.2. Talajok védelme és fenntartható használata

Cél

- A talajkészletek mennyiségének és minőségének fokozott védelme, termékenységének hosszú távú fenntartása.

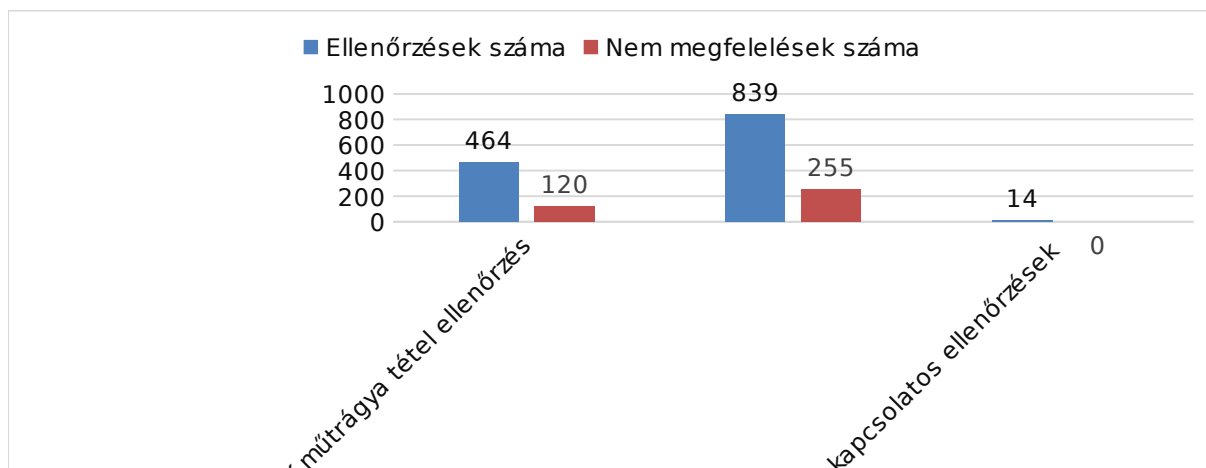
Helyzetkép és előrehaladás

A talaj Magyarország egyik legfontosabb, feltételelesen megújuló természeti erőforrása, melynek védelme, termékenységének fenntartása nem csupán a földhasználó, hanem a társadalom hosszú távú érdeke is. A talajok állapota összességében kedvező, azonban a mezőgazdálkodással érintett termőtalajokat funkcióképességük ellátásában akadályozó és termékenységüket csökkentő degradációs folyamatok (pl. erózió, defláció, szervesanyag-készlet csökkenése) veszélyeztetik. A talajdegradációs folyamatok számos esetben a helytelen földhasználat, a talajvédelmi szempontokat figyelmen kívül hagyó gazdálkodás miatt alakulnak ki és a talajtermékenység csökkenése mellett a mezőgazdasági termelés költségeinek növekedését, az ökológiai, vízháztartási körfolyamatok felbomlását (növekvő

aszályérzékenység), a kockázatos anyagok felhalmozódását (élelmiszerbiztonság), valamint a vizek, ivóvízbázisok elszennyeződését eredményezik. A termőföld védelme szempontjából kedvező, hogy 2015-ben mérséklődött a zöldmezős beruházások területnagysága, azonban a beruházások célterületei rozsdáövezetek felé orientálásának hatékony eszköztárában hiányában 2016-ban újra dinamikus emelkedett. A 2015-ben összesen 173 esetben észlelték a járási hivatalok a termőföld engedély nélküli más célú hasznosítását, ami összesen 71 hektár termőföldet érint. A 2016. évi határszemle során a járási hivatalok összesen 129 esetben tapasztalták a termőföld engedély nélküli más célú hasznosítását. Összesen 77 hektáron tártak fel engedély nélküli igénybevételt.

A **Talajvédelmi Információs és Monitoring** (a továbbiakban: TIM) rendszer célja a talajok minőségi változásainak, környezeti állapotának folyamatos figyelemmel kísérése. 2015-ben a TIM rendszer keretében 4162 db talajmintából 20 560 paramétert vizsgáltak a laboratóriumok. A talajvédelmi kötelezettség betartásának ellenőrzése során 839 vizsgálatból 255 esetben talált nem megfelelést a hatóság. A kiszabott bírságok összege 30 M Ft volt, beleértve a termésművelő anyagokkal kapcsolatos bírságokat is. A kiszabott bírságok összege csökkent, azonban összetételük a 2014. évi adathoz képest változott.

Talajvédelmi ellenőrzések 2015-ben

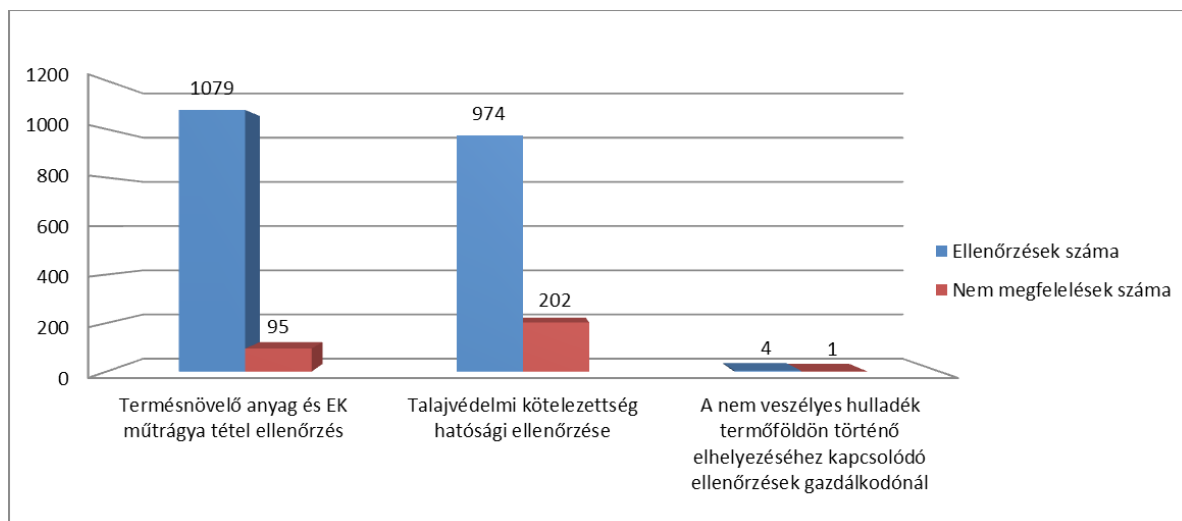

(Forrás: NÉBIH)

2016-ban a TIM rendszer keretében 4108 db talajmintából 20 293 paramétert vizsgáltak a laboratóriumok. A hatóság a talajvédelmi kötelezettségek betartását 2057 alkalommal ellenőrizte, amelyből 298 esetben tapasztalt nem megfelelést. A kiszabott bírságok összege meghaladta a 12 M Ft-ot. A kiszabott bírságok száma a 2015. évihez képest növekedett, azonban teljes összegét tekintve csökkenés tapasztalható.

Talajvédelmi ellenőrzések 2016-ban

(Forrás: NÉBIH)

2015 a Talajok Nemzetközi Éve volt. Az ENSZ 68. Közgyűlése az „Egészséges talajokat az egészséges életért” jelszöveggel indította útjára a kezdeményezést. A NÉBIH csatlakozott a kezdeményezéshez az „Érték a talpad alatt” című programsorozattal, amely a szakmai rendezvényeken túl a lakossági kommunikációt is magában foglalta. A Mezőgazdasági Múzeumban novembertől volt látható a Talajok Nemzetközi Éve kiállítás. A kiállításon számos interaktív elem segítette felkelteni a legkisebbek figyelmét is a téma iránt.

A NÉBIH Talajvédelmi Laboratóriumai mindkét évben több nemzetközi és hazai kutatási, fejlesztési projektekből vettek részt.

2.2.3. Vizeink védelme és fenntartható használata

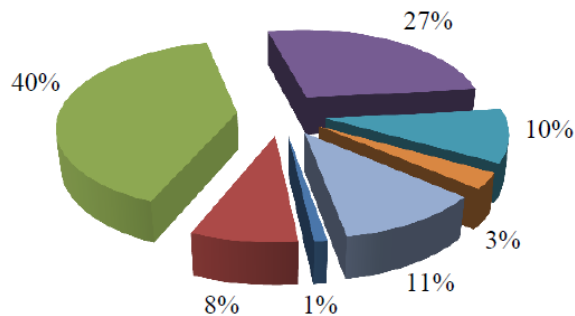
Fő célkitűzések

- A felszíni és felszíni alatti víztestek jó állapotának elérése, a velük való hosszú távú és fenntartható gazdálkodás biztosítása. Az első VGT-ben kitűzött környezeti célok: 2015-ig a jó állapot elérése a vízfolyás 10%-a, az állóvizek 21%-a, a felszín alatti vizek 69% esetében; 2021-ig a jó állapot elérése a vízfolyás 21%-a, az állóvizek 72%-a, a felszín alatti vizek 77% esetében (a 2021-re vonatkozó célok előzetesek, véglegesítésük az első VGT felülvizsgálatát követően).
- A vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme (az ésszerű és takarékos vízhasználat elterjesztése, a vizek szennyezőanyag terhelésének csökkentése).
- A vizek többletéből vagy hiányából eredő káros hatások csökkentése, megelőzése.

Helyzetkép és előrehaladás

Magyarország 2015. évi, felülvizsgált Vízyűjtő-gazdálkodási tervében (VGT2) szereplő, 2008-2012 közötti időszakra vonatkozó adatok alapján a felszíni víztestek, vagyis a vízfolyások és az állóvizek (1078 db) ökológiai állapota 9%-ban mutatott kiváló, illetve jó állapotot, és 37%-ban igényelt a jó állapot elérése érdekében valamilyen típusú intézkedést (lásd: Összefoglaló 13. mutató).

A felszíni víztestek ökológiai állapota a víztestek száma szerinti megoszlásban

■ kiváló ■ jó ■ mérsékelt ■ gyenge ■ rossz ■ nem alkalmazható minősítés ■ nincs adat

(Forrás: Magyarország felülvizsgált, 2015. évi Vízyűjtő-gazdálkodási Terve)

A jó állapotú természetes víztestek közé nagyrészt a dombvidéki vízfolyások felső szakaszai tartoznak, a Duna és a Tisza összességében mérsékelt ökológiai állapotú. A Balaton, a Fertő-tó és a Velencei-tó állapota jó minősítést kapott. Az értékelt felszíni vizeink (511 vízfolyás és 66 állóvíz) 85,4%-a jó, 14,6%-a rossz kémiai állapotot tükröz.

A 185 felszín alatti víztest mennyiségi állapota alapján 37 esetben gyenge, 20 esetben pedig „jó, de gyenge kockázata” minősítést kapott, kémiai állapota alapján 38 gyenge, 17 felszín alatti víztest pedig a „jó, de gyenge kockázata” minősítést kapta. Az összesített minősítés szerint 98 felszín alatti víztest állapota jó, 23 „jó, de gyenge kockázata” minősítésű, 64 állapota gyenge. Az eredmények azt mutatják, hogy a felszínhez közeli sekély porózus víztesteink vannak a legrosszabb állapotban, mind mennyiségi, mind minőségi szempontból.

A VGT megvalósítása érdekében tett intézkedések a **vizek jó állapotának** elérésével kapcsolatban csak részben szolgálták a célok megvalósítását. A felszíni vizek állapota nem, vagy csak igen kis mértékben javult. Jelentősen csökkent az ismeretlen ökológiai és kémiai állapotú víztestek száma, de az állóvizek esetében még mindig meghaladja az 50%-ot. A vízfolyások 7%-ára jó ökológiai állapot, 88%-ára a rosszabb állapot jellemző. Általában a nagy folyók ökológiai állapota arányaiban kedvezőbb, mint a kis és közepes vízfolyásoké, vagyis az ökológiai problémákat okozó terheléseket inkább az ország határain belül kell keresni. Az elsőbbségi veszélyes anyagok esetében a külföldről származó szennyezések hatása érvényesül jobban. A vízfolyások kémiai állapota 26,5%-ban érte el a jó állapotot, 32,5%-ban gyenge állapotú, és a víztestek 41%-a nem rendelkezett monitoring adattal. Az állóvizek ökológiai állapota 12%-nál jó, 34%-nál a jónál gyengébb minősítésű. Az állóvizek kémiai állapota 31%-ban érte el a jó állapotot, és 3,7%-ban gyenge állapotú (7 víztest). Jó állapot jellemző nagy tavainkra, illetve a vizsgált holtágainkra, ivóvíztározóinkra, szikes tavainkra. A nem minősített állóvíz víztestek nagy száma azonban azt jelzi, hogy az ökológiai és a veszélyes anyag monitorozást a jövőben fejleszteni szükséges. A felszín alatti víztestek állapota sokkal kedvezőbb volt, mint a felszínieké, de a víztestek harmada így is gyenge állapotú: 185 felszín alatti víztest közül 98 jó állapotú, 64 állapota gyenge és 23 víztest a „jó, de gyenge kockázata” minősítést kapta. Egyetlen vízbázis rossz minőségi állapota is intézkedést igényel, és az érintett víztestet nem lehet jó állapotúnak minősíteni. vízminőségi probléma két felszíni ivóvízkivételnél jelentkezett, valamint 18 sérülékeny felszín alatti vízbázis esetén észleltek szennyezést, míg 15 vízbázison a termelőiútban volt határérték felett szennyezőanyag (jellemzően a nitrát és a szulfát). Veszélyes szennyezőanyagot tartalmazó csóva 46 esetben érintett vízbázis hidrogeológiai védőterületet, de ezek közül 43 esetben a szennyezés kezelése megtörtént, három vízbázisnál a kármentesítés még a tényfeltérési, illetve beavatkozás előtti szakaszban volt.

A természetes fürdőhely szempontjából nem megfelelő minősítésűek azok a víztestek, melyek strandjai több alkalommal nem feleltek meg a kötelező határértékeknek. Ez 3 vízfolyás víztestet érintett, a nagy tavak és a kisebb állóvizek többségével ebből a szempontból nem volt probléma. A védett élőhelyek legnagyobb problémája szinte egyöntetűen a vízhiány. Legsúlyosabban a homokhátságok felszín alatti víztől függő élőhelyei: lápok, buckaközi láprétek, kiszáradó láprétek, mocsárrétek, homoki tölgyesek, szikes tavak érintettek. A szárazodás a kiegyenlített vízjárású nagy folyók mentén is jelentkezett, mivel a medersüllyedés és az ártér feltöltődése miatt az év nagy részében az élőhelyek egyre „messzebb kerültek” a víztől, így azok degradációja, a mellékágak és a holtágak vízellátása krónikus problémává vált.

A vizek **fiziko-kémiai elváltozását okozó terhelések** jelentős része a települési, ipari és mezőgazdasági tevékenységből származó, pontszerű és/vagy diffúz eredetű, a felszíni és felszín alatti vizekbe jutó szennyezőanyag bevezetések voltak. A vizek eutrofizációját a szerves- és tápanyag-kibocsátások okozták. A felszín alatti vizek nitrát szennyezésében a szennyvízszikkasztás és az állattartó telepek vezető helyen, bár a fejlesztések eredményeként egyre csökkenő mértékben szerepeltek. A felszíni víztesteket érő összes diffúz **nitrogén terhelés** mintegy fele (47%-a) az ország egy részén nitrát szennyezett és/vagy jelentős mennyiségű természetes eredetű ammóniát tartalmazó talajvízen keresztül történt. A második legjelentősebb forrást a mezőgazdasági eredetű erózió és a felszíni lefolyás (több mint 13%) képezte. További jelentős terhelés származott a légköri kiülepedésből, valamint a városi csapadékvíz-lefolyásból (a diffúz terhelés 12-12%-a). A diffúz foszforterhelés 2/3-a az erózióból származott. A pontszerű veszélyes anyag terhelés meghatározó elemei a települési kommunális szennyvízkibocsátások voltak. Néhány közvetlen ipari kibocsátótól eltekintve a települési szennyvízben megjelent az ipari üzemek által a közcsatornába vezetett ipari szennyvíz is. A diffúz **veszélyes anyag terheléseket** érintően a felszín alatti vizekben 257 féle veszélyes anyagot mutattak ki, amelyek egyik legnagyobb csoportját a növényvédő szerek (84 növényvédő szermaradvány) jelentik, amelyek közül több tartósan fennmaradó (perzisztens), vagyis kivonásuk ellenére jelenlétük ma is kimutatható az élelmiszerlánc minden elemében, így az emberekben is. Jelentős veszélyforrást képviseltek a felhagyott vagy meghibásodott, esetleg már eredendően rosszul kivitelezett kutak, amelyek felgyorsíthatják a felszín közeli talajvízben megjelent szennyeződéseknek a nagyobb mélységekbe való lekerülését. A veszélyes üzemek és a bányászati tevékenységből származó szennyezések jelentős hatással vannak a vízi környezetre. A felszíni vizek ökológiai állapotát jelentősen befolyásolja a **morfológiai állapot** is, azaz hogy a víztérben megvan-e az élőlények számára a mozgás (vándorlás) lehetősége, a mederforma és a sebességviszonyok változatossága biztosítja-e a kívánatos diverzitást, illetve a vízhozam és ehhez kapcsolódóan a vízszíntingadozás lehetővé teszi-e a különböző szinten elhelyezkedő növényzónák megfelelő vízellátását. A jelentős kölcsönhatás miatt lehetetlen a jó ökológiai állapot elérése, ha a hidromorfológiai viszonyokban számottevő változás következik be. Az emberi igények kielégítése, a kitűzött társadalmi célok gyakran jelentős mértékű beavatkozások útján valósulhatnak meg. A vízjárást jelentősen módosító beavatkozások szempontjából a tározók túlzott vízvisszatartása jelentett problémát. Ugyanakkor a csapadékvíz területi vízvisszatartása országosan nem megoldott, a csapadékvíz-gazdálkodás és belvízgazdálkodás jó gyakorlatai nem terjedtek el. A vízfolyásokból, tavakból történő felszíni **víz kivételek** közül általában a kisvízi időszakban jelentkező öntözés, és – ha van – a halastavak frissvíz igénye, valamint a hűtési, energetikai célú vízkivétel kritikus hatású. Az **éghajlatváltozás** kisvizeket apasztó hatása miatt növekedett a vízhiánnyal küzdő, és ezért ökológiai szempontból is érzékeny víztestek köre (40 víztest esetében a vízkivételek már meghaladták a hasznosítható készletet, 7 víztestnél 90% feletti volt a kihasználás). A felszín alatti jelentős vízkivételek egyes sekély porózus víztestekben talajvízvízszint-süllyedést, a termál víztestekben nyomás- és hőmérséklet-csökkenést eredményeztek (bár ez visszasajtolással lelassítható, megállítható). A

felszín alatti vízhasználatokban uralkodó volt az ivóvízkivétel (77%), emellett még a 6%-os fürdő/gyógyászati célra termelt, és az 5%-ra tehető bányászati célú vízkivétel érdemel említést. Jelentős mértékű volt az illegális vízkivételek száma, az engedély nélküli kitermelés elérhette a nyilvántartott vízkivétel 12%-át. Problémát jelentett, hogy számos területen továbbra is pazarló volt a vízhasználat, a rendelkezésre álló berendezések, létesítmények állaga romlott. A közműhálózat vesztesége országos átlagban elérte a 25%-ot, míg a mikroöntözés aránya nem érte el a 15%-ot. Az energetikai célra kitermelt termálvizek jelentős részét nem táplálták vissza és belső felhasználásnál sem alkalmaztak visszaforgatást (pl. hőszivattyút).

Elkészült a **Kvassay Jenő Terv** (Nemzeti Vízstratégia, a továbbiakban: KJT), amely a vízkészletek mennyiségi és minőségi védelmének stratégiai tervdokumentuma (a KJT elfogadása 2017-re húzódott át). A KJT a magyar vízgazdálkodás 2030-ig terjedő stratégiája és 2020-ig terjedő középtávú intézkedési terve. A társadalom és a víz kapcsolatának feltárására támaszkodva intézkedéseket fogalmaz meg, hogy a világot fenyegető vízválságot hazánk elkerülhesse, annak már mutatkozó jelei ellen a szükséges intézkedéseket időben megtehesse, a vizet, mint minden élet alapvető feltételét és mint erőforrást mind mennyiségben, mind minőségben megőrizhessük a jövő nemzedékek számára.

A KJT feltárja a vízzel való gazdálkodásunkat jellemző körülményeket (különös tekintettel a vízválság előidézésének vagy kirobbanásának csíráira), meghatározza a vizek kezelésével kapcsolatos célkitűzéseket, és a feladatok megoldásához szükséges intézkedések megvalósítási feltételeit, az öntözéses gazdálkodás lehetőségeit. Feladata továbbá az aszály kártételeinek megelőzése, illetve mérséklése. A KJT javaslatokat fogalmaz meg a vízválság elkerülésének érdekében teendő műszaki, tudományos, finanszírozási és szervezeti rendszer kialakítására, helyenként megújítására.

Az **ésszerű és takarékos vízhasználat** terén tett intézkedések egyelőre nem tükröződnek a vízigények csökkenésében, pl. a lakossági vízfogyasztás 2,7-3%-kal növekedett 2014-hez képest, illetve az egy főre jutó éves vízfogyasztás is enyhén emelkedett (2014: 33 m³, 2015: 34 m³, 2016: 34,6 m³) (lásd: *Összefoglaló 28. mutató*). A 2015-2016-os évek növekvő vízfogyasztását nagymértékben befolyásolta az időszakra jellemző, sokéves átlagot 1,4-0,8 fokkal meghaladó átlaghőmérséklet.

A vizek többletéből vagy hiányából eredő káros hatások csökkentése, megelőzése érdekében a Kormány 1146/2016. (III.25.) Korm. határozatával elfogadta **Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervét** (a továbbiakban: OKkT), amely egyrészt az *árvíz kockázatok értékeléséről és kezeléséről* szóló 2007. október 23-i 2007/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben foglalt tagállami kötelezettség teljesítéséeként, valamint a jövőbeli vízkárelhárítási intézkedések, projektek megalapozó stratégiai tervdokumentumaként szolgál. Az OKkT alapját képező nyolc (Felső-, Közép- és Alsó-Duna; Felső-, Közép- és Alsó-Tisza, a Balaton és a Dráva) tervezési egységre 2015-ben elkészült árvíz-kockázatkezelési tervek és intézkedések a vizek többletéből (árvízveszélyből) eredő kockázatkezelés valamennyi szempontjára kiterjednek. A kockázatkezelési intézkedéseket a vízgyűjtő-gazdálkodás egyes szabályairól szóló jogszabály szerint a környezeti célkitűzésekkel és a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekkel összhangban határozták meg. Az EU Árvízi Irányelv első ciklusának lezárásaként elkészült a nemzeti országjelentés (EU Flood Directive Report), az EU Árvízi Irányelv előírása alapján (lásd még: *Összefoglaló 15. mutató*).

2.2.3.1. Vízyűjtő-gazdálkodási tervezés és monitoring

Célok

- A VGT megvalósítása a vizek jó állapotának elérése érdekében.
- A vizek mennyiségi és minőségi állapotának nyomon követése az intézkedési programok hatékonyságának ellenőrzése és felülvizsgálatának megalapozása, valamint a társadalom tájékoztatása céljából.

Helyzetkép és előrehaladás

Magyarország felülvizsgált, 2015. évi **Vízyűjtő-gazdálkodási Tervét** a Kormány 2016-ban elfogadta és a Magyar Közlöny 2016. évi 44. számában megjelent *1155/2016. (III.31.) Korm. határozatban* hirdette ki.

A VGT1 értékelése szerint lényeges előrelépés történt az alapintézkedések – a Szennyvíz Program, az Ivóvízminőség-javító Program, a Nitrát Irányelv végrehajtása, az Ivóvízbázis-védelmi Program, az Országos Környezeti Kármentesítési Program – végrehajtásában. Az alapintézkedések finanszírozási hátterét lényegében a KEOP és az ÚMVP jelentette. Ugyanakkor a Szennyvíz Program, Ivóvízminőség-javító Program végrehajtásának költségei részben áthúzódnak a VGT2 időszakára, így csökkentik a többi VGT2 intézkedés finanszírozási lehetőségét. A nitrát-érzékeny területek jelentős, 23,1%-os bővítésével az ország területének 70%-a nitrát-érzékeny besorolású lett, amely területeken *a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól* szóló 59/2008. (IV.29.) FVM rendelet, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendelet szerinti Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat előírásait 2014. szeptember 1-jétől alkalmazni kell.

A VGT1 három területen tervezett 2015-ig megvalósítandó **beruházási jellegű intézkedéseket**. ROP és KEOP támogatások segítségével valósult meg a környezeti infrastruktúra rendszerek (csatornázás vagy szakszerű egyedi, illetve település szintű szennyvíztisztítás és -elhelyezés megoldása 2000 LE alatt, rekultiváció, ivóvízbázis-védelem) kiépítése. A vízfolyások és állóvizek hidromorfológiai állapotát javító intézkedések mind a ROP-ban (települési belvízelvezetés), mind a KEOP különböző vízgazdálkodási, természetvédelmi támogatási konstrukcióiban megvalósultak. A vízvédelmi zónarendszer kialakításával, a területi agrár-intézkedésekkel (erózió érzékeny területek, belvíz érzékeny területek, partmenti védősáv, ártéri/hullámtéri gazdálkodás a vízvédelmi puffer sávban) kapcsolatos feladatok teljesítése a VGT2 időszakára toldott át. A **jogi szabályozási intézkedések** csak részlegesen valósultak meg a VGT1-ben meghatározott 2012. évi határidőre, a további jogalkotási feladatok a VGT2 végrehajtása során történnek meg. Az **igazgatási eszközök, hatósági jogalkalmazás** fejlesztése területen módosult a környezeti vizsgálati eljárás rendje. *Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról* szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet szerinti stratégiai környezeti vizsgálat készítése során, valamint a 314/2005. (XII.25.) Korm. rendelet alapján a környezeti hatásvizsgálati vagy más hatósági eljárás keretében a **Víz Keretirányelv** (a továbbiakban: VKI) 4. cikk (7) bekezdés szerinti vizsgálatokat el kell végezni. A vízjogi engedélyezési eljárás módosítása részben valósult meg. A VGT1 időszaka alatt számos kedvező változás is bekövetkezett a vízhasznosítások szabályozásában, például az öntözési engedélyek feltételrendszerében (rétegvízből nem lehet öntözni, csak mikroöntözéssel, mérni kell, víztakarékos technológiát kell alkalmazni), továbbá a vízjogi engedélyt felül kell vizsgálni a felszíni vizeket szennyező elsőbbségi anyagok és egyéb specifikus szennyező anyagok környezetminőségi határértékei alapján. Az Intézkedési Program megvalósításában kiemelt jelentősége volt a **hatósági és igazgatási feltételrendszer** – személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek – biztosításának. Az önkormányzati felügyeleti tevékenység szabályozása is szükséges volt. A VGT1 végrehajtásának ideje alatt a szervezetrendszer folyamatosan átalakult, ugyanakkor kedvező hatás, hogy egységes vízügyi és vízvédelmi hatósági rendszer jött létre. A **monitoring hálózat** és eszközök fejlesztése,

üzemeltetése terén jelentős előrelépés valósult meg (pl. a műszerfejlesztések terén), de az elmaradások felszámolásához további intézményfejlesztések szükségesek. A VKI végrehajtásához kapcsolódó információs rendszerek fejlesztését a KEOP uniós forrásokkal támogatta. Az OKIR-ral, illetve a vízgazdálkodási információs rendszerrel kapcsolatban fejlesztések valósultak meg, továbbá megújult az EU VKI honlap, viszont a VKI végrehajtásához szükséges, megfelelő adatbázisrendszer kialakítása még nem valósult meg. A **víziközmű-szolgáltatások** esetében előrelépést jelentett a *víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény*, ami a díjképzést a VKI költségmegtérülési elvei alapján szabályozza. A VGT2 végrehajtása során a javasolt jogszabálymódosításokkal a költségmegtérülés helyzete várhatóan javulni fog. Az intézkedési program megvalósítását egyrészt a **KEOP és az ÚMVP finanszírozta**, másrészt egyéb források is rendelkezésre álltak (pl. ROP, határon átnyúló források, LIFE stb.). A képességfejlesztés, szemléletformálás terén előrelépés volt, hogy az egyetemi, főiskolai oktatásban megjelent a VGT-vel kapcsolatos ismeretanyag. Elmaradás tapasztalható viszont a vízügyi és más területek szakemberei, döntéshozói és civil szervezetek számára tartandó képzések területén. A környezeti projektek jelentős része tartalmazott szemléletformálás elemet, ezenkívül célzottan szemléletformálási, környezeti nevelési programok is megvalósultak. A VKI-val kapcsolatos tervezési munkákban és döntéshozatali eljárásokban a társadalmi részvétel lehetőségét biztosította, hogy az országos, területi és részvízgyűjtő vízgazdálkodási tanácsok folyamatosan működtek az időszak alatt.

A **VKI célkitűzéseinek teljesítését** átfogó jellegű, rendszerszintű jelentős problémák is akadályozták, úgymint a hatékony vízhasználatra ösztönző gazdaságsszabályozási eszközök, a monitoring mérések, az informatikai rendszerek és nyilvántartások, a kutatás, fejlesztés és a szakemberképzés hiánya, az éghajlatváltozás kihívásai, az alkalmazkodóképesség hiányosságai. Ide sorolhatók még a szabályozási környezet problémái valamint a vízügyi és vízvédelmi, illetve a környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságok és igazgatási szervek szakember- és létszámhiánya is.

A 2016-ban elfogadott KEHOP támogatású projektek ([a VKI előírásai szerinti monitoring vizsgálatok és az ahhoz szükséges fejlesztések végrehajtása, továbbá a VKI végrehajtásához kapcsolódó monitoring állomások kiépítése, fejlesztése](#) 4,8 Mrd Ft; [a VKI előírásai szerinti állapotértékelések, elemzések, vizsgálatok, valamint a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek második felülvizsgálata és korszerűsítése](#) 1,5 Mrd Ft) megvalósítása jelentős előrelépést biztosíthat a vizek állapotának és mennyiségének hatékony nyomon követésében és ezzel kellő információs bázissal szolgál a szükséges szakmai, szakma-politikai döntések előkészítéséhez.

2.2.3.2. Stratégiai vízkészletek megőrzése (vízbázis-védelem, nitrát érzékeny területek)

Célok	<ul style="list-style-type: none"> ■ A sérülékeny földtani környezetű ivóvízbázisok védelme és az Ivóvízbázis-védelmi beruházási célprogram befejezése. ■ A vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezésének csökkentése.
--------------	--

Helyzetkép és előrehaladás

Az 1996-ban megkezdett **vízbázisvédelmi célprogram** a 2015-2016-os években a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság és a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság működési területein levő vízbázisok biztonságba helyezését célzó intézkedésekkel folytatódott (2015-ben 41 M Ft, 2016-ban 20 M Ft nagyságrendben). Elkészült a Nitrát Irányelvben előírt **harmadik Nitrát Országjelentés** a 2012-2015. időszakról. Több vidékfejlesztési felhívás is nyújtott vízgazdálkodást érintő támogatási lehetőséget a mezőgazdasági termelők számára. A VP2-4.1.4-16 A mezőgazdasági vízgazdálkodási ágazat fejlesztése című felhívás célja a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás érdekében a vízkészletekkel való hosszú távú és fenntartható gazdálkodás. A mezőgazdasági termelés biztonságának megteremtése érdekében támogatta a takarékos öntözési technológiák kiépítését, a vízvisszatartás létesítményeinek

kialakítását, a természetes szűrőmezők létesítését, a meliorált utak kialakítását, a meglévő öntözőberendezések vízfelhasználási hatékonyságának javítását, új öntözőberendezések létrehozását, illetve az öntözőberendezések energiateljesítményének javítását 49,57 Mrd Ft keretösszeggel. A „Vízvédelmi célú nem termelő beruházások” két felhívása hozzájárult a területi vízviasszatartás elősegítéséhez, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentéséhez, megakadályozásához, mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák minimalizálása, mind a biodiverzitás megőrzésének, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása céljából. A beruházásokat összesen 2,38 Mrd Ft keretösszeg támogatta. A felszín alatti vizek védelmével kapcsolatos a VP5-4.1.1.6-15 „Az állattenyésztési ágazat fejlesztése - trágyatárolók építése” felhívás célja, hogy az állattartó telepek megfeleljenek a trágyaelhelyezéssel kapcsolatos előírásoknak. A jogszabályoknak megfelelő trágyatárolás hozzájárul az üvegházhatású gázok, valamint az ammónia-kibocsátás és a vízfolyások minőségét befolyásoló mezőgazdasági eredetű, pontszerű nitrát szennyezés csökkentéséhez, ezáltal a felszín alatti vizek minőségének javításához, valamint a tápanyag-körforgási folyamatok és az agrotechnológiai igények összehangolásához is. A 2015-ben közzétett 5,57 Mrd Ft keretösszegű felhívás támogatásaiból 302 mezőgazdasági termelő részesült.

2.2.3.3. Kiemelt fontosságú vízgazdálkodási feladatok

Célok

- A Balaton jó ökológiai állapotához, a komplex hasznosítási célokhoz szükséges vízszint biztosítása.
- A Balaton jó állapotának védelme mellett a természetes élőhelyek (Kis-Balaton) vízigényeinek figyelembe vétele.
- A Tisza-tó, Fertő-tó és a Velencei-tó ökológiai állapotának javítása (vízminőség védelme, vízháztartás szabályozása).
- A Szigetköz vízpótlása, a víztestek jó ökológiai állapotának elérése, illetve megtartása, a csatlakozó felszín alatti víztest állapotának javulása.
- A Ráckevei-(Soroksári)-Dunaág vízminőségének és vízszállító képességének javítása.

Helyzetkép és előrehaladás

A **Balaton** vízszinttartásának követelményeit az elmúlt évek szélsőséges időjárási helyzete miatt kevésbé lehetett teljesíteni. Aszályos időszakban a minimális vízszintek alatti, nedves időszakban a maximális vízszintek feletti vízállások fordultak elő. A klímaváltozás hatásainak mérséklése, a szélsőséges időjárási események gyakoriságának változása, a tóban történő többlet víztározás lehetőségének megteremtését igénylik. A stabilabb – üdülési célú vízhasználatokat támogató – állapot elérése érdekében szükséges a vízszintszabályozás felülvizsgálata, a teljes vízgyűjtő területen történt beavatkozások és a globális éghajlatváltozás hatásának figyelembevételével, ami segítheti a mederben való többlettározás helyes kihasználásának meghatározását. 2016 februárjában 2 éves kísérleti próbauzem indult a Balaton átlag vízállásának $120 \text{ cm} \pm 5\%$ maximális szinten való tartására, amellyel párhuzamosan kezdődött meg a Balaton levezető rendszerét korszerűsítő KEHOP-projekt (12 Mrd Ft támogatás) megvalósítása, a magasabb szinttartás infrastrukturális feltételeinek megteremtése céljából. A Balaton vízszintjével összefüggésben 2016-ban egy másik uniós támogatású projekt előkészítése is folyamatban volt, amelynek célja a vízszintszabályozás és az éghajlatváltozás közötti összefüggés vizsgálata volt.

A **Velencei-tavi** partfal rehabilitációs munkálatainak elvégzését támogatta a 2016-ban induló, a „Velencei-tavi partfal komplex fenntartható rehabilitációja” című KEHOP-projekt, amely eredményeként javul a Velencei-tó VKI szerinti állapota.

A **Szigetközi** mentett oldali és hullámtéri vízpótló rendszer ökológiai rehabilitációja megnevezésű, KEOP-projekt hullámtéri kiviteli munkái 2015 áprilisában határidőre be is fejeződtek.

Az **Ráckeve-Soroksári Duna-ág** kotrására, a kikerült iszap elhelyezésére indított KEOP-projekt első üteme 2015-ben megvalósult, csakúgy, mint a „Szennyzőanyagok kivezetése a parti sávból” projektem európai uniós támogatásban részesített része.

2.2.3.4. Területi vízgazdálkodás

Célok

- A vízvisszatartás, -tározás fejlesztése, illetve az árvízvédelmi védképesség megtartása, különös tekintettel a klímaváltozás következtében várható szélsőséges vízjárásra.
- Az ár- és belvizek, illetve aszályok hatásának mérséklése a „jó állapot”, mint célkitűzés figyelembevételével.

Helyzetkép és előrehaladás

2015-ben elkészült a Beregi Árapasztó Tározó, amely az egyik legnagyobb a **Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése** keretében épült vízvédelmi rendszerek közül. A védelmi rendszer feltöltött állapotában 58 millió m³ víz befogadására képes, közel 60 km²-nyi területen, 1,11 m magas átlagos vízmélységgel, amelyet a Lónya térségében épült, 12 millió m³ kapacitású fióktározó egészít ki.

2015-ben KEHOP támogatással a „**Dombvidéki vízgazdálkodás fejlesztése**” című kiemelt felhívás keretében öt, 1,85-3,5 Mrd Ft nagyságrendű forrás biztosította a csapadékvíz helyben tartását, a felszíni vízlevezetés, lefolyás lassítását, valamint a dombvidéki kisvízfolyások vízhozamának egyenletesebbé tételét. A keret terhére 11,13 Mrd Ft összegű támogatás segítette a Vas és Zala megyei záportározó programot, a Váli-völgy vízrendezési feladatait és a dozmati (Szombathely és környéke) víztározó megépítését. A **települési bel- és külterületi vízrendezés** feladataira 2015-ben 389 M Ft, 2016-ban 141,8 M Ft költségvetési támogatást használtak fel az érintett önkormányzatok. **Árvízvédelmi intézkedések** mintegy 153 Mrd Ft nagyságrendben valósultak meg KEHOP támogatásból 2016. évi támogatási döntésekkel, többek között a Dunán, a Tiszán, a Sajó-Hernád folyókon, valamint a Kőrösökön.

2.2.4. Környezeti kármegelőzés és kárelhárítás

Célok

- A környezeti károk megelőzése, illetve csökkentése.
- A környezetkárosodás felszámolása, a következmények enyhítése, elhárítása, az eredeti állapot helyreállítása.
- A védekezésben érintett szervezetek együttműködésének fejlesztése.
- A természeti és emberi eredetű veszélyekből eredő kockázatok csökkentése.

Helyzetkép és előrehaladás

A környezetbiztonságot elsődlegesen a megelőzés elvének érvényesítése garantálhatja, ugyanakkor hasonló fontossággal kell kezelni az esetleges károk kezelésére vonatkozó felkészülést. A környezetbiztonság megteremtése érdekében össze kell hangolni a megelőzéssel és a kárelhárítással kapcsolatos információs rendszereket, szabályozásokat. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szervezetén belül működő **Létfontosságú Rendszerek és Létesítmények Informatikai Biztonsági Eseménykezelő Központja** (a továbbiakban: LRLIBEK) – az állam és önkormányzat által üzemeltetett létfontosságú rendszerek és létesítmények kivételével – ellátja a nemzeti létfontosságú rendszerek és létesítmények védelmével kapcsolatos hálózatbiztonsági tevékenységet. A LRLIBEK feladat- és hatáskörét a *kormányzati eseménykezelő központ és az eseménykezelő központok feladat- és hatásköréről*,

valamint a biztonsági események kezelésének, a biztonsági események műszaki vizsgálatának és a sérülékenységvizsgálat lefolytatásának szabályairól szóló 185/2015. (VII.13.) Korm. rendelet, valamint az elektronikus információs rendszerek biztonsági felügyeletét ellátó hatóságok, valamint az információbiztonsági felügyelő feladat- és hatásköréről, továbbá a zárt célú elektronikus információs rendszerek meghatározásáról szóló 187/2015. (VII.13.) Korm. rendelet szabályozza.

A **veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének kezeléséről**, valamint a 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról és későbbi hatályon kívül helyezéséről szóló 2012/18/EU irányelv (a továbbiakban: SEVESO III. irányelv) rendelkezéseinek törvényi és rendeleti szinten történő átültetése a hazai szabályozásba 2015. június 1-jével megtörtént.

A **SEVESO III. Irányelv** megalkotását és új alapokra helyezését elsősorban a veszélyes anyagok besorolásának megváltozása, vagyis az *anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról* szóló Európai Parlamenti és Tanácsi 1272/2008/EK Rendelethez (CLP) történő igazítása indokolta. Ennek eredményeként a SEVESO III. Irányelv és ezáltal a *veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről* szóló 219/2011. (X.20.) Korm. rendelet üzemazonosítása megváltozott (változatlan módszertan mellett). A módosítás következtében a veszélyességi osztályok megváltoztak, új különálló osztályokat (egészségi, fizikai, környezeti és egyéb kategóriák) határoztak meg.

Fontos változás volt a **nevesített kőolajtermékek körének bővítése**, amelyben a nehéz fűtőolajok, továbbá az alternatív üzemanyagok is helyet kaptak, valamint fentiek mellett 14 új veszélyes anyag is bekerült a nevesített veszélyes anyagok közé.

A szakterület elkészítette a SEVESO III. irányelv hazai jogrendbe ültetéshez szorosan nem kapcsolódó, azonban azzal összefüggő további jogszabály módosítások előterjesztéseit, melynek alapján 2016. július 1-én megjelent a **katasztrófavédelmi bírsággal kapcsolatos kormányrendelet**, majd 2016. augusztus 30-án az igazgatási szolgáltatási díjjal kapcsolatos BM rendelet módosítása.

A **veszélyes üzemek** szakterület a jogszabályok változásával kapcsolatban 2016-ban nagy hangsúlyt fektetett az egységes hatósági jogalkalmazás biztosítására, amelynek érdekében elkészítette a veszélyes üzemekre vonatkozó éves ellenőrzési tervet, valamint az időszakos hatósági ellenőrzések végrehajtásához szükséges ellenőrző vizsgálati program kidolgozását elősegítő módszertani útmutatót. Ezen túlmenően további szakmai útmutatókat adott ki a biztonsági irányítási rendszerekkel, valamint a külső hatások (természeti veszélyek) kezelésével kapcsolatosan, amelyek az üzemeltetők kör jogalkalmazói tevékenységét is nagymértékben segítették. A szakterület a jogszabályi követelmények egységes értelmezése érdekében a hatálybalépést követően 2015-ben és 2016-ban is több szakmai konferenciát és továbbképzést szervezett. Ezekon a két év alatt közel 2000 főt készítettek fel, így a hatósági ügyintézők, a veszélyes üzemek, illetve a szakértő vállalkozások képviselői egyaránt bővítették a hatékony végrehajtáshoz szükséges jogalkalmazási ismereteiket. A fentieken túl a különböző rendezvényeken résztvevők, a veszélyes üzemek üzemeltetői és szakértői kapták meg a biztonsági dokumentációk átdolgozásához szükséges ismereteket.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek a **veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel és a veszélyes üzemek hatósági felügyeletével** kapcsolatos hazai jogi szabályozás hatálya alá tartozó 420 (2015), illetve 377 (2016) küszöbérték alatti, 132 (2015 és 2016) alsó küszöbértékű és 108 (2015), illetve 122 (2016) felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem tevékenységének felügyeletét látták el. Továbbá 2015-ben közel 1300; 2016-ban közel 950 veszélyes anyagok gyártását, tárolását, feldolgozását végző gazdálkodó szervezet üzemazonosítását hajtották végre.

A **veszélyes üzemek hatósági ellenőrzéseit** a katasztrófavédelmi igazgatóságok tervszerűen, a BM OKF által összeállított éves hatósági ellenőrzési ütemtervnek megfelelően hajtották végre, amely során 2016-ban összesen 358 veszélyes üzem (103 felső, 72 alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, 183 küszöbérték alatti üzem) időszakos hatósági ellenőrzését végezték el, továbbá a társhatóságokkal közösen 74 supervisor ellenőrzést szerveztek. Az időszakos ellenőrzéseken felül a hatóságok 351 esetben a veszélyes tevékenység engedélyezési eljárásaihoz kapcsolódó helyszíni szemlét, valamint 235 belső védelmi terv gyakorlat és 283 súlyos káresemény elhárítási terv gyakorlat végrehajtását ellenőrizték a helyszínen. A katasztrófavédelmi igazgatóság szakemberei az ellenőrzések során a belső védelmi terv gyakorlatokat minden esetben megfelelőre, a súlyos káresemény elhárítási terv gyakorlatokat 7 esetben nem megfelelőre értékelték (ezen üzemeltetőket a gyakorlatok megismétlésére kötelezték). A nem megfelelőre értékelt gyakorlatok számában – az előző évekhez viszonyítva – csökkenés tapasztalható, amely az üzemeltetők biztonság iránti igényét és tudatosságuk erősödését támasztja alá. A katasztrófavédelmi igazgatóságok felügyeleti tevékenységük keretében

2015-ben 9, 2016-ban 2 esetben adtak ki figyelemfelhívást a veszélyes üzemek üzemeltetői részére, 2015-ben 3 alkalommal korlátozták a veszélyes üzemek tevékenységét, valamint a szabálytalanságok miatt 2015-ben 13, 2016-ban 11 katasztrófavédelmi bírságolási eljárást indítottak.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek 2015-ban és 2016-ban is 1-1 esetben jártak el veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset, valamint 22 (2015), illetve 28 (2016) esetben veszélyes anyagokkal kapcsolatos üzemzavar kivizsgálásánál, amelyek során valamennyi esetben káreseti helyszíni szemlét tartottak, felmérték és minősítették az üzemeltető megelőzési tevékenységét, szükség szerint műszaki/technológiai változtatások megtételére kötelezték az üzemeltetőt.

A BM OKF a veszélyes üzemek vonatkozásában másodfokú iparbiztonsági hatóságként 6 (2015), illetve 4 (2016) esetben járt el. A másodfokú eljárások és a megfellebbezett elsőfokú döntések száma a 2015-ös évet megelőző évekhez képest folyamatosan csökkent (2014-ben 14 eset volt), amely az engedélyezési/felügyeleti tevékenység erősödését, az elsőfokú hatósági tevékenységet végző állomány szakmai és eljárásjogi ismereteinek fejlődését tükrözi.

A beszámolási időszakban is folytatódott a veszélyes üzemek környezetében kiépítendő meteorológiai és vegyi **Monitoring és Lakossági Riasztó Rendszer (MoLaRi)** rendszer kialakítása Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Fejér, Heves, Komárom-Esztergom, Pest, Tolna, Veszprém, Zala megyében és Budapesten. Ennek során 576 lakossági riasztó-tájékoztató, illetve 360 monitoring végpontot telepítettek. A MoLaRi rendszer segítségével mintegy 440 ezer ember riasztható, így a veszélyes üzemek környezetében élő lakosság nagyobb biztonságban élhet, a lakosságvédelmi döntések, intézkedések a rendszer működése esetén lényegesen rövidebb idő alatt hozhatók meg, ezáltal az emberi életben és egészségben okozott károk kockázata csökken.

2.2.5. Környezeti kármentesítés

Célok

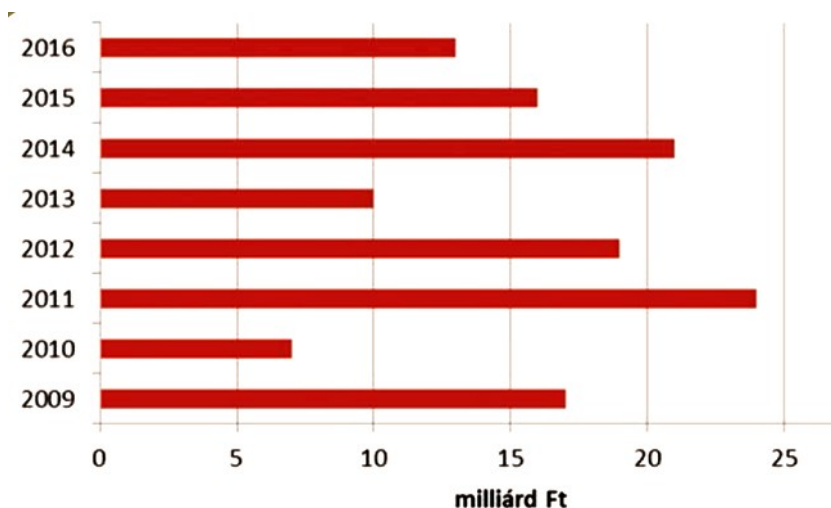
- A szennyezett területek országos számbavételének folytatása, prioritási sorrend kialakítása.
- Az állami és nem állami felelősségi körbe tartozó területek tényfeltárásának folytatása, a jelentős kockázatú feltáratlan területeken a várható beavatkozási feladatok meghatározása.
- A szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása.

Helyzetkép és előrehaladás

Az **Országos Környezeti Kármentesítési Program** (a továbbiakban: OKKP) keretében a felszín alatti vizet és a talajt veszélyeztető szennyezőforrások és szennyezett területek számbavétele az ország egész területére kiterjedően 2015 és 2016 során is folyamatos volt. A múltban keletkezett szennyeződések felszámolását, a területek rehabilitációját prioritási sorrend alapján végezték el, 2009-2015 között 600 terület kármentesítése valósult meg. 1996-2015 között 350 ezer tonnát meghaladó veszélyes hulladékot ártalmatlanítottak, 900 ezer m³ szennyezett talajt, 11 millió m³ szennyezett talajvizet tisztítottak meg.

Az OKKP alprogramjaiban tervezetten 2015-ben 16; 2016-ban 12,5 Mrd Ft értékű állami feladat szerepelt. A 2014-2020-as uniós programozási időszakban az állami vagyongazdálkodó szervezetek uniós támogatás felhasználására pályázhattak a KEHOP hármaskörös prioritásában 21,44 Mrd Ft előirányzat szerepelt a szennyezett területek állami felelősségi körbe sorolt kármentesítési intézkedéseinek ellátására (pl. Szekszárd Lötéri vízbázis, Esztergom Strázsa-hegy, Peremarton, Berhida stb.). A TOP-2.1.1 prioritás keretében 35,75 Mrd Ft állt az önkormányzatok rendelkezésére a városok belterületén hátrahagyott szennyezett és alulhasznosított barnamezős területek fejlesztésére. A kármentesítési feladatok során megvalósult állami ráfordítások költségeit a következő ábra mutatja.

Az állami felelősségi körben folytatott kármentesítési feladatokra felhasznált költségvetési források összege a 2010-2015 közötti időszakban

(Forrás: Magyarország környezeti állapota 2016)

A FAVI KÁRINFO nyilvántartásban regisztrált szennyezett területek 41%-án hulladéklerakó, 31%-án ipari szolgáltató/kereskedelmi jellegű objektum, 14%-án technológiai anyag tároló telep, 7%-án pedig mezőgazdasági objektum található, további 7%-án egyéb tevékenység folyt/folyik.

2015-ben az FM jelentést készítette a Kormány részére a „hátrahagyott környezeti károk felszámolásában érintett területekről és a kármentesítési feladatokról”, amely az elért eredményekről, akadályokról és tervezett feladatokról szóló információkat és adatokat tartalmazott, valamint az állami felelősségi körbe sorolt kármentesítési beavatkozások mellett a nyilvántartási rendszer működésével, a prioritások meghatározásával kapcsolatos feladatokról nyújtott tájékoztatást.

A 2015-2016. években több szempont szerint készültek fontossági sorrendet meghatározó prioritási listák és a Herman Ottó Intézet bevonásával konkrét prioritási számítások (pl. KEHOP projekt tervekhez).

A szennyezett területekről az OKKP keretében kidolgozott és *a felszín alatti víz és a földtani közeg környezetvédelmi nyilvántartási rendszer adatszolgáltatásáról szóló 18/2007. (V.10.) KvVM rendelet* mellékleteiben rögzített adatokat a **KÁRINFO adatbázis** tartalmazza. Az adatlapok *a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet* szerinti kármentesítési intézkedések szakaszainak megfelelően készültek el:

- „Tényfeltárás előtti adatok adatlapja” (B1 adatlap) – a szennyezettség ténye ismert, mértéke és kockázatai nem: 186 db
- „Tényfeltárás utáni adatok adatlapja” (B2 adatlap) – a szennyezettség kiterjedése, terjedése és kockázatai felmérésre kerültek: 1160 db
- „Műszaki beavatkozás utáni adatok adatlapja” (B3 adatlap) – a szennyezett terület tisztítására kármentesítési beavatkozás történt: 787 db.

Az **OKKP alprogramok** 30,2 Mrd Ft összeget kaptak a költségvetésből, aminek felhasználásával több mint 45 területen történtek kármentesítési intézkedések (pl. Recsk, Gyöngyösoroszi, Tiszavasvári, Pápai Bázisrepülőtér, Szentes – Damjanich János laktanya, Budapest – Irinyi laktanya, Hódmezővásárhely – Berényi laktanya, Tata – Klapka György laktanya, Budapest – Ferencváros Gépészet kármentesítése, Budapest – Istvántelek kármentesítése, Budapest – Nyugati pályaudvar kármentesítése, Budapest – Rákosrendező kármentesítése, Püspökladány fatelítő telephely és környezetének kármentesítése, Szombathely Gépészet és Vasjárműjavító Kft. telephelyének kármentesítése, Dombóvár fatelítő telephely és környezetének kármentesítése stb.). (lásd: *Összefoglaló 12. mutató*).

2015 és 2016 folyamán 400 M Ft összeget biztosított a Kormány a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal részére **Balmazújváros-Lászlóházai veszélyes hulladéklerakó telepen folytatott kármentesítési feladatok végrehajtására**. A veszélyes hulladékok teljes mennyiségét – összesen 2566 tonnát – a Balmazújváros-Lászlóházai és a Debrecen, Határ úti telephelyekről elszállították és ártalmatlanították. Ezen felül megtörtént a terület tényfeltárása, illetve a telephelyen a felszíni talajréteg eltávolítása 5 cm mélységben a tárolótér 3 m-es körzetében.

A **HM 5 jelentős környezeti kármentesítés munkálatainak (Felcsút, Szolnok, Ócsa, Tarnaszentmária, Székesfehérvár) végrehajtására** 100% támogatási intenzitású támogatást nyert a KEOP „Szennyezett területek kármentesítése” konstrukcióban, amelynek összértéke mintegy 4,9 Mrd Ft. Ezen projektek 2012-2015. években valósultak meg. A KEOP projektek záróévében, 2015-ben mintegy 806 M Ft összegű támogatás felhasználása történt meg.

2016. évben a HM három terület kapcsán megkezdte a környezeti kármentesítést célzó projekt pályázati dokumentációjának előkészítését a KEHOP-3.3.0 „Szennyezett területek kármentesítése” és KEHOP-3.3.1 „Szennyezett területek kármentesítése-szakaszolt projektek konstrukció” nyújtotta lehetőséget kihasználva.

2016-ban a HM vagyonkezelésében lévő katonai használatú területek szénhidrogén-eredetű környezeti kárainak feltérképezésében való ütemezett előrehaladás mellett 3 katonai objektumban 3 nagy értékű környezeti kármentesítés folyt.

2.3. Az erőforrás-takarékosság és -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése

2.3.1. Erőforrás-takarékosság és -hatékonyság javítása

Célok

- Az európai és nemzetközi kezdeményezésekhez igazodva olyan keretek létrehozása, amely:
- az erőforrások felhasználásának további csökkentésére, takarékosagra ösztönöz,
  - minimálisra csökkenti az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terheléseket, megelőzi a környezeti károkat,
  - az újrahasználat, illetve újrafeldolgozás révén elősegíti a felhasznált erőforrásoknak a gazdaságba történő visszaforgatását,
  - fokozza az innovációt,
  - az állam és a gazdasági, illetve egyéb szereplők partnerségi viszonyára, együttműködésére épít, biztosítja a különböző érdekek együttes figyelembe vételét.

Helyzetkép és előrehaladás

A fejezetben leírtak szorosan kapcsolódnak az Energiatakarékosság és -hatékonyság javítása c. fejezetben leírtakhoz, mivel az erőforrások hatékony felhasználása magában foglalja többek között az energia hatékony felhasználását is, ahol a megújuló energiaforrásból előállított energia részaránya meghatározó.

2015-ben a megújuló alapú energiatermelés 70%-át a biomassza és a kommunális hulladék energetikai célra használható része adta, amelybe beleértendő a kommunális hulladék újrafelhasználásával előállított biogáz és depóniagáz alapú energiatermelés is. Arányuk az utóbbi években – más megújuló energiaforrások térnyerésével párhuzamosan – csökkent. A bioüzemanyagok előállítása a 2010. évihez képest dinamikusan nőtt és 2015-ben a megújuló energiatermelés 17%-át adta. A kisebb súlyú energiaforrások közül a geotermikus alapú energia termelése az ezredforduló óta alig változott, ugyanakkor a szélenergia hasznosítása és a biogáz, depóniagáz (hulladéktelepeken keletkező biogáz), szennyvízgáz alapú energiatermelés volumene jelentősen emelkedett. A takarékosággal és a hatékonysággal kapcsolatos intézkedések megvalósítását számos támogatási program segítette a beszámolási időszakban, ahogyan erről az Energiatakarékosság és -hatékonyság c. fejezet is tartalmaz információkat. A VP pályázati felhívásai az állattartó telepek létesítményeinek épületenergetikai, épületgépészeti felújításán és a megújuló energia hasznosítására irányuló technológiák beszerzésén túl támogatták a kertészeti ágazatban használatos új, innovatív és környezetbarát technológiák és termesztési módok elterjesztését. A megújuló energiatermelést biztosító technológiák (elsősorban geotermikus és napenergia) alkalmazása elősegíti a kertészeti gazdaságok energiafelhasználásának csökkentését.

A VP „Mezőgazdasági termékek értéknövelése és erőforrás-hatékonyság elősegítése a feldolgozásban” valamint a „Borászat termékfejlesztésének és erőforrás-hatékonyságának támogatása” felhívásai az élelmiszeripari és borászati ágazat szereplőinek beruházásos fejlesztéseit támogatja, ezen belül pedig kifejezetten az üzemen belüli energia- és más erőforrás-felhasználás hatékonyságának növelését, illetve megújuló energiaforrások alkalmazását.

Alapvető cél az energia- és anyaghatékony termelés. Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérésnél kiemelt szempont a környezettel összhangban történő fejlesztés. Jelenleg a hazai vállalkozások közel harmadánál az energiatakarékosság csak másodlagos szempont, nyugat-európai versenytársaikhoz képest átlagosan 40%-kal több energiát használnak fel működésük során. A cél alapvetően az, hogy az ország újraparosítása ne növelje az energiafüggőséget. A magyarországi adottságokhoz igazodóan az innovatív iparfejlesztés az energiatakarékosságot, az energiahatékonyságot és a megújuló energiaforrások felhasználását

foglalja magában. Ezzel összefüggésben a Kormány 2016-ban elfogadta az **Irinyi Tervet**, amely az innovatív iparfejlesztés irányainak meghatározásáról szóló stratégiai dokumentum. Az iparfejlesztési dokumentum annyiban kapcsolódik a Környezetvédelmi Programhoz, hogy elvi szinten állást foglal az energia- és anyaghatékony ipari termelés mellett, illetve stratégiai ágazatként emeli ki a zöldgazdaság fejlesztését.

A környezetbarát közlekedés terén az elektromobilitás fejlesztése tekinthető fő feladatnak. A környezetbarát közlekedéshez tartozik a **második generációs bioüzemanyagok gyártásának** felfuttatása is, amelyek gyártása jelenleg még nem piacérett, ezért figyelemmel kell lenni a fejlesztések során arra, hogy a hagyományos bioüzemanyagok – amiknek ÜHG csökkentő képessége jelentős – ne szoruljanak háttérbe. Azon túl, hogy uniós kötelezettség is a bioüzemanyagok felhasználásának növelése (kötelező minimum), a tevékenység alkalmas pl. a fosszilis energiafüggőség csökkentésére, a mezőgazdaság tradicionálisan fontos szerepének visszaállítására (és ezáltal munkahelyteremtésre), a feldolgozatlan formában exportált mezőgazdasági termékek hozzáadott értékének növelésére. A fosszilis energia felhasználásának csökkentéséhez szükséges a költséghatékony megújuló energia termelési technológiák fejlesztése és elterjesztésének elősegítése.

A megújuló energetikai, energiahatékonysági és CO₂ kibocsátáscsökkentési tervek teljesítéséhez szükséges a **biomassza nagyarányú felhasználásával** számolni. A melléktermékként rendelkezésre álló biomassza tömeg biogáz üzemek (hálózatának) létesítésével kihasználható. A biomassza fűtési, vagy technológiai hőigényt kielégítő célú hasznosítása iránt jelentős igény van, így az egyedi, központi, távfűtéses lakásállomány, illetve a gazdasági szektor igényei is kielégíthetőek a tiszta és olcsó energiaforrással. A biomassza-felhasználást vizsgálva elmondható, hogy hazánk kiváló adottságokkal rendelkezik az energetikailag jól hasznosítható fafélék szempontjából. Energetikai célú hasznosításra hazai kazángyártó vállalkozások is vannak, amelyek a műszaki biztonságot, az üzemeltetési kényelmet és az elérhető árat egyaránt tudják biztosítani. Szükséges a biomassza fenntartható felhasználásának fejlesztése, pl. az **erdőgazdálkodási ágazat** fejlesztésén keresztül, melyhez támogató szabályozási környezetre van szükség (erdőgazdálkodást, faanyag-mobilizálást elősegítő, az EU-s és természetvédelmi általános elvárásoknak megfelelő mértékű ösztönző felülvizsgálata). Az ágazat fejlesztésére (pl. erdőtelepítés) a 2014-2020-as VP is biztosít finanszírozási alapot.

A **hulladékipar** számos lehetőséggel bír az erőforrás-takarékosság, valamint az innováció területén. Az elmúlt időszakban megvalósult hazai fejlesztések lehetővé teszik egyes hulladékok, veszélyes hulladékok minél nagyobb arányú magyarországi újrafeldolgozását (pl. akkumulátor feldolgozó Jászberény). A hulladékhasznosításban rendelkezésre álló pirolízis-technológiák segítségével az élelmiszeripari és állattenyésztési hulladékok is ártalmatlaníthatóak, illetve energetikai célra hasznosíthatóak. Megjegyzendő, hogy az állattartó telepeken és az élelmiszeriparban keletkező olyan állati eredetű melléktermékek, amelyek nem hulladékként kerülnek ártalmatlanításra, a vonatkozó szigorú uniós és nemzeti állategészségügyi előírásokkal összhangban más célokra is felhasználhatók, az adott anyagok járványügyi kockázati besorolásának függvényében.

Fontos nemzetgazdasági és környezetvédelmi cél az ún. körforgásos gazdaság irányába történő fejlődés, azaz törekedni kell a nulla hulladékkal járó termelésre, a hulladék minél hatékonyabb felhasználására, a hulladék (anyagában történő) hasznosításának továbbfejlesztésére. A körforgásos gazdaságban a gazdasági rendszer anyagcsere folyamatai zárt rendszerben áramlanak, a hulladékok és melléktermékek magas szinten újrahasznosulnak.

Az **olcsó hőenergia (elsősorban geotermikus energia)**, a kibocsátásmentes öntözéstechnika, valamint a fedett növénytermesztési felületek időjárástól független és megnövelt szezonú mezőgazdasági ágazatot eredményezhetnek. A növényházak öntözőrendszerének ellátását szivattyúval, állandó mikroklímáját lokális energiatermeléssel, vagy kapcsolt hulladékhő hasznosítással lehet stabilizálni.

Az erőforrás-hatékonyság feltételeinek javításához megfelelő **szabályozásra és gazdasági ösztönzőkre** (pl. árazás, adózás) van szükség. A környezetvédelmi adókból származó bevétel 2015-ben 1 184 189 M Ft, 2016-ban pedig 1 204 971 M Ft volt (*lásd: Összefoglaló 30.a – 30.c mutatók*).

A **jövedéki adó** területén Magyarország – az Európai Bizottság ajánlása alapján – fokozatosan közelíti egymáshoz az üzemanyagok adómértékeit, azok energiatartalmának és környezetszennyező hatásának figyelembevételével. Az adómértékek ily módon történő kiegyenlítése szolgálja ugyanis leghatékonyabban az energia-megtakarítást/hatékonyságot. Ebbe az irányba mutatnak az üzemanyagok jövedék adómértékeinek (a benzin 120 000 Ft/ezer literes adómértékéhez közelítő) változásai is 2015-öt követően. Az adómértékek fokozatos közelítése mellett – azzal párhuzamosan – bővültek egyes adókedvezmények, környezetvédelmi, versenyképességi vagy más szempont alapján.

Az **energiaadó** esetén 2015. január 1-jétől az adómértékek a vonatkozó európai uniós irányelv és árfolyamváltozások alapján emelkedtek mind a földgáz (295 Ft/MWh-ról 310,5 Ft/MWh-ra), a villamos energia (88,5 Ft/GJ-ról 93,50Ft/GJ-ra) és a szén (2,390 Ft/kg-ról 2,516 Ft/kg-ra) esetében. Visszaigényelhetővé vált az építőanyag-, kerámia- és üvegyártó vállalatok által felhasznált energia adója.

A **regisztrációs adó** területén (a Jedlik Ányos Tervben megfogalmazott) környezetvédelmi szempontok fokozottabb figyelembe vétele érdekében 2016. január 1-jétől 0 forint lett a kizárólag elektromos úton tölthető elektromos személygépkocsikon kívül a külső töltésű hibrid elektromos gépkocsik (plug-in hibrid gépkocsi), a növelt hatótávolságú hibrid elektromos gépkocsik és a nulla emissziós gépkocsik regisztrációs adója.

A **gépjárműadó** területén a Jedlik Ányos Tervhez kapcsolódva a kizárólag elektromos úton tölthető elektromos személygépkocsikon kívül a külső töltésű hibrid elektromos gépkocsik (plug-in hibrid gépkocsi), a növelt hatótávolságú hibrid elektromos gépkocsik és a nulla emissziós gépkocsik után sem gépjárműadót, sem cégautóadót nem kell fizetni. A gépjárműadóról szóló törvény ugyanis a környezetkímélő gépkocsira (teljes) gépjárműadómentességet tartalmaz, míg azt a cégautóadó hatálya alól kiemeli.

A környezetkímélő gépjárművek elterjedését ösztönzi az is, hogy 2016. január 1-jétől a visszterhes vagyonaátruházási illeték alól mentesül a gépjárműadóról szóló törvény szerinti környezetkímélő gépkocsi tulajdonjogának, vagyoni értékű jogának megszerzése. E törvénymódosítások a környezetkímélő gépjárművek elterjedését, az e-mobilitás ösztönzését és a gépjárművek által kibocsátott finomrészcsecke csökkentést és más, a környezeti levegő minőségének javítását szolgáló programok megvalósítását is pozitívan érintheti.

2.3.2. A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése

Célok	<ul style="list-style-type: none"> ■ A vásárlói tudatosság szintjének emelése, a fenntartható életmód és fogyasztás iránti igény növelése, a fenntartható fogyasztói szokások térnyerésének ösztönzése. ■ A fenntartható életmódra és fogyasztásra való áttérés lehetőségeinek megteremtése. ■ A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése.
--------------	---

Helyzetkép és előrehaladás

A **fenntartható fogyasztás** olyan, az alapvető szükségleteket kielégítő, az életminőséget javító termékek és szolgáltatások igénybevétele, amelyek teljes életútjuk során minimalizálják a természeti erőforrások, a mérgező anyagok használatát, valamint a hulladékok és szennyezőanyagok kibocsátását. Az állam és az önkormányzatok a legnagyobb fogyasztók közé tartoznak, ezért magatartásuk a beszerzések, közbeszerzések vonatkozásában komoly hatást gyakorol a piacra. A „**zöld közbeszerzés**” során az ajánlatkérő a beszerzési folyamat minden szakaszában figyelembe veszi a környezetvédelem szempontjait, és az életciklusuk

során a környezetre lehető legkisebb hatást gyakorló megoldások keresésével és előnyben részesítésével ösztönzi a környezetbarát technológiák elterjedését és a környezetbarát termékek előállítását. Az állam és az önkormányzatok „zöld” beszerzéseikkel példát mutathatnak a fogyasztóknak és befolyásolhatják a piacot, az ipar pedig ösztönzést kaphat az ajánlatkérők igényeinek megfelelő „zöld” technológiák kialakítására, környezetbarát termékek fejlesztésére. Magyarországon biztosított a lehetőség a közbeszerzések „zöldítésére”, így a Közbeszerzési Hatóság kiemelt célja, hogy információkkal segítse az ajánlatkérőket és ajánlattevőket annak tényleges megvalósulása érdekében.

A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény felhatalmazást tartalmaz a Kormány részére, hogy rendeletben állapítsa meg a közbeszerzési eljárás valamennyi szakaszára kiterjedő környezetvédelmi, fenntarthatósági és energiahatékonysági követelmények tekintetében előírható részletes szabályokat, valamint az általa irányított vagy felügyelt költségvetési szervek, alapított közalapítványok, valamint az állami tulajdonú gazdálkodó szervezetek vonatkozásában a környezetvédelmi, fenntarthatósági és energiahatékonysági szempontoknak a közbeszerzésben történő érvényesítése kötelező eseteit és módját.

Folytatódott a közösségi környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszer (EMAS), valamint a **nemzeti és az EU ökocímke** minősítő rendszer működtetése, népszerűsítése. 2015-ben és 2016-ban is megrendezték a Környezetbarát Napot, amelyen a nemzeti „Környezetbarát Termék” és az EU ökocímke védjegyhasználók találkoztak, tapasztalatot cseréltek és kiállítás keretében bemutatkoztak a szélesebb közvélemény előtt. Mindkét pályázati útmutatót felülvizsgálták, amelynek eredményeként megtörtént a párhuzamos eljárások (nemzeti és uniós) egyszerűsítése, valamint harmonizálták a nemzeti és az uniós regisztrációs számok kiadásának rendszerét.

2015 szeptemberében a Földművelésügyi Minisztérium, a Környezetbarát Termék Nonprofit Kft. és a COOP Hungary Zrt. egy háromoldalú „Környezetügyi Partnerségi Keretmegállapodást” írt alá, aminek keretében elindult a „Környezetbarát mintaprojekt” az ökocímkevel rendelkező termékek népszerűsítése érdekében. A projekt keretében feltérképezik a környezetbarát és az ökocímke minősítésű termékek kereskedelmi kínálat bővítésének és ezen termékek iránti érdeklődés fokozásának módját. Az elvárás szerint a projekt eredményeképpen nő a környezetbarát termékek iránt elkötelezett, ilyen árukat nagy választékban forgalmazó, a vevői igényeket formáló kereskedelmi egységek száma a hazai piacon.

2016-ban elkészült egy Útmutató, amely összefoglalja az élelmiszer-kiskereskedelemre vonatkozó környezetvédelmi követelményeket és tartalmaz egy cselekvési tervet.

2016 tavaszán részletes helyzetfelmérés és adatgyűjtés történt a majdani feltételrendszer kidolgozása céljából az üzletek műszaki felszereltségéről, energiafogyasztásáról, a forgalom szerkezetéről, a környezetvédelmi intézkedésekről és a marketing tevékenység gyakorlatáról.

Az **ökocímke használatára** 22 védjegyhasználó cég 438 terméke (mosószer, tisztítószer és TV termék kategóriában) jogosult. A nemzeti környezetbarát termék minősítést összesen 16 cég mintegy 323 terméke nyerte el pályázat útján (*lásd: Összefoglaló 29. mutató*).

2016 novemberében hetedik alkalommal rendezték meg az EMAS szervezetek, a hatóságok és érdekeltek egyeztető fórumát, az EMAS Kerekasztalt. Ennek a fórumnak a fő témája az új ISO 14001 követelményei és az EMAS rendszer kapcsolata volt. A szervezetek környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerében (EMAS) 2016. év végén 27 szervezet 28 telephelye viselheti az EMAS logót.

A Zöldlista Vásárló Programot – a tudatos vásárlás, környezettudatos fogyasztás népszerűsítése érdekében szervezte meg a környezetvédelemért felelős tárca. A kampány üzenete a 2012-es elindulása óta változatlan: arra biztatja a lakosokat, hogy előzetesen felkészülve, a szükséges termékek listájával és többször használatos szatyorral induljanak vásárolni, döntsenek környezettudatosan és kevesebb hulladékot vigyenek haza a

nagybevásárlások alkalmával. A 2016-ban megvalósított kampány keretében az OKTF NHI különböző áruházláncokkal együttműködve kínált lehetőséget a vásárlóknak a környezettudatos bevásárlással kapcsolatos tudnivalók megismerésére, elsajátítására, és a helyszínen segítette hat ajánlott vásárlási szemponttal, textilszatyórral az érdeklődőket abban, hogy gazdaságosabban és nem utolsósorban környezettudatosan vásároljanak. A kampány során – a becslés szerint – 2016-ban közel 17 ezer lakost sikerült elérni, megszólítani.

A 2012 óta minden évben meghirdetett Európai Hulladékcsökkentési Hét minden évben egy fókusztema köré csoportosítja üzenetét. A Hét során – annak nemzeti koordinátora, a Földművelésügyi Minisztérium 2015-ben a „**Hozz ki többet, kevesebből!**” jelmonddal a takarékosságra, a környezetkímélő életmódra hívta fel a figyelmet, 2016-ban pedig a „**Többet ésszel, mint csomagolással!**” címet viselő kampány a felesleges túlcsomagolásra, a csomagolási hulladékok mennyiségének csökkentésére, a tudatos vásárlásra fókuszált.

„**Az Élelmiszer Érték!**” A fenntartható életmód része az élelmiszerpazarlás csökkentése is. Az elmúlt években hazánkban egy példaértékű, a megelőzést prioritásként kezelő modell indult el, amelynek középpontjában az önkéntesség, valamint a kormányzati, civil és üzleti szereplők együttműködése áll. Ezt az együttműködést a Magyar Élelmiszerbank Egyesület és a Földművelésügyi Minisztérium által 2014 októberében életre hívott, „Az Élelmiszer Érték!” elnevezésű fórum segíti elő. A Fórum munkájában részt vesznek gazdasági társaságok, non-profit szervezetek, államigazgatási szervek, a termelési lánc szereplői, ágazati/szakmai szervezetek, illetve a kutatás-fejlesztési és oktatási szféra szereplői.

„**Maradék nélkül**” című programját a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal 2016. július 1-én indította el, melynek elsődleges célja, hogy szemléletformáló kampány keretében felhívja a figyelmet az élelmiszerpazarlás problémakörére és hosszú távon elősegítse a fogyasztók magatartásának pozitív irányú megváltoztatását a fenntarthatóság jegyében. A felnőtt lakosság mellett a programnak kiemelt célcsoportjai az általános iskolások és az agrár-élelmiszeripari területen képzést nyújtó szakiskolákban tanulók. A projekt további kiemelt feladata, hogy az élelmiszeriparban, kiskereskedelemben és vendéglátásban az élelmiszerpazarláshoz vezető problémákat azonosítsa, megoldásokat találjon az élelmiszerláncban szükségtelenül keletkező élelmiszerhulladékok megelőzésére és közreműködjön a releváns jó gyakorlatok közreadásában.

„Az Élelmiszer Érték!” és a „Maradék nélkül” kezdeményezések egymást kiegészítve és segítve hivatottak a hazai élelmiszerpazarlás megelőzését segíteni. Az elkezdett munka sikerességét bizonyítja a legnagyobb élelmiszer-kiskereskedelmi láncok évi több ezer tonnás élelmiszermentő, karitatív alapú tevékenysége, melynek köszönhetően a Magyar Élelmiszerbank Egyesület 2015-ben 2200 tonna, 2016-ban pedig ezt megduplázva 4500 tonna élelmiszert mentett meg a kidobástól.

A fogyasztás környezeti hatásának csökkentését szolgálja az FM támogatásával nyaranta zajló PET Kupa, melynek keretében több száz önkéntes közreműködésével tisztítják meg a Tisza felső szakaszát a kidobott műanyag hulladékoktól.

2.3.3. Energiatakarékosság és -hatékonyság javítása

Cél

- 2020-ig a megújuló energiaforrások részarányának 14,65%-ra növelése és 10%-os teljes energiamegtakarítás elérése a környezeti szempontok figyelembevételével.

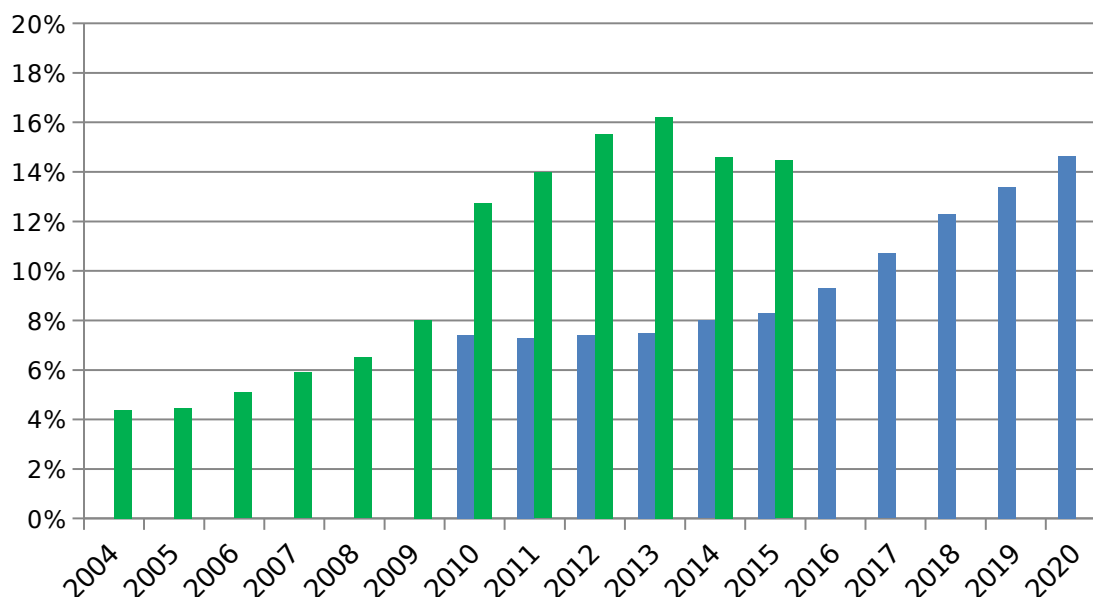
Helyzetkép és előrehaladás

A klímaváltozás kezelésével szorosan összefügg a zöldenergia fejlesztése, mely a kormányzat munkájában is erőteljesen jelen van. Megtalálható a Nemzeti Energiastratégiában, a Nemzeti Reform Programban és **Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervében**

(a továbbiakban: NCsT), melyet a Kormány az 1002/2011. (I.14.) Korm. határozattal fogadott el. A meghozott intézkedések a fenntartható energiagazdálkodás felé történő elmozdulást célozták, elősegítve az energiahatékonyságot és a megújuló energiaforrások felhasználásának növelését. Hazánk számára jogilag kötelező módon az EU 2020-ra 13%-os elérendő célt állapított meg a megújuló energiaforrásokból előállított energia arányára a teljes bruttó energiafogyasztásban. Figyelembe véve a zöldgazdaság-fejlesztés nemzetgazdasági jelentőségét, a foglalkoztatásra gyakorolt és a hazai értékteremtésben kijelölt szerepét, a nemzeti érdekekkel összhangban az NCsT reális célkitűzéseként a kötelező minimum célszámot meghaladó, **14,65%-os cél elérését tűzte ki 2020-ra**, önkéntes vállalásként.

Az EUROSTAT adatbázisa alapján a 2015-ös megújuló energia részarány a bruttó végső energiafogyasztáson belül 14,5% volt. Ezzel 2015-ben teljesítettük a 13%-os kötelező célt és várhatóan 2020-ban teljesíteni fogjuk a 14,65%-os, önkéntesen vállalt célt is. A megújuló energia részarányának alakulását az elmúlt években az alábbi ábra mutatja be (lásd még: Összefoglaló 21. mutató).

megújuló energiaforrásból előállított energia részaránya a bruttó végső energiafelhasználásban

(Forrás: MEKH)

2015-ben hazánk megújuló energiafelhasználásának összetétele a következő volt: **83% fűtés-hűtés, 10% villamos energia, 7% közlekedési célú**. Így hazánk megújuló energia felhasználási lehetőségeit elsősorban a **fűtési szektorban** lehet kihasználni.

Magyarország 2015-ben és 2016-ban a **megújuló forrásból villamosenergiát előállító termelőknek és erőműveknek** ártámogatást biztosított a **kötelező átvételi rendszeren** (a továbbiakban: KÁT) keresztül. A **zöldáram szektor növekedését** támasztja alá a „Beszámoló a kötelező átvételi rendszer 2015. évi alakulásáról” című kiadvány. A termelők által a KÁT rendszer keretében értékesített megújuló alapú villamos energia mennyisége 2015-ben 2402,31 GWh volt. A KÁT értékesítés ezzel az előző évhez képest enyhén növekedett (1,1% növekedés). A 2015. év végén a KÁT rendszerben értékesítő erőművek összesített beépített kapacitása elérte a 854,3 MW-ot, ezzel enyhén (4,5%-kal) emelkedett az előző évhez képest, főként a napenergiát felhasználó, illetve vegyes tüzelésű erőművek révén. A KÁT 2016. december 31-én lezárult, így új termelők már nem léphetnek be a támogatási rendszerbe, azonban a már támogatásban részesülő termelők KÁT határozatuk lejártáig támogatásban részesülnek.

2016-ban a KÁT-ot felváltotta a **Megújuló támogatási rendszer** (a továbbiakban: METÁR), a megújuló energiaforrásból termelt villamos energia kötelező átvételi és prémium típusú támogatásáról szóló 165/2016. (VI.23.) Korm. rendelet alapján. A METÁR rendszerben pályázati úton elnyert működési támogatás a referencia piaci ár felett fizetett prémium. A METÁR rendszeréhez kapcsolódó járulékos költségeket az egyetemes szolgáltatásra nem jogosult felhasználók (ipari felhasználók) viselik, nem a lakosság.

A METÁR jogalapját meghatározó további jogszabályok a 63/2016. (XII.28.) NFM rendelet a megújuló energiaforrásokból nyert energiával termelt villamos energia működési támogatásának finanszírozásához szükséges pénzeszköz mértékének megállapítási módjára és megfizetésére vonatkozó részletes szabályokról; a 62/2016. (XII.28.) NFM rendelet a megújuló energiaforrásból származó villamos energia termelési támogatás korlátairól és a prémium típusú támogatásra irányuló pályázati eljárásról; a 17/2016. (XII.21.) MEKH rendelet a megújuló energiaforrásból termelt villamos energia működési támogatásának mértékéről.

A fenntartható **bioüzemanyag-termelési lánc** tagjainak ellenőrzését a NÉBIH a 2009/28/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben (továbbiakban: Megújuló Energia Irányelv) foglaltak hazai jogrendbe történő átültetését követően végzi. A bioüzemanyag-termelési láncot a biomassza termelők, kereskedők, feldolgozók és üzemanyag-fogalmazók alkotják. A NÉBIH az általuk termelt, illetve forgalmazott bioüzemanyagok, vagy bioüzemanyag alapanyagok Megújuló Energia Irányelv által támasztott követelményeknek való megfelelését a beszámolási időszakban is vizsgálta. A Hivatal vezeti továbbá a bioüzemanyag üvegházhatású gázkibocsátási nyilvántartást. Ennek jelentősége, hogy kizárólag a nyilvántartásban regisztrált ügyfelek jogosultak a hazai fenntarthatósági rendszer keretei között fenntartható kereskedelmi, feldolgozó és üzemanyag-forgalmazói tevékenységet végezni.

A Magyar Kormány a zöldgazdaság élénkítését számos módon és támogatási program keretében segíti. Az **uniós támogatási programok** közül a legfontosabb a **Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP)**, amely a 2014-2020 közötti EU-s költségvetési periódus során a klímavédelmi és energiával kapcsolatos támogatások legfőbb forrása. A KEHOP célja az energiahatékonyság és a megújuló energia felhasználás növelése, illetve az Európai Unió 2020-as céljaival kapcsolatban Magyarország által tett vállalások teljesítésének biztosítása.

A KEHOP mellett a Gazdasági és Innovációs Operatív Program (GINOP), a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) és a Területfejlesztési Operatív Program (TOP) tartalmaz energiahatékonysággal és megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos támogatási intézkedéseket. A **GINOP** keretében épületenergetikai fejlesztésekre és megújuló energiaforrások alkalmazására irányuló korszerűsítésekre került sor. **VEKOP** forrás támogatta a **vállalkozások megújuló energia használatával megvalósuló épületenergetikai fejlesztéseit** a közép-magyarországi régióban. Szintén VEKOP keretében került sor a **lakóépületek energiahatékonyságának és a megújuló energia felhasználásának növelését célzó hitelprogram** megvalósítására. Az **önkormányzati épületek energetikai korszerűsítésére** a **TOP** támogatás keretében került sor. A felhívások célja a megyei, települési, illetve nemzetiségi önkormányzatok épületállományának energetikai szempontú fejlesztése (épületek hőszigetelésének korszerűsítése, épületgépészetének fejlesztése, valamint a megújuló energiaforrások fokozottabb kihasználása) és a megújuló energiaforrások használatának elterjesztése volt. Szintén TOP támogatásban részesültek az **önkormányzatok** által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő, **megújuló energiaforrások kiaknázására irányuló energiaellátás megvalósításával** kapcsolatos fejlesztések. A VP támogatásban részesíti a településképet meghatározó épületek külső rekonstrukcióját, energetikai korszerűsítését.

Az energiahatékonysági beruházások támogatására **hazai források** is rendelkezésre állnak.

Magyarország számos intézkedéssel támogatja a hazai energia és klímapolitikai célok megvalósítását, mely támogatási rendszerek többsége beruházási vagy működési támogatást

biztosít. A **Zöld Beruházási Rendszer** (a továbbiakban: ZBR) fő célja a zöldgazdaság fejlesztése Magyarországon, illetve a környezettel kapcsolatos programok és projektek megvalósítása az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások fejlesztése, illetve az ÜHG kibocsátás csökkentése érdekében. A ZBR Alprogramok forrását a kiotói egységek értékesítéséből származó bevételek biztosítják. Magyarországon az épületekhez kapcsolódó kibocsátások és az energiateljesítmény az ország teljes energiateljesítményének mintegy 40%-át teszi ki, ezért a rendelkezésre álló források mintegy 2/3-át az épületek energiahatékonyságának növelésére fordították. A múltbeli és jelenlegi ZBR Alprogramok fő célterületei a magán vagy köztulajdonban lévő lakások, épületek energiahatékonysági felújítása, a régi és gazdaságtalan fűtésrendszerek felújítása, a megújuló energiaforrások támogatása, az épületek hőszigetelése, a régi ajtók és egyéb nyílászárók cseréje, az alacsony károsanyag-kibocsátású fűtési rendszerek kialakításának támogatása, a régi, magas energiafogyasztású háztartási nagygépek új, korszerűbb, kisebb energiafogyasztásra történő cseréje.

A kiotói egységekhez kapcsolódó ÜHG kvótakereskedelem mellett Magyarország az Európai Unió kvótakereskedelmi rendszerében is részt vesz, amelyből származó bevételeket Magyarország a **Zöldgazdaság Finanszírozási Rendszer** (a továbbiakban: ZFR) keretén belül használja fel. A **2015-2016-ban meghirdetett ZFR Alprogramok** (más néven az "Otthon Melege Program") **támogatták** a társasházak és családi házak energia-megtakarítást eredményező korszerűsítését, felújítását, továbbá háztartási nagygépek (mosógép, hűtő- és fagyasztó készülék) energia-megtakarítást eredményező cseréjét. A 2015-ben és 2016-ban meghirdetett Otthon Melege Program összesen, több mint 90 ezer háztartás energetikai korszerűsítését tette lehetővé, közel 20 Mrd Ft összértékben. Az elavult háztartási készülékek cseréjével akár 20 ezer, míg a lakóépületek korszerűsítésével akár 150-180 ezer forintot is megtakaríthatnak a magyar családok éves rezsikiadásaikon.

Magyarországon a mezőgazdasági épületek jó része elavult, felújításra szorul. A gazdaságok/vállalkozások termelési költségeinek jelentős részét az energiaköltségek teszik ki. Szükségessé vált tehát a **mezőgazdasági épületek és a beépített technológiák energiahatékonyságának javítása** a termelési költségek, valamint a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése érdekében. Fontos szempont az energetikai korszerűsítésnél, hogy úgy csökkentse a termelési költségeket, hogy közben ne tegye szükségessé a foglalkoztatás csökkentését, tehát ne váltsa ki a kétkezi munkát. A kétkezi munka megtartása – szemben a nagyüzemi intenzív termeléssel – nem növeli az ágazat üvegházhatású gáz kibocsátását, ezáltal hozzájárul a klímaváltozás mérsékléséhez. A **Vidékfejlesztési Program**ból került sor többek között állattartó telepek és kertészetek korszerűsítésére; borászatok termékfejlesztésének és erőforráshatékonyságának támogatására; tanyák villamos energia és vízellátás, valamint szennyvízkezelési fejlesztéseire; településképet meghatározó épületek rekonstrukciójára, éghajlatváltozáshoz kapcsolódó és időjárási kockázatok megelőzését szolgáló beruházások támogatására; valamint helyi termékértékesítést szolgáló piacok infrastrukturális fejlesztésére; tanyák háztartási léptékű villamos energia ellátásának fejlesztésére.

Az energiatakarékosság, és -hatékonyság növelését, valamint a megújuló energiaforrások alkalmazását segítő további finanszírozási forma a **Norvég/EGT Alapok** (a továbbiakban: Alapok). Az Alapok 2015-ös újraindításával, az Energhatékonyság programon belül az „Energhatékonyság iskolák fejlesztése” című pályázati felhívás keretében 6 iskola energetikai-modernizációs projektje kezdődött meg 2016-ban, olyan helyszíneken mint Debrecen, Makó, Siófok, Tatabánya, Budapest. Emellett e programterület támogatásával Balatonszabadiban biogáz kiserőmű létesítése indult el, amely villamos energia előállítás mellett hőenergia termelésre is képes lesz, és a saját villamos energia igényén felül fennmaradó jelentős mennyiséget a közcélú villamos hálózatba fogja táplálni, ezzel is gyarapítva a megtermelt zöldáram mennyiségét. Az Alapok Megújuló energia program területen pedig egyrészt geotermikus célzatú fűrészt kívánnak megvalósítani azzal a végső céllal, hogy a fejlesztés által

érintett település jelenlegi, fosszilis üzemanyagra támaszkodó távhőrendszerét átállítsák geotermális energiaforrásra. Ebből a forrásból vehetett részt 6 magyar szakember az izlandi ENSZ Egyetem féléves geotermális kurzusán.

Az energiatakarékossággal és energiahatékonysággal kapcsolatos kormányzati célok megvalósítását szolgáló kiemelt jogszabály **az energiahatékonyságról szóló 2015. évi LVII. törvény és a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendelet**, mely az energiahatékonyság javításának legfontosabb feladatait és a megvalósítás kereteit tartalmazza és átülteti *az energiahatékonyságról szóló Európai Parlament és az Európai Tanács 2012/27/EU számú irányelvét* (a továbbiakban: Irányelv). A törvény **rögzíti a legfontosabb fogalmakat**, valamint **meghatározza az energiahatékonysággal kapcsolatos főbb feladatokat**. A feladatokkal kapcsolatos részletszabályokat a törvény végrehajtására vonatkozó kormányrendelet tartalmazza. Az Irányelv 3. cikke értelmében minden tagállamnak meg kell állapítania egy **indikatív nemzeti energiahatékonysági célkitűzést**, amelyet be kell jelenteni a Bizottságnak. A célszámot a Nemzeti Reform Programban és ezzel összhangban a Nemzeti Energhatékonyági Cselekvési Tervben kell bejelenteni a Bizottság számára, az előrehaladásról pedig éves jelentéseket kell készíteni. A törvény a Kormány feladataként nevesíti egy **hosszú távú stratégia** készítését a magán- és köztulajdonban álló lakó- és kereskedelmi célú épületek nemzeti állományának felújításába történő beruházások ösztönzésére, ez a **Nemzeti Épületenergetikai Stratégia**. A törvény a Kormány feladataként nevesíti a **Nemzeti Energhatékonyági Cselekvési Terv** készítését és háromévente történő felülvizsgálatát is. A terveknek ki kell térniük a jelentősebb energiahatékonyság-javító intézkedésekre és a várható vagy elért energiamegtakarításra, beleértve az energiaellátás, -továbbítás és -elosztás, valamint az energia végfelhasználása terén elért azon megtakarításokat is, amelyek hozzájárulnak a nemzeti energiahatékonysági célkitűzések teljesítéséhez.

A 1601/2015. (IX.8.) Korm. határozattal jóváhagyott III. Nemzeti Energhatékonyági Cselekvési Terv rögzíti a nemzeti energiahatékonysági célkitűzéseket: primerenerghatékony meg takarításokat és a végső energia megtakarításokat 2020-ra ágazati bontásban. Ezek az adatok a *Nemzeti Energhatékonyági stratégia energiatelhasználás-előrejelzéseinek frissítéséről szóló 1160/2015. (III.20.) Korm. határozat* adataiból következnek, melynek alapján **Magyarország energiatel meg takarítási célja 92 PJ primerenerghatékonyban kifejezve (73 PJ végső energia)**.

Az energiahatékonyságról szóló 2015. évi LVII. törvény és az energiahatékonyságról szóló törvény végrehajtásáról szóló 122/2015. (V.26.) Korm. rendelet írja elő a nagyvállalatok részére az energetikai audit készítésének kötelezettségét. 2015 decemberétől minden hazánkban működő **nagyvállalat** köteles négyévente **energetikai auditálást** végeztetni.

Szintén *az energiahatékonyságról szóló 2015. évi LVII. törvény* 2016. december 21-én hatályba lépett módosítása vezette be az **energetikai szakreferens** alkalmazásának kötelezettségét. Az új szakpolitikai intézkedés célja az, hogy a nagy energiatel fogyasztású gazdálkodó szervezetek intézkedéseikben folyamatosan vegyék figyelembe az energiahatékonyságot és az energiatakarékosságot, továbbá a hatékony működést energetikus szakember segítse elő. A kis- és középvállalkozások, valamint egyes önkormányzatok számára energetikus szakemberek adhatnak segítséget fejlesztési döntéseik meghozatala, illetve beruházásaik lebonyolítása során. A fentiekkel összefüggésben **Nemzeti Energhatékonyági Hálózat** kialakítására került sor, amely tanácsadó hálózat 20 kormányhivatalban és azok 63 járási (fővárosi kerületi) hivatalában működik.

A vállalkozások energiahatékonyságának javítása a célja a 2016-ban bevezetett, az **energhatékonyági beruházások után járó társaságiadó-kezdvezménynek**¹. Ez alapján a gazdasági társaság, ha energiahatékonyságot javító beruházást végez, a beruházás üzembe helyezését követő adóévben – vagy döntése szerint még további öt évig – adókezdvezményt vehet igénybe társasági adójából.

2.3.4. Hulladékgazdálkodás

Fő célkitűzések minden hulladékáramra vonatkozóan

- Hulladékképződés megelőzése, illetve csökkentése.
- Elkülönített gyűjtés fejlesztése és a hasznosítás növelése (előnyben részesítve az újrahasználatot és az újrafeldolgozást).
- A nem hasznosítható hulladék szakszerű ártalmatlanítása.

Helyzetkép és előrehaladás

A fenti célok elérése érdekében megtörtént a **hulladékgazdálkodási közszolgáltatási rendszer átalakítása**, amely együtt járt a **jogszabályi környezet módosításával és kibővítésével**, a közszolgáltatási fejlesztési irányainak számbavételével, források hozzárendelésével az egyes fejlesztési igényekhez. 2015 decemberében **egyszerűsödtek a hulladékszállítással kapcsolatos engedélyezési eljárások**. (lásd: *Összefoglaló 17. és 18. mutatók*). A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény módosításáról szóló 2015. évi CCXXI. törvény rendelkezései értelmében (továbbiakban: Ht.) **a hulladékgazdálkodási közfeladat állami és önkormányzati közfeladatra vált szét**.

2016. április 1-jével az állami feladatok ellátására **megalakult a Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (a továbbiakban: NHKV). A települési hulladékkal kapcsolatos hulladékgazdálkodási jogkörök megoszlanak az NFM és az FM között: az FM feladat- és hatáskörébe tartozik a hulladékgazdálkodás szakmai irányítása és a közszolgáltatás kivételével a termékdíjköteles csomagolásból, elektromos és elektronikus berendezésből, akkumulátorból és gumiabroncsból keletkező hulladékok gyűjtésének és hasznosításának finanszírozása. Az NFM hatásköre a hulladékgazdálkodási közszolgáltatással összefüggő egyes feladatokra terjed ki. Az NHKV országosan összehangolja a közszolgáltatók fejlesztéseit, vizsgálja azok összhangját a már meglévő létesítményekkel, eszközökkel, koordinálja a rendelkezésre álló infrastruktúra használatát és a kapacitások kellő, előírásokkal összhangban álló kihasználtságának biztosítását a költséghatékony és optimális közszolgáltatási rendszer kialakítása érdekében.

A KEOP keretében 2015. december végéig **60 hulladékgazdálkodási projekt fejeződött be**, mintegy 138,85 Mrd Ft támogatás felhasználásával. A projektek a közszolgáltatási körbe tartozó hulladékgazdálkodás alapvető gyűjtési, szállítási és ártalmatlanítási kezelő elemei mellett kiemelten szolgálták a lakossági elkülönített hulladékgyűjtést, a hasznosítás érdekében történő válogatást, a lerakást megelőző előkezelés fejlesztését, emellett a megelőzés és szemléletformálás kiterjedt feladatainak megvalósítását.

A KEHOP-ban folytatódtak ún. **szakaszolt projektként** a Főváros fejlesztései, illetve a Heves Megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Társulás beruházásai 9,18 Mrd Ft rendelkezésre álló kerettel. A 2014-2020-as fejlesztési időszakban a KEHOP a hulladékgazdálkodási fejlesztésekre összesen 101,3 Mrd Ft keretösszeggel nyújt forrásokat, amelyből a meglévő **komplex térségi települési hulladékgazdálkodási rendszerek fejlesztése** valósul majd meg. Kisebb mértékben, de más EU-s források, így pl. a GOP is lehetőséget adott fejlesztésekre.

Kifejezetten az elkülönítetten gyűjtött üveg csomagolási hulladék gyűjtési rendszerének és a papír csomagolási hulladék hasznosításának eszközbeszerzését szolgálta az FM, mint állami hulladékgazdálkodást közvetítő szervezet iparfejlesztése 2015-ben 389 M Ft keretösszeggel. A támogatás önkormányzatok, közszolgáltatók, gazdasági társaságok, egyéni vállalkozók részére egyaránt elérhető volt.

A hulladékgazdálkodás fő célkitűzései mellett az egyes hulladékáramokra vonatkozó további speciális célok

Települési szilárd hulladék

Célok

- Elkülönített hulladékgyűjtési rendszerek fejlesztése (2015-ig elkülönített hulladékgyűjtési rendszer létrehozása a háztartásokban képződő üveg-, fém-, műanyag- és papírhulladék vonatkozásában).
- Az újrahasználat és a hasznosítás növelése (2020-ig a háztartásokból származó, illetve az ahhoz hasonló papír-, fém-, műanyag-, és üveghulladék esetében az újrahasználatra való előkészítést és az újrafeldolgozást tömegében átlagosan minimum 50%-ra kell növelni).
- A környezeti szennyezések és a nyersanyag felhasználás csökkentése.
- A lerakással történő ártalmatlanítás arányának tartósan 40% alá csökkentése.

Helyzetkép és előrehaladás

A Hulladék Keretirányelv és a Ht. előírásai alapján 2015. január 1-jétől a közszolgáltatóknak **elkülönített hulladékgyűjtési rendszert** kellett felállítaniuk a háztartásokban keletkező **üveg-, fém-, műanyag-, papír és zöldhulladéokra**. 2015-ben a lakossági szelektív gyűjtés 3155 településből 2831-ben volt elérhető, amelyek közül 1830-ban – részben vagy egészen – házhoz menő szelektív gyűjtés valósult meg. A Ht. 92. § (1) bekezdése alapján „2020. december 31-ig a háztartási, valamint a háztartáshoz hasonló hulladék részét képező papír-, fém-, műanyag- és üveghulladék újrahasználatra előkészítésének és újrafeldolgozásának együttes mértékét a képződött mennyiséghez viszonyítva tömegében országos szinten legalább 50%-ra kell növelni. Az intézkedés hatására a papír-, fém-, műanyag- és üveghulladék kezelése növekedett (az alábbi táblázat mutatja a pontos adatokat).

A papír-, fém-, műanyag- és üveghulladék

a Ht. 92.§ (1) bekezdésében meghatározott arányának változása 2013-2016 között

Év	Összes keletkezett mennyiség (t)	Újrahasználatra előkészített és újrafeldolgozott mennyiség (t)	Arány a Bizottsági határozat 2. számítási módszere alapján (%)
2013	1 497 461	583 298	39,0
2014	1 363 204	554 107	40,7
2015	1 331 028	559 615	42,0
2016	1 443 303	625 305	43,3

(Forrás: EHIR)

A közszolgáltatást igénybe vevők a (rezsicsökkentett) közszolgáltatási díjat 2016. április 1-jétől az állam (NHKV) részére fizetik meg. A hulladékgazdálkodás területén kifizetett költségvetési támogatás összege 2015-ben közel 511 M Ft, 2016-ban 307 M Ft volt, amelyet a **települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek fejlesztésére** lehetett felhasználni.

A hulladékgazdálkodás területén a termékdíjköteles termékekből származó hulladékok gyűjtésére és hasznosítására a közszolgáltatóknak 2015-ben 3,89 Mrd Ft-ot, az ipari szereplőknek 6,4 Mrd Ft-ot fizetett ki az állami hulladékgazdálkodást közvetítő szervezet. 2016-ban 11,74 Mrd Ft volt összesen a közszolgáltatóknak és az ipari szereplőknek a termékdíjköteles termékekből származó hulladékok gyűjtésére és hasznosítására biztosított költségvetési keret.

Települési hulladékok kezelése Magyarországon 2015-ben (tömegszázalékban)

A települési hulladék részét képező csomagolási hulladékok hasznosítása 2015-2016-ban a megelőző évekhez hasonlóan csak a keletkező csomagolási hulladék mennyiségével tudott lépést tartani. 2015-ben a csomagolási hulladékok hasznosítási arányának tekintetében nem teljesültek az összes hasznosítás, az összes újrafeldolgozás és az üveg újrafeldolgozás célértékei.

Csomagolási hulladékok hasznosítása

Újrafeldolgozás	EU célérték (2012)	Teljesítés (2015)
Papír	60%	78,0%
Fém	50%	79,7%
Műanyag	22,5%	27,5%
Üveg	60%	50,6%
Fa	15%	19,9%
Összes csomagolás	55%	50,1%
Összes hasznosítás (újrafeldolgozás és energetikai hasznosítás)	60%	58,1%

(Forrás: FM)

Építési-bontási hulladék

Célok	Leírás
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Az építési-bontási hulladék hasznosítási arányának növelése (2020-ig a nem veszélyes építési-bontási hulladék újrahasználatra történő előkészítésének, újrafeldolgozásának és az egyéb, anyagában történő hasznosításának tömegében minimum 70%-ra növelése). ■ Az építési-bontási hulladékok hulladéklerakóra jutásának elkerülése.

Helyzetkép és előrehaladás

Több mint egy évtized telt el az *építési és bontási hulladék kezelésének részletes szabályairól* szóló 45/2004. (VII.26.) BM-KvVM együttes rendelet (a továbbiakban: együttes rendelet) hatályba lépése óta, és ezen időszak alatt jelentősen megváltoztak a hulladékgazdálkodási viszonyok, változott a jogszabályi környezet, a fogalmi rendszer, valamint az építési-bontási hulladékok kezelésének és a kezelés során előállított másodnyersanyagok felhasználásának a körülményei. Az együttes rendelet a *hulladékgazdálkodásról* szóló 2000. évi XLIII. törvény végrehajtási rendelete, de az jelenleg nincs összhangban a *Ht.-vel*, valamint egyéb építésügyi

jogszabályokkal sem. Az együttes rendelet szerint a szabályozási eljárás összeegyeztethetetlen a modern, az anyagok termelési folyamatban tartását előnyben részesítő szemléletmóddal, valamint a Körforgásos Gazdaság azon céljával, amely a nyersanyagok, termékek és hulladékok lehető legszélesebb körben történő felhasználását és hasznosítását kívánja elérni. Mindezek alapján szükséges **a jelenleg hatályos együttes rendelet hatályon kívül helyezése és új kormányrendelet hatályba léptetése.**

*A hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. november 19-i 2008/98/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmében az építési-bontási hulladék hasznosításával kapcsolatos célokat a Ht. 3) bekezdése határozza meg. Az uniós előírásoknak megfelelően **2020. december 31-ig a nem veszélyes építési-bontási hulladék – a föld és a kő kivételével – újrahasználatra előkészítésének, újrafeldolgozásának és egyéb, anyagában történő hasznosításának – ideértve a feltöltési műveleteknél más anyagok helyettesítésére használt hulladékot – együttes mértékét a képződött mennyiséghez viszonyítva tömegében országos szinten legalább 70%-ra kell növelni.** A teljesítéssel Magyarország időarányosan jól áll, a hasznosítási arány 2015-ben 63,7%, 2016-ban 65,2% volt.*

Építési-bontási hulladék adatai, 2013-2016

Tárgyév	Anyagában hasznosított mennyiség (t)	Feltöltés (t)	Összes anyagában hasznosított mennyiség (t)	Keletkezett mennyiség (t)	Hasznosítási arány (%)
2013	1 619 020	219 645	1 838 665	3 004 355	61,2
2014	1 761 542	-	1 761 542	2 806 918	62,8
2015	1 844 562	-	1 844 562	2 897 854	63,7
2016	1 970 550	-	1 970 550	3 020 992	65,2

(Forrás: EHIR)

Biológiailag lebomló hulladék

Célok	■ 2016. július 1-ig a hulladéklerakóba kerülő, biológiailag lebomló települési hulladék mennyiségét az 1995. évi szint 35%-ra szükséges csökkenteni. ■ A hasznosítási kapacitások kiépítése, illetve fokozottabb kihasználása.

Helyzetkép és előrehaladás

A kitűzött cél, mely szerint a települési hulladék részeként lerakásra kerülő biológiailag lebomló szervesanyag mennyiségét az 1995-ben országos szinten képződött, települési hulladék részét képező biológiailag lebomló szervesanyag mennyiséghez képest, 2016. július 1-jéig 35%-ra, azaz 820 000 tonna alá kell csökkenteni, teljesült. Továbbá bevezették a lakossági elkülönített zöldhulladék gyűjtést. A komposztáló kapacitáshoz tartozó szállítójárművek beszerzése megfelelő volt. A „Fűts okosan!” kampányban pedig külön hangsúlyt kapott a hulladékok égetésének tilalma, valamint a komposztálás népszerűsítése is.

Veszélyes hulladék

Célok

- A veszélyes hulladék keletkezésének megelőzése, a károsanyag-kibocsátás minimalizálása.
- A veszélyes hulladék gyűjtésének, hasznosításának fejlesztése.
  - Az elem-, és akkumulátor hulladék 35%-os gyűjtése 2014-re. Az átvett, visszavett elemeket, illetve akkumulátorokat teljes egészében, de típustól függően 50–75%-os hatékonysággal kell újrafeldolgozni.
  - Az elektromos és elektronikai berendezésekből származó hulladék esetében évente 4 kg/fő gyűjtése, illetve legkésőbb 2018-ra a gyűjtésnek el kell érnie a kibocsátott mennyiség 65%-át.
  - 2014-re az összes hulladékká váló jármű tömegarányát tekintve az újrahasználat és hasznosítás együttes arányának a 95%-ot, ezen belül az anyagában történő hasznosításának a 85%-ot, az energetikai hasznosításának a 10%-ot kell elérnie.
- A veszélyes hulladék környezetre biztonságos módon történő ártalmatlanítása.

Helyzetkép és előrehaladás

2015-ben lépett hatályba a veszélyes hulladékkal kapcsolatos egyes tevékenységek részletes szabályairól szóló 225/2015. (VIII.7.) Korm. rendelet, amely alapján a hulladékkezelő vagy a kereskedő a veszélyes hulladék átvételét abban az esetben tagadhatja meg, ha a hulladék átadásának előre egyeztetett időpontja, a hulladék mennyisége, típusa, fajtája, jellege nem egyezik a hulladék átadójaival megkötött szerződésben vagy a fuvarokmányban és a szállítási lapon foglaltakkal, illetve a hulladék kezelése az adott hulladékkezelő létesítményben biztonságosan nem lehetséges, vagy a veszélyes hulladék szállításának módja – így különösen a hulladék csomagolásának állapota, a gyűjtőedény vagy a konténer nem megfelelő állapota – miatt a hulladék szállítóeszköztől történő levétele, tárolása az emberi egészségre, a testi épségre vagy a környezetre súlyos veszélyt jelent, és a szállítmány visszaszállítása összességében kisebb környezeti és egészségügyi kockázatot jelent.

Az **elem és akkumulátor hulladék** tekintetében a 2006/66/EK irányelv által előírt gyűjtési kötelezettség az alábbiak szerint alakult. Sikerült teljesíteni, az EU által 2016-igra előírt 45%-os minimális begyűjtést (három éves forgalomba hozatalának átlaga alapján). A forgalomba hozott és gyűjtött hulladék hordozható elem és akkumulátor mennyiségei az alábbi táblázatban láthatók.

Hordozható elem és akkumulátor, 2010-2016

Év	Forgalomba hozott mennyiség (t)	Gyűjtött hulladék mennyiség (t)	Gyűjtési arány (3 éves átlag alapján) (%)
2010	1858	434	
2011	1798	451	
2012	1046	527	34,0
2013	1192	520	39,0
2014	1726	607	46,0
2015	1804	746	47,0
2016	1683	922	53,0
EU-s	-	-	45,0

(Forrás: EHIR)

Megj.: A 2016-os adatok a Jelentés készítését követően változhatnak, tekintettel arra, hogy az Eurostat adategyeztetést kezdeményezett.

Az **elektromos és elektronikai berendezésekből származó hulladék** esetében a 2012/19/EU irányelv (WEEE irányelv), és azt a hazai jogrendbe átültető, az *elektromos és elektronikus berendezésekkel kapcsolatos hulladékgazdálkodási tevékenységekről* szóló **197/2014. (VIII. 1.) Korm. rendelet** által előírt gyűjtési kötelezettségek az irányadók. Ezek szerint 2015. december 31-ig biztosítani kellett, hogy az elkülönítetten gyűjtött elektromos, elektronikus berendezés (a továbbiakban: E+E berendezés) háztartásban képződő hulladékának tekintetében az elektromos és elektronikus berendezések (a továbbiakban: E+E berendezések) magánháztartásokból származó hulladékainak elkülönített gyűjtése tekintetében a lakosonkénti éves átlagos arány legalább 4 kg legyen, amelynek Magyarország megfelelt. A másik kötelezettség szerint a 2016. január 1-jétől a minimális gyűjtési aránynak 45%-nak kellett lennie, amely az E+E berendezéseknek egy adott évben összegyűjtött hulladékai össztömegének a tárgyévvel megelőző három évben forgalomba hozott E+E berendezések átlagos tömegéhez viszonyított százalékos arányát jelenti. Magyarország e kötelezettségét szintén teljesítette. A gyűjtési arányok alakulását az alábbi táblázatban lehet nyomon követni.

Az elektromos és elektronikus berendezések hulladékai, 2009-2015

Év	Forgalomba hozott mennyiség (t)	Gyűjtött mennyiség (t)	Gyűjtési arány (3 éves átlag alapján) (%)
2009	126 814	46 733	
2010	124 178	40 521	
2011	119 335	37 053	30,0
2012	84 176	44 262	40,5
2013	79 974	49 778	52,7
2014	93 055	51 775	60,4
2015	103 993	52 120	56,4
<i>EU-s</i>	-	-	45,0

(Forrás: EHIR)

Megj.: Egy adott évet a következőképpen kell számolni: az E+E berendezéseknek egy adott évben összegyűjtött hulladékai össztömegének a tárgyévvel megelőző három évben forgalomba hozott E+E berendezések átlagos tömegéhez viszonyított százalékos aránya. A táblázatban szereplő éves gyűjtési arányok viszont csak az adott évről vonatkoznak!

2014-re az összes hulladékká vált gépjármű tömegarányát tekintve az újrahasználat és hasznosítás együttes arányának a 95%-ot, ezen belül az anyagában történő hasznosításának a 85%-ot kellett elérnie. Magyarország ezt az elvárást az alábbi adatok mellett teljesítette:

2014 újrahasználat és visszanyerés	90,34%
2014 újrahasználat és hasznosítás	95,65%
2015 újrahasználat és visszanyerés	94,56%
2015 újrahasználat és hasznosítás	95,24%

2015-2016-ban megtörtént a lakosságnál építési-bontási tevékenység végzése során képződő, azbesztet tartalmazó építőanyag megnevezésű (azonosító kód: 17 06 05*) veszélyes építési-bontási hulladék (az azbesztet tartalmazó palahulladék) lakosságtól történő kedvezményes, elérhető közelségben történő átvételét és szakszerű elhelyezését elősegítő **Lakossági Azbeszt Hulladék Intézkedési Terv előkészítése**.

Az Intézkedési Terv célja, hogy a lakosságot terhelő, az azbesztet tartalmazó bontási hulladékkal kapcsolatos **magas szállítási- és átvételi költségek csökkenjenek**, és ezek az emberi egészségre veszélyt jelentő hulladékok **ellenőrzött körülmények között kerüljenek**

ártalmatlanításra. További cél, hogy az Intézkedési Terv megvalósítása a képződött veszélyes hulladék környezetre és emberi egészségre gyakorolt káros hatásait csökkentse a megelőzés által oly módon, hogy a lakosságnál felújítási, bontási tevékenység végzése során képződő, azbesztet tartalmazó veszélyes hulladék lerakása ne az egyéb építési-bontási hulladékkal összekeverve történjen az általános építési törmelék elhelyezésére szolgáló hulladéklerakókban. További célkitűzés a lakosságnál képződő építési törmelék (amelyben azbesztet tartalmazó veszélyes hulladék is lehet) külterületeken történő illegális lerakásának visszaszorítása, ami az emberi egészségre veszélyes, jelenleg nehezen ellenőrizhető.

2.3.5. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira

Célok

- Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, valamint a természetes nyelő-kapacitások megerősítése révén (A Kiotói Jegyzőkönyv 2013–2020-ig terjedő időszakában az EU tagállamok által közösen vállalt, az 1990. évi ÜHG kibocsátási szint legalább 20%-os csökkentése az EU belső szabályozásának megfelelően.).
- A klímaváltozáshoz való sikeres alkalmazkodás megvalósítása a nemzeti (természeti, humán, társadalmi és gazdasági) erőforrások készleteinek és minőségének megóvása érdekében;
- Az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek bővítése, a megelőzési és alkalmazkodási intézkedésekkel kapcsolatos tájékozottság növelése.

Helyzetkép és előrehaladás

Magyarország középtávú klímapolitikájának irányait az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvény alapján a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia jelöli ki. Az Országgyűlés az első Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiát (a továbbiakban: NÉS-1) a 29/2008. (III.20.) OGY határozatával fogadta el. A NÉS-1 jogszabályban meghatározott felülvizsgálatának eredményeképpen a második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (a továbbiakban: NÉS-2) tervezete 2013-ban elkészült és az Országgyűlés részére benyújtásra került, parlamenti tárgyalása azonban nem történt meg. Tekintettel azonban arra, hogy az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye Részes Feleinek 21. konferenciája keretében 2015-ben elfogadták az új globális, úgynevezett „Párizsi Megállapodást”, illetve az azt támogató döntéseket tartalmazó „Párizsi Csomagot”, szükségessé vált a NÉS-1 Párizsi Megállapodásban foglaltaknak megfelelő felülvizsgálata, illetve a NÉS-2 tervezetének átdolgozása. 2016 tavaszán Magyarország az Európai Unión belül elsőként, egyhangú Parlamenti döntéssel ratifikálta a Párizsi Megállapodást, így 2016 nyarán megkezdődött a NÉS-2 tervezetének átdolgozása. A NÉS-2 magában foglalja az üvegházhatású gázok 2050-ig tartó kibocsátás-csökkentésének céljait, prioritásait és cselekvési irányait tartalmazó Hazai Dekarbonizációs Útitervet. Részét képezi a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia is, amely az éghajlatváltozás várható hatásainak, társadalmi-gazdasági-környezeti következményeinek, valamint az ökoszisztémák és az ágazatok éghajlati sérülékenységének értékelése. Tartalmazza továbbá a Partnerség az Éghajlatért Szemléletformálási Tervet, amelynek célja a klímatudatosság és a fenntarthatóság szempontjainak integrálása a tervezésbe, a döntéshozatalba és a cselekvésekbe a társadalom minden szintjén. A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia közvetlenül kapcsolódik több hazai stratégiai dokumentumhoz (pl. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia, Nemzeti Reform Program, Nemzeti Energiastratégia, Nemzeti Vidékstratégia, Nemzeti Környezetvédelmi Program). A stratégia Országgyűlés általi elfogadását követően az abban foglalt célok elérése érdekében Éghajlatváltozási Cselekvési Terv készítendő.

A Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer (a továbbiakban: NATÉR) létrehozásának törvényi alapját az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvény 3.§-a teremtette meg, amelynek értelmében a NÉS részét képező alkalmazkodási stratégiai keretrendszer támogatásául a NATÉR és az arra épülő területi és ágazati éghajlati sérülékenység-vizsgálatok eredményei szolgálnak. A Nemzeti Alkalmazkodási Rendszer működésének részletes szabályairól szóló 94/2014. (III.21.) Korm. rendeletben meghatározott keretek között, az adatok felhasználásával készült származtatott mutatók, elemzések és hatástanulmányok alapján a NATÉR információt biztosít az ország éghajlati állapotáról, az éghajlatváltozás és egyéb hosszú távú természeti erőforrás-gazdálkodással kapcsolatos stratégiai kockázatok hatásairól, valamint az ezekhez való alkalmazkodási lehetőségekről. A NATÉR információi segítséget nyújtanak a központi, területi és helyi államigazgatási szervek, valamint önkormányzatok számára az ágazati és területi éghajlatpolitikai, energiapolitikai, közlekedési és infrastrukturális, fejlesztéspolitikai, mezőgazdaságot, vidékfejlesztést, erdőgazdálkodást érintő, területi, települési, térségi, közszolgáltatás-szervezési, turisztikai, az egészséggel és életminőséggel, valamint katasztrófavédelemmel kapcsolatos tervezéshez.

2015. január 1-jétől valamennyi Uniós tagállamban közvetlenül kell alkalmazni a **fluortartalmú üvegházhatású gázokról és a 842/2006/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről** szóló Európai Parlament és Tanács 517/2014/EU rendeletét. A fluortartalmú üvegházhatású gázokkal kapcsolatos, teljesen új alapokra helyezett Európai Uniós elvárásoknak eleget téve egységes monitoring és nyilvántartási rendszer felállítása szükséges. A nemzetközi szabályozás végrehajtására megalakult a **Nemzeti Klímavédelmi Hatóság**, amely a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium szervezetébe integrált, önálló főosztályi besorolással rendelkező szervezeti egység. A Nemzeti Klímavédelmi Hatóság kezeli az ún. **Klímagáz Adatbázist**. A Kormány a KEHOP 2015. évi Éves Fejlesztési Keretében nevesítette a „Klímagáz adatbázis kidolgozásához kapcsolódó módszertan- és kapacitásfejlesztés” című kiemelt projektet, amely tartalmazza a Klímagáz Adatbázis létrehozását, a kapcsolódó helyszíni mérésekhez és ellenőrzésekhez szükséges eszközök beszerzését, a kapcsolódó szemléletformálás keretében demonstrációs labor kialakítását, mobil demonstrációs állomás beszerzését, továbbá országos szinten megvalósuló szemléletformáló rendezvények lebonyolítását. A projekt átfogó célja, hogy a globális klímavédelmi törekvésekkel összhangban csökkenjen hazánk F-ÜHG kibocsátása, s ezen keresztül mérséklődjének a klímaváltozás kedvezőtlen hatásai.

Az Európai Unió emisszió-kereskedelmi rendszerének hatálya alá tartozó létesítmények esetében a vonatkozó uniós előírások érvényesítése megtörtént. Az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség (a továbbiakban: OKTF) az Európai Unió emisszió-kereskedelmi rendszerének hatálya alá tartozó gazdálkodási szervezetek által üzemeltetett létesítményekben a vonatkozó uniós előírások maradéktalan érvényesítése érdekében ellenőrzéseket végzett. 2015-ben 47, 2016-ban pedig 42 létesítmény helyszíni ellenőrzését és kibocsátási engedélyeik felülvizsgálatát végezte el a kibocsátási engedéllyel rendelkező létesítmények telephelyén. A létesítmények nagy része az engedélyében meghatározott feltételeknek megfelelően üzemelt.

2.3.6. Az agrárgazdaság környezeti aspektusai

Célok

- A mezőgazdasági eredetű környezetterhelés csökkentése.
- A természet- és környezetkímélő gazdálkodási módok elterjesztése.

Helyzetkép és előrehaladás

Az agrárgazdaságnak fontos szerepe van a természeti értékek fenntartásában. A Kölcsönös Megfeleltetés rendszere (a továbbiakban: KM) a Helyes mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) és Jogszabályba Foglalt Gazdálkodási Követelmények (JFGK) előírásait tartalmazza, ami alapvető előírásokat foglal magába a Közös Agrárpolitikában (KAP) a környezetre, az éghajlatváltozásra, a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjóllétre vonatkozóan.

Az **Agrár-környezetgazdálkodási** támogatás a környezeti, természeti kihívásokra adott válaszingyázás, amely a környezettudatosabb gazdálkodásból adódó többletköltségek és csökkenő bevételek kompenzációjára szolgál. Az AKG támogatás céljai a korábbiakhoz hasonlóan a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, valamint a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése.

Az AKG kiemelten támogatja a biodiverzitás megőrzését, a természet, a víz és a talaj védelmét, a klímaváltozás elleni küzdelmet és az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a környezettudatos gazdálkodással és fenntartható tájhasználattal. Az AKG pályázatok meghirdetésére 2015 őszén került sor. Sikeres pályázás esetén a kötelezettségvállalás időszaka: 2016. január 1-től 2020. december 31-ig tart. A megelőző ciklusban a kötelezettségvállalási időszak számításának alapja a gazdálkodási év volt. A gazdálkodók adminisztrációs terheinek csökkentése érdekében az egyes támogatások időszakai az egységes területalapú támogatás (SAPS) rendszeréhez igazodva egységesítésre kerültek, a terület alapon igényelhető vidékfejlesztési támogatások, mint az AKG, ÖKO, Natura 2000 gyep, illetve a Természeti Hátránnyal Érintett Területek (THÉT, korábbi KAT) is.

Az új VP AKG, a korábbi ÚMVP-s programhoz képest sok szempontból továbbfejlesztésre került. Az átalakítás egyik legfontosabb alapelve az volt, hogy a gazdálkodók az adottságaikhoz, a területi érzékenységhez minél inkább illeszkedő előírásokat tudjanak választani. Az előző ciklusban az ÚMVP AKG intézkedés összesen 21 különböző célprogramot tartalmazott. A gazdálkodók számára az egyes célprogramok kiválasztása esetén annak minden előírása – mérlegelési lehetőség nélkül – kötelező volt. Ettől eltérően az új AKG **16 tematikus előíráscsoport rendszerén alapul**. A rendszer legfontosabb jellemzői az önkéntesség és a területi különbségek kezelése: egy adott tematikus előíráscsoporton belül kötelezően betartandó, ún. AGK alapsomag és választható előírások is vannak. Az alapsomag előírásai garantálják, hogy a gazdálkodó biztosan elérjen valamilyen minimális agrár-környezetvédelmi célt, a választható előírások pedig az önkéntességet hivatottak erősíteni. Magyarország számára 2020-ig a VP AKG kifizetések intézkedésére összesen 638 200 527 eurónak megfelelő forintösszeg (ebből az uniós forrás: 568 514 491 euró) áll rendelkezésre.

2015-ben a rendelkezésre álló keret háromszorosára érkezett be igény. Végül a 24 ezer kérelemből 11 ezer kérelem részesült támogatásban. Ez összesen mintegy 18 ezer gazdaság kérelmét jelentette, amiből mintegy 9 500 gazdaság, vagyis a gazdaságok több mint fele nyert. A támogatásba bevont terület 440 ezer hektár, a kötelezettségvállalás pedig több mint 200 milliárd forint.

Az AKG feltételeinek megismertetése, valamint a támogatási kérelem (pályázat) benyújtásának megkönnyítése érdekében **kézikönyv készült 2015-ben** a Miniszterelnökség, a Földművelésügyi Minisztérium, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, a Nemzeti

Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, valamint a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara szakértőinek közreműködésével.

A Miniszterelnökség a korábbi nagyszámú túligénylésre való tekintettel szeretne volna még több gazdálkodó környezetgazdálkodási szempontú tevékenységét támogatni. Ezért újabb, mintegy 40 milliárd forint keretösszegű AKG pályázati forrást hirdetett 2016. szeptemberben. A keret 68 milliárd forintra növelésével sikerült elérni, hogy a beérkezett, több mint 4 400 támogatási kérelem közül mintegy 4000 részesült pozitív elbírálásban. A jogosult kérelmek 91 százaléka támogatásban részesült a második körös AKG során.

A zöldítés kifejezés az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági tevékenységet, azaz gyakorlatot takar. A zöldítés a KAP reform eredményeképpen 2015-től került bevezetésre. Elsődleges célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők egyre nagyobb mértékben járuljanak hozzá a mezőgazdaság alapját is képező természeti erőforrások megőrzéséhez. Minden gazdálkodónak, aki egységes területalapú támogatást igényel, teljesítenie kell ezeket a gyakorlatokat, hacsak valamilyen módon nem mentesül. A zöldítési – vissza nem térítendő – támogatást csak az egységes területalapú (SAPS) támogatással érintett területek után lehet igényelni.

A zöldítés **három különböző gyakorlat** összessége.

Az állandó gyepterületek fenntartása a szén-dioxid megkötésében és a biodiverzitás védelmében tölt be fontos szerepet. Az állandó gyepterületek részét képezi a környezetileg érzékeny állandó gyepek csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a Natura 2000 védetség alatt álló gyepek tartoznak. Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015-ben megállapított referencia arányhoz (12,57%) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. Az állandó gyepterületek kiterjedése 2015-ben 631 655 ha (12,57%), 2016-ban 659 355 ha (12,39%) volt.

A növénytermesztés diverzifikálása hozzájárul a talajminőség javításához, a talajdegradációs folyamatok megállításához. A gyakorlat keretében 10 és 30 hektár közötti szántóterületen (legalább) két különböző növénykultúrát, míg 30 hektár felett három különböző növénykultúrát kell termesztetni. A két különböző növénykultúra termesztésének kötelezettsége 2015-ben 28 380 gazdálkodót, 488 987 ha szántóterületet, 2016-ban 26 907 gazdálkodót, 462 392 ha szántóterületet érintett. A három különböző növénykultúra termesztésének kötelezettsége 2015-ben 21 575 gazdálkodót, 3 242 498 ha szántóterületet, 2016-ban 21 281 gazdálkodót, 3 120 596 ha szántóterületet érintett.

Az ökológiai jelentőségű területek (a továbbiakban: EFA) fenntartására kötelezett gazdálkodóknak szántóterületük legalább 5%-ának megfelelő EFA területet kell kijelölniük. Az ökológiai fókuszterületek kötelező fenntartása egyaránt fontos tényező a talaj termékenységének megőrzésében (ökológiai jelentőségű másodvetés, N-megkötő növények), a szén-dioxid megkötésében és a biodiverzitás megőrzésében is. Ökológiai jelentőségű területnek többféle terület minősülhet a táblaszegélytől kezdve a nitrogén megkötő növényekkel bevetett területekig. Az egyes EFA típusok különböző módon járulhatnak hozzá az éghajlat- és környezetvédelmi célkitűzésekhez; élőhelyként elősegítik a biodiverzitás megőrzését, de hozzájárulnak a talaj- és vízminőség javításához, illetve az éghajlatváltozás hatásainak mérsékléséhez is. Az EFA kötelezettség hatálya alá tartozó gazdálkodók száma 2015-ben 37 957, míg 2016-ban 36 707 fő volt. Az EFA kötelezettséggel érintett szántóterület nagysága 2015-ben 3 348 571 ha-t, míg 2016-ban 3 448 477 ha-t tett ki.

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit *az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről* szóló 10/2015. (III.13.) FM rendelet tartalmazza.

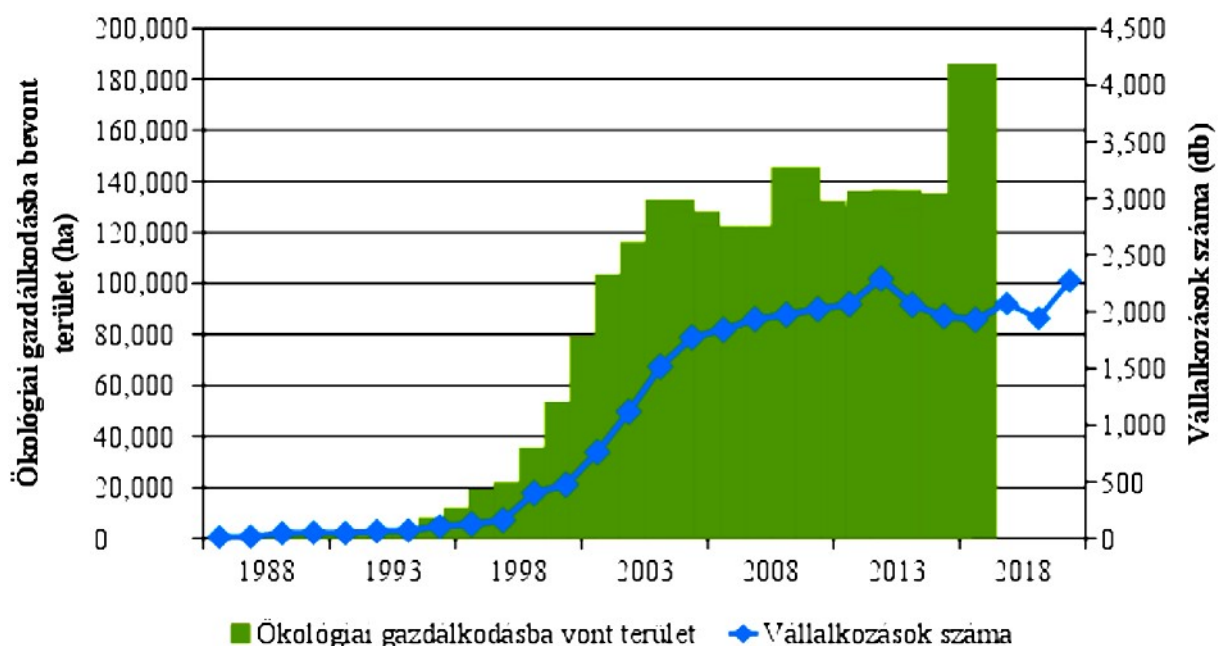
A tagállamoknak az 1307/2013/EU rendelet II. mellékletében meghatározott nemzeti felső összeghatár 30%-át az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra kell fordítaniuk. Ennek alapján a zöldítés éves keretösszege mintegy 125 Mrd Ft. **2015-ben 8,84 Mrd Ft-ot** tett ki a kifizetett zöldítési támogatás, míg **2016-ban ezen a jogcímen 154,4 Mrd Ft** került kifizetésre, amelynek oka, hogy a 2015-ös induló évben, csak csekély mértékű előleg kifizetésére volt lehetőség, így a 2015. évi jogosultságok jelentős részét (110,7 Mrd Ft) 2016-ban folyósították. A 2016. évi jogosultságok után ugyanakkor 43,7 Mrd Ft tárgyévi előleg kifizetésére került sor.

Az ökológiai gazdálkodás olyan gazdálkodási és ételkészítés előállító rendszer, amely tiltja, illetve korlátozza a szintetikus növényvédő szerek, műtrágyák, valamint a mesterséges hozamfokozók használatát. Kiemelten kezeli a korszerű állatjóléti elvárásokat, a természeti környezet megővését és a fenntarthatóságot. Ezeket az elveket, szabályokat fokozott ellenőrzés mellett alkalmazza a termeléstől a feldolgozáson keresztül a kereskedelemig. Magyarországon jelenleg két ellenőrző szervezet jogosult **az ökológiai gazdálkodók ellenőrzésére** és tanúsítására: a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. és a Hungária Öko Garancia Kft. E két szervezet évente szolgáltat adatokat a velük szerződésben álló partnerek (átállt és átállás alatti) ökológiai területeinek nagyságáról, az ellenőrzött üzemek számáról, az állatállományról, valamint a termelés szerkezetéről. A 2015. év statisztikája különösen érdekes, mivel megmutatja a 2014-2015 években kimaradt ökotámogatás hatásait, és részben már láttatja a 2015 őszén meghirdetett, új ökológiai gazdálkodás pályázat eredményeit is. A Biokontroll Hungária szerződéseinek többségét 2016. január 1-jével kötötte a pályázókkal.

2015-ben 135,5 ezer, 2016-ban pedig már 186,3 ezer hektáron folytattak ellenőrzött ökológiai gazdálkodást hazánkban, amelyből 2015 során 94 ezer hektár már átállt, 35,6 ezer hektár pedig átállás alatt álló terület volt (*lásd: Összefoglaló 23. mutató*). 2015-ben a már átállt területek nagysága 15%-kal csökkent az előző évhez képest, míg az átállási területek nagysága több mint 2,5-szeresére nőtt. Ennek oka minden bizonnyal az, hogy egyrészt 2014 augusztusától nem volt elérhető az ökológiai támogatás, másrészt a 2015. év végi, új ökopályázaton főleg átállási területekkel (azon belül is leginkább gyeppekkel) indultak a termelők. 2015-ben az ökológiai gazdálkodás feltételrendszere szerint ellenőrzött vállalkozások száma meghaladta a 2270-et, ezzel megközelítve a 2009-es értéket.

Magyarországon az ellenőrzött ökológiai területek több mint 90%-át a gyepgazdálkodás és a szántóföldi növénytermesztés teszi ki. A potenciálisan magasabb hozzáadott értékkel rendelkező gyümölcs- és zöldségtermelés részaránya és gazdasági jelentősége az ültetvényterület növekedése ellenére is alacsony. Az ökológiai állattenyésztés aránya a növénytermesztéshez képest elenyésző. 2015-ben továbbra is mindösszesen kb. 80 biogazdaság rendelkezett ellenőrzött ökológiai állatállománnyal, ami azt jelenti, hogy a biotermelőknek csak töredéke foglalkozik minősített állattenyésztéssel. Magyarországon az ökológiai termékek ételkészítés-piaci részesedése csekély. A hazai, becslések szerint összesen kb. 25 millió euró értékben előállított biotermék mintegy 80%-a export piacokra, elsősorban az EU 15 tagországaiba (főleg Németországba, Ausztriába és Hollandiába), valamint Svájcba kerül. A biotermékek döntő többsége kis hozzáadott értékű vagy nyerstermékként hagyja el az országot. Ugyanakkor a hazai ételkészítés-kereskedelemben megtalálható szerény, de bővülő ökológiai termékválaszték java feldolgozott import áru. Becslések szerint az import termékek aránya a hazai fogyasztásban eléri a 70-80%-ot.

Az ökológiai gazdálkodásba bevont ellenőrzött területek és vállalkozások (1998-2016)

(Forrás: Az EUROSTAT éves statisztikája, a Biokontroll Hungaria Nonprofit Kft. és a Hungaria Öko Garancia Kft. adatai, valamint Solti G. (2013): Az ökológiai gazdálkodás helyzete Magyarországon c. kézírata alapján szerkesztette az ÖMKi.)

2015-ben hatályba lépett a **halgazdálkodási vízterület különleges rendeltetésűvé nyilvánításának szabályairól** szóló 44/2015. (VII.28.) FM rendelet, ami – többek között – a természeti értékek miatt egyedi kezelést igénylő halgazdálkodási vízterületek megóvását alapozza meg. E rendeletben foglaltak alapján 2016 végéig 117 nyilvántartott halgazdálkodási vízterület különleges rendeltetésűvé nyilvánítása valósult meg, amelyek közül 101 vízterületen a Magyar Államot megillető halgazdálkodási jog hasznosítását a természetvédelmi kezeléséért is felelős, működési területe szerint illetékes nemzeti park igazgatóság kapta meg vagyongazdálkodás formájában.

A halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény 63. § (3) bekezdés c) pontjában meghatározottak szerint a Földművelésügyi Minisztérium védett vagy **veszélyeztetett hasznosítható őshonos halfajok szaporításával és visszatelepítésével** bízza meg a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ szarvasi Halászati Kutatóintézetét. A program 2015-2016-ban 65,7 M Ft támogatásból valósult meg. A program főbb elemei voltak a veszélyeztetett, nem fogható széles kárász és kecsge populációk genetikai analízise és populációbiológiai vizsgálata, a mesterséges szaporítás, valamint az ivadék tömeges előállítás. Széles kárász telepítések összesen 1500 kg mennyiségben, kecsge telepítések összesen 7000 kg mennyiségben (kb. 18 000 darab 300-400 grammos, 40-50 centiméteres méretben) valósultak meg a fajok természetes élőhelyein.

Egy 2016-ban induló program keretében a Földművelésügyi Minisztérium 3x100 M Ft-os támogatásával kezdődött meg **halélőhely-fejlesztés megvalósítása a Balaton és vízrendszere, a Ráckevei (Soroksári)-Duna Dömsödi Holt Duna-ág és a Tisza-tó területén.**

A 2014-2020. időszakra vonatkozó **Nemzeti Akvakultúra Stratégiai Terv** (a továbbiakban: NAS) és a megvalósítását biztosító **Magyar Halgazdálkodási Operatív Program** (a továbbiakban: MAHOP) egyaránt fontos prioritásként kezeli a természetvédelem érdekeit szem előtt tartó termelési technológia megvalósítását a halastavi gazdálkodásban. A NAS deklarálja, hogy a halastavak, mint vizes élőhelyek területén élő gazdag növény- és állatvilág egyedülálló természeti értéket képvisel, és megőrzése társadalmi érdek. A MAHOP a 2.5. *A környezetvédelmi szolgáltatásokat biztosító akvakultúra támogatása* intézkedés keretében

1,35 Mrd Ft keretösszeget allokál a vizes élőhelyek fokozott megőrzését és fejlesztését, élő-, táplálkozó- és költőhelyek biztosítását, környezeti terhelés csökkentését és az édesvízi készletek megőrzését elősegítő extenzív tógazdasági technológiák támogatására és a halastavi ökoszisztémákhoz kapcsolódó, természetvédelmi szempontból jelentős fajok élőhelyeinek kiemelt védelmére. Az intézkedés keretében a program a vízimadár- és víziállat-barát haltermelési gyakorlatot vállaló halgazdálkodók számára öt évre elosztva mintegy 70 000 Ft/ha kompenzáció jellegű támogatást biztosít a kieső jövedelem és a madarak halfogyasztásának ellensúlyozására.

A fentiek mellett a NAS és a MAHOP *A környezeti szempontból fenntartható, erőforrás-hatékony, innovatív, versenyképes és tudásalapú halászat előmozdítása* uniós prioritással összhangban prioritásként határozza meg a belvizek rehabilitációját, ideértve a vándorló fajok ívási helyeit és vándorlási útvonalait is. Ezt a célt a MAHOP az *1.2. Nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek rehabilitációja, beleértve az ívási helyek fejlesztését és a vándorló halfajok vándorlási útvonalainak biztosítását* intézkedés keretében összesen 1,05 Mrd Ft-tal támogatja.

A **zöldség-gyümölcs termelői szervezetek a mezőgazdasági eredetű környezetterhelés csökkentéséhez**, valamint a természet- és környezetkímélő gazdálkodási módok elterjesztéséhez az operatív programokban foglalt környezetvédelmi tevékenységek végrehajtásával járultak hozzá. A termelői szervezetek a tevékenységeket az Európai Unió, Magyarország költségvetése, valamint tagjaik és/vagy az adott szervezet hozzájárulásával valósították meg. A termelői szervezetek a környezetvédelmi tevékenységekre 2015-ben 279,37 M Ft-ot és 2016-ban 291,1 M Ft-ot fordítottak.

2.3.7. Az erdőgazdálkodás környezeti aspektusai

Célok	<ul style="list-style-type: none"> ■ Az erdőterületek kiterjedésének növelése (elsősorban az éghajlatváltozás nyomán megváltozó termőhelyi adottságokhoz alkalmazkodni tudó állományokkal, őshonos fajokkal). ■ Az erdők ökológiai, biodiverzitási értékének növelése.
--------------	---

Helyzetkép és előrehaladás

A társadalom környezettudatosságának erősödéséből adódóan az utóbbi években megváltoztak az erdőkkel szemben támasztott elvárások. Az erdők gazdasági szerepének elismerése mellett előtérbe kerültek az erdő környezet- és természetvédelmi, közjóléti (egészségügyi, szociális, turisztikai) és esztétikai funkciói.

Magyarország **erdősültsége 2016-ban 20,8%-os volt** (lásd: *Összefoglaló 24.a. és 24.b mutatók*). A fenntartható erdőgazdálkodás hármasköréből adódóan a magyar erdők egyszerre több rendeltetésnek is megfelelnek. Elsődleges rendeltetésük szerint az erdők 62%-a gazdasági, 36,9%-a védelmi, 1,1%-a pedig közjóléti (egészségügyi-szociális, turisztikai, oktatási) rendeltetésű. A védelmi erdők aránya a gazdasági erdőkhöz képest a korábbi évekhez hasonlóan 2015-ben is nőtt. **Az őshonos főfafajú erdőállományok részaránya 69,6%**. Emellett nagyobb arányban akácok (24,3%) és a nemes nyarasok (6,1%) fordulnak elő. Az erdők 89%-ban lombos fajokból állnak és jellemzően egyes erdőtársulásokat alkotnak. A hazai fenyves erdők területe évről évre csökken. Az új erdőtelepítések mennyisége 2007 óta folyamatosan csökken. A 2014. évi 1,3 ezer hektár új erdő telepítésével szemben **2015-ben csupán 318 hektár első kivételű erdőtelepítésre** került sor, amely alapvetően a kockázatmentesen igényelhető földalapú mezőgazdasági támogatásoknak (SAPS) köszönhető, valamint annak, hogy a mezőgazdaság jövedelmezősége jelenleg két-háromszorosa az erdő

jövedelem termeléséhez képest. Az erdőtelepítések 45%-a őshonos fafajokkal, továbbá akáccal (33,6%) és nemes nyár fajtákkal (20,8%) valósultak meg.

Az **állami tulajdonú erdőkben** az erdőgazdálkodás magas szakmai színvonalon folyik. A közel 1,1 millió hektáron gazdálkodó 22 állami erdészeti társaság – melyek felett a tulajdonosi jogokat 2014. július 16-tól a földművelésügyi miniszter gyakorolja – már több évtizede biztosítja a kezelésükben lévő erdők védelmi, közjóléti és gazdasági funkcióinak együttes érvényesülését. A **fenntartható erdőgazdálkodás keretében** kezelt állami tulajdonú **erdők természetességi állapota folyamatosan javul**, továbbá közjóléti szerepük is fokozottan érvényesül. A magán- és közösségi tulajdonú erdők természetességi állapota összességében gyengébb, a bennük folyó gazdálkodás színvonala változó. A több mint 39 ezer erdőgazdálkodó jellemzően kisüzemi területeken gazdálkodik (kb. 20 hektáros az átlagos üzemméret).

Az erdővel szemben támasztott sokrétű elvárás teljesítésének egyik feltétele az erdő egészségi állapotának megőrzése, lehetőség szerinti javítása. Az egyes évek **levélvesztés adatainak összevetése alapján erdeink egészségi állapota kedvezőnek mondható**, több évre visszatekintve a tünetmentes fák száma, kisebb hullámmásokkal, de állandónak tekinthető. 2015-ben a tünetmentes fák aránya 50,5% volt. A veszélyeztetett fák aránya 25,5%, a közepesen károsodott egyedeké 16,2%, míg az erősen károsodott fák aránya 5,3% volt. A frissen pusztult fák aránya 0,8%, míg a több éve pusztultak aránya 1,8% volt. A lomblevelek elszíneződésének mértéke 2015-ben nem mondható jelentősnek, a mintafák közel 83,6%-a tünetmentes volt. **2015-ben a legjobb egészségi állapotot a cser és az egyéb kemény lombos fafajok mutatták.** Ezeknél a tünetmentes egyedek aránya meghaladta a 60%-os értéket.

A VP erdőgazdálkodást támogató felhívásai közül az alábbiak emelhetők ki:

VP5-8.2.1-16 **Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása** felhívás célja fásítás, mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása, fás legelők területének növelése a jelenlegi erdőzónában és az alföldi erdőssztyepp területeken, hozzájárulva a mezőgazdasági és az állattenyésztési termelékenység növeléséhez. A létrehozott agrár-erdészeti rendszerek, fás legelők és fás kaszálók hozzájárulnak a hagyományos tájgazdálkodás megőrzéséhez és így a tájszerkezet fenntartásához. Az 1,76 Mrd Ft keretösszezből hozzávetőlegesen 40 gazdálkodó támogatása valósul meg.

VP5-8.1.1-16 **Erdősítés támogatása** felhívás az erdősítések elősegítésével növeli a hazai erőterületek méretét, hozzájárul az optimális erdősültség eléréséhez, ami a Nemzeti Erdőtelepítési Program (NEtP) fehér könyve alapján 27%, továbbá hozzá kíván járulni a vidéki foglalkoztatás bővítéséhez is. Az 50,32 Mrd Ft keretösszezből hozzávetőlegesen 250 gazdálkodó támogatása valósul meg.

2016-ban folytatódott az **Erdőrezervátum Program**, amelynek keretében áttekintették a hazai hálózat 63 erdőrezervátumának jogi státuszát és a felmérések eddigi leltárát. Elkészült a következő ötéves program, amelynek keretében az időszak végéig valamennyi erdőrezervátum legalább egyszeri erdőállomány-felmérésére megvalósult. 2016-ban az adatbázis fejlesztésén túlmenően elkészült a Gerecse és a Száz-völgy erdőrezervátum jégkár felvétele, befejeződött a Pap-erdő faállomány és lágyszárú felvétele, valamint megkezdődött a Fényi erdő mintapontjainak kitűzése és felvétele.

*Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény szerinti **körzeti erdőtervezési eljárás** során 2016-ban 15 új, összevont területű erdőtervezési körzetre készült az erdőterv rendelet.*

Az erdőhöz és az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó szakmapolitikai elvárásokat 2015-ig a *Nemzeti Erdőprogramról szóló 1110/2004. (X.27.) Korm. határozat* tartalmazta. A NEP lezárását követően az abban foglalt tíz fő célkitűzés megtartásával új ciklus megtervezése vált

szükségessé. Ennek eredményeképpen 2016-ban kihirdették a 2016-2030 közötti időszakra szóló *Nemzeti Erdőstratégiáról szóló 1537/2016. (X.13.) Korm. határozatot*.

Az Erdőstratégia hosszú távú koncepció, amely tartalmazza mindazon stratégiai elemeket (kihívásokat, célkitűzéseket), amelyeket az elkövetkező 15 év során figyelembe kell venni, ezáltal megszabja az ország területének egyötödével való gazdálkodás irányait. Az Erdőstratégia kiemelt célja az erdő sokrétű funkciói közötti megfelelő egyensúly megteremtése, de keretet biztosít az aktuális kérdések – például a klímaváltozás, birtokpolitika, energiafüggőség, természetvédelmi területek kezelése, közjóléti fejlesztés irányai – megválaszolására is. Az Erdőstratégiában kiemelt helyet foglal el a gazdálkodás és az erdei ökoszisztémák folyamatainak összehangolása, illetve az erdei ökoszisztéma-szolgáltatások megvalósítása.

Az erdő életközösség, gazdasági és természetvédelmi alapokra épülő rendszer, amely nem csak az élet sokszínűségét őrzi, de olyan szolgáltatásokat is biztosít, amelyek értéke felbecsülhetetlen és ennek megfelelően jellemzően nem piacosított. Az ökológiai rendszer fontos eleme, ugyanakkor megújuló erőforrásként gazdasági hasznosítása rendkívül fontos; emellett egészségügyi-szociális, kulturális, turisztikai, valamint oktatási, kutatási célokot szolgáló szerepe is növekszik. Összességében tehát az erdő három egymástól elválaszthatatlan alapfunkcióval rendelkezik: egyszerre tölt be környezeti, gazdasági és társadalmi (közjóléti) szerepet. Ezek kiegyensúlyozott érvényesülését – az erdő megőrzésére tett erőfeszítésekkel együtt – a fenntartható erdőgazdálkodás biztosíthatja. Ennek alapján az erdőket társadalmi jelentőségüknek, természetvédelmi szerepüknek és környezetgazdálkodási súlyuknak megfelelően kell a következő évtizedekben kezelni.

A klímaváltozás hatásainak mérséklésében az erdőkre jelentős szerep hárul. Hazánk üvegházgáz-kibocsátása az 1990-es állapothoz képest jelentősen csökkent. Mivel erdeink folyónövedéke a fakitermelést hosszú idő óta felülmúlja, az erdők fakészlete az abban lekötött szén-dioxid mennyiséggel együtt évről-évre nő. Hangsúlyozni szükséges, hogy a különböző földhasználati módok közül az erdőgazdálkodás általi szén-dioxid megkötés messze a legnagyobb.

A klímaváltozás hatásai az előrejelzések szerint hosszú távon befolyásolják az erdők összetételét és szerkezetét, amely az erdészeti ágazat számára – ezzel pedig a megújuló energiaforrást jelentő alternatív tüzelőanyag előállítására és hasznosítására vonatkozóan – rendkívül nagy kihívást jelent. A klímaváltozással kapcsolatos erdőgazdálkodási teendőket az Erdőstratégia különös hangsúllyal tartalmazza, és deklarálja, hogy a klímaváltozás erdészeti kockázatát csökkenteni kell. Hazánk erdősültségének és fával való borítottságának 27%-ra való növelése az erdészeti szakmapolitika egyik meghatározó célfeladata. A faállományok jelentős szerepet töltenek be a klímavédelemben, így az Erdőstratégia kiemelten foglalkozik, és külön fejezetben is hangsúlyozza az üvegházhatású gázok elnyelésének fontosságát. Magyarországon az erdőgazdálkodással kb. 3-4 millió tonna szén-dioxidot vonunk ki a légkörből. A szén-dioxid megkötés az erdőterület, és az egyéb faállományok (fásítások, mezővédő erdősávok, agrár-erdészeti rendszerek, stb.) területének növelésével tovább fokozható.

Folytatódott a nemzeti park igazgatóságok vagyongazdálkodásában lévő erdőterületeken és a vadászatra jogosultságuk alá tartozó vadászterületeken **az erdők és a vadállomány természetvédelmi szempontú kezelése**. A nemzeti park igazgatóságok vagyongazdálkodásában lévő 44 000 ha erdőterületre elkészítették az éves összefoglaló vagyongazdálkodási terveket és elvégezték a szükséges erdőkezelési/erdőgazdálkodási munkákat, így a szerkezetátalakításokat, erdősítési és ápolási feladatokat, fahasználatokat és az inváziós fajok irtását, valamint biztosították számos faj élőhelyének védelmét vagy az élőhely minőségének javítását. A nemzeti park igazgatóságok a körzeti erdőtervek előkészítése során elsősorban a Natura 2000

területek kiemelt jelentőségű és jelölő fajainak, továbbá élőhelyeinek előzetes felmérésében és az erről szóló adatok átadásában vesznek részt, illetve a tervek készítésénél biztosítják azon előírások tervekbe való beillesztését, amelyek az erdei ökoszisztémák, az ott élő fajok és azok élőhelyének fennmaradását, megőrzését garantálják.

2.3.8. Az ásványkincsekkel való gazdálkodás környezeti szempontjai

Cél

- Az ásványi nyersanyagok kitermelése és hasznosítása során a környezetterhelés csökkentése és a környezeti károk megelőzése.

Helyzetkép és előrehaladás

Magyarország ásványi nyersanyagai természetes állapotukban az állam tulajdonában vannak, az ásványkincsek hazánk természeti erőforrásainak és nemzeti vagyonának részét képezik. Az ország ásványi nyersanyag nyilvántartását a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal (a továbbiakban: MBFH) vezeti. E nyilvántartás a bányavállalkozók kötelező adatszolgáltatásain és az érintett Megyei Kormányhivatalok (Műszaki Engedélyezési és Fogyasztóvédelmi Főosztály Bányászati Osztályai) határozatain alapul.

A *Magyar Bányászati és Földtani Hivatalról szóló 267/2006. (XII.20.) Korm. rendelet* alapján az MBFH és a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet (a továbbiakban: MFGI) között létrejött, az irányító szerv által jóváhagyott munkamegosztási megállapodás szerint az MFGI gazdálkodással kapcsolatos és üzemeltetési feladatait 2016-ban az MBFH látta el. A Kormány *a területi államigazgatási szervezetrendszer átalakításához kapcsolódó újabb intézkedéséről szóló 1744/2014. (XII.15.) Korm. határozatával* döntött a szervezeti integráció keretében a fővárosi és megyei kormányhivatalok szervezetébe integrálódó területi államigazgatási szervekről és az átvételre kerülő feladatokról, a folyamatos működőképesség fenntartása mellett. Az 1744/2014. (XII.15.) Korm. határozat 3.2 pontja értelmében **az MBFH öt bányakapitánysága** 2015. április 1. napi hatállyal a fővárosi és megyei kormányhivatalokba **integrálódott**.

2015-ben mintegy 32,6 Mrd Ft, 2016-ban 27,6 Mrd Ft bányajáradékot fizetett be a Magyarországon működő 813 (2015), illetve 859 (2016) nyilvántartott bányavállalkozó.

Megkezdődött az **Energetikai Ásványvagyon-hasznosítási és Készletgazdálkodási Cselekvési Terv kidolgozása** (a továbbiakban: ÁCsT). A hazai energiahordozó-készletek nagyobb mértékű hasznosításával csökkenthető az importfüggőségünk, de azok kitermelése és felhasználása csak a szigorodó környezet- és klímavédelmi előírásoknak megfelelő technológiák és új fejlesztések alkalmazásával, a természet- és tájvédelmi szempontok figyelembe vételével lehetséges. Az állami tulajdonban lévő ásványkincsekkel történő ésszerű és fenntartható gazdálkodás az állam, a gazdaság és a társadalom közös érdeke. Az ÁCsT általános célja, hogy javaslatot tegyen az adott energetikai ásványi nyersanyag fenti szempontokat figyelembe vevő hasznosítási lehetőségeire, valamint javítsa a bányászati és az azon alapuló energetikai iparágak gazdasági és társadalmi megítélését a jelenlegi és a várható műszaki, környezetvédelmi és gazdasági tendenciák figyelembevételével.

A földtani alap kutatások keretében, a „**Magyarország U-érc potenciáljának felmérése**” projekt során megtörtént a pécsi uránércesedés és más hazai érc indikációk áttekintése. Archiv adatokra alapozva elkészült a prognosztikus készletek és a megkutatott ásványvagyontérinformatikai lehatárolása és rendszerezése. A projekt keretében 2015 során az MBFH megbízásából az Állami Ásványi Nyersanyag és Geotermikus Energia Nyilvántartásban szereplő, ez idáig csak térképi lehatárolásban ismert hasadóanyag tömbök térbeli, mélységi lehatárolását is elvégezték. Ehhez a felszínről indított kutatófúrások és a Mecseki

Ércbányászati Vállalat archív adatainak felhasználásával az egykori uránbánya környezetére egy vázlatos téradat modellt szerkesztettek.

2.3.9. Közlekedés és környezet

Célok

- A közlekedési-szállítási eredetű környezetterhelés csökkentése (kiemelten a közlekedési eredetű légszennyezőanyagok (nitrogén-oxidok, kisméretű szálló por) kibocsátásának csökkentése).
- A közösségi közlekedés igénybevételi részarányát érintő romlási folyamatok mérséklése, lehetőség szerint megállítása.
- A közlekedési-szállítási igények csökkentése, az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése.

Helyzetkép és előrehaladás

Egy-egy projekt keretében figyelemreméltó fejlesztések történtek, amelyek helyi mérőszámok tekintetében komoly fejlődést eredményeztek. Ilyenek voltak például a vasúti pálya-fejlesztések, amelyek a menetidő jelentős csökkenését eredményezték. A kerékpározók aránya tovább nőtt, ugyanakkor a városi gyalogos közlekedés elősegítése érdekében csak kis lépések történtek. A közösségi közlekedés összehangolt fejlesztése folyamatos volt a beszámolási időszakban, bár a szolgáltatások összessége minőségileg nem javult (*lásd: Összefoglaló 26. és 27. mutatók*). A megtett intézkedéseken kívül továbbiakra van szükség a szolgáltatók menetrendjeinek összehangolása, a késések csökkentése, és a viszonylag magas díjak mérséklése, a váratlan helyzetekben szükséges tájékoztatás szakszerűbbé tétele, valamint a felvételi épületek színvonalának emelése érdekében. A közúti járművek (elsősorban a személygépjárművek) számának jelentős növekedése a környezeti terhelés növekedését eredményezte.

A **közösségi közlekedés összehangolása** fejezeti kezelésű előirányzat 2015. évi törvényi előirányzat 433,5 M Ft, míg a 2016. évi támogatási előirányzat 399,2 M Ft volt. Az előirányzat finanszírozta a közösségi közlekedés összehangolt működésének fejlesztését szolgáló intézményrendszert, melynek feladata az országos, regionális és elővárosi vasúti és autóbusz menetrend tervezése, előkészítése, új, hatékony menetrendi struktúrák kidolgozása, a menetrendek társadalmi egyeztetése, alágazatok közötti összehangolása, valamint a teljesítés nyomon követése, a személyszállítási szolgáltatások minőségellenőrzése volt. Kiemelt célkitűzés volt az országos szintű jegy- és bérletrendszer előkészítését és bevezetését megalapozó térinformatikai háttér és szolgáltatási környezet megteremtése és működtetése a műszaki átjárhatóság megteremtése, a kapcsolódó szabványok hazai adaptációja és gondozása, a központi szolgáltatások folyamatos fejlesztése, és a nemzeti intelligens közlekedési rendszerek (ITS) stratégia kidolgozásában való részvétel is. Az előirányzat fedezetet nyújtott a személyszállítási közszolgáltatások működtetéséhez és fejlesztéséhez kapcsolódó egyéb szakmai feladatok elvégzésére, beleértve a közösségi közlekedés irányítási és szervezeti rendszerének fejlesztését, a személyszállítási szolgáltatásokról szóló törvény alkalmazásával kapcsolatos feladatokat és az akadálymentes közlekedés fejlesztésével összefüggő szakmai feladatokat.

A **Modern Városok Program** keretében Magyarország Kormánya és a megyei jogú városok önkormányzatai között első ütemben kötött együttműködési megállapodásokkal összefüggő intézkedésekről szóló 1038/2016. (II.10.) Korm. határozat tartalmazza a 13 megyei jogú város – Sopron, Eger, Zalaegerszeg, Miskolc, Pécs, Debrecen, Székesfehérvár, Szolnok, Nagykanizsa, Erd, Kaposvár, Nyíregyháza és Szombathely – önkormányzatával kötött együttműködési megállapodásokból (a továbbiakban: Megállapodások) eredő feladatokat és

költségvetési forrásigényt. Az első ütemben kötött Megállapodásokban foglaltak eredményes megvalósítását elősegítve minden érintett város esetében külön kormányhatározat rögzítette – a felelősök és a határidők kijelölésével – az egyes fejlesztési célok és programok megvalósításával összefüggő kormányzati feladatokat. A Modern Városok Program keretében megkezdődött több kulcsfontosságú **vasútállomás felújításának**, illetve intermodális csomópont kialakításának tervezése. Többek között Miskolc, Debrecen és Kecskemét főpályaudvarának átépítését a Modern városok program részeként tervezik megvalósítani; ez utóbbi esetében egy lehetséges elővárosi vasúti rendszer kialakításának lehetőségét is vizsgálják.

A **kerékpározás feltételeinek javítása** folyamatos volt. A kiemelt állami fejlesztések között szerepelt a Budapest-Balaton kerékpárút fejlesztése, a Balatont a Kis-Balatonnal összekötő kerékpárút fejlesztése, a Balatoni bringakör komplex fejlesztése, a Tisza-tó körüli kerékpárút hiányzó szakaszának kiépítése, valamint az Eurovelo 6 útvonal Rajka-Dömös, Szentendre-Budapest, Dunakeszi-Budapest, Budapest-Érd-Százhalombatta szakaszainak komplex fejlesztése.

A Jedlik Ányos Terv (a továbbiakban: JÁT) a hazai **elektromos járművek elterjesztésének** céljából jött létre. A JÁT tartalmaz direkt és indirekt ösztönzőket; előkészíti a jogszabályi környezetet a töltőállomások, az otthoni töltés és a zöld kártya kapcsán. A hibrid és elektromos autók száma – az állami támogatásoknak is köszönhetően – jelentősen megnőtt. A KSH adatai szerint 2015-ben hazánkban 342 elektromos és 8290 hibrid autó üzemelt, 2016-ban már 758 elektromos és 12 411 hibrid autó volt forgalomban. 2015 decemberében 500 elektromos töltőállomás üzemelt Magyarországon; ez a szám azóta is folyamatosan nő.

2.3.10. Turizmus - ökoturizmus

Célok	<ul style="list-style-type: none"> ■ Magas minőségű, élményszerű, interaktív és autentikus ökoturisztikai szolgáltatás biztosítása, a turisztikai infrastruktúra fejlesztése a természetvédelmi szempontok sérelme nélkül (az ökológiai sokféleség, a környezeti állapot fenntartása). ■ A természeti értékek bemutatása, a lakosság folyamatos, aktuális információkkal való ellátása, a környezettudatos és egészséges életmód iránti társadalmi felelősségvállalás, a természeti-kulturális értékek védelme, megőrzése iránti elkötelezettség tudatosítása, kialakítása, erősítése. ■ A helyi erőforrásokra építő hagyományos, helyi termékek és szolgáltatások kínálatának, ismertségének és az irántuk való keresletnek a bővítése. ■ Az ökoturizmusból származó bevételek növelése és visszaforgatása a természetvédelemben és a helyiek számára.
--------------	--

Helyzetkép és előrehaladás

A **természeti és környezeti értékek bemutatását szolgáló fejlesztések** során minden esetben figyelembe kellett venni a gazdasági fenntarthatóságot, valamint törekedni kellett arra, hogy a fejlesztések érdemi vonzerő növelést jelentsenek az adott terület, térség számára amellet, hogy annak természeti környezetét óvják.

2015-ben **6 db új nemzeti park igazgatósági ökoturisztikai bemutatóhely** létesült és **5 db bemutatóhely felújítása** történt meg. Az ökoturisztikai kínálat tovább bővült a „Varázslatos Magyarország” fotópályázattal közösen megvalósított, "**Fotós túrák nemzeti parkjainkban**" programmal. "**Az év ökoturisztikai létesítménye 2016**" pályázat ökoturisztikai látogatóközpont kategóriájában a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság Ős-Dráva Látogatóközpontja lett a nyertes. A nemzeti park igazgatóságok regisztrált látogatószáma 2015-ben az előző évi adatokhoz képest növekedett.

GINOP 7.1.5-15-ös pályázati konstrukcióban 4,5 Mrd Ft értékben, vissza nem térítendő támogatással nemzeti parki látogatóközpontok, ökoturisztikai létesítmények fejlesztése valósul meg. A fejlesztések kiinduló alapgondolata az adott nemzeti park sajátosságaira épülő attrakciók létrehozása és az értékesítéshez szükséges infrastruktúra kiépítése, innovatív, interaktív bemutatási formákkal, az ökoturisták igényei szerint kialakított szolgáltatások értékesítésével komplex kínálat létrehozásával, és a szezonidőszak meghosszabbításának megteremtésével. A pályázat lehetőséget teremt a fenntartható turizmusból származó bevételek növelésére, a nemzeti parkok komplex, utazási motivációt jelentő, látogatóbarát turisztikai fejlesztésének megvalósítására.

A **Magyar Nemzeti Parkok Hetét** – az Európai Nemzeti Parkok Napja mintájára 2016-ban immáron 10. alkalommal szervezték meg. Nemzeti parkjaink május 28 – június 5. között változatos programokkal, túrákkal várták a természeti élmények iránt érdeklődőket. A rendezvény központi nyitóhétvégéjén, május 28-29-én a debreceni Nagyerdőben a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság természetismereti játékokkal, családbarát programokkal, nemzeti parki védjegyes termékekkel és mind a 10 nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai kínálatának bemutatásával várta a látogatókat.

Az **ökoturizmus fejlesztéséhez** a beszámolási időszakban a VP a következő támogatásokkal járul hozzá:

A *VP6-6.4.1-16 Nem mezőgazdasági tevékenységek beindítására és fejlesztésére irányuló beruházások támogatása* felhívás célja a vidéki térségekben működő mikrovállalkozásnak minősülő mezőgazdasági termelők induló vagy már működő, nem mezőgazdasági tevékenységeinek fejlesztése. Az intézkedés kiemelten támogatja a tanyás településeken és vállalkozáshiányos aprófalvas területeken megvalósuló tevékenység-, illetve vállalkozás-fejlesztéseket, ezen belül is kiemelten **a falusi és egyéb szálláshelyek kialakítását, felújítását** és a kapcsolódó műhelyek/bemutató terek kialakítását, fejlesztését. A felhívás keretein belül többletpontban részesül többek között az a támogatást igénylő, aki/amely vállalja környezeti- és klímaadaptációs szempontok integrálását projektjébe. A felhívás 2016 decemberében került meghirdetésre, a rendelkezésére álló keretösszeg 35,94 Mrd Ft.

A *VP6-6.2.1-16 Nem mezőgazdasági tevékenységek elindításának támogatása - Mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja, mikrovállalkozás indítása* című pályázati felhívás a VP 6. prioritásához kapcsolódik, átfogó célja a vidéken élők számára új munkahelyek létrehozása, ezáltal a vidéki települések élhetőbbé, vonzóbbá tétele. Az intézkedés támogatja **a tanyás településeken és vállalkozáshiányos aprófalvas területeken** megvalósuló tevékenység-, illetve vállalkozás-fejlesztéseket, továbbá **turisztikai fejlesztésekre is** benyújthatják támogatási kérelmüket a vidéki térségekben élők. A felhívás 2016 augusztusában került meghirdetésre, a rendelkezésére álló keretösszeg 13,85 Mrd Ft.

A **Natúrpark Szakmai Koordinációs Hálózat** létrehozására és működtetésére írt alá 2016. április 21-én szándéknyilatkozatot négy együttműködő szervezet (Herman Ottó Intézet, Magyar Natúrpark Szövetség, Földművelésügyi Minisztérium, Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat). A Hálózat első intézkedési tervét 2016. november 23-án fogadták el.

Elkészült "**A magyarországi natúrparkok szakmai koncepciója – Szakmai és szervezeti-működési keretek meghatározása**" című dokumentum, amelyet 2015. január 30-án a természetvédelemért felelős miniszter jóváhagyott. Ennek folytatásaként 2015-ben, a hazai natúrparkok szabályozásának következő elemeként elkészült „**A magyarországi natúrparkok fejlesztési koncepciója 2015-2030**” című dokumentum. Ez utóbbi dokumentum is miniszteri jóváhagyással rendelkezik. A koncepció célja, hogy a névhasználati címmel rendelkező natúrparkok, továbbá a jövőben a natúrparki névhasználati cím megszerzését tervező szervezetek számára olyan fejlesztési irányokat, ajánlásokat fogalmazzon meg, amelyek összhangban vannak a természeti és kulturális örökségvédelmi, valamint a vidékfejlesztési

prioritásokkal, továbbá javaslatokat tegyen a szükséges eszközrendszerre, a humán és pénzügyi erőforrásokra. A natúrpark koncepció szakmai elvárásainak megfelelően 2 natúrpark (**Koppányvölgy Natúrpark** és a **Körösök Völgye Natúrpark**) kapott névhasználati miniszteri hozzájárulást, mellyel 9-re növekedett a névhasználati címmel rendelkező natúrparkok száma.

Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága és a környezetügyért felelős szaktárca 2016-ban létrehozta a **Magyar Geopark Bizottságot**, amelynek feladata támogatni és szakmailag ellenőrizni a meglévő geoparkok működését, elősegíteni új geoparkok létrejöttét, és kapcsolatot tartani az UNESCO Globális Geopark (IGGP) szervezetével.

3. A Program stratégiai eszközei

A Program stratégiai céljainak elérését a valamennyi stratégiai területtel összefüggő stratégiai eszközök segítik. Ezek közé tartozik a szemléletformálás, a terület- és településfejlesztés, valamint -rendezés, a tervezés, a szabályozás és ellenőrzés, az EU és nemzetközi együttműködés, a támogatás, illetve a kutatás-fejlesztés.

3.1. A környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése

Helyzetkép és előrehaladás

Magyarországon a köznevelési intézményekben folyó nevelési-oktatási feladatok részét képezi a környezeti nevelés. Ennek elsődleges keretei az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, a Nemzeti Alaptanterv és az arra épülő kerettantervek, továbbá a Nemzeti Környezetvédelmi Program. *A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 62.§ (1) e) pontja* alapján a pedagógus kötelessége környezettudatosra és egészséges életmódra nevelni a tanulókat. A Nemzeti Alaptanterv kiemelt fejlesztési területe a fenntarthatóságra nevelés, a fenntarthatóság rendszerszintű kérdései.

A Zöld Óvoda / Ókoiskola Programhoz 2015-2016-ban 555 köznevelési intézmény csatlakozott. Az adott időszakban összesen 1315 köznevelési intézmény részesült ingyenes környezeti nevelési és környezettudatos szakmai mentorálásban az időszakban működő forrásközponti hálózatok révén. Szakmai útmutató készült óvodák és iskolák számára arról, hogyan válhatnak zöld óvodává / ókoiskolává, valamint arról, hogy a Natura 2000 értékekkel kapcsolatban milyen tanulási célokért, hogyan dolgozhatnak a köznevelési intézmények.

2016-ban létrejött az **Életjelek Akció**, melynek keretében modern hálózati vetélkedő és tudásmegosztás zajlik a területi köznevelési intézmények, illetve az egymást követő évfolyamok között. Az Eszterházy Károly Egyetem Oktató- és Fejlesztő Intézet (EKE-OFI) tematikus honlappal (www.okoiskola.hu) és több mint 3500 címzetthez eljutó elektronikus hírlevéllel, az Ókoiskolai nevelési-oktatási program moduljaival, pedagógusképzésekkel, szakmai kiadványokkal támogatja a köznevelési intézmények tudásmegosztó és tudásbővítő hálózatát, valamint működteti az Ókoiskola monitoring rendszerét.

Az **Erdei Iskola Program** lehetőséget teremt arra, hogy a köznevelési intézmények a nevelési évben/tanévben erdei óvodába vagy erdei iskolába vigyék a gyermekeket. Az adott környezet megismerését célzó többnapos nevelési, tanulási lehetőség, amely a lakóhelyen kívüli helyszín komplex környezeti, társadalmi, gazdasági szempontú megismerését célozza, és egyben a gyermekek szociális kompetenciáit is fejleszti. 2016-ban 104 minősített erdei iskolát és óvodát tartott nyilván a Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége. A 10 nemzeti park igazgatóság 15 helyszínen működtet erdei iskolai bázishelyet. Erdei iskolát helyi önkormányzatok, erdészetek, civil szervezetek és vállalkozások is működtetnek.

A **GLOBE Környezeti Nevelési Program** keretében 29 hazai középiskola vesz részt a folyamatos nemzetközi munkában. A világ 110 országának 18 ezer GLOBE iskolája közül, a nemzetközi lista első 12 helyezettje között hat magyar középiskola szerepel. A program fenntartására évente pályázati úton támogatást kapnak a programban résztvevő iskolák az oktatásért felelős minisztérium anyagi és a környezetvédelemért felelős minisztérium szakmai támogatásával. A pályázat lebonyolítója a GLOBE program Országos Bázisiskolája.

A **BISEL program** ökológiai állapotfelmérésen alapuló vízminősítési módszer, amely egyszerűsége és kevés anyagszükséglete miatt kiválóan alkalmas iskolai oktatási módszernek. A programban részt vevő iskolák megosztják egymással a sztenderdizált mérésekből származó eredményeiket, így egy közös adatbázis épülhet ki a magyarországi vízfolyások szennyezettségéről. 2015 decemberében a program újraindítása, fenntartása, fejlesztése érdekében új partnerek – FM, Herman Ottó Intézet, Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság – között jött létre az együttműködési megállapodás. Megújult a program honlapja, melyen keresztül bármelyik hazai középiskola csatlakozhat a programhoz. A mérések ösztönzésén túl szakmai segítségnyújtást, internetes versenyek szervezését, oktatási anyagok közzétételét is vállalják a program működtetői.

A környezetvédelemért felelős tárca célkitűzése továbbá a **környezeti és természeti irányú tehetséggondozás, tanulmányi versenyek**, vetélkedők szakmai tartalmának fejlesztése, szakmai szempontok érvényesítése, a versenyek tematikájának, feladatsorainak összeállítása, a tárcaképviselőt biztosítása. Az országosan meghirdetett tanulmányi versenyeken, mint pl. a Kaán Károly Természet- és Környezetismereti Versenyen, Bugát Pál Országos Középiskolai Természetismereti Vetélkedőn, Kitaibel Pál Országos Biológiai és Környezetvédelmi Tanulmányi Versenyen, Magyar Természettudományi Társulat versenyein több ezer diák és ezer tanár vett részt. A Sajó Károly Kárpát-medencei Környezetvédelmi Csapatverseny a magyar nyelvű iskolák versenye.

A 2015/2016-os tanévben először szervezték meg a **Fenntarthatósági témahetet**, amelyen 700 iskola 3000 osztályából 60 000 tanuló vett részt.

Az Országos Képzési Jegyzék, valamint az *állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól szóló 217/2012. (VIII.9.) Korm. rendeletet* alapján a **környezettudatos szemlélet** kialakítására, a **fenntartható gazdálkodás** folytatására, a **környezetkímélő munkavégzés** és **technológiák** alkalmazására irányuló **kompetenciák elsajátítását 57 követelménymodul tartalmazza.**

A *felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről szóló 18/2016. (VIII.5.) EMMI rendelet* azokat a kompetenciákat is meghatározza, amelyekkel minden felsőfokú végzettséget szerző hallgatónak rendelkeznie kell. Az **elsajátítandó kompetenciák között** szerepelnek a **fenntartható fejlődési alapismeretek**, amelyek magukban foglalják a **környezetvédelem alapismereteit** is.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat minden évben környezetvédelmi továbbképzési konferenciát szervez a szakképző intézmények vezetői és munkatársai számára.

Az EFOP-3.2.15 azonosító számú „A köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakítása, megújítása” c. konstrukciókban a kötelezően megvalósítandó tevékenységek között szerepel a **köznevelési témahetek, témnapok programfejlesztése a fenntarthatóság témakörében.**

Az EFOP 3.3.1 azonosító számú „Informális tanulási lehetőségek kialakítása a köznevelési intézményekben” c. konstrukció keretét biztosít a Nemzeti Alaptantervhez és a köznevelési intézmény pedagógiai programjához kapcsolódó, tanórán kívüli, élménypedagógiai módszerekkel támogatott tanulási alkalmak lebonyolításához, így pl. a társadalmi és globális felelősségvállalást, a **környezettudatos magatartást és a fenntartható gazdálkodással kapcsolatos ismeretek megszerzését támogató programok** (iskolai ökokertek létrehozása, fejlesztése, ökotermékek feldolgozása stb.) fejlesztéséhez.

2015 során a Kormány felkérte a földművelésügyi minisztert, hogy dolgozzon ki ajánlást a többségi állami tulajdonban lévő gazdasági társaságok és a Kormány irányítása alá tartozó

költségvetési intézmények részére az erőforrások takarékosabb, hatékonyabb, környezettudatosabb felhasználása, a hulladékképződés minimalizálása, a környezetterhelés csökkentése érdekében. A dokumentum 2015-ben „**Ajánlások a vállalati társadalmi felelősségvállalás környezeti szempontjainak érvényesítésére – Állami példamutatás**” címmel elkészült.

Megjelent a *Földművelésügyi Minisztérium Intézményi Fenntarthatósági Tervéről* szóló 7/B/2015. (III.30.) utasítás; a terv időbeli hatálya a 2015-2020 közötti időszakra terjed ki. A terv megvalósításának első két (2015-2016) évében elért eredményekről beszámoló is készült.

Az egyházak szerepe jelentős a környezettudatosság alakításában, mivel az élet, a természet és környezetünk védelme maga a teremtésvédelem az egyházak alapvető értékrendjét képezi. A magyar állam stratégiai partnerségi kapcsolatok kialakítására törekszik a magyarországi vallási közösségekkel, kiemelten a jelentős történelmi múlttal és társadalmi beágyazottsággal rendelkező egyházakkal. A fenntartható fogyasztás, a környezettudatosság, a fogyasztási igények mérséklése érdekében tett erőfeszítésekhez, kampányokhoz több egyház is számos kezdeményezéssel csatlakozott (pl. öko-mozgalmak és konferenciák létrehívása, fenntarthatósággal kapcsolatos díjak, pályázatok kiírása, illetve intézményeik környezettudatos példamutatása – Ökogyülekezet stb.).

A **természetvédelmi szemléletformálás** kapcsán folytatódott a Vadonleső program, amely a társadalom széles rétegeit képes bevonni a természetvédelem munkájába számos állat- és növényfaj adatainak gyűjtésén keresztül. A Vadonleső 2015-ben és 2016-ban is meghirdette az „év emlőse” rendezvénysorozatot, amely évente más és más őshonos emlősállatunkra irányítja a figyelmet, elősegítve azok jobb megismerését és hatékonyabb védelmét. 2015-ben az ürge, 2016-ban a denevér volt az év emlőse (a program részleteit a 2.2.1.7. fejezet ismerteti).

A **természet- és környezetvédelem, a környezeti nevelés, valamint a fenntarthatóság szemléletének terjesztése** terén meghatározó szerepet játszanak a **természettudományi gyűjtemények**. Magyarországon jelenleg 59 muzeális intézmény gyűjtőköre terjed ki a természettudomány szakágra. Az érintett muzeális intézmények közül – országos módszertani központként – kiemelkedik a Magyar Természettudományi Múzeum.

A magyar **Nemzeti Közzolgálati Egyetem** (a továbbiakban: NKE) a modern és jó állam működtetéséhez kapcsolódó tevékenységek teljes skáláját lefedő oktatási intézmény. Oktató- és kutatótevékenysége kiterjed a közigazgatásra, a honvédelemre, a rendészetre és a diplomáciára is. A globális trendeknek a közigazgatásra gyakorolt igen jelentős hatásaira tekintettel az NKE 2015-ben létrehozta a **Fenntartható Fejlődés Tanulmányok Kabinetet**, amely független kutatóműhelyként a fenntarthatóság kérdéseivel foglalkozik. Az NKE Fenntartható Fejlődés Tanulmányok Kabinet célja, hogy önálló szakpolitikai központként megjelenítse a fenntartható fejlődés szempontjait a NKE oktatási, kutatási és kormányzati tanácsadó tevékenységének teljes spektrumán, valamint elősegítse az Egyetem környezetkímélő és társadalmilag felelős működtetését. A Kabinet tágabb küldetése, hogy oktatási tevékenységével, kutatási eredményeivel, valamint a társadalmi szemléletformálás elősegítésével hozzájáruljon Magyarország hosszú távú fenntartható fejlődéséhez.

A beszámolási időszakban számos, a környezettudatosság növelésére irányuló országos kampány zajlott a Földművelésügyi Minisztérium szervezésében (www.szelektalok.hu). Ilyen például – Magyarország legnagyobb önkéntes mozgalma – a „TeSzedd! Önkéntesen a tiszta Magyarorszáგért” akció, amely a környezettudatos szemlélet formálásán túl, a környezet terhelését is csökkenteni kívánja, több mint százezer önkéntes bevonásával ráirányítva a figyelmet a környezet értékeinek megbecsülésére, védelmére (www.teszedd.hu). A KUKAkultÚRA program keretében hazai hulladékhasznosító üzemek nyitják meg kapuikat, hogy az érdeklődők saját szemükkel győződjenek meg az értékes hulladékok szelektív

gyűjtésének értelméről, azok hasznosulási módjairól. A ZÖLDklaviaTÚRA program keretében a média munkatársai számára biztosítanak helyszíni információszerzési lehetőséget annak érdekében, hogy hiteles, tapasztalatokon nyugvó információkkal lássák el olvasóikat, nézőiket. A Zöldlista (www.zoldlista.hu) vásárlói program a tudatos vásárlás technikáira hívja fel a figyelmet. Az FM rendszeresen meghirdetett környezettudatosságról szóló filmpályázataira olyan egyéni látásmóddal készített alkotások érkeztek be, amelyek változatos filmnyelven dolgozzák fel a témát. E filmek az interneten elérhetőek. A fiatal korosztályhoz igazodóan elkészült a Kukaland (www.kukaland.hu) mobil applikáció, amely játék a szelektív hulladékgyűjtést „gyakoroltatja”, korszerű módon. Az Ötkukás játékok akció pedig környezettudatos hazai élsportolók bevonásával népszerűsíti a környezetkímélő életmódot az ország több nagyvárosában szervezett ifjúsági rendezvényeken. Az Európai Hulladékcsökkentési Hét (www.hulladekcsokkentesisihet.hu) november végi eseménysorozatára pedig évek óta jelentős számban jelentkeznek a hulladékcsökkentő ötletekkel a hazai akciófejlesztők. Az e programban résztvevő hazai akciófejlesztők az utóbbi években dobogós helyezést értek el a nemzetközi mezőnyben. Minden tavasszal az FM központi ünnepséget szervez a Föld Napja megünneplésére. Az FM lakossági szemléletformáló pályázat meghirdetésével is támogatja a helyi jó kezdeményezések megvalósítását, a jó hulladékcsökkentési gyakorlatok társadalmiasítását. Ezen túlmenően a jelentősebb társadalmi kezdeményezések mellé is áll, ilyen pl. a PET Kupa (www.petkupa.hu), amely a Tisza műanyagoktól történő megtisztítását tűzte célul. Az FM támogatásával valósul meg – az évek óta megrendezésre kerülő Gödöllői Nemzetközi Természetfilm Fesztivál keretében – a Trash Art alkotói verseny (www.trashart.hu), melynek vezérfonala a környezetünk állapotára történő figyelemfelhívás. A Fűts okosan! kampány során a helytelen lakossági fűtés veszélyeire hívják fel a figyelmet, útmutatást adva a kockázatok csökkentésének lehetséges módzataira (www.futsokosankampany.hu).

Az elmúlt időszakban zajlott egyéb rendezvények: Múltunk és jövőnk a víz, Víz Világnapi rendezvények, Az Élelmiszer Érték!, Maradék nélkül, Érték a talpad alatt, Bringázz a munkába, Bringázz a suliba, Kerékpárosbarát Munkahely és a Kerékpárosbarát Település; ZÖLDklaviaTÚRA stb.

3.2. Társadalmi részvétel, környezeti információ

Helyzetkép és előrehaladás

A természeti környezet összetett és dinamikusan változó rendszer, melynek megismerése a fenntartható fejlődés alapfeltétele. A környezetállapot és a természeti erőforrások **értékelése**, a környezeti folyamatok **nyomon követése**, a szükséges **beavatkozások meghatározása**, a **környezetpolitika** kialakítása és hatékonyságának mérése elképzelhetetlen jól működő **környezeti információs rendszer** és az arra épülő **környezetstatisztika** nélkül. A környezeti folyamatok minden környezeti elemre és rendszerre vonatkozó egységes vizsgálatát, illetve értékelését a térinformatikai rendszerek biztosítják.

A beszámolási időszakban több információs rendszer továbbfejlesztésére került sor. **Az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer** (a továbbiakban: OKIR) **továbbfejlesztése** KEOP forrásból valósult meg. Az új OKIR rendszer 2015. január 1-jén kezdte meg működését az elektronikus adatszolgáltatások befogadását és feldolgozását segítő új funkciókkal. A fejlesztéssel megvalósult az országos környezeti adatgyűjtési rendszer és ezzel párhuzamosan a környezettel kapcsolatos adatok, információk feldolgozásának és publikálásának korszerű, az elektronikus közigazgatási szolgáltatások rendszerébe illeszkedő átalakítása. A fejlesztés eredményeképp 2015. január 1-től a **környezetvédelmi**

adatszolgáltatások – amelyek közel 200 000 környezetvédelmi ügyfelet érintenek – **kizárólag elektronikusan teljesíthetők.**

2016-ban a rendszer működését segítő további fejlesztések valósultak meg. Az adatszolgáltatások teljesítéséhez szükséges tájékoztatók és az adatszolgáltatásokból származó adatok publikálását az OKIR nyilvános honlapja (web.okir.hu) biztosítja.

Az Országos Meteorológiai Szolgálatnál sor került a **meteorológiai előrejelzések minőségének és pontosságának fejlesztésére, valamint az időjárási radarhálózat modernizálására.** 2015-ben a pogányvári radar, majd 2016-ban a hálózat utolsó elavult eleme, a napkori időjárási radar felújítását is sikerült elvégezni. Figyelembe véve a radarhálózat kiemelt fontosságát, a Földművelésügyi Minisztérium 2015-ben a pogányvári radar felújításához 100 M Ft, 2016-ban a napkori radarberendezés megújításához 85,5 M Ft támogatást biztosított. A felújítás eredményeként európai szinten is kiemelkedő, vezető színvonalú radarhálózat jött létre. A megvalósított fejlesztés hatása az egész országra kiterjed. Az időjárási radarmérések adatai, azok nyilvánossága, időbelisége és minősége lehetővé teszik, hogy az állampolgárok, szervezetek tevékenységeik során alkalmazkodhassanak az aktuális időjárási helyzethez, tevékenységüket optimalizálhatják, az esetleges károkat minimalizálhatják. Az új hálózat jelentősen segíti a veszélyjelzést és a repülésmeteorológiai kiszolgálást is.

A Földművelésügyi Minisztérium megbízásából az Országos Meteorológiai Szolgálat egy **levegőtisztaság-védelmi modellrendszer** kidolgozását kezdte meg 2016-ban. A modellrendszer lehetőséget ad az ország mérőpontokkal le nem fedett területein a levegőminőség pontosabb értékelésére, később néhány költséges fenntartású mérőpont esetleges megszüntetésére, vagy áthelyezésére. Kiépítésének szükségességét az EU elvárásainak való megfelelés is indokolja. További előnye lesz, hogy a tervek szerint lehetőséget biztosít a levegőminőség időbeli előrejelzésére is, illetve a szakemberek számára lehetővé teszi a levegőminőségi tervekben szereplő intézkedések bevezetés előtti vizsgálatát, azok hatásának előzetes felmérését, ezáltal hatékonyabb szabályozás és intézkedések valósulhatnak meg.

A kormányzat 2015-2016 során is együttműködött az EU intézményeként működő **Európai Környezetvédelmi Ügynökséggel.** Az Ügynökség **szakmai hálózata (EIONET)** Magyarországon 23 szakmai csoporton keresztül mintegy 180 kormányzati szakértővel tartotta a kapcsolatot. A résztvevők elsősorban környezetvédelemmel foglalkozó szervezetek szakértői, köztük szerepel jó néhány egyetem is több munkacsoportban [ELTE, Széchenyi István Egyetem, Budapesti Corvinus Egyetem, Szent István Egyetem, Eszterházy Károly Főiskola (2016. július 1-től Eszterházy Károly Egyetem), Szegedi Tudományegyetem]. A Nemzeti Fókusz Pontok (a továbbiakban: NFP) az EEA fő kapcsolattartási pontjai a tag- és együttműködő országokban. Magyarországon az NFP tevékenységek ellátásáért a környezetvédelemért felelős tárca az illetékes, amely tevékenység szakmai véleménycseréket, információáramlást, illetve az Ügynökség által elkészített jelentéseket és beszámolókat érintő koordinációt és elkészítésükben való aktív részvételt ölel fel. Az ügynökség részéről nyilvános budapesti konferenciák és egyeztetések rendezésére is sor került.

A **Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR)** közönségszolgálati modulját az OKIR szakrendszer honlapjával közösen üzemelteti az FM. Az országos kiterjedésű adatbázis a természetvédelmi szakma informatikai igényeinek magas színvonalú kiszolgálása mellett a lakosság tájékoztatását is végzi a védett természeti területekről, természetvédelmi tudnivalókról. A szolgáltatás térképi illetve kereső motor segítségével megmutatja például, hogy egy adott hely közelében hol van valamilyen országos jelentőségű védett természeti érték vagy terület.

A **Védett Természeti Területek és Védett Természeti Értékek** Törzskönyvi nyilvántartásának aktuális adataihoz való hozzáférést az állami természetvédelem hivatalos honlapján a tematikus keresőfelületek tették lehetővé. A természetvédelemért felelős minisztériumnál, a nemzeti park igazgatóságoknál és a megyei kormányhivataloknál a Natura 2000 területek adatlapjai rendelkezésre állnak és az adatok elérhetőek, illetve a hozzáférés biztosítása lehetséges a <http://web.okir.hu/> és a <http://geo.kvvm.hu/tir/> honlapokon.

A **különleges természetmegőrzési területként** kijelölt területek listáját, a területek határait, a Natura 2000 területek adatszolgáltatási űrlapjáról szóló, 2011. július 11-i 2011/484/EU bizottsági végrehajtási határozatának (mely a 97/266/EK bizottsági határozat helyébe lépett) megfelelő méretarányú térképét és a területre vonatkozó jogi rendelkezéseket jogszabályban hirdette ki Magyarország. Az egyes különleges természetmegőrzési területek kijelölése alapjául szolgáló fajokat és élőhelytípusokat, illetve a kijelölés célját nyilvános és mindenki számára hozzáférhető nyilvántartás tartalmazza.

3.3. Területfejlesztés, területrendezés és környezetvédelem

Helyzetkép és előrehaladás

A *Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény* (a továbbiakban: BATrT) 2015. évi módosítása – környezeti szempontból aggályos módon – lehetővé tette, hogy a nem települési térségbe sorolt, de a *Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény módosításáról szóló 2011. évi LXXXVIII. törvény* elfogadása előtt elfogadott településrendezési eszközben beépítésre szánt területként meghatározott területek, területrendezési hatósági eljárás lefolytatása nélkül is beépítésre szánt területnek legyenek tekinthetők.

A 2015-ben elfogadott *Az építésügy átalakítását célzó intézkedési tervről és a hozzá kapcsolódó feladatokról szóló 1567/2015 (IX.4.) Korm. határozatban* megfogalmazott célok között a területrendezés megújítása és átalakítása meghatározó elem.

A területrendezés megújításának és átalakításának első lépéseként az Országgyűlés 2016-ban a területrendezési tervek egy időben történő készítésének és elfogadásának jogszabályi feltételeit teremtette meg a *területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (Tftv.)* módosításával.

Az *Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény (OTrT)* módosítása a megyei önkormányzatok területfelhasználásra vonatkozó szabályozási önállóságának megteremtését biztosította azzal, hogy a megyei önkormányzatok egyedi övezeteket is kijelölhetnek. A törvény 14/A §-a a „*Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület*” övezetéről rendelkezik, amely a megyei és települési önkormányzatoknak teremt szabályozási lehetőséget a tájképvédelmi szemponttól védelemre érdemes területeik védelméhez.

A *Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII törvény (Balaton törvény)* 2016. évi módosításával megkezdődött a 43 db vízpart-rehabilitációs tanulmányterv tervrendszerből való kivezetése. Egyúttal megszűnt a vízpart-rehabilitációs tanulmánytervek módosítására irányuló önkormányzati kezdeményezés lehetősége is.

2016. év második felében módosult a *területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggésben megőrzendő dokumentumok gyűjtéséről, megőrzéséről, nyilvántartásáról és hasznosításáról szóló 16/2010. (II.5.) Korm. rendelet*. A módosítás kibővíti a Dokumentációs Központba leadandó dokumentumok körét és a beküldendő területrendezési tervek kapcsán a digitális dokumentálás részletszabályait és tartalmát. Ezzel lehetővé vált, hogy a

területrendezési tervek digitálisan egységes formátumban álljanak rendelkezésre az adatbázisban, ami megkönnyíti a tervek közötti átjárhatóságot, az összhang igazolását és ellenőrzését.

3.4. Településfejlesztés, -rendezés és környezetvédelem

Helyzetkép és előrehaladás

A **2014–2020 közötti időszak kohéziós politikájának központi témája a városfejlesztés**. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap forrásainak legalább 50%-át városi területek fejlesztésére fordítják. Ez a szám egy későbbi szakaszban tovább nőhet. Az Európai Regionális Fejlesztési Alapból körülbelül 10 Mrd eurót közvetlenül a fenntartható városfejlesztést célzó integrált stratégiákba fektetnek be. A városok a kohéziós politika eredményes megvalósításának kulcsszereplőiként jelentek meg a kohéziós politika reformja során. A **fenntartható városfejlesztés** támogatására kötelezővé vált az integrált megoldások alkalmazása, amelyre az Európai Regionális Fejlesztési Alap (a továbbiakban: ERFA) források minimum 5%-át kell fordítani. Ennek megfelelően a fenntartható városfejlesztés a hazai operatív programok tervezése során is szempont volt, a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) – önálló prioritástengelyen elhelyezett – megyei jogú városi fejlesztései teljesítik ezt a kritériumot (a TOP ezen túl is tartalmaz városfejlesztési elemeket).

Az **URBACT III program** célja, hogy a városi önkormányzatok hálózatba szerveződve, egymással együttműködve tapasztalatot cseréljenek és együtt keressék a válaszokat néhány közös, európai városi problémára. A program nem csupán tapasztalatcserét és tudásátadást biztosít, hasznos eszközöket is nyújt a közösségi részvételen alapuló, integrált és fenntartható városfejlesztéshez. Az együttműködési program **négy specifikus célkitűzés** köré épül: a városok kapacitásának megerősítése, a fenntartható városi politikák tartalmi fejlesztése, a fenntartható városi politikák végrehajtásának segítése, a fenntartható városfejlesztéshez kapcsolódó tudás és tapasztalatok megosztása.

2015-ben több **Balaton** melletti települési önkormányzat beadta a **vízpart-rehabilitációs szabályozási** követelményekkel érintett települési területeinek lehatárolásáról és vízpart-rehabilitációs tanulmányterveinek elfogadásáról szóló TNM rendelet módosítási igényét (pl. Balatonkenese, Balatonőszöd, Tihany), illetve voltak a 2013-2014 évekből áthúzódó módosítási igények is (pl. Balatonfüred, Balatonfűzfő). A módosítások sok esetben olyan jellegű környezeti beavatkozást (pl. új beépítéseket) jelentettek – főként a Balaton-parti zöldterületeken –, hogy azokra el kellett végezni az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Kormány rendelet által meghatározott **(stratégiai) környezeti vizsgálatot** (SKV).

2015-ben megjelent a *balatoni vízpart-rehabilitációs szabályozás követelményeiről szóló 283/2002. (XII.21.) Korm. rendelet és a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet módosításáról szóló 385/2015. (XII.8.) Korm. rendelet*, amely a régi szabályok alapján elfogadott **településrendezési eszközök módosításának lehetőségére** megállapított határidőket hosszabbította meg. A módosítások a főváros településrendezési eszközeire vonatkozó sajátos rendelkezéseket is érintették.

2016. március 10. napjától vált hatályossá az *országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.23.) Korm. rendelet (OTÉK)* módosítása. Ez alapján a 10 gépjárműnél nagyobb befogadóképességű felszíni **várakozó- (parkoló) helyet fásítani kell**: 6 db parkoló hely után 1 db, nagy lombkoronát nevelő, környezettűrő, túlkoros, allergén

pollent nem termelő lombos fa telepítésével. Új elem még az OTÉK-ben az **elektromos gépjárművek használatához szükséges fejlesztések** előírása.

Az Országgyűlés elfogadta a *településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényt* (a továbbiakban: **Településképi törvény**), amely 2016. július 23-án lépett hatályba. A Településképi törvény végrehajtására kiadott, 2016. december 30-án hatályba lépett *400/2016 (XII.5.) Korm. rendelet* módosította a *településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendeletet*. A módosításnak köszönhetően megjelentek a településképi követelményekre, illetve a településkép védelme érdekében megalkotható jogi eszközök: **az arculati kézikönyv, a településképi rendelet**, valamint a sajátos jogintézmények és az ezekre vonatkozó szabályok.

3.5. Stratégiaalkotás, tervezés

Helyzetkép és előrehaladás

Az európai normáknak és az Európai Unió által megkövetelt környezetvédelmi engedélyezési rendszernek köszönhetően a tervek/programok mind nagyobb hányada kerül már a tervezési fázisban környezetvédelmi értékelésre. A tervek, programok megfogalmazásakor, valamint a területi tervezésben gyakorlattá vált a stratégiai környezeti vizsgálatok végzése, melynek segítségével magasabb, stratégiai szinten valósítható meg a fejlesztési tervek és a környezetvédelmi célok összehangolása. A stratégiai környezeti vizsgálat kereteit *az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005 (I.11) Korm. rendelet* határozza meg.

A NKP-4-gyel egy időben az Országgyűlés egyhangúlag elfogadta 2015 nyarán a biológiai sokféleség megőrzésének 2015-2020 közötti időszakra szóló nemzeti stratégiáját. Követendő szempont volt, hogy a **Nemzeti Biodiverzitás Stratégia** az ésszerűség keretein belül igazodjon az Európai Unió 2020-ig szóló biodiverzitás stratégiájához, de emellett kellő hangsúllyal érvényesüljenek hazánk főbb környezeti, társadalmi és gazdasági, valamint a biológiai sokféleség szempontjából legfontosabb ágazatok és szakterületek sajátosságai. A 2020-ra vonatkozó nemzeti jövőképet szem előtt tartva 6 stratégiai terület lett kijelölve, amelyen belül 20 célkitűzés összpontosít a biológiai sokféleség védelmével kapcsolatos hazai problémák kezelésére.

A **második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia** a 2017-2030 közötti időszakra szól, kitekintéssel 2050-re (NÉS-2). Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye Részleges Felelőségek 21. konferenciája keretében 2015-ben elfogadták az új globális, úgynevezett „Párizsi Megállapodást”, amelyet 2016 tavaszán Magyarország az Európai Unión belül elsőként, egyhangú Parlamenti döntéssel ratifikált. 2016 nyarán megkezdődött a NÉS-2 tervezetének átdolgozása. (bővebben: 2.3.5. fejezet)

Az energiahatékonyság javításának legfontosabb feladatait és a megvalósítás kereteit *az energiahatékonyságról szóló 2015. évi LVII. törvény* és az annak végrehajtásáról szóló *122/2015. (V.26.) Korm. rendelet* tartalmazza. A törvény rögzíti a legfontosabb fogalmakat, valamint meghatározza az energiahatékonysággal kapcsolatos főbb feladatokat, illetve megjelöli az állam és más szervezetek feladatait a végrehajtás során. A törvény a Kormány feladataként nevesíti egy **hosszú távú stratégia készítését a magán- és köztulajdonban álló, lakó- és kereskedelmi célú épületek nemzeti állományának felújításába történő beruházások ösztönzésére (Nemzeti Épületenergetikai Stratégia)**. Ugyanígy a törvény a Kormány feladataként nevesíti a **Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv** elkészítését és háromévente történő felülvizsgálatát. A terveknek ki kell térniük a jelentősebb

energiahatékonyság-javító intézkedésekre és a várható vagy elért energia-megtakarításra, beleértve az energiaellátás, -továbitás és -elosztás, valamint az energia végfelhasználása terén elért azon megtakarításokat is, amelyek hozzájárulnak a nemzeti energiahatékonysági célkitűzések teljesítéséhez.

Magyarország felülvizsgált, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről szóló 1155/2016 (III.31.) Korm. határozat tette közzé Magyarország **második**, felülvizsgált **vízgyűjtő-gazdálkodási tervét** (a továbbiakban: VGT2), amely a 2015-2021 közötti időszak intézkedési programját tartalmazza a vizek jó állapotának elérése érdekében.

A Kormány az *árvíz kockázatok értékeléséről és kezeléséről szóló 2007. október 23-i 2007/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben* foglalt tagállami kötelezettség teljesítése érdekében 2016-ban, az *1146/2016. (III.25.) Korm. határozat* keretében elfogadta Magyarország **Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervét**.

Az *1537/2016. (X.13.) Korm. határozattal* elfogadott **Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030** (a továbbiakban: Erdőstratégia) átfogóan tárgyalja az erdészeti ágazatot érintő legfontosabb kihívásokat a következő 15 évben elvégzendő stratégiai feladatokra fókuszálva. Az Erdőstratégia bemutatja az adott szakpolitikai területen elérendő rövid- és középtávú célkitűzéseket, egyúttal az erdővédelemmel és az erdőgazdálkodással kapcsolatos kérdésekre keresi és adja meg a lehetséges válaszokat. Az Erdőstratégia kiemelt célja az erdő sokrétű funkciói közötti megfelelő egyensúly megteremtése, de keretet biztosít az aktuális kérdések kezelésére, így például a klímaváltozás, birtokpolitika, energiafüggőség, természetvédelmi területek kezelése, közjóléti fejlesztés irányainak meghatározása is. További kiemelt helyet foglal el a gazdálkodás és az erdei ökoszisztémák folyamatainak összehangolása, illetve az erdei ökoszisztéma-szolgáltatások értékelése.

Több környezetvédelmet érintő stratégiai dokumentum kidolgozása kezdődött el a jelentés időszakában. Ilyen volt a **Tájstratégia**, a **Kvassay Jenő Terv - Nemzeti Vízstratégia**, illetve a **Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia** (a dokumentum még 2015-ben készült el egy KEOP projekt keretében).

3.6. Közreműködés az Európai Unió környezetpolitikájának fejlesztésében és végrehajtásában

Helyzetkép és előrehaladás

A beszámolási időszakban az Európai Unió környezetpolitikájában számos jelentős fejlemény történt, amelyek befolyásolják a hazai szakpolitikai folyamatok irányát is. Magyarország aktívan részt vett az új javaslatcsomagok tárgyalásában, formálásában, tekintettel arra, hogy ezek meghatározóak a környezetpolitika jövőjét illetően.

Az Európai Bizottság elsőként 2014 nyarán mutatta be a **körforgásos gazdaságról** szóló javaslatcsomagot, majd ezt egy még átfogóbb és ambiciózusabb terv követte 2015 decemberében. A körforgásos gazdaságra történő áttérés alapjaiban formálja át a gazdaságot és a környezetpolitika számára is új helyzetet teremt. A csomag részeként a hulladék-gazdálkodásban sokkal ambiciózusabb, kihívást jelentő célszámokat kell teljesíteni.

Az **Európai Szemeszter Zöldítése** pozitív kezdeményezésként kísérletet tesz arra, hogy az alapvetően gazdaságpolitikai szempontokat vizsgáló szemeszter folyamatába integrálja a környezetvédelmi szempontokat, ezáltal erősítse a környezetvédelem szerepét és súlyát a tagállamokban. A növekedési jelentés kiemeli az éghajlatváltozással összefüggő, fenntartható beruházások, valamint a karbonszegény és körforgásos gazdaságra való áttérés támogatásának a fontosságát. Mindezek elősegítik a növekedés és a munkahelyteremtés bővítését is. Az

európai szemeszter zöldítése a növekedés és a munkahelyteremtés szempontjából is előnyös lehet, továbbá hozzájárul a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrend sikeres uniós szintű végrehajtásához.

3.7. Nemzetközi együttműködés

Helyzetkép és előrehaladás

Nemzetközi kapcsolataink sikeresnek mondhatóan alakultak a környezetvédelemben. Különösen kiemelendő a vízügyi szakterület, amely a magyar EU elnökség óta a magyar diplomácia profiljának egyik meghatározó területévé vált.

“**A víz összeköt**” mottóval 2016. november 28. és 30. között megrendezésre került a **második Budapesti Víz Világtalálkozó**, amely azt kívánta elősegíteni, hogy – újabb XXI. századi konfliktusok és globális kockázatok helyett – a víz az együttműködés, a béke és fejlődés forrása legyen a világ minden fenntartható fejlődésben érdekelt országa számára. Ennek érdekében az esemény résztvevői a „Budapesti Nyilatkozat 2016” megvitatásával és elfogadásával adták át megoldási javaslatukat a releváns nemzetközi fórumok számára.

2015-2018 között Magyarország tölti be – a már globálissá vált – **ENSZ EGB vízügyi keretegyezmény** (UN ECE Water Convention) elnöki tisztségét, amelyet a Részleges felek sikeresen megrendezett 7. Értekezletén (Budapest, 2015. november 17-19) vett át. A Büro tagjaként aktívan közreműködtünk a Keretegyezmény **Víz és Egészség Jegyzőkönyve** Részleges felek Értekezletének előkészítésében és lebonyolításában is (Genf, 2016. november 14-16).

Nemzetközi elismerést aratott az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága által koordinált „Környezetet Európának” (Environment for Europe) folyamat részeként zajló ún. Asztanai Vízügyi Vállalások („Astana Water Action”) keretében tett magyar vállalások teljesítése, és az arról készült beszámolás is. Hasonlóképpen sikeresek voltak az EU Duna Régió Stratégia magyar vezetésű prioritás területei és a Stratégia éves fórumain való magyar szereplések.

További nemzetközi elismerést arattak, szintén a „Környezetet Európának” folyamat részeként 2016-ban a grúziai Batumiban megrendezett miniszteri konferencián tett magyar vállalások. A magyar kormányzat olyan szakterületekre is sikerrel irányította a **zöldgazdaság** fejlesztésén dolgozók figyelmét, mint a közösségi közlekedés, vagy a **termelői piacok** (Rövid ellátási láncok – REL) fejlesztése.

A Földművelésügyi Minisztérium által 2015 januárjában meghirdetett „**Szövetség a GMO-mentes Európáért**” kezdeményezéshez több tagállam is csatlakozott (részletesebben ld. a 2.2.1.6. fejezetben). A nemzetközi szinten sikeresnek mondható kezdeményezés olyan célt képvisel, amelyet a magyar Alaptörvény is rögzít (a GMO-k köztermesztésének tilalma).

Magyarország európai regionális képviselőként 2013 óta látta el az Európai Unió képviselőjét a **veszélyeztetett növény- és állatfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó Washingtoni Egyezmény (CITES)** Állandó Bizottságában. Az Állandó Bizottság 2016-ban három alkalommal – januárban, valamint a Részleges Felek 17. Konferenciáját (COP-17) megelőzően szeptemberben és a COP-17-et követően október elején – ülésezett. Regionális képviselőként hazánknek jelentős szerepe volt a COP-17-en az EU álláspont képviselésében, harmadik országokkal és a többi régióval való tárgyalásokban. Valamennyi ülés jelentős szakmai sikerekkel zárult.

Az Európa Tanács felkérését elfogadva 2016-ban Magyarország adott helyszínt az **Európa Tanács Táj Egyezménye** 17. nemzetközi tematikus műhelykonferenciájának 2016. június 8-

10. között, 35 ország részvételével. Ennek keretében adták át az Európa Tanács 2015. évi Táj díját is, melyet a „Mesés Hetés” pályázat nyert el.

Nemzetközi kapcsolatrendszerünk kiemelt területe a **szomszédos államokkal folytatott együttműködés**, amely kétoldalú környezetvédelmi, határvízi megállapodások alapján és egyéb keretekben, eltérő intenzitással valósult meg. Példaként Szlovákiát kiemelve: éves rendszerességgel találkozik a **Magyar-Szlovák Környezetvédelmi és Természetvédelmi Együttműködési Vegyesbizottság**. Egyebek mellett folyamatos a két ország közötti **radiológiai adatcsere** és a **szigetköz környezeti monitorozása** is. A Bős-Nagymarosi Vízerőmű körül kialakult magyar-szlovák vita kapcsán 1995-ben megkötött kormányközi megállapodás értelmében a felek a Szigetközben, illetve a Csallóközben a környezet állapotváltozását figyelő monitoring rendszereket működtetnek.

Több, nem szomszédos országgal is tovább épültek kapcsolataink, **vezetői találkozók**, esetenként **kétoldalú együttműködési szándéknyilatkozatok** (MoU) révén. A magyar diplomácia eszköztárában kiemelt szereppel bíró **gazdasági vegyesbizottságok** ülésein is rendszeresen napirendre került a környezetvédelem, természetvédelem és vízügy kérdésköre.

Kiemelt figyelmet fordítottunk a Nyugat-Balkáni térséggel való együttműködésre, a Keleti Partnerség egyes országaira. Vezetői szintű konzultációkra is sor került, pl. Oroszországgal, Ukrajnával, Szerbiával, Törökországgal.

A **nemzeti park igazgatóságok** kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszert építettek ki, elsősorban határon átnyúló interregionális pályázatok kapcsán, de egyéb közös projektek, együttműködések révén is. Ezek a kapcsolatok nem csak a környező országokkal erősödtek, hanem több európai, sőt tengerentúli szakmai kapcsolat is megerősödött.

Magyarország fontosnak tekintette az ötoldalú, határon átnyúló **Mura-Dráva-Duna bioszféra rezervátum** védelmét és fejlesztését. Az UNESCO MAB Program előírásainak teljesítése érdekében elkészült, és 2015. szeptember 30-ai határidőre az UNESCO részére elküldték az 5 hazai, régi típusú bioszféra-rezervátum kezelési tervét. Ezen kívül az UNESCO MAB Kormányközi Bizottság döntésének és ajánlásainak megfelelően 3 rezervátum esetében kiegészült a 2014-ben elbírált időszakos országjelentés dokumentációja.

Magyarország kiemelt figyelmet fordít a **Duna és Kárpátok térségi együttműködésre** és a **V4 kapcsolatok** ápolására. A Duna-térségi együttműködés egyik legfontosabb fóruma a **Duna Védelmi Nemzetközi Bizottság (ICPDR)**, amelynek kiemelkedő eseménye volt a 2016. február 9-i miniszteri konferencia, melyen a Duna Védelmi Egyezmény (14 ország, valamint az EU) illetékes vezetői és releváns nemzetközi szervezetek képviselői vettek részt. A konferencia egyebek mellett jóváhagyta a második Duna Vízyűjtő-gazdálkodási Tervet, az első Árvíz kockázat menedzselési Tervet és az interszektorális együttműködés folytatásáról is döntött, kiemelten az agrárszektorral.

Magyar jelentőség és aktivitás szempontjából rendkívül fontos az **EU Duna Régió Stratégia** (EU Strategy for the Danube Region, EUSDR) keretében megvalósuló együttműködés. A 14 országot összefogó stratégia célja 11 szakterületen összehangolni a fejlesztéspolitikákat a régió összekötéseinek javítása, a környezetvédelem elősegítése, a jólét növelése és a régió megerősítése érdekében. A Duna Régió Stratégia ügyeiben Magyarország kezdetektől fogva igen jelentős szerepet vállalt, amellyel kapcsolatos teendőket a Külgazdasági és Külügyminisztérium koordinálja a tárca között. Környezeti összefüggésben Magyarország a stratégia vízbiztonságot és vízminőség védelmét célzó prioritási területeinek társvezetése mellett a környezetvédelmi és természetvédelmi ügyekre fókuszáló felelős prioritásterület tevékenységeiben is igyekszik egyre meghatározóbb szerepet vállalni (a környezetvédelemért felelős tárca vezetésével). A magyar szakemberek aktívan részt vettek a 2015-ben Ulm városában, és a 2016-ban Pozsonyban megtartott Duna Stratégia Éves Fórumain is.

Mivel a **Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről szóló Keretegyezmény** és a hozzá kidolgozott jegyzőkönyvek nem csupán a Kárpáti Régió természeti kincseinek megőrzéséhez, de a térség gazdaságának fenntarthatóvá alakításához is nagyszerű lehetőségeket adnak, Magyarország hosszú távon is elkötelezett a Kárpátok Egyezmény munkájának támogatásában. Magyarország részt vett a Keretegyezmény munkacsoportjai (biodiverzitás, fenntartható erdőgazdálkodás, fenntartható turizmus, örökségvédelem, klíma adaptáció) tevékenységében és megkezdte a felkészülést a Keretegyezmény elnöki feladatainak ellátására is, amely feladatot 2017 őszén vette át a Részres Felek Lillafüreden megtartott 5 konferenciáján. Magyarország ösztönözte és elősegítette a Kárpátok Keretegyezmény és Duna-térségi Stratégia egyes prioritási területi között együttműködési megállapodások létrehozását.

A **V4-ek környezetvédelemért** felelős vezetői között három találkozó valósult meg aktuális környezetpolitikai kérdésekről. A szlovák V4 elnökség által szervezett találkozóra 2015. június 17-18. között került sor, melyen az USA környezetügyi szövetségi vezetői is részt vettek. Témái a körforgásos gazdaság témaköréhez kapcsolódó kérdések, innovatív zöld technológiák voltak. A megbeszéléseken a kormányok képviselői mellett részt vettek az üzleti szektor amerikai képviselői, akik beszámolót tartottak a környezetet kímélő új technológiákkal kapcsolatos pozitív tapasztalataikról. A cseh elnökség környezetvédelmi miniszteri találkozója 2016. május 12-13. között került sor. A tárgyalás témái a körforgásos gazdaság, a biológiai sokféleség érvényesítése, valamint a víz és aszály kérdésköre voltak. A lengyel elnökség környezetvédelmi miniszteri találkozója V4+2 (RO, BG) formációban 2016. október 2-4. között került sor. A találkozón a biodiverzitás és a klímaváltozás kérdéskörét vitatták meg.

A hazai „TeSzedd” szervezési tapasztalatainak megosztása eredményeképpen az ukrainai „Tiszta Kárpátaljáért!” mozgalom mára már rendszeresen önkéntes szemétszedést szervez a kárpátaljai településeken, ezzel is megelőzve a szennyező hulladékok Tiszába, majd Magyarországra kerülését.

Magyarország aktívan részt vesz a **pán-Európai** együttműködési keretekben (ENSZ EGB Környezetpolitikai Bizottsága, ENSZ EGB egyezmények, mint Levegővédelmi Egyezmény, Aarhusi Egyezmény, Espoo-i Egyezmény, Határvízi Keretegyezmény, Határon Átnyúló Hatású Ipari Balesetekről szóló Egyezmény), és rendszeresen közreműködik a **globális** szintű folyamatokban (ENSZ, UNEP, globális multilaterális egyezmények), valamint ezekkel összefüggésben a pán-európai és globális környezeti ügyekkel foglalkozó **EU koordinációs folyamatokban**, aktívan hozzájárulva az EU külkapcsolataival, aktuális nemzetközi ügyekben képviselt álláspontjának kialakításával foglalkozó testületek munkájához.

A szerteágazó történések közül a vizsgált két év vonatkozásában kiemelkedő jelentőségű a **Nyolcadik „Környezetet Európának”** (Environment for Europe) miniszteri konferencia (Batumi, 2016. június 8-10), a **Rió+20** folyamat és az ENSZ Fenntartható Fejlődés Keretrendszerének (**Agenda2030**) elfogadása (New York, 2015. szeptember 25.), valamint az **ENSZ második környezetvédelmi közgyűlése** (UNEA2) Nairobi, 2016. május 23-27).

A **Környezetet Európának miniszteri konferencia** öt év után került újra megrendezésre Batumiban (2016. június 8-10) „Zöldebben, tisztábban, okosabban” (Greener, Cleaner, Smarter!) szlogennel. Két kiemelt témája – a pán-európai térség zöldítése, és a levegőtisztaság javítása a környezet és az ember egészsége érdekében – mellett, magas szintű külön ülés keretében foglalkozott a fenntarthatóságra nevelés/oktatás (ESD) témakörével is. Magyarország miniszterhelyettes szinten vett részt a konferencián és több vállalást tett a „Pán-európai Stratégia a Gazdaság Zöldítéséért”, illetve a "Batumi Intézkedések a levegőtisztaságért" programokhoz kapcsolódva. Az EGB környezeti teljesítményértékelési program (EPR) megkezdésének 20. évfordulóját is megünnepelték. A program sikeréhez a magyar szakértői aktivitás is jelentősen hozzájárult.

A Rió+20 folyamat eredményeként az ENSZ Közgyűlés 2015. szeptember 25-én fogadta el New York-ban a „Világunk átalakítása: **2030-ig szóló fenntartható fejlődés keretrendszer**”-t és annak részeként a globális és univerzális 17 fenntartható fejlődési célt, valamint 169 alcélt. Az célok és alcélok kidolgozásának folyamatában jelentős szerepet játszott Magyarország akkori ENSZ nagykövete, az illetékes ENSZ munkacsoport társvezetőjeként. A környezetvédelemért felelős tárca is folyamatosan részt vett a környezeti dimenzió alakításában a tárgyalások különböző szintjein és szakaszában.

Az **ENSZ második környezetvédelmi közgyűlése** (Nairobi, 2016. május 23-27), mely „Egészséges emberek, egészséges környezet” mottóval került megrendezésre, magas szintű szakaszának két kiemelt témaköre az Agenda 2030 környezeti dimenziójának megvalósítása, valamint a környezet és egészség összefüggésrendszere volt. Magyarország államtitkári szinten képviseltette magát.

A közgyűlés huszonöt határozatot hozott, egyebek mellett a vadon élő növény- és állatfajok illegális kereskedelme, a fenntartható termelés és fogyasztás, az élelmiszerpazarlás, a környezeti oktatás és szemléletformálás, a klímaváltozás, a vegyi anyagok és hulladékok, a tengerek és a biológiai sokféleség védelme témaköreiben. Az eseményen jóváhagyták az ENSZ környezetvédelmi programjának (UNEP) középtávú stratégiáját és kétéves munkaprogramját is. Magyarország aktívan részt vett az előkészítő folyamatban, a közgyűlésen államtitkári szinten képviseltette magát.

Az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP) kapcsán említést érdemel még, hogy a **fenntartható termelés és fogyasztás 10 éves keretprogramjához** (10YFP) kapcsolódva sikeres nemzeti felmérés készült a hazai gyakorlatról a vonatkozó nemzetközi felmérés (Global Survey on National SCP policies) részeként. Az FM több mint 40 hazai, fenntartható termelés és fogyasztás témakörben megvalósult példát, kezdeményezést gyűjtött össze és küldött el a UNEP felé.

2015-ben 10 **nemzetközi környezeti hatásvizsgálati eljárást** folytattak le, amelyek közül a legjelentősebb a 2015. április 2-án indult, a Paksi Atomerőmű új atomerőművi blokkok (**Paks II**) létesítéséhez és üzemeléséhez szükséges *környezeti hatásvizsgálati eljárás Espooi egyezmény szerinti nemzetközi szakasza* volt az eljárásba bejelentkezett 11 országgal (Ausztria, Csehország, Görögország, Horvátország, Málta, Németország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia és Ukrajna). A nemzetközi hatásvizsgálati eljárás során jelentős mennyiségű szakértői anyag, valamint a külföldi nyilvánosság részéről több tízezer észrevétel érkezett. Kilenc ország kérésére szakmai konzultáció, illetve közmeghallgatás zajlott, melyekre 2015 őszén került sor, így a hatásvizsgáló felekkel folytatott kétoldalú, személyes találkozót igénylő nemzetközi eljárás lezárult.

A részes Felek – a fent említett nemzetközi események eredményeit is figyelembe véve – alakították ki a Paks II. beruházás KHV eljárására vonatkozó hivatalos végső álláspontjukat, amelyet a Baranya Megyei Kormányhivatalnak (BMKH), mint engedélyező környezetvédelmi hatóságnak figyelembe kellett vennie a KHV eljárást lezáró döntése meghozatalához. A hazai eljárás 2016. szeptember 29-én zárult le, amikor a BMKH, mint elsőfokú környezetvédelmi hatóság kiadta a Paks II. beruházás környezetvédelmi engedélyét.

Az európai normáknak megfelelő környezetvédelmi engedélyezési rendszernek köszönhetően a tervek/programok mind nagyobb hányada került már a tervezési fázisban **környezetvédelmi értékelésre**. A tervek, programok megfogalmazásakor, valamint a területi tervezésben gyakorlattá vált **stratégiai környezeti vizsgálatok (SKV)** segítségével magasabb szinten valósul meg a fejlesztési tervek és a környezetvédelmi célok összehangolása.

- Stratégiai programban érintett félként Magyarország feladata volt az Európai Területi Együttműködés (ETE) programok stratégiai környezeti vizsgálatának koordinációja.

- Továbbá az EU 2014-2020 programozási időszakához tartozó SKV köteles operatív programok nemzetközi koordinációja, valamint a szomszédos országok által kidolgozott tervek és programok SKV eljárásában hatásviselő félként való részvétel.
- 2015-ben hatásviselő félként 3 külföldi terv és program stratégiai környezeti vizsgálati eljárásában vett részt Magyarország (Szerbia vízi szállítmányozási és vízgazdálkodási, valamint Pozsony közlekedési stratégiája). Ezen kívül a kormányzat 14 hazai terv és program stratégiai vizsgálati eljárásának koordinálását látta el.

A **LIFE** (L'Instrument Financier pour l'Environnement) az Európai Unió környezetvédelmi politikáját támogató pénzügyi eszköz, amelyet 1992-ben hoztak létre. Az FM, az NFM és a Magyar Fejlesztési Központ (MFK nonprofit Kft.) közös kapacitásépítési pályázatot nyújtott be 2015. szeptember 29-én az Európai Bizottság Ügynöksége (EASME) felé, amelyet az Európai Bizottság elfogadott és támogatásra érdemesnek ítélt. Ennek köszönhetően a nemzeti kapcsolattartók 2018 végéig az eddigieknél nagyobb humánerőforrás-kapacitással állnak a hazai LIFE pályázók rendelkezésére. A hétéves pénzügyi időszakban minden tagállam egy környezet-, egy természet- és egy éghajlatvédelmi integrált projekt támogatására jogosult. Magyarország 2016-ban benyújtott környezetvédelmi és természetvédelmi integrált projekt-koncepcióját a Bizottság pozitív elbírálásban részesítette.

Az **INTERREG Interregionális** együttműködési programja keretében az **alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság** irányába történő elmozdulás támogatására a 2015-2016 években meghirdetett két pályázaton 31 projekt nyert 42,8 millió euró ERFA támogatást. Hazai szervezetek 6 projektrésszel vesznek részt ezekben a projekteknél, összesen 848 ezer euró ERFA támogatásban részesülve. **Környezetvédelemre és erőforrás-hatékonyságra** a 2015-2016 években lezajlott első két pályázati fordulón 26 projekt nyert 34,3 millió euró ERFA támogatást. Hazai szervezetek 9 projektrésszel vesznek részt ezekben a projekteknél, összesen 1,3 millió euró ERFA támogatásban részesülve.

Az **INTERREG Central Europe** program keretében az **alacsony szén-dioxid-kibocsátású közép-európai stratégiák** kidolgozására összesen 44,4 millió euró ERFA támogatást különítettek el a 2014-2020 programozási időszakban. A 2015-2016 években lezajlott első pályázati felhívás forduló során 9 projekt nyert 18 millió euró ERFA támogatást. Hazai szervezetek 9 projektrésszel vesznek részt ezekben a projekteknél, összesen 1,6 millió euró ERFA támogatásban részesülve. A **természeti és kulturális erőforrások** terén kialakítandó együttműködésekre összesen 88,8 millió euró ERFA támogatást különítettek el a 2014-2020 programozási időszakban. A 2015-2016 években lezajlott első pályázati felhívás során 14 projekt nyert 29,5 millió euró ERFA támogatást. Hazai szervezetek 15 projektrésszel vesznek részt ezekben a projekteknél, összesen 3 millió euró ERFA támogatásban részesülve.

3.8. Jogi szabályozás és jogalkalmazás

Helyzetkép és előrehaladás

A Kormány programjában kiemelt fontossággal kezelt bürokráciacsökkentés és az azzal együtt járó központi és területi szintű átalakítások a környezetvédelmet is érintették (Magyary Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program végrehajtása).

A közigazgatás rendszerének átalakítását, az egyes szakterületek átláthatóbb, hatékonyabb működését, a feladatok szakszerűbb ellátását célzó átalakulási folyamat három nagyobb lépésben következett be.

1) Az Országgyűlés által még 2010-ben elfogadott kormányprogram alapján létrejött kormányhivatalokba számos területi államigazgatási szerv szakigazgatási szervként

integrálódott. A környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságok integrációja – figyelemmel az általuk ellátott feladatok speciális jellegére – 2015. április 1-től valósult meg. Ekkor az addig önálló környezetvédelmi és természetvédelmi felügyelőségek megszűntek, feladataikat a speciális illetékességgel rendelkező megyei kormányhivatalok környezetvédelmi és természetvédelmi főosztályai vették át.

2) 2015-ben a Kormány a központi hivatalok rendszerének áttekinthetőbbé tétele érdekében határozatban döntött az országos illetékességgel vagy feladatkörrel működő központi hivatalok és költségvetési szerv formában működő központi minisztériumi háttérintézmények racionalizálásáról.

A kormányhatározatban foglaltak az FM felügyelete alá tartozó Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőséget (a továbbiakban: OKTF), továbbá a 2015. január 1. napjától az OKTF-hez tartozó Nemzeti Hulladékgazdálkodási Igazgatóságot érintették.

A kormányhatározatban érintett minisztériumok által elvégzett felülvizsgálat alapján az új szervezeti rendszerről a Kormány az egyes központi hivatalok és költségvetési szervek formában működő minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatával összefüggő jogutódlásáról, valamint egyes közfeladatok átvételéről szóló 378/2016. (XII. 2.) Korm. rendeletben foglaltaknak megfelelően döntött.

A kormányrendelet alapján az OKTF 2017. január 1. napjával, jogutódlással a Pest Megyei Kormányhivatalba történő beolvadással megszűnt, jogutódja a Pest Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya lett. Az OKTF emisszió-kereskedelemmel kapcsolatban korábban ellátott feladatai a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumhoz kerültek. Az NHI feladatait az FM-en belül a környezetvédelemért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért felelős államtitkárságon létrejött új helyettes államtitkárság látja el.

3) A közigazgatás folytatódó átszervezése az OKTF mellett érintette a megyei kormányhivatalokba már integrált környezetvédelmi és természetvédelmi felügyelőségeket is. A környezet- és természetvédelemmel kapcsolatos hatósági struktúra 2017. január 1. napjával a közel huszonöt éve kizárólag szakmai alapokon nyugvó illetékességi területe (egy-egy speciális feladattól eltekintve) megváltozott és alkalmazkodva Magyarország klasszikus területi tagozódáshoz megyei szintre módosult. A környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 71/2015. (III.30.) Korm. rendelet 8/A. §-a alapján területi környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságként megyei illetékességgel a megyei kormányhivatal megyeszékhely szerinti járási hivatala jár el (Budapest főváros és Pest megye területére kiterjedő illetékességgel a Pest Megyei Kormányhivatal környezetvédelmi és természetvédelmi hatáskörben eljáró Érdi Járási Hivatala).

A környezetvédelmi szakterület vonatkozásában a szakmai felügyeletet, továbbá a Pest Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya feletti felügyeleti jogkört továbbra is az FM látja el.

Az új szervezeti rendszer alapvető vonásai az alábbiakban foglalhatók össze:

- az alapvető garanciákat az – egyébként változatlan tartalmú – anyagi jogi jogszabályi rendelkezések, vagyis a törvényi keretek, illetve a rendeleti szintű részletszabályok jelentik;
- az integrált feladat- és hatáskörében eljáró kormány megbízott – aki egyebekben más törvényi előírás és a Kormány kijelölése alapján a megyében megvalósuló, nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű ügyé nyilvánított projektek koordinációs feladatait is ellátja – kötelessége és felelőssége a döntések jogszerűségének biztosítása, illetve az adott eljárásban valamennyi ágazati szakmai érdek érvényre juttatása a jogszabályok által kijelölt keretek között;

- a különböző engedélyezési eljárásokban korábban szakhatóságként közreműködő környezet-, illetve természetvédelmi hatóság szakértőként történő jogszabályi kijelölésére és bevonására – kormányrendeletben meghatározott esetekben – kizárólag a rendes jogorvoslati szakban kerül sor: a fellebbezés elbírálására jogosult hatóság az elsőfokú döntés felülvizsgálata során az országos környezetvédelmi hatóságként illetve országos természetvédelmi hatóságként eljáró Pest megyei Kormányhivatal szakértői véleményének beszerzésével tesz eleget a tényállás-tisztázási kötelezettségének;
- a felügyeleti szerv a döntéseket hivatalból felülvizsgálhatja és az esetleges jogsértéseket – felügyeleti jogkörében eljárva – orvosolhatja;
- a szakmai irányító – átfogó-, téma- és célvizsgálatok keretében – ellenőrizheti az ágazati szakmai érdekek megfelelő érvényre juttatását és szükség szerint intézkedést tehet.

3.9. Fejlesztéspolitika, beruházások

Helyzetkép és előrehaladás

A hazai környezetpolitika megvalósítása – az előző NKP-k időszakához hasonlóan – továbbra is elsősorban a fejlesztéspolitika eszközeire támaszkodik, ezeken belül is főként a kohéziós politika eszközszerkezete a meghatározó. A 2014-2020 programozási időszak operatív programjai a beszámolási időszakban még a végrehajtás kezdetén tartottak.

Az operatív programok közül a **KEHOP** tartalmaz a legnagyobb arányban környezetvédelmi támogatásokat. A KEHOP pénzügyi forrása hazai társfinanszírozás nélkül 3217,1 millió EUR.

A KEHOP Kohéziós Alapból származó forrásainak közel fele (46,1%-a) a „Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása” célkitűzés teljesüléséhez járul hozzá. Ehhez a célkitűzéshez tartozik a 2. prioritási tengely, azaz a települési vízellátás, szennyvízelvezetés és –tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése, mely az operatív programhoz nyújtott összes uniós támogatás 32,86%-os részarányát teszi ki, azaz 1057 millió eurót, amely meghaladja a 300 Mrd Ft-ot. Az ivóvízminőség-javító intézkedésekre a KEHOP (2.1.) 68 Mrd Ft támogatást biztosít.

Az **Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)** a fenntarthatóság, mint horizontális szempont mentén a Partnerségi megállapodásban foglalt követelményeket érvényesíti. Az IKOP hozzájárulhat a beruházások erőforrás-hatékony, a fenntarthatóság szempontjából legkedvezőbb irányba tereléséhez, illetve a káros környezeti vagy klímahatású beruházások elkerüléséhez, a káros hatások enyhítéséhez, a klímaváltozás várható káros hatásaihoz történő alkalmazkodáshoz.

A **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)** fő célkitűzése, hatóköre a hazai kis- és középvállalkozások versenyképességének fejlesztése és növekedésének elősegítése. A GINOP elfogadására 2015 februárjában került sor, így eddigi teljes működése a vizsgált 2015-2016-os időszakra esik. A GINOP-nak a fenntartható fejlődéshez való kapcsolódását a tervezéstől egészen a nyomon követésig a program XI. Horizontális elvekről szóló fejezete részletezi. A GINOP 1. prioritás felhívásai érinthetik az energiatakarékosság és energiahatékonyság tématerületet. A GINOP 4. prioritás a megújuló energia használatával megvalósuló épületenergetikai fejlesztéseket támogatja, míg a 7. prioritás felhívásai kapcsolódhatnak a turizmus – ökoturizmus tématerülethez.

A **Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)** és a **Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)** környezetvédelmi kapcsolódásai több témakörben is felfedezhetők. A **zöldfelületek védelme** területen 4 felhívás; a **biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem** területen 1 felhívás; **vizeink védelme és**

fenntartható használata területen 2 felhívás; a **közlekedés és környezet** területen 3 felhívás, valamint a **levegőtisztaság javítása, az energiatakarékosság és -hatékonyság javítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése és felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira** területeken 4 felhívás jelent meg 2016. december végéig.

Az **Emberi Erőforrás-fejlesztési Operatív Program (EFOP)** minden projektje esetében elvárás, hogy „az európai uniós forrásból támogatott projektek kedvezményezettje köteles a projektre vonatkozó környezetvédelmi és esélyegyenlőségi szabályokat betartani, a projekt által érintett területen a védett természeti és kulturális értékeket megőrizni, a fennálló vagy a beruházás során keletkezett környezeti kárt és az esélyegyenlőség szempontjából jogszabályba ütköző nem-megfelelőséget legkésőbb a projekt megvalósítása során megszüntetni”.

A **Vidékfejlesztési Program** a vidékfejlesztést érintő átfogó kérdések megoldásához járul hozzá az innováció, a környezetvédelem, az éghajlatváltozás mérséklése és az ahhoz való alkalmazkodás terén. Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedésekre a VP mintegy 515 millió eurót allokált a 2014-2020 közötti időszakra. A következő tématerületeket is támogatja a VP: az erdőterületek fejlesztése és az erdők életképességének javítása (164 millió EUR), ökológiai gazdálkodás (165 millió EUR), Natura 2000 kifizetések és a Víz Keretirányelvhez kapcsolódó kifizetések (124 millió EUR), erdő-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos szolgáltatások, természetmegőrzés (közel 39 millió EUR).

A 2014 és 2020 között megvalósuló **INTERREG EUROPE program** keretében Alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság irányába történő elmozdulás támogatása (3. prioritás), illetve a Környezetvédelem és erőforrás-hatékonyság (4. prioritás) mentén nyílik lehetőség környezetvédelmet támogató együttműködési projektek kidolgozására. A 3. prioritásra összesen 84,4 millió euró ERFA támogatást különítettek el a 2014-2020 programozási időszakban. A 2015-2016 években lezajlott első két pályázati kör során 31 projekt nyert 42,8 millió euró ERFA támogatást. Hazai szervezetek 6 projektrésszel vesznek részt ezekben a projektekben, összesen 848 ezer euró ERFA támogatásban részesülve. A 4. prioritásra is összesen 84,4 millió euró ERFA támogatás kapható a 2014-2020-as időszakban. A beszámolási időszakban lezajlott első két pályázati körben 26 projekt nyert 34,3 millió euró ERFA támogatást. Hazai szervezetek 9 projektrésszel vesznek részt ezekben a projektekben, amely 1,3 millió euró ERFA támogatást jelent.

Az **INTERREG CENTRAL EUROPE programban** két területen nyílik lehetőség a környezetvédelmet támogató együttműködési projektek kidolgozására. A 2. prioritás (Együttműködés az alacsony szén-dioxid-kibocsátású közép-európai stratégiák kidolgozása érdekében (TO4)) energiahatékonyság növelését és a megújuló energiaforrások használatát támogató stratégiák, megoldások kidolgozása; területi alapú, alacsony széndioxid-kibocsátású energiatervezési stratégiák támogatása; mobilitás tervezési kapacitások fejlesztése a funkcionális városi területeken az alacsonyabb szén-dioxid kibocsátás érdekében alakult. Erre a prioritásra összesen 44,4 millió euró ERFA támogatást különített el a program a 2014-2020 programozási időszakban. A 2015-2016 években lezajlott első pályázati felhívás során 9 projekt nyert 18 millió euró ERFA támogatást. Hazai szervezetek 9 projektrésszel vesznek részt ezekben a projektekben, összesen 1,6 millió euró ERFA támogatásban részesülve.

A 3. prioritás (Együttműködés a természeti és kulturális erőforrások terén a közép-európai fenntartható növekedés érdekében (TO6)) alapjait a kapacitások javítása, a természeti örökség és erőforrások védelme és fenntartható használata, valamint a kulturális erőforrások és örökség fenntartható használata; illetve a funkcionális városi területek környezetgazdálkodásának fejlesztése jelenti. Erre a prioritásra összesen 88,8 millió euró ERFA támogatást különítettek el a 2014-2020 programozási időszakban. A 2015-2016 években lezajlott első pályázati fordulóban 14 projekt nyert 29,5 millió euró ERFA támogatást. Hazai szervezetek 15

projektrésszel vesznek részt ezekben a projektekben, összesen 3 millió euró ERFA támogatásban részesülve.

A **Duna Transznacionális Programban** 14 partnerország vesz részt. A program keretében a 2. prioritás – Környezetért és a kultúráért felelős Duna Régió (TO6) mentén nyílik lehetőség környezetvédelmet támogató együttműködési projektek kidolgozására. Erre a prioritásra összesen 64,7 millió euró ERFA támogatást különítettek el a 2014-2020 programozási időszakban, ami kiegészül az Előcsatlakozási Eszköz (IPA) és Európai Szomszédsági Eszköz (ENI) forrásaival is. A 2015-2016 években lezajlott első pályázati fordulóban 15 projekt nyert 26,9 millió euró ERFA és 2,7 millió euró IPA támogatást. Hazai szervezetek 35 projektrésszel vesznek részt ezekben a projektekben, összesen 5,4 millió euró ERFA támogatásban részesülve

3.10. Kutatás-fejlesztés, ökoinnováció, környezettechnológia

Helyzetkép és előrehaladás

A kutatói utánpótlás biztosítása érdekében a felsőoktatási kormányzat rendszerszintű intézkedések sorát vezette be, amelynek egyik eleme a doktori képzés átalakítása. A változások a 2016/2017-es tanévtől hatályosak. A doktori képzés átalakításának indoka a fokozatszerzési arányok javítása volt. Ismeretes, hogy a tényleges tudományos fokozat megszerzéséig a beiratkozott hallgatók 23-25%-a jut csak el. A doktori képzés átalakítása érdekében bevezetett intézkedések köre érinti a képzési idő meghosszabbítását 2+2 évre, az ösztöndíj emelését (első két évben 140 000Ft/hó, a második két évben 180 000Ft/hó), valamint a doktori iskola, a kutatóhely és a témavezető felelősségének növelését a fokozat megszerzésében, az intézmény pénzügyi ösztönzése formájában. Az intézkedés elvárt hatása a tudományos fokozat megszerzéséig eljutó hallgatók arányának növelése.

A „*Felsőoktatási hallgatók tudományos műhelyeinek és programjainak támogatása*” című EFOP 3.6.3-VEKOP-16 pályázati felhívás 2016 decemberében került meghirdetésre. A pályázati konstrukció célja a felsőoktatási intézmények belső megújulásának támogatása a minőségi tudományos utánpótlás-nevelés érdekében. A konstrukció összesen 10,9 Mrd Ft keretösszeggel került meghirdetésre (EFOP: 8,16 Mrd Ft, VEKOP: 2,72 Mrd Ft). A projekt alapvető célja olyan feltételek megteremtése a felsőoktatási intézményekben, amelyek lehetőséget biztosítanak a tehetségek számára az egyedi, illetve közösségi tudományos fejlődésre. Ennek része az intézményen belüli tehetségsegítő programok működtetése, fejlesztése, amelyek az arra érdemes hallgatóknak lehetőséget és anyagi háttérrel biztosítanak a tudományos fejlődésre, az oktató pályára való továbblépésre.

Az *EFOP-3.6.1-16 Intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztések* felhívás célja a felsőoktatási intézmények kutatási kapacitásainak bővítése, kutatási szolgáltatásaik fejlesztése, a társadalmi innováció (social innovation) fokozása, a K+F szféra egészében betöltött tudásbázis funkció és a felsőoktatás harmadik missziójának erősítése révén a tudásnégyeszőg (Quadruple helix modell) kiépítése, és ezen keresztül hatékony bekapcsolódásuk elősegítése a Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia megvalósításába. Részcélok: pl. felsőoktatási intézmények és vállalatok, valamint egyéb kutatóhelyek közötti kapcsolatok megerősítése, a tudásnégyeszőg kiépítése és fejlesztése.

A Magyar Tudományos Akadémia és a felsőoktatási intézmények együttműködése töretlen a hazai felsőoktatási intézményekben folyó kutatások magas színvonalának fenntartása, valamint a kutatói utánpótlás nevelése érdekében. Az MTA 2011-ben kiterjesztette Lendület-programját a hazai egyetemekre, amelynek keretében összesen 53 Lendület-kutatócsoport alakult felsőoktatási intézményekben. A 2015. évi Lendület-pályázat 96 pályázója közül tizenhárman alakíthattak kutatócsoportot, közülük heten egyetemen. A programban 2015-ben felhasznált (5

évre vonatkozó) 3,6 Mrd Ft támogatásból 1,7 Mrd Ft az egyetemeken hasznosult. 2016-ban az előző évvel megegyező keretösszegre 95 pályázat érkezett, amelyből 11 kutatócsoport alakulhatott meg az év folyamán, ebből 6 felsőoktatási intézményben. 2016-ban az MTA és a felsőoktatást felügyelő szaktárca együttműködési megállapodást írt alá az intézmények, kutatóhelyek működésének összehangolására, a szinergiák jobb kihasználására a képzés, a kutatás és a kutatási infrastruktúra közös használata területén.

A Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal (a továbbiakban: NKFIH) a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvény (KFI tv.) alapján 2015. január 1. óta látja el a hazai kutatás-fejlesztés és innováció tervezési és szakmai koordinációs feladatait. Pályázati portfólióján keresztül biztosítja az európai uniós támogatások hatékony és átlátható felhasználását, és egyben kezeli a kutatás, a fejlesztés és az innováció hazai forrásainak koncentrálásával létrehozott Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapot (NKFI Alap). Az NKFIH által kezelt pályázati portfólió számos felsőoktatási intézmény számára kínál kutatás-fejlesztési és innovációs támogatásokat.

A nemzeti és szakpolitikai célok, valamint eszközök illesztését az *1640/2014. (XI.14.) Korm. határozatban* elfogadott Nemzeti Intelligens Szakosodás Stratégia szolgálja, amely ex-ante feltétele volt kutatás-fejlesztési és innovációs célú az európai uniós források lehívásának.

Az utóbbi években a technológiai korszakváltás révén, az internet-gazdaság kialakulásával átalakulnak a gyártási és a kapcsolódó logisztikai rendszerek, ezért elengedhetetlen egyrészt a hazai egyetemi és kutatóintézeti szféra és az iparvállalatok együttműködése, másrészt a nemzetközi kooperáció. Ide kapcsolódik az Ipar 4.0 Nemzeti Technológiai Platform (a továbbiakban: NTP) 2016. májusi megalakulása is. Az NTP-t a Kormány támogatásával a Nemzetgazdasági Minisztérium és az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet szervezte meg mintegy 40 hazai telephellyel rendelkező vállalkozás, kutatóintézet, szervezet és oktatási intézmény részvételével. *A hazai innovatív vállalkozói környezet fejlesztéséről, a feltörekvő digitális vállalkozások versenyképességének javításáról és Magyarország Digitális Startup Stratégiájáról szóló 1858/2016. (XII.27.) Korm. határozat* kimondja, hogy a nemzetgazdasági miniszter feladata az IPAR 4.0 Startup és Spinoff Program tervének kidolgozása és a kapcsolódó előterjesztés benyújtása a Kormány részére.

Az NTP Innováció és Üzleti modell Munkacsoportja foglalkozik a Platformban képviselt vállalkozások, szervezetek igényei alapján azzal a kérdéssel, hogy a kutatóintézeti és ipari kutatás-fejlesztési (K+F) munka irányait miként kell meghatározni, hogy a gazdaság innovációs igényei teljesülhessenek. A Munkacsoport ajánlásokat fogalmaz meg új üzleti modellek vonatkozásában, amely célja az általános technológiai fejlődés elősegítése és az innováció szélesebb körű hazai elterjesztése.

A hazai kutatási infrastruktúra megerősítését a következő konstrukciók szolgálják: a „Stratégiai K+F műhelyek kiválósága (GINOP-2.3.2-15; VEKOP-2.3.2-16)”, illetve a „Kutatási infrastruktúra megerősítése - nemzetköziesedés, hálózatosodás (GINOP-2.3.3-15; VEKOP-2.3.3-15)”, amelyek keretében a felsőoktatási intézmények 2015-2016 években mintegy 76,81 Mrd Ft támogatást nyertek el.

A felsőoktatási kutatóműhelyek és a vállalati szektor közötti tudástranszfer támogatása érdekében kerültek kiírásra a „K+F versenyképességi és kiválósági együttműködések (GINOP-2.2.1-15; NVKP 16; VEKOP-2.2.1-16)” és a „Felsőoktatási és Ipari Együttműködési Központ – kutatási infrastruktúra fejlesztése (GINOP-2.3.4-15; FIEK 16)” című konstrukciók. Az e pályázatokon induló, felsőoktatási intézményeket bevonó konzorciumok összesen 62,84 Mrd Ft támogatást nyertek el 2015-2016 folyamán.

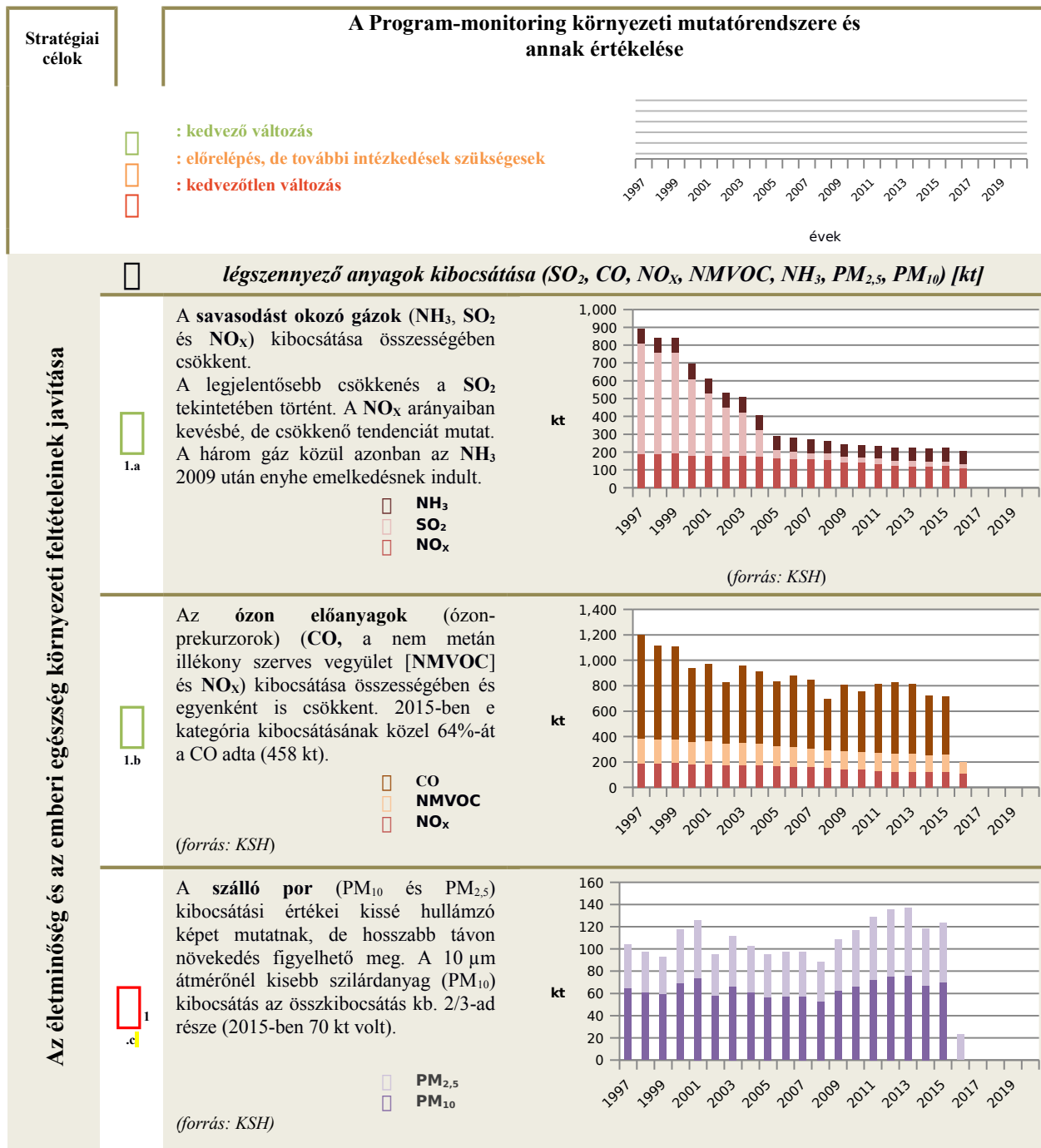

Az infrastruktúrafejlesztési és tudástranszfer célú GINOP, VEKOP és NKFI Alap támogatási keretből a magyar felsőoktatási intézmények és az általuk alkotott konzorciumok tehát összességében mintegy 139,65 Mrd Ft támogatást nyertek el 2016 végéig.

2015. október 15-én a „Konferencia az öko-innováció jegyében” rendezvényen az illetékes minisztériumok és háttérintézményeik szakemberei mutatták be a rendelkezésre álló európai uniós és hazai pályázati lehetőségeket: többek között részletezték a zöldgazdaság fejlesztés lehetőségeit, ismertették a hazai környezetipar öko-innovációs kínálatát. Emellett a Környezettechnológiai Hitelesítési Rendszerről, valamint a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program pályázati lehetőségéről is tájékozódhattak az érdeklődők.

Összefoglaló

Az Összefoglaló rész a Program stratégiai céljaihoz kapcsolódó környezeti mutatórendszer alapján készült és átfogó értékelést nyújt a Program végrehajtása során elért eredményekről.

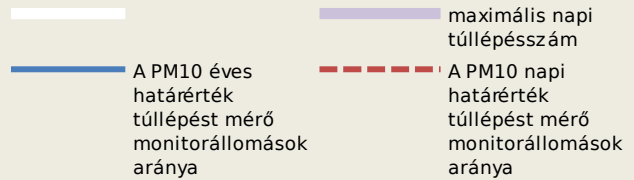
□

A Program a „*levegőminőségi határértékek túllépése*” mutatót jelöli meg, azonban a túl sok változó okán (pl. anyagok, határértékek, helyek) összesített, országos adatsor nem képezhető, helyette a **PM₁₀ határérték túllépés mutató**, valamint az **automata mérőhálózat összesített légszennyezettségi index szerinti százalékos megoszlásának változása** szerepel, amely országos szinten jobban kezelhető és hosszabb idősor is rendelkezésre áll.

□
2.a

Az ábra a **PM₁₀ napi és éves határérték túllépést mérő monitorállomások arányát**, valamint a **detektált legnagyobb túllépésszámot** mutatja a 2005-2016. évek vonatkozásában. 2011-től a napi határérték túllépés (PM₁₀>50 µg/m³ és darabszáma 35 felett van) csökkenő tendenciát mutat, azonban további intézkedések szükségesek. Éves határérték túllépés (>40 µg/m³) 2015-ben 1 állomáson fordult elő (ez a mérőállomások arányában 2%-ot jelentett). 2016-ban nem volt ilyen.

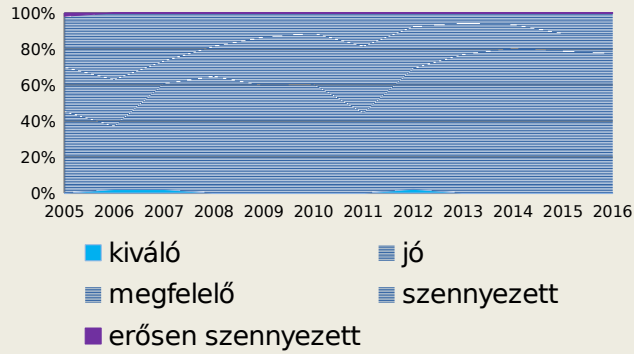
(forrás: OMSZ, a PM₁₀ Program 2016. évi beszámoló jelentése: <http://pm10.kormany.hu>)

□
2.b

A mérőállomásokon a **PM₁₀ „jó”** minősítésű értékei növekvő tendenciát mutattak. A levegő minőségi kategóriák meghatározása az összesített légszennyezettségi index értékei alapján történt.

(forrás: OLM; <http://www.levegominoseg.hu>)

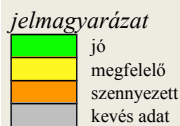

□
2.c

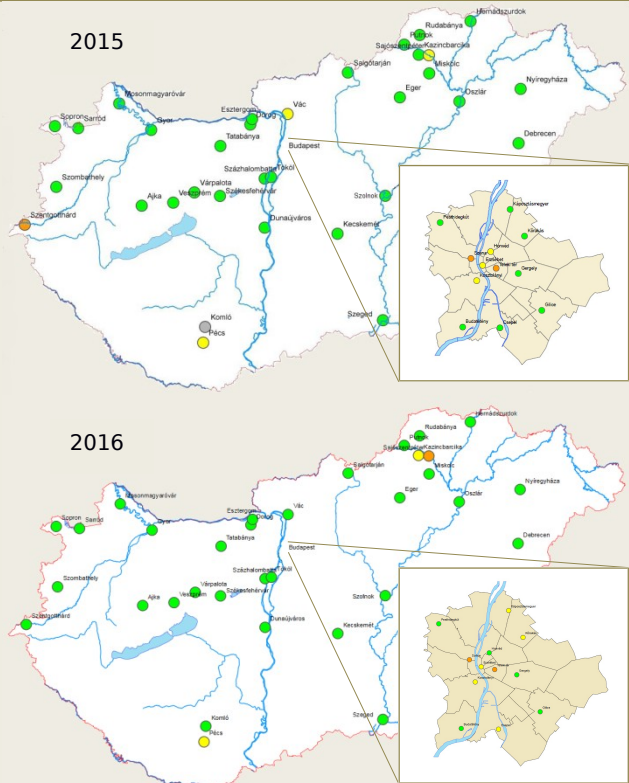
A térképek a települések levegőjének 2015. és 2016. évi szennyezettségét mutatják az **összesített légszennyezettségi index** alapján, amely magában foglalja a NO, NO₂, NO_x, SO₂, CO, O₃, PM_{2,5}, PM₁₀ szennyezőanyagok értékeit.

2015-ben Szentgotthárd, valamint Budapesten a Széna és a Teleki tér levegője volt szennyezett minősítésű.

2016-ban Miskolc és Kazincbarcika, Budapesten három külső kerület levegője romlott. Szentgotthárd viszont jó minősítésűvé lépett elő.

(forrás: OLM; <http://www.levegominoseg.hu>; OMSZ Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ (LRK))

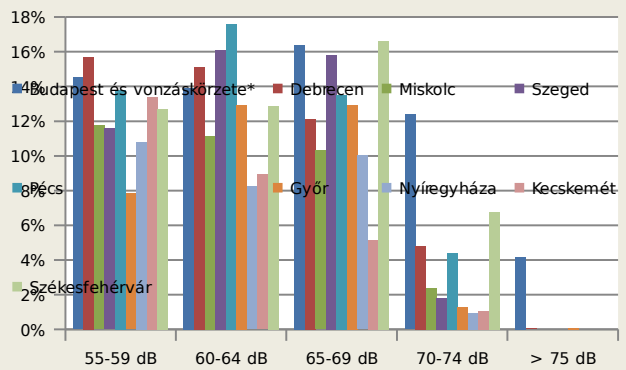

zajterheléssel érintett lakosok [fő]

A közúti közlekedés okozta egész napos zajterhelés (L_{den}) az összlakosság %-ában a zajtérképezésre kötelezett nagyvárosokban (2012-es adatok állnak rendelkezésre).

Az agglomeráció lakosságának több mint 4%-a terhelt 75 dB-t meghaladó közúti zajjal.

* Budapest és vonzáskörzete esetében 2006. évi adatok)

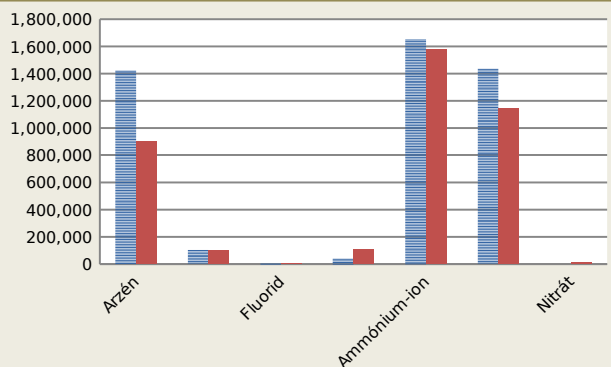

az Ivóvízminőség-javító Program eredményeként egészséges ivóvízzel ellátott lakosok [fő]

A nem megfelelő minőségű ivóvízzel ellátott népesség száma csökkent (kivéve a nitráttal terhelt ivóvízfogyasztókat: négy év alatt 60 ezer fővel növekedett a számuk).

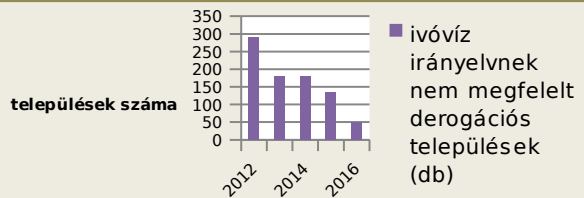
Fluorid tekintetében 1309 fő, nitráttal kapcsolatban 13 083 fő volt érintett 2012-ben (a kis szám miatt nem tud megjelenni az ábrán).

(forrás: OKI, BM)

Az Ivóvíz Irányelvnek nem megfelelt derogációs települések/településrészek (vízellátási területek) száma folyamatosan csökken: 2015-ben 134, 2016-ban már csak 50 volt.

(forrás: NFM)

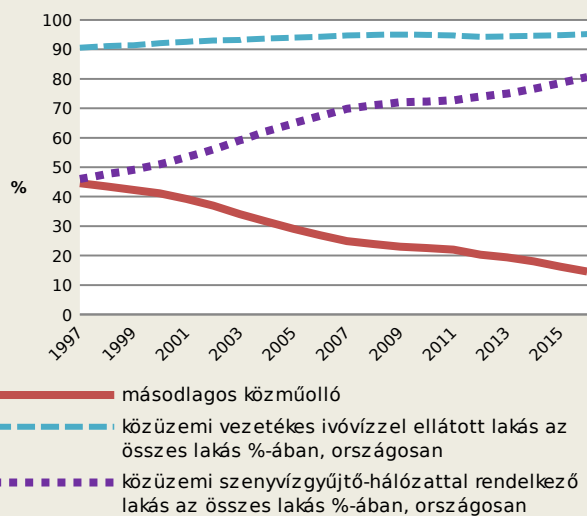
a vízhálózatba és a csatornahálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége (másodlagos közműolló) [%]

A másodlagos közműolló értéke 2016-ban 14,6% volt, ami 3,4 százalékpontos záródást jelentett az NKP-3 záró évéhez képest (2014). Ez egyrészt a vezetékes ivóvízellátás további, de enyhe növekedésének (évente átlagosan 0,3% ponttal), másrészt a csatornahálózatba kötött lakások nagyobb arányú növekedésének köszönhető (4,0%).

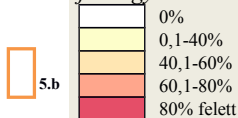
A csatornahálózatba kötött lakások aránya azonban elmaradt a tervezettől, a Szennyvíz Programban 2015. dec. 31-ig előírt 89,2%-os célértéket nem sikerült elérni.

(forrás: KSH)

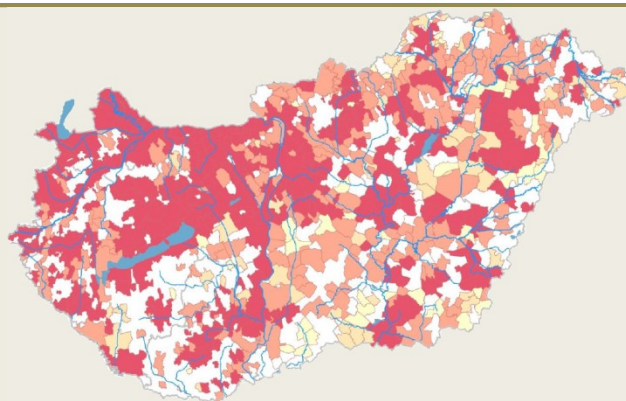

A térkép az ország **szennyvízelvezetési agglomerációinak csatornázottságát** mutatja 2015. január 1. állapot szerint.

jelmagyarázat

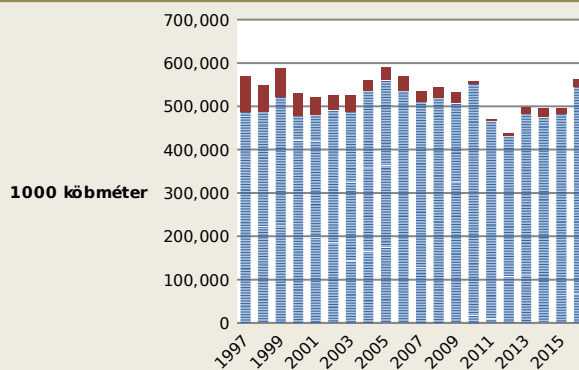
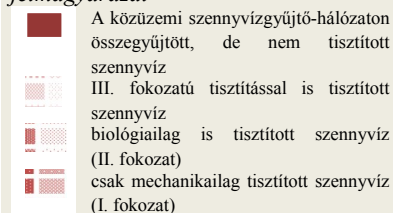
(forrás: BM, TÁJÉKOZTATÓ Magyarország településeinek szennyvízelvezetési és -tisztítási helyzetéről, a települési szennyvíz kezeléséről szóló 91/271/EGK irányelv Nemzeti Megvalósítási Programjáról, 2016.)

A Program „**a közüzemileg elvezetett települési szennyvíz tisztítása [%]**” mutatót jelöli meg, helyette azonban a **közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózaton összegyűjtött összes szennyvíz és a különféle tisztítási fokozatokkal tisztított szennyvíz mennyisége [1000 m³]** mutató szerepel, amely átfogóbb képet ad. Egyrészt magában foglalja az eredeti mutatót, másrészt információt szolgáltat a szennyvíztisztítási fokozatok arányáról, sőt az elvezetett, de nem tisztított szennyvíz helyzetéről is tájékoztat.

Az összegyűjtött összes szennyvíz 2010-ig évi 500-600 millió m³ között ingadozott, majd 2010-2015 között évi 500 millió m³ alatt maradt. 2016-ban ismét emelkedett (561 millió m³). A III. fokozatú tisztítással kezelt szennyvíz mennyisége folyamatosan növekedett, és 2016-ban 479 millió m³ volt.

jelmagyarázat

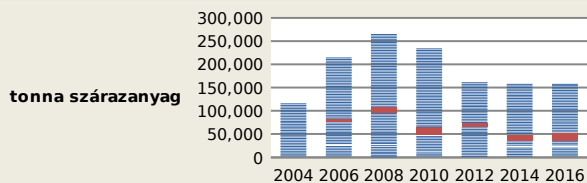

(forrás: KSH)

szennyvíziszap hasznosítása

A **szennyvíziszap hasznosítása** arányaiban a mezőgazdasági és rekultivációs felhasználásban a legjelentősebb, 2014-ben 111 ezer, 2016-ban 108 ezer tonna szárazanyagot tett ki. 2008-tól csökkent a szennyvíziszap mennyisége, 2012-től stagnál a mennyisége 160 ezer tonna szárazanyag érték körül.

(forrás: BM, TÁJÉKOZTATÓ Magyarország településeinek szennyvízelvezetési és -tisztítási helyzetéről, a települési szennyvíz kezeléséről szóló 91/271/EGK irányelv Nemzeti Megvalósítási Programjáról, 2016 és 2018.)

- elhelyezés - egyéb
- elhelyezés - égetés
- elhelyezés - lerakók
- hasznosítás - egyéb
- hasznosítás - talaj és mg.

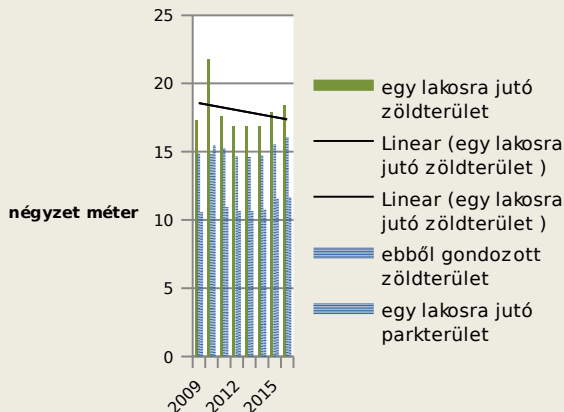
egy lakosra jutó zöldterület [m²/fő]

Az **egy lakosra jutó zöldterület mutató értéke** (a 2010. évi vélhető adathiba mellett is) a 2012-2014-es időszakban stagnált (fogyó népesség mellett), 2015-ben és 2016-ban pedig növekedett. Hasonlóan alakultak a **gondozott zöldterület** és az **egy lakosra jutó parkterület** értékei is.

8.

2015-ben 17,9 m²/fő; 2016-ban már 18,4 m²/fő volt az egy lakosra jutó zöldterület értéke.

(forrás: KSH)

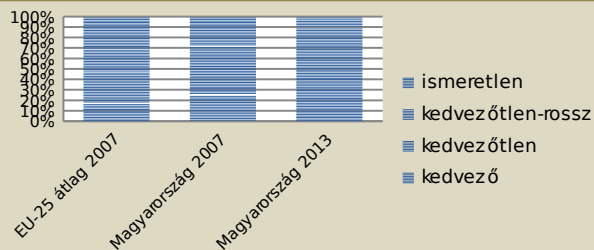

közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok természetvédelmi helyzete (kedvező, kedvezőtlen természetvédelmi helyzetű fajok, élőhely aránya [%])

A **közösségi jelentőségű fajok helyzetében** 137 faj (66%) esetében nem történt változás, 59 faj (28%) esetében viszont javulás történt.

9.a

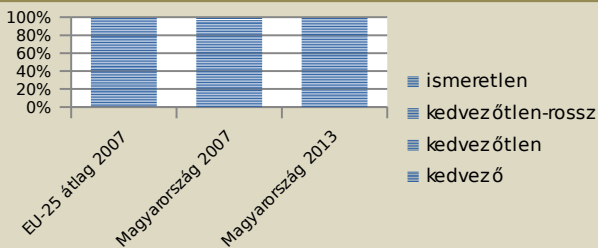
2007: kedvező: 25%
2013: kedvező: 36,5%
(forrás: FM)

9.b

24 **közösségi jelentőségű élőhely természetvédelmi helyzete** javult, ami az élőhelytípusok 52%-át jelenti. 21 élőhelytípus nem változott (46%), és egy élőhelytípus, a dagadóláp esetében történt negatív változás.

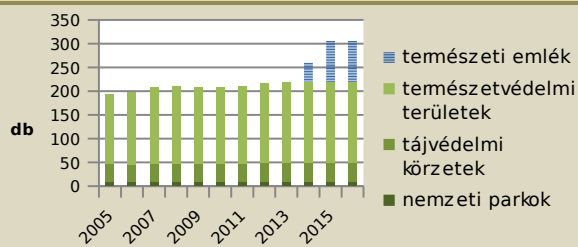
2007: kedvező: 10,9%
2013: kedvező: 19,6%
(forrás: FM)

védett természeti területek száma [db], kiterjedése [ha] védettségi kategóriák szerint

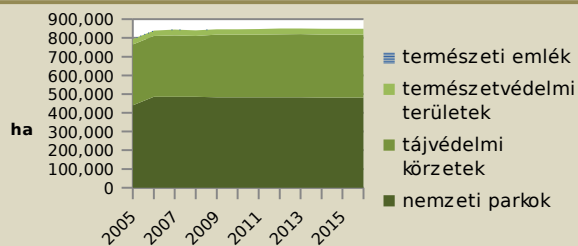
A **védett területek száma** kismértékben emelkedett. A **nemzeti parkok** száma 2008 óta változatlan (10), a **tájvédelmi körzetek** és **természetvédelmi területek** száma évente csekély mértékben növekedett. A **természeti emlékek** száma 2014-től gyorsan növekedett és 2016-ban már 88 volt az országban.
(forrás: KSH)

10.a

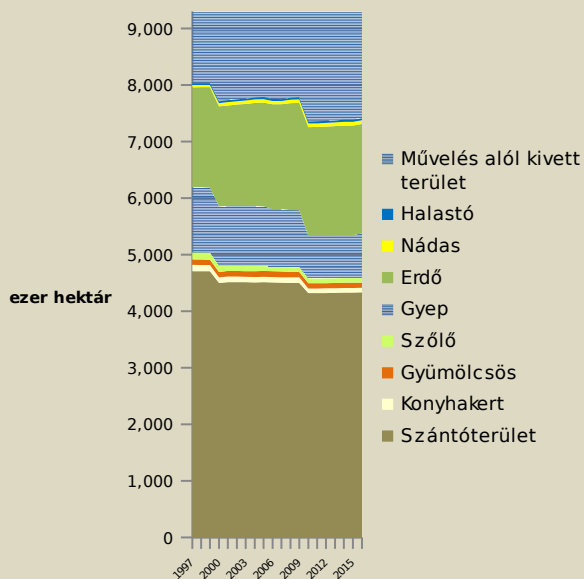
10.b

A **védett területek kiterjedése** hasonló tendenciát mutatott: a **nemzeti parkok** kiterjedése stagnált (2016-ban 480 698 ha), a **tájvédelmi körzeteké** (2016-ban 336 875 ha) és **természetvédelmi területeké** (2016-ban 31 296 ha) pedig enyhén növekedett.
(forrás: KSH)

a földhasználat változása, kategóriák szerint [ha]

A földhasználat változása, kategóriák szerinti mutató éves alakulása szerint 2016-ban a legnagyobb területet a szántók foglalták el (4,3 millió ha), amelynek aránya azonban folyamatos csökkent. A művelés alól kivett területek viszont egyre nagyobb arányt képviselnek (2016-ban: 1,89 millió ha).

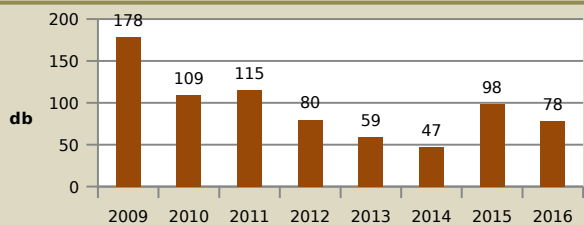

(forrás: KSH)

11.

az OKKP-ban szereplő szennyezett területek száma [db]

Az OKKP 14 alprogramjában 2015-ben 98, 2016-ban 78 helyszínen folyt kármentesítési tevékenység (tényfeltárás, műszaki beavatkozás, monitoring). 2016-ra befejeződött a Balmazújváros László-tanyai veszélyes hulladéktároló kármentesítése.

(forrás: FM)

12.

a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben megfogalmazott céloknak megfelelő felszíni és felszín alatti víztestek jó állapotának aránya [%]

Magyarország 2015. évi, felülvizsgált Vízgyűjtő-gazdálkodási tervében (VGT2) szereplő, 2008-2012 közötti időszakra vonatkozó adatok alapján a felszíni víztestek, vagyis a vízfolyások és az állóvizek (1078) 9%-a mutatott kiváló és jó ökológiai állapotot, ugyanakkor 37%-nál a jó állapot elérése érdekében intézkedések szükségesek.

(forrás: Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv – 2015)

13.

vízbázisok biztonságba helyezése

2015-re befejeződött mind a 71 távlati ivóvízbázis védőterületének kijelölése. A 846 nyilvántartott sérülékeny földtani környezetű üzemelő és távlati ivóvízbázisok állapotértékelése és védőterületi határozatainak kiadása folytatódott.

2012-2015 között összesen 668 üzemelő és távlati vízbázis védőterületének kijelölése történt meg. 2016-ról a felmérés időpontjában nem állt rendelkezésre adat.

14.

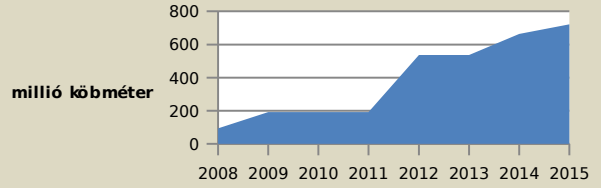
árvízi kockázatkezelés

15.

Az ábra a Tisza-völgyi **árapasztó (VTT) tározók tározótérfogatának** [millió m³] növekedését mutatja. 2015-ben az összkapacitás, az elkészült Beregi tározóval (58 millió m³) 721 millió m³-re növekedett.

(forrás: BM)

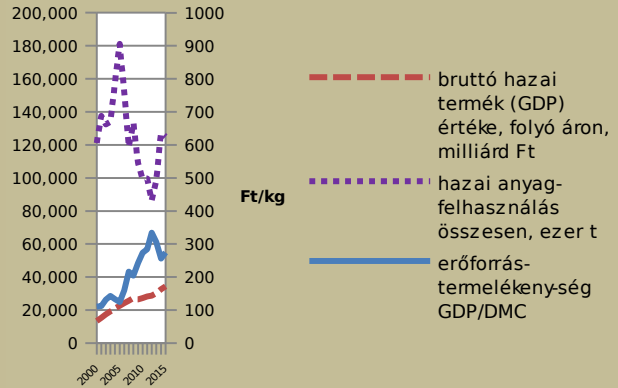
erőforrás-termelékenység GDP/DMC, a bruttó hazai termék hazai anyagfelhasználáshoz viszonyított aránya

16.

2000-től 2012-ig a mutatószám értéke emelkedett, ami azt jelentette, hogy a rendelkezésre álló **erőforrások termelékenysége** bővült, a gazdasági növekedés kevesebb környezeti kárral járt együtt. 2014-re visszaesett a mutató értéke, de 2015-ben újra növekedett (274,6 Ft/kg volt az értéke).

(forrás: KSH, A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2016)

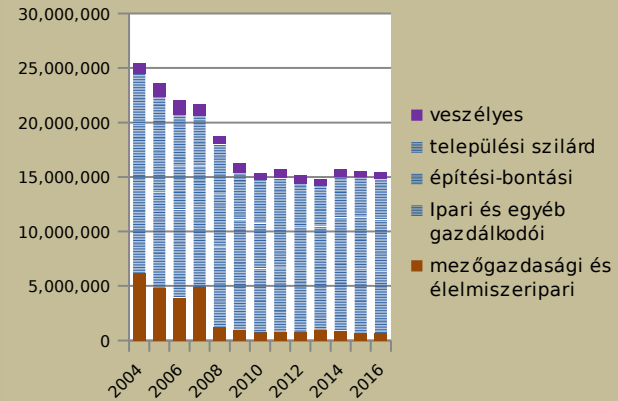
az összes képződött hulladék mennyisége [t]

17.

Az összes **képződött hulladék mennyisége** 2010-ig csökkent. 2014-től a települési folyékony hulladék, az új hulladékos irányelv alapján már nem minősül hulladéknak. 2016-ban 15,37 millió tonna hulladék képződött Magyarországon.

(forrás: FM, HIR adatbázis)

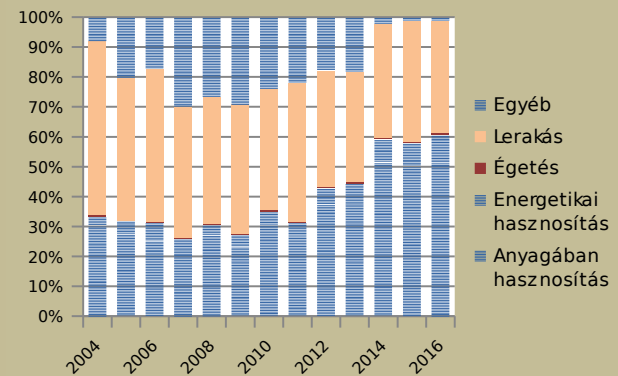
a képződött hulladék kezelése

18.

A **képződött hulladéknál** az anyagában történő hasznosítás 2009 óta folyamatosan növekszik (2016-ban 7,9 millió t-val, 51%-ot ért el). A lerakott hulladék aránya csökkent: 2016-ban már 37%-ot ért el.

(forrás: FM, HIR adatbázis)

ÜHG kibocsátás [t]

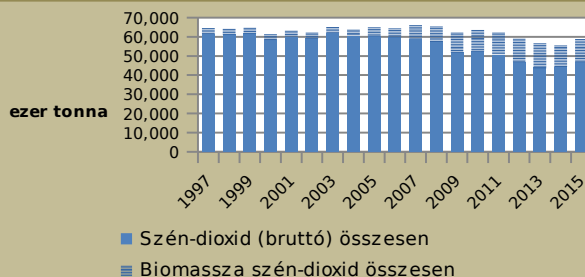
Az üvegházgázok kibocsátásában a legnagyobb volumennel a **szén-dioxid** van jelen, mely 2013-tól kissé emelkedő tendenciát mutatott.

19.a

2015-ben 46,7 ezer t volt a CO₂ kibocsátás, amelynek legfőbb forrása az energiaipar (13,8 ezer t) és a közlekedés/szállítás (12 ezer t).

(forrás: KSH)

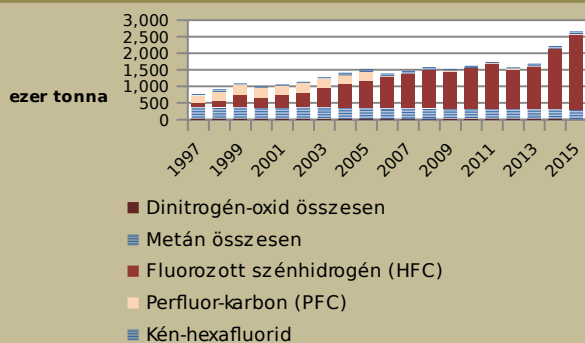

19.b

A **metánkibocsátás** évek óta stagnál, 2015-ben 305 ezer t volt hazánk kibocsátása ebből a szén-dioxidnál sokkal jelentősebb hatású gázból.

A **HFC-k** kibocsátása viszont évről-évre jelentősebb (2015-ben a kibocsátott fluorozott szénhidrogén mennyisége közel 2,3 millió t volt).

(forrás: KSH)

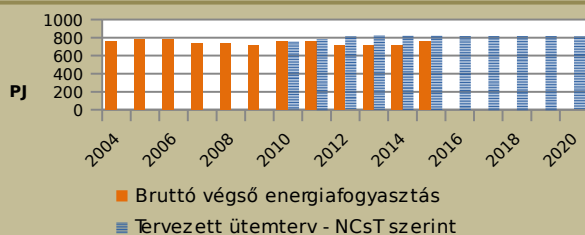
energiafelhasználás

20.

Magyarország bruttó végső **energiafogyasztása** 2015-ben 757 PJ-ra emelkedett, de a folyamatos csökkenéssel számoló ütemterv alatt maradt.

(forrás: MEKH, Beszámoló a magyarországi megújulóenergia-felhasználás 2004-2014. évi, illetve 2010-2015 évi alakulásáról)

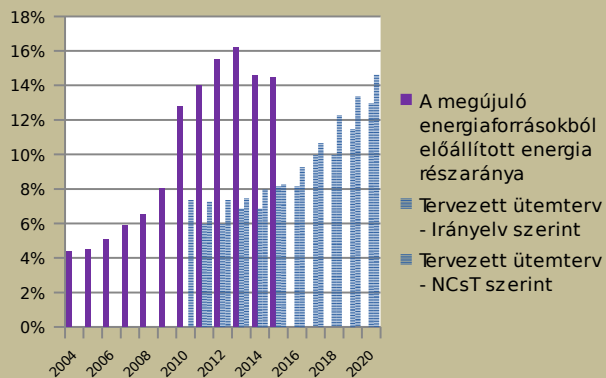
a megújuló energia aránya [%]

21.

A **megújuló energiaforrásokból** előállított energia részaránya – a biomasszával is számolva – már meghaladta az ütemterveket és 2015-ben elérte (kisebb visszaeséssel) a 14,47%-ot. Környezeti szempontból azonban aggályos, hogy a szilárd biomassza adta a megújuló erőforrások által megtermelt energia 51%-át (2015).

(forrás: MEKH, Beszámoló a magyarországi megújuló energia-felhasználás 2004-2014. évi alakulásáról)

agrár-környezetgazdálkodási támogatással érintett terület kiterjedése [ha]

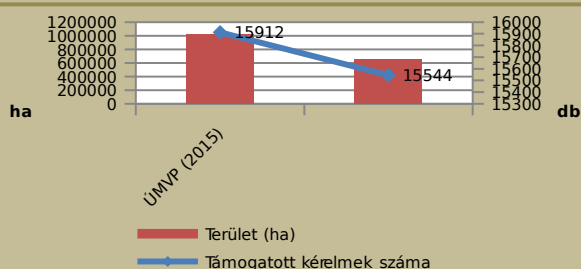

22.

2015 átmeneti időszak volt: az ÚMVP AKG területei (1 027 605 ha) és a VP AKG kezdeti területei is szerepeltek benne.

2015-2016 során a VP-ben a támogatásba bevont terület nagysága összesen 650 647 hektárt tett ki.

(forrás: Miniszterelnökség).

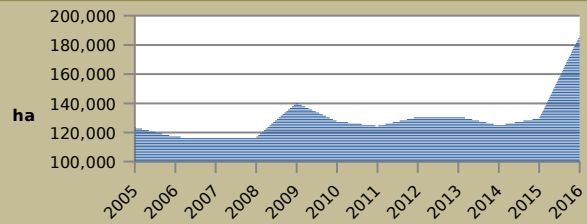
ökológiai gazdálkodásba bevont mezőgazdasági terület [ha]

23.

Az **ökológiai gazdálkodás** – az ökológiai minősítésű halastó nélküli területek – a hazai agrárterületek 2-2,5%-át teszi ki (2004 óta), így továbbra is elmarad az Európai Unió átlagától (5,7%). 2016-ban jelentősen megnövekedett ez az arány (3,5%), ami 186,3 ezer ha kiterjedésű terület jelent.

(forrás: KSH, 2015. évi agrárjelentés)

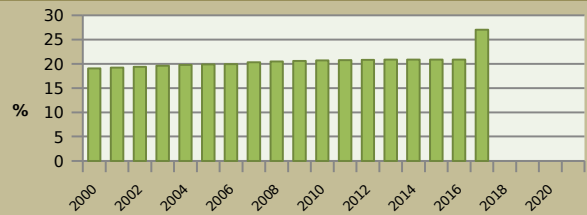

24.a

Az erdőszültség aránya évek óta 20,8% körüli értéken stagnál, sőt 2016-ban kisebb visszaesés is történt (kb. ezer ha területtel) az előző évek folyamatos emelkedése után.

(forrás: KSH)

erdőszültség [%]

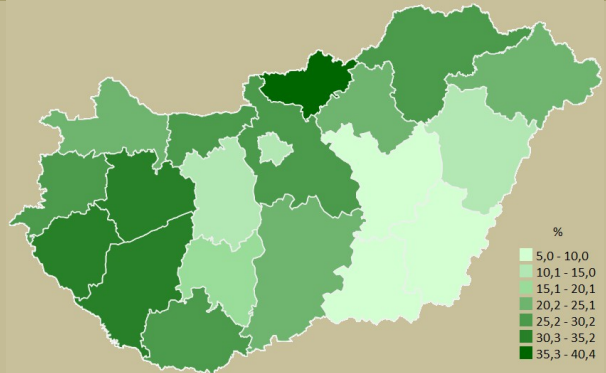

24.b

Az ábra **hazánk megyéinek erdőszültségi arányait** mutatja, a 2013. január 1. állapot szerint.

Erdeink területi eloszlására jellemző, hogy a legtöbb erdő Nógrád megyében, illetve a Balatont érintő megyékben van, míg a legkevésbé erdőszült megyék az Alföldön találhatók: Jász-Nagykun-Szolnok, Békés és Csongrád megyék.

(forrás: KSH)

természetközeli erdőgazdálkodás kiterjedése [ha]

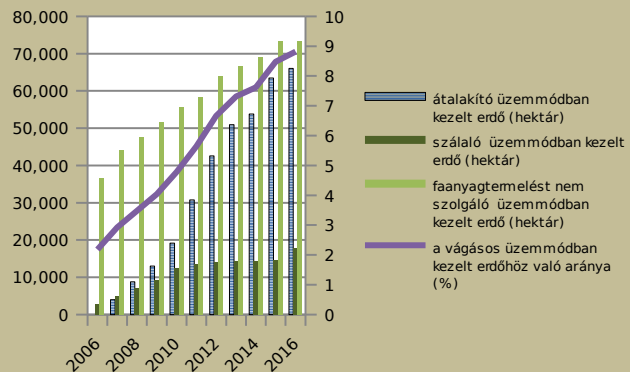

25.a

2015 és 2016 között az Erdő tv. alapján a **folyamatos erdőborítást** az átalakító (1), a szálaló (2) és a faanyagtermelést nem szolgáló (3) üzemmód biztosította. A két évben, a felsorolt üzemmódokban kezelt erdők területe a több éves tendencia szerint tovább növekedett: 2016-ban: (1): 66023 ha, (2): 17851 ha, (3): 73396 ha volt.

Ezek aránya a vágásos üzemmódhoz képest 2016-ban 8,8% volt.

(forrás: NÉBIH EI, Országos Erdőállomány Adattár)

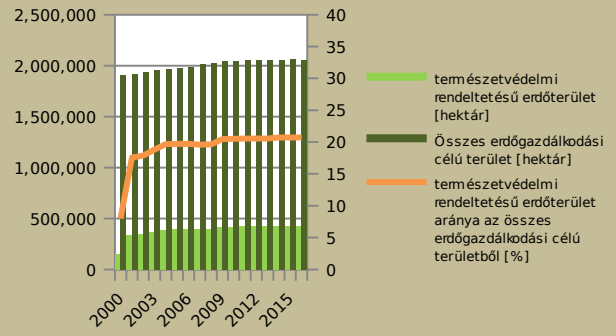

25.b

A természetvédelmi rendeltetésű erdőterület aránya az összes erdőgazdálkodási célú területből 2000 óta növekszik, illetve 2010 és 2016 között 21%-on stagnált.

(forrás: KSH)

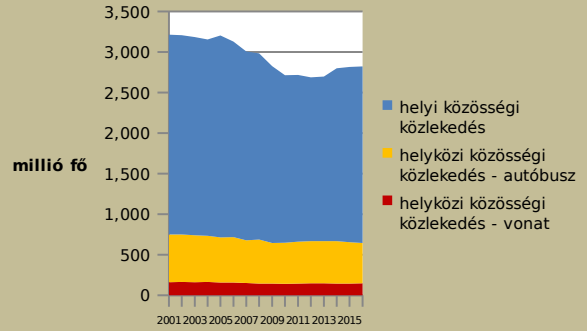
az egyéni és közösségi közlekedés igénybevételi részarányának alakulása [%]

26.

A helyi közösségi közlekedés által szállított utasok száma (2016-ban összesen közel 2,18 Mrd fő) többszörösen meghaladja a helyközi személyszállítás által szállított utasok számát (2016-ban 644 millió fő). A helyközi közlekedésben az autóbusszal való közlekedés, több mint háromszorosa a vonattal történő közlekedésnek.

(forrás: KSH)

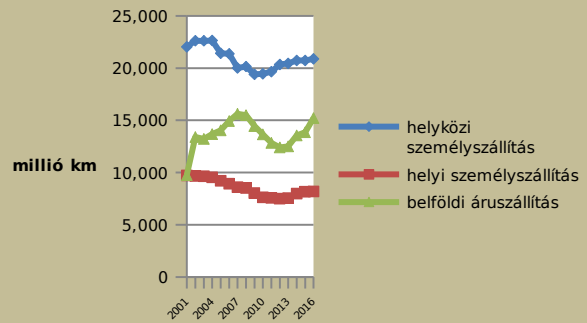
a belföldi személy- és áruszállítás alakulása

27.

A helyi személyszállítással utazók utaskilométer értéke elmaradt a helyközi személyszállítással utazók utaskilométer értéke mögött (2016-ban helyközi: 20,9 Mrd km, helyi: közel 8,2 Mrd km). A belföldi áruszállításra vonatkozó adat az előző két érték közé esett (2016-ban 15,2 Mrd km).

(forrás: KSH)

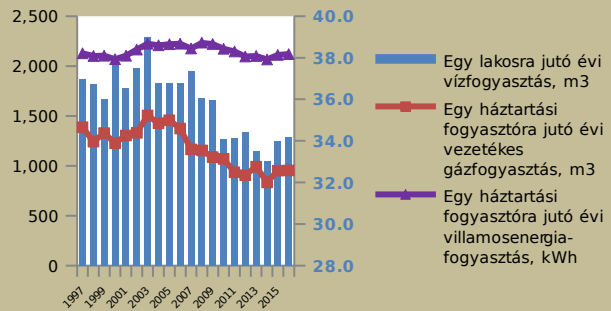
vízfogyasztás, gáz- és villamosenergia-felhasználás

28.

Az egy lakosra, vagy egy háztartási fogyasztóra jutó víz-, gáz- és villamosenergia-fogyasztás hosszabb időszakot tekintve csökkenő tendenciát mutatott. 2015-ben és 2016-ban azonban a tendencia megváltozott és növekedni kezdett, mindhárom erőforrás esetében.

(forrás: KSH)

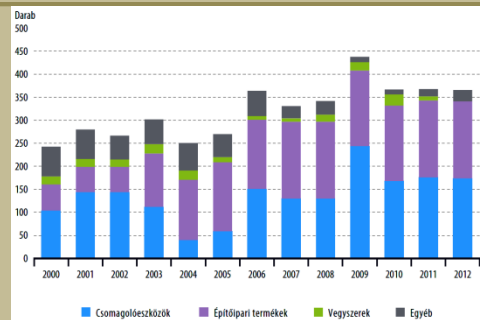
környezetbarát címkével ellátott termékek [db]

29.

Hazánkban a **környezetbarát termék minősítéssel** ellátott termékek száma 2000-hez képest 2009-re 80%-kal emelkedett. 2010 és 2012 között alig változott a környezetbarát termékek száma.

(forrás: KSH, *A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2014*)

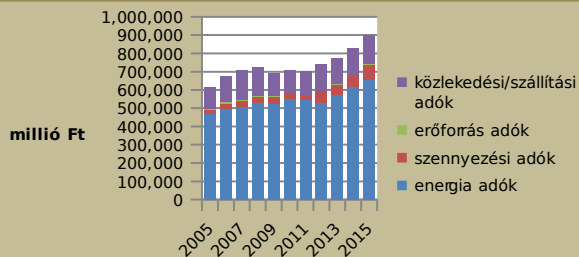
környezetvédelmi ráfordítás [millió Ft]

□

30.a

A környezetvédelmi adók éves összege 2005-2015 között növekedett. 2015-ben az összes környezetvédelmi adó 897 Mrd Ft volt. Ebből a legnagyobb aránnyal az energiaadók részesedtek (73%).

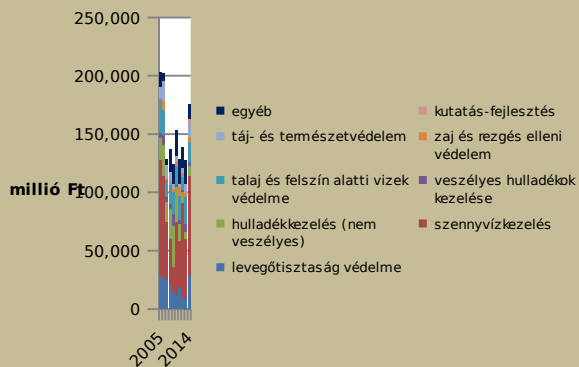
(forrás: KSH)

30.b

A környezetvédelmi beruházások összege (közvetlen és integrált összesen) évről-évre változott, jellemző tendencia nem rajzolódott ki. 2014-ben 175,4 Mrd Ft volt az összes beruházás összege. 2014-ben a levegővédelemhez köthető környezetvédelmi beruházások aránya jelentős mértékben növekedett az előző évihez viszonyítva.

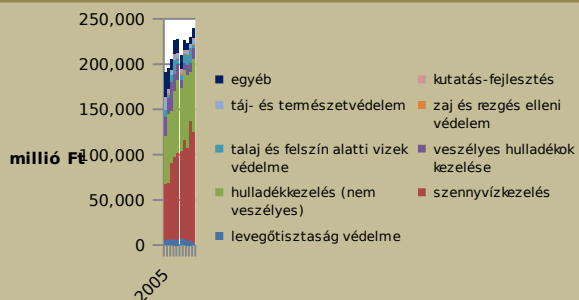
(forrás: KSH)

30.c

A szervezetben belüli folyó környezetvédelmi ráfordítások összegének trendje 2005 és 2014 közötti időszakban növekedett. A legnagyobb ráfordítások a következőképpen alakultak 2014-ben: 51% a szennyvízkezeléshez, közel 34% a (nem veszélyes) hulladékkezeléshez kapcsolódó ráfordítások tették ki.

(forrás: KSH)

Rövidítésjegyzék

AKG Agrár-környezetgazdálkodási támogatás

ÁCsT	Energetikai Ásványvagyon-hasznosítási és Készletgazdálkodási Cselekvési Terv
ÁNTSZ	Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat
BISEL	Bioindikáció az Iskolai Oktatásban
BM	Belügyminisztérium
BMKH	Baranya Megyei Kormányhivatal
EFA	ökológia jelentőségű területek
EFOP	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
EGT	Európai Gazdasági Térség tagállamai
EIR	Környezetvédelmi politikák végrehajtásának uniós felülvizsgálata
EKE-OFI	Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
EMAS	Közösségi környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszer (Eco-Management and Audit Scheme)
ERMAH	Egészségügyi Radiológiai Mérő és Adatszolgáltató Hálózat
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma
EMVA	Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
ENSZ-EGB	Egyesült Nemzetek Szervezete Európai Gazdasági Bizottság
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
EU	Európai Unió
ÉFK	éves fejlesztési keretek
FM	Földművelésügyi Minisztérium
F-ÜHG	fluorenizált üvegházhatású gázok
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
GINOP	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program
GLOBE	Nemzetközi Környezeti Nevelési Program (The Global Learning and Observation to Benefit the Environment)
GMO	génmódosított szervezetek (Genetically Modified Organisms)
JÁT	Jedlik Ányos Terv
HM	Honvédelmi Minisztérium
HUMVI rendszer	Humán felhasználású vizek informatikai rendszere
Ht.	hulladékról szóló törvény
INSPIRE	Európai Közösségen belüli térinformációs infrastruktúra
KÁT	Kötelező Átvételi Rendszer
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program
KEHOP	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program
KJT	Kvassay Jenő Terv
KKÁT	Kiégett Kazetták Átmeneti Tárolója
KML	Katasztrófavédelmi Mobil Laboratórium
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
KvVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

LRLIBEK	Létfontosságú Rendszerek és Létesítmények Informatikai Biztonsági Eseménykezelő Központja
MAB	UNESCO Ember és Bioszféra Program (Man and Biosphere)
MAHOP	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program
MBFH	Magyar Bányászati és Földtani Hivatal
ME	Miniszterelnökség
MEKH	Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal
METÁR	Megújuló támogatási rendszer
MoLaRi	Monitoring és Lakossági Riasztó Rendszer
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
MTÉT	Magas Természeti Értékű Területek
NAK	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
NAS	Nemzeti Akvakultúra Stratégiai Terv
NAT&R	Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer
NCsT	Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve
NEP	Nemzeti Erdőprogram
NEtP	Nemzeti Erdőtelepítés Program
NÉBIH	Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
NÉS	Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia
NFM	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
NHKV	Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyongazdálkodó Zártkörűen Működő Részvénytársaság
NKE	Nemzeti Közszolgálati Egyetem
NKP	Nemzeti Környezetvédelmi Program
NRHT	Nemzeti Radioaktív Hulladék-tároló
NTP	Nemzeti Technológiai Platform
OAH	Országos Atomenergia Hivatal
OBEIT	Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Terv
OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OEK	Országos Epidemiológiai Központ
OGY	Országgyűlés
OGYELF	Országos Gyermekek Légúti Felmérés
OHKT	Országos Hulladékgazdálkodási Közszolgáltatási Terv
OKF	Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
OKI	Országos Környezetegészségügyi Intézet
OKI SSFO	Országos Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Igazgatóság
OKIR	Országos Környezeti Információs Rendszer
OKK	Országos Közegészségügyi Központ
OKKP	Országos Környezeti Kármentesítési Program
OKkT	Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Terve
OKTF	Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség
OKTF NHI	OKTF Nemzeti Hulladékgazdálkodási Igazgatóság
OMSZ	Országos Meteorológiai Szolgálat
OP	Operatív Program

ORFK	Országos Rendőr-főkapitányság
OTH	Országos Tisztifőorvosi Hivatal
OVF	Országos Vízügyi Főigazgatóság
ÖPBR	Önkormányzati Parlagrafü Bejelentő Rendszer
PBR	Parlagrafü Bejelentő Rendszer
PPRR	Parlagrafü Pollen Riasztási Rendszer
RHFT	Radioaktív Hulladék Feldolgozó és Tároló
ROP	Regionális Operatív Programok
SAPS	egységes területalapú támogatás
SKV	stratégiai környezeti vizsgálat
TEIR	Települési Információs Rendszer
TIM	Talajvédelmi Információs és Monitoring
TIOP	Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program
TIR	Természetvédelmi Információs Rendszer
TOP	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
UNESCO	Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
ÚMVP	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
ÜHG	Üvegházhatású gázok
VEKOP	Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program
VGT	Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv
VKI	Víz Keretirányelv
VP	Vidékfejlesztési Program
WHO	Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization)
ZBR	Zöld Beruházási Rendszer
ZFR	Zöldgazdaság Finanszírozási Rendszer
ZIFFA	Zöld Infrastruktúra Fejlesztési- és Fenntartási Akcióterv